

تەفسیری زمانکۆیی

بەقەڵەمی

مەلا سعیدی زمانکۆیی

جزمی: ١٤، ١٥، ١٦

بەرگی هه‌شته‌م

تەفسیری زماڭوئی

بەقەلەمی

مەلا سعیدی زماڭوئی

جزمی ﴿١٤، ١٥، ١٦﴾

بەرگی هەشتەم

ناوی کتیب : تەفسیری زماناکۆیی .

ناوی نووسەر : مەلا سەیدی زماناکۆیی .

جزمی چواردەهەم و پازدەهەم و شازدەهەم.

بەرگی هەشتەم.

چایی یەكەم .

چایی کۆمپیوتەر و راکێشانی : ﴿ چاپخانهی ئۆفیسیتی بابان ﴾

ژمارەى سپاردنى (٤٠٩) ى سالى (٢٠٠٠) ى وهزارەتى رۆشنیبرى یی سپێدراوه .

مافی له چاپدانى بۆ نووسەر پارێزراوه .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان. سوپاسی بی ژماره بو خوی بونه وهران درودی
بی نندازه له سر پیغمه مرو یا وهرانی بیت .

﴿ سوره تی نه لیره ﴾

له مه که هاتو ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۹۹) نایه تن .
له کاتیکدا خوی مهن کۆتایی به سوره تی ئیراهیم هینا به باسکردنی قورئانی پیروز و
به راستی قورئان و به راگه یاندنی ناده میزاد. ده ست بهم سوره ته ییش نه کا هه ربه باسی
قورئان و فهرمانه کانی خوا رپون نه کاته وه و نه فهرموی :

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

﴿ به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّيْلَكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْءَانٍ مُبِينٍ ۝
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ۝
وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْمَلُونَ ۝
مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ۝
أَجَلُهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ۝

﴿المر﴾ مانای ئە م پیتانە رابووردوون لەسورەتی ئەلبەقەرەو سورەتەکانی تردا، بەم نزیکەش لەسورەتی ئیبراھیم دا، هەندێ لە زانیان ئەلین: ئەو پیتانە ناوی قورئانن .
﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ﴾ ئەم سورەتە ی ئەوتۆ ئیمە مانای ئەکەین نایەتەکانی نامە ی خوان، ئەو نامە یە لە ئەو پەری رێزدا یە و نایەتی قورئانیکن راست و پوچ جوێ ئەکەنەو و رونیان ئەکەنەو لە یەکتەری، ئەو قورئانە ی دادپەرەری و شارەزا کردنی ئادەمیزادە.

﴿رَبِّمَا يَوْمُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾ زۆر کەسانی ئەوتۆ باوەریان نەهێناو و تاوان باران پەردە ی چاویان لائەبەری، ئاوات ئەخوازن لە جیهاندا موسلمان بونایە و کاریان بە راستی بکردایە و باوەریان بە موحمەد بهێنا یە. ئەو ئاواتە ی بی باوەران لەوکاتەدا بیچاویان بە سەرکەوتنی موسلمانان ئەکەوێت یا لەسەرە مەرگدا بی، یا لەپۆژی دوایدا کاتی پرسیار و وەلام گرنگ نیە، ئەو ی شایانی باسی ئەو ئاواتە ئەخوازن لەهەر کاتیکا بی .

﴿ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا﴾ تۆ وزایان لی بهێنە و بەبی نرخیان دابنی و بەتەمای باوەرپێنایان مەبە و ئامۆژگاریان مەکە باخۆن و رابوێرن وەک چواربی، دووایی جیگەیان دۆزەخە، رابووردن و خواردن و ژيانی جیهان شتیکی زۆر کەمن بەرانبەر بەژيانی پاشەپۆژ .

﴿وَلِيَهُمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْمَلُونَ﴾ ئاواتی درێژی تەمەن و بەتەمای پلە و پایە سەرگەردانی کردون لەو ی باوەرپێتن، دوا یی لە پۆژی دوایدا ئەزانن بە کردەو ی خرابی خویان و بە سزای خویان .

﴿وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ﴾ وە ئیمە لە ناومان نەبردووە دانیشتوانی هیچ گوندێک مەگەر کاتی دیاری کراوە بۆ لەناوبردنیان و نوسراوە لە لەو حەل مەحفوزدا .

﴿مَاسِقٍ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلُهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ﴾ هیچ تاقمێ پیش کاتی دیاری کراوی خویان ناکهون و دواشی ناکهون، دواخستنی لەناوبردنیان لەبەرئەو یە ئەوکاتە ی خوا بۆی دیاری کردوون بیت، ئەو کاتە پاش و پیشی بۆ ناییت .

تەفسیری زمانکۆیی

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ
 الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِن كُنْتَ
 مِنَ الصّٰدِقِينَ ﴿٧﴾ مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا
 إِذَا مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحٰفِظُونَ ﴿٩﴾
 وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ
 رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١١﴾ كَذٰلِكَ نَسْلُكُكَ فِي
 قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ
 ﴿١٣﴾ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ
 ﴿١٤﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴿١٥﴾
 وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّظِيرِينَ ﴿١٦﴾
 وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطٰنٍ رَّجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِلَّا مَنْ أَسْرَقَ أَلْسَمِعْ
 فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

﴿ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴾ وہ بت پہرستانی قورہیش
 رویان کردہ پیغمبر وندیان ووت: نہی کہہ سکی نہوتو نیرا وہ بوسہ تو قورٹان و
 یادی خوا: بہرستی تو شیتی کہ داوا لہ نیمہ نہ کہیت واز لہ شتی بہتین لہ بہر چاومانہ

بۆ لای شتی له بهر چاونیه ، نهو شته ی تۆ ئه یلی پوچ و بی مانایه . دووباره ئه یان ووت :

﴿ لَوْما تَأْتِنا بِالْمَلائِكَةِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّادِقِینَ ﴾ ئه گهر تۆ له راستگۆیانی بۆ تۆ نایه ری بۆ لای ئیمه فریشته یه شایه تی بدا بۆ تۆ که تۆ پیغه مه ری . خوی مه زن وه لامیان نه داته وه و ئه فهرموی :

﴿ مائزِل الْمَلائِكَةِ اِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِینَ ﴾ ئیمه له سه ر داوا کردنی ئیوه فریشته کان نایزینه خواره وه مه گهر به ناردنه خواره وه ی راستی به و جوړه ی زانیسی خوا داوای بکا ، هاتنه خواره وه ی فریشته کان جگه له وه ی ئیوه سه ر گهر دانبن و سوودی تر تان پی ناگه یه نی و چاره یه بۆ سزادانی ئیوه نادۆزنه وه و ، ئه گهر ئیمه فریشته کان بنیزینه خواره وه و مۆله تیان نادری و همویان بنه بر ئه بن ، به و جوړه ی نه ته وه بی باوه ره کانی رابووردو و بنه بر بوون .

﴿ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحافِظُونَ ﴾ به راستی ئیمه قورئانمان ناردو ته خواره وه بۆ سه ر موحه مه د ، بۆ ئه وه ی یادی خوی پی بکه نه وه و باوه ری پی به یین و به راستی ئیمه ئه و قورئانه ئه پارێزین له ده ست کاری و گۆران به کم کردنه وه ی و خسته نه سه ری .

پرسیار/ به چ جوړی و به چ شتی خوی مه زن قورئان ئه پارێزی ؟ ئه گهر مه به ست ئه وه بی ئه ی پارێزی له ده ستکاری به وشپوه یه باسکرا ، زۆرترین زانیان و وتویانه : ئه و وه لامدان وه یه بۆ ئه وان ناچیته سه ر ، ئه وه ته ئیسرایلیه بی باوه ره کان به هه زاران قورئانیان چاپکردوه ، به گویره ی ئاره زووی خو یان ده ست کاریان کردوه ، له و گۆراوانه یه : نایه تی (۸۵) ی سوره تی ئالی عیمرانیان گۆریوه که خوا ئه فهرموی :

﴿ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِینًا فَلَنْ یُقْبَلَ مِنْهُ ﴾ یانی هه ر که سی دوا ی جگه ی ئیسلام بکا بیکا به نایین ، دوا یی ئه و ئاینه وه ر ناگیر ی له و که سه . جو ه کان که میان کردوه ته وه به (یقبل منه) یانی جگه ی نایینی ئیسلامی لی وه ر ده گیر ی . ئه گهر مه به ستیش له پاراستن ناتوانی تانه و تاوانجی بگریته قورئان ، ئه وه یشیان بۆ ناچیته سه ر ، ئه وه ته ده یان تانه و تاوانجیان ئاراسته ی قورئان کردوه ؟

وه لآم / زانایان به تایه تی پیشهوا رازی و ته برسی وه لآمی نهو پرسیاره یان داوه ته وه به چهن دین وه لآم، به لآم چاکترین وه لآم نه مهیه: خوی گهروه قورئان نه پاریزی بهوشیویه ناوه رۆ که کانی قورئانی پرۆز همهویان راستن و بهرده وامن له سهر نهو راستیه ههتا هه تایه و ناگۆرۆ و بۆ هیچ که سی ناچیته سهر و بلی: ناوه رۆکی نهو قورئانه راست نیه و به لگهی رونی دهست ناکه وی بتوانی دژی قورئان رابوهستی. بگره بیگومان ههتا نه قل و زانیاری به ره وه پیش بره و به دهیان به لگهی رۆن و به هیزی تازه تر پهیدا نه بی له سهر راستی و گه وره بی قورئان .

کاتی بی باوه رانی مه که بی رهوشتی زۆریان کرد له خزمهت پیغه مهردا ﴿ ۱ ﴾ خوی مدزن بۆ دلدا نه وهی پیغه مهرد نه وهی راستی بی باوه ران ههر له کۆنه وه رهوشیان بهو شیویه بوه له گه ل پیغه مهرد کانی خۆیان، به وانیان نه ووت: ئیوه شیت بوون، تۆیش وهك نه وان نارام بگره له سهر نازاری بت په رستان و نه فهرموی:

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ﴾ وه به راستی ئیمه ره وانه مان کردوه چه ن دین پیغه مهرد له پیش تۆوه له نیو گه لانی پیشوودا. که واته خه فته مه خو، نه وانیش وهك تۆ گه له کانیان گالته یان پی نه کردن و پیغه مهرد کانیان نارامیان نه گرت له سهر نازاریان .

﴿ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴾ وه نایه بۆ لایان هیچ پیغه مهردی مه گهر نه وان گالته نه کهن بهو پیغه مهردی خۆیان، پیغه مهرد کانیان نارامیان نه گرت له سهر نازار دانیان.

﴿ كَذَلِكَ نَسْأَلُكَ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ ﴾ ههر بهو جوړه ی ئیمه خستمانه دلّی بی باوه رانی پیشو بی باوه رپی و گالته کردن به پیغه مهرد کانیان و باوه ریان پی نه هیتان، ههر وایش ئیمه بی باوه رپی نه خهینه دلّی تاو انبارانی مه که باوه ر به موحه مه د نایه رن وله سهر رهوشتی پیشووان نه رۆن . نه توانزی رانای (نسلکه به) بگره رتینه وه بۆ لای قورئان .

﴿ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴾ وه بهراستی تیپه‌ریوه ده‌ستوری خوا بو له ناوبردنی که‌سی به‌در و بخت‌هوه پیغمه‌ری خوی. که‌واته بت په‌رستانی مه‌که ئیوه‌یش نه‌وهی توشی که‌لانی پیشوو بو، نه‌وانه‌ی ئیستا پیغمه‌ره‌کانیان به‌در و نه‌خه‌نه‌وه و به‌ وینه‌ی بی باوه‌رانی رابوردو کاری پوچ نه‌خه‌ینه دلیان .

﴿ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَاباً مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴾ وه نه‌گه‌ر ئیمه‌ ده‌ر گایه‌کمان بکر دایه‌وه له‌سه‌ر داخوازی تاو‌نبارانی مه‌که‌دا له‌ ئاسمانه‌وه، دوایی به‌رز یونایه‌ته‌وه به‌ له‌شی خو‌یانه‌وه له‌و ده‌ر گایه‌وه فریشته‌کان و ده‌یان شتی سه‌رسورپنه‌ر ببینن .

﴿ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْخُورُونَ ﴾ به‌راستی نه‌و تاو‌نبارانه‌ ئه‌یان ووت: به‌راستی چاوه‌کانی ئیمه‌ داپوشراوه‌وه راستی نابینی و نه‌وهی ئیمه‌ ئه‌ی ببینن راست نیه‌و تارماییه‌. به‌لکو ئیمه‌ کو‌مه‌لکیکن جادومان لی‌کراوه‌ له‌لایه‌ن موحه‌مه‌ده‌وه وای لی‌کردووین به‌راستی بزاین .

﴿ وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجاً ﴾ وه به‌راستی ئیمه‌ دروستمان کردوو چه‌ن‌دین جیگه‌ و به‌شی له‌ ئاسمان بو‌ هاتو‌چوی مانگ و خور و بۆمان ناماده‌کردوون. نه‌و جیگانه‌ بریتین له‌ دووا‌زده‌ جیگه‌ له‌هه‌ر یه‌که‌یان جولانیکی تایه‌تی هه‌یه‌ بو‌ مانگ و خور هاتو‌چوی پیدا نه‌که‌ن به‌ ده‌ستوو فه‌رمانی خوا، به‌ بی‌ گو‌ران و تیک چوون. نه‌و جیگانه‌ نه‌م ناوانه‌یان لی‌ نراوه‌: حه‌مه‌ل. سه‌ور. جه‌وزاء. سی مانگه‌ی به‌هار سه‌ره‌تان. نه‌سه‌د سونبوله‌. سی مانگه‌ی هاوین. میزان، عه‌ق‌ره‌ب، قه‌وس، سی مانگه‌ی پاییز. جه‌دی، ده‌لو، حوت، سی مانگه‌ی زستان. نه‌توانری به‌م جو‌ره‌ی خواره‌وه‌ مانای نه‌و رسته‌یه‌ بکری: وه به‌راستی ئیمه‌ دروستمان کردوه له‌ ئاسماندا چه‌ند جیگه‌یه‌ بو‌ هه‌مو نه‌ستیره‌کان، هه‌یانه‌ ناجولین له‌و جیگه‌یه‌دا، هه‌یانه‌ نه‌جولین و هاتو‌چو‌نه‌که‌ن به‌و جیگه‌یه‌دا بۆیان دیاری کراوه‌، ماوه‌ی نه‌ندازه‌ی جولانیان به‌شیوه‌یه‌کی تایه‌تی بو‌ هه‌ریه‌که‌یان دیاری کراوه‌ له‌ که‌می و له‌ زوری .

﴿وَزَيَّنَّا لِلنَّاطِرِينَ﴾ وه ئیمه ئاسمانان رازاندوه ته وه به جوړه رەنگ و پروناکی تاییه تی نه ستیره کان بۆ نه وهی نهو که سانهی ته ماشایان بکه نه هتا ئەقل بگرن و ته می خوار ببن، توانای خوێان بخه نه کار و بیکه نه به به لگه له سه ر ته نیایی خوا و بست په رستان بیکه نه به راستی کاره په کنخه ره کان .

زۆربهی دانشتوانی پرووی زهوی له پیش هاتنه خواره وهی قورئانی پیروژ پروایان وابوو هه موو پۆشه وێژئ (الکاهن) شه یانی هه به بهرز نه بیته وه بۆ لای ئاسمان و گوێ نه گری له گفتو گوێ فریشته کان له باره ی کار و روداوی سه ر زهوی، له پاشا نهو شه یانه دینه خوارئ، نه وهی بیستویه تی به پۆشه وێژه کانی نه لی، له لایه تره وه خویشی بلاوی نه کاته وه به سه ر زه ویدا، خوای مهزن بهم نایه ته ی دوا یی ناگادارمان نه کا که شه یان توانای نه وهی نه به گاته ئاسمان به ه یچ جوړئ نه له مه و به ر و نه له مه و دوا یش، نه فه رموئ :

﴿وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِیمٍ﴾ وه ئیمه ئاسمانان پاراسته له هه موو شه یانی دور خراوه ته وه له به زه یی و میهره بانی خوا، توانای نه وه یان نه بهرز بینه وه بۆ لای ئاسمان و دوو دلی بخاته ناو، دلی دانشتوانه وه ناگادری کار و فرمانی دانشتوانی ئاسمان نین .

﴿إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِینٌ﴾ مه گه ر که سی لهو شه یانانه به په نهانی و به دزیه وه گو یان گرتی بۆ بیستی شتی له ئاسمان و له گفتو گوێ فریشته کان، دوا ی نهو شه یانه نه که وی کۆمه له گر یکی ئاشکرا بۆ بینه رانی سه ر زهوی که له نه ستیره کانه وه ده ر نه چی و پرژ و بلاو نه بیته وه هه ندی له شه یانه کان نه سو تیئ . به راستی نهو شه یانانه بی نرخزن له وهی به دزیه وه گو ی بگرن له فریشته کان وهك دانشتوانی کۆن گومانیان نه برد .

کاتی خوای مهزن باسی ئاسمان و توانای خو ی و نهو شتانه ی کرد له ئاسماندان ، دوا یی باسی زهوی و چۆنیه تی زه ویمان بۆ نه کا و نه فه رموئ :

﴿ ١٨ ﴾ وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
رُوسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ﴿ ١٩ ﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا
مَعِيشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ﴿ ٢٠ ﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿ ٢١ ﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ
لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ
بِخَيْرِينَ ﴿ ٢٢ ﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِيهِ وَنُمِيتُهُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿ ٢٣ ﴾
وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ﴿ ٢٤ ﴾
وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُمْ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿ ٢٥ ﴾

﴿ وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا ﴾ وه نیمه به گویره ی رواله زه ویمان راکیشاو سی بهشی به
ناو داپوشراوهو بهشه که ی تری به ناده میزاد ناوه دان کراوه ته وه. زهوی له ناوه روکا خره.
به لأم له بهر گه وره یی خرپه که ی پانه، خوی مه زن بهو جو ره ی لی کرده هه تا ناده میزاد
بتوان له سهری دابنیشن و ناوه دانی بکه نه وه. زهوی به ده روی خوردا نه سورپته وه و شهو
و رۆژ و چوار وهرزه ی سال پیددا ده بیت. له باسی مانا کردنی نایه تی (٣) ی سوره تی
ره عد به دریژی مانای نهو رسته یه کراوه .

﴿ وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رُوسِيَ ﴾ وه نیمه چه ندین کیوی وه ستاوی بی جو جولمان داناوه له
زهویدا هه تا کیشه ی زهوی بیارین له جولان، نهو کیوانه هه یانه به ردی ره قن و بلند،
هه یانه نرم و نه رمن، وایش نه بی به خول داپوشراون .

ته فسیری زمانا کوی

﴿وَآتَيْنَا فِيهَا مَنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ﴾ ۞ وە ئیمە پرواندومانە لە زەویدا ھەموو شتی بە ئەندازەییەکی دیاری کراو بەجۆری شیاو بۆ سوودی ئادەمیزاد. ھەندێ لە زانیان ئەلین: مەبەست لەو ئایەتە ئەو شتەنەیشە بکیشرین، وەك زیر و زیو و مس و کل و شتی تریش. میووە بەرھەمی لە زەویدا پەیدا ئەبن تام و بۆن و ڕەنگی تایبەتی دیاری کراوی خۆیانیان ھەیە، ھەر و ھەیش کیشراوەکانیش .

﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا مَعَائِشَ﴾ ۞ وە ئیمە دروستمان کردووە بۆ سوودی ئێوە لە زەویدا ھۆی ژیان و زیندەگانی و گوزەرانتان لە کشتوکال و خواردەمەنی و بازرگانی و ئاژاڵ و کرپن و فروشتن و پیشەسازی و خواردنەووە بەرگ و پۆشاک و خانوو شتی تر، ئەبێ بزاین ھۆی ئەو ژیانە بە تالان و دزی پەیدا بکری لای خوا قەدەغەییە .

﴿وَمَنْ لَّسْتُمْ لَهُ بُرَاقِينَ﴾ ۞ وە ئیمە دروستمان کردووە بۆ ئێوە کەسێ ئێوە بە خۆیان ناکەن و ڕۆزی و خواردەمەنی دەری ئەو کەسە نین، وەك خیزان و خزمەتکار، ئێوە گومانتان وایە ئێوە ئەوان بەخێو ئەکەن. ئیمە ئێوە و ئەوانیش بەخێو ئەکەین. بەلام ئێوە ئەیان خەنەگەر بۆ سودی خۆتان .

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ﴾ ۞ وە ھیچ شتی نیە کە ئادەمیزاد و جگەیی ئادەمیزاد بێوستان پیی ھەبێ لە باران و جگەیی باران مەگەر لەلای ئیمە گەنجینە و سەرچاوەکانیان و کلیلەکانیان لای ئیمەییە .

﴿وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ﴾ ۞ وە ئیمە ئەو شتەنە نانیڕینە خوارەووە مەگەر بە ئەندازەییەکی دیاری کراو بەگوێرەیی وێست و ئارەزووی ئیمە، بونەوەرانی خۆمانی پی بەخێو ئەکەین. بە گوێرەیی کۆششی خۆیان. بەلام تەمەل و کارنەکەر بێ بەشن لە خواردەمەنی ئیمە .

﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ﴾ ۞ وە ئیمە بایە کاغان ڕەوانە کردووە بەوێ ھەلگری ھەور بێن بەباران و برژینە سەر زەوی بۆ سودی ئێوە، ھەر بەھۆی باوبارانەووە موتو ئەبێ درەخت و توژی نێرینە ئەبێ لای مێنەکان ھەتا بەچاکی میووە و بەرھەم برەخسێن بۆ ئێوە .

﴿ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا كُنُوزَهُ ﴾ دواپی ئیمه نه نیرینه خواره وه ئاو له هه وره وه، دواپی نه و ئاو وه نه گپن به ئاودانی ئیوه و ئاژال و کشتوکال و دره خته کانتان، به و بونه وه به ته وای دره خت و سه وزاییه کان موتوریه نه بن و به ره ه می خوش و به تام پهیدا نه کرین بو ئیوه .

﴿ وَ مَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴾ وه ئیوه توانای نه وه تان نیه نه و ئاو وه به پین له هه ور و هه ر ئیمه نه توانین بپریژینه خواره وه، دواپی بپاریژین له نیو گولا و بیر و کانیه کاند، به گویره ی هو ی سرو شتی وه نه و ئاو ده ی نه خوار ی و نه خته له سه ره چاوه کانه وه به گویره ی پیویست دینه دهر .

﴿ وَ إِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَ نُمِيتُ وَ نَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴾ وه به راستی ئیمه زنده گانی و گیان پهیدا نه که بن له له شی هه ندی له بونه وه ران، وه ئیمه نه مرین گیانداران. نه بی بزاین گزوکیا و دره ختیش خاوه نی گیانی تایه تی وه هستی خویانن و هه ره ئیمه نه مینینه وه و که سی تر نامینی .

﴿ وَ لَقَدْ عَلَّمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَ لَقَدْ عَلَّمْنَا الْمَسْتَخِرِينَ ﴾ وه به راستی ئیمه نه زاین به ژماره و به له دایکبونی نه وانه ی پیشی ئیوه که وترون و به راستی نه زاین به ژماره ی نه و که سانه له مه و پاش له ئیوه پهیدا نه بن و نه زاین چ کاتی له دایک نه بن ؟ نه زاین نه وانه ی رابووردوون و نه وانه ی له مه و پاش پهیدا نه بن چ کرده وه یه کیان کرده وه چ شتی نه که ن .

﴿ وَ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَخْشَرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴾ وه به راستی پهروه ردگاری تو هه موو گیانداران له پاشه رۆژدا کۆنه کاته وه بو پر سیار و وه لام وهر گرتی پاداشتی کرده وه یان. به راستی خوی پهروه ردگاری تو هه موو شتی له جیگه ی شیای خویا دانه نی له پاداشتی چاکه که ران و توله سه ندن له خراپه کاران، نه زانی به چاک و به خرایان و به نهیتی ناشکرایان .

کاتی خوی مهزن باسی زیندو و بونه و و مراندنی گیاندارانی کرد له یه کم جارو دووهم جار داله جیهاندا و له رۆژی دواشدا زیندوویان نه کاته وه، باسی نه وه ویش نه فهرموی چون یه کم جار گیاندارانی دروست کردوون و نه فهرموی :

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ

مِنْ صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ

السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰئِكَةِ إِنِّي خَلِيقٌ بَشَرًا مِّنْ

صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُمْ وَنَفَخْتُ فِيهِمْ مِنْ

رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰئِكَةُ كُلُّهُمْ

أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾

﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴾ وه بهراستی نیمه دروستان کردووه نه و مروقه که ناوی نادهمه له گلیکی ووشک کاتی لیت بدایه زرنگی لیوه دههات نه و گلهش له قورپکی رهنگ گزراوی رهش، نه و نه ندرم بو نه توانرا پهیکه و شیوهی مروف و جگهی مروفی لی دروست بکری. نه و قوره ترشابوو بههوی ناوه وه و مانه وهی له نیو ناودا بونی کردبو و نرخی بو دانه نه نرا، دواپی نه و قوره بههوی توانای خواوه بهشیویه کی شیرین پهیکه و لاشهی مروفی بهسهردا کیشا، له پاش ووشکبونه وهی نه و قوره گیانی کرد به بهریا و هاته گفتوگو .

﴿ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُومِ ﴾ وه نیمه له پیش مروقه وه جانی باپیره گه وره ی جنو که کاغان دروست کردبو له ناگریکی گهرمی بی دوو که له بهشیویه بتوانی بچینه ناو، کونی ووردی پیسته وه.

خوای مەزن ئەو توانایە ی ھەبێ بۆ یە کە ھجار مەرۆف و جنۆکە لە گەل و لە ئاگر دروست بکات و گیان بکا بە بەریان و یارمەتیاں بدا بۆ بیرکردنەو و ڕاویژ و ئەقلیان بدات، توانایشی ھەبە بۆ جاری تر لە سەر پاشماوەی ئەوان زیندوویان بکاتەو.

بۆ زانین : ئێمە ی موسڵمان برۆای تەواومان ھەبۆ بەبونی جنۆکە، لەبەر ھیچ شتی نیە جگە لەو ی سروشی خوا ھاتۆتە خوارەو دەر بارە ی بونیاں و ئەقلیش ئە ی سەلمینی و گونجاویشە. ئێمە برۆامان بەو نیە یە کێ بلی: من جنۆکەم بینیو ھە گەر سروشی خوایی بیفەر موێ بەرونی و ئێمە ئاگاداری ئەو سروشە نین. زۆر جیگە ی سەر سۆرمانە ھەندێ لە زانایانی تازە ئەلین: جنۆکە بریتین لە میکرو ب و بەچا و نابیرین، چونکە میکرو ب چۆن داوای پەرستنی خوای ئی ئە کری؟ ئێمە برۆامان ھەبە جنۆکە لە ئاگر دروست کراون. بەلام چۆن ئاگری و چۆن دروست کراو ھە یانزانی.

ئە گەر کەسێ پرسیار بکا چۆن ھاو ھە یانێ ئاگر نای سوتینی کە لە ئاگر دروست کراو. وەلامی ئەدریتەو ھە ی خوای مەزن ھەموو شتی ئەکا و ئەتوانی جنۆکە لە ئاگر دروست بکا و نە ی سوتینی. کەواتە دروستە لە نیو خۆردا زینەو ھە ی دروست بکا بەجۆری شیاو ئەو ھە یی لە گەل گەرمایی خۆردا بژی، وینە ی ماسی لە نیو ئاودا و ڕەنگ گرتنی پەپۆلە بەرەنگی گۆل. ھەندێ لە زانایان دەر یان خستو ھە ی جۆر ھە ی ووردی و ھەبە بەھەوای ژەھراوی ئەژی، جۆری تر ھەبە لە نیو بیری نەوت و گەرماییدا نەبی ناژین.

﴿وَإِذَا قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّيْ خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ صَلٰٓصٰلٍ مِّنْ حَمَٔ مَّسْنُوْنٍ﴾ وە تو بیری ئەو کاتە بکەر ھە ی پەر وەردگاری تو بە فریشەکانی فەر مو: بەراستی من دروست ئەکەم مەرۆفی لە گلیکی ووشکی سۆر کراو کاتی دەستی ئی بدری زرنگە ی لیو ھە یی لە قورپکی ڕەشی ترشاو بە بۆنە ی مانەو ھە ی لە نیو ئاودا، ئەو ھەندە نەرمە ئەتوانی بە ناسانی پەیکەری ئی دروست بکری.

له باسی مانا کردنی نایه تی (۱۱) ی سوره تی نه لسه عرافدا باسی مانای نه و رسته به کراوه. با لیره ش هندی تر باسی لیوه بکهین، به گویره ی زانیاری و تاقی کردنه وه له له شی مروفا چهن دین شتی وای تیدا دروست کراوه جیگه ی سر سورمان و به لگه ی به هیزن له سر توانای خوی مه زن و گو تره کاری و به ریکه وت نرخی بو داناری. به لام نه وه ی نیمه بمانه وی نه مه به: نایا نادم چون دروست کراوه؟ له سر چ شیوه به دروست کراوه؟ نیمه وه لامی نه و پر سیاره نازانین، چونکه هیچ مروقی نه به له کاتی دروست کردنی نادم به کم جار و نه بینه روه چون دروست به و له چ شتی پیکه اتوه؟ هتا نیمه وه لامی بده بینه وه. که واته نه وه ی نیمه بیزانین نه مه به: که به سرش له لایه ن خوی مه زنه وه هاتوه خواره وه، نیمه ش بر وای ته و اومان به و فرموده ی خواجه هیه. به لگه ی ترمان جگه له فرموده ی حوا ده سیمان ناکه وی بو داواکانیان.

﴿ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴾ دوا بی کاتی من به ته وای دروستم کرد و نامادم کرد بو نه وه ی گیانی بکری به به رداو، دوا بی من گیانم کرد به له شیا و زیند ووم کرد. خوی مه زن گیانی نادمی ناراسته ی خوی کرده له به ر ریزدان به نادم، دوا بی تیوه بکهون بده ما و سوژده بیهن بوی به ریزگرته وه. یانی تیوه مهره بای لی بکهن به ریزه وه نه که سوژده ی راستی.

﴿ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ إِلَّا ابْنُ سَبْتٍ أَبَى أَنْ يَكُونَ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴾ دوا بی فرشته کان همه میان سوژده یان برد و ریزی نادمیان گرت مه گهر شهیتان سوژده ی بو نه بردو خوی وه رگیرا که سوژده بیا له گهل فرشته سوژده به ره کان. له نایه تی (۳۴) ی سوره تی نه لبه قهردها باسی مانای نه و رسته به کراوه.

قَالَ يَا بَلِيسَ مَا لَكَ لَا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٤﴾ قَالَ لَمْ أَكُنْ
لَا سَجْدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمِإٍ مَسْنُونٍ ﴿٣٥﴾ قَالَ
فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٦﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ

الَّذِينَ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ
 مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا
 أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾
 إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ
 مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ
 أَتَبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾
 لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٤﴾

خوای مهزن فرهانی دا به فرشته کان سوژده بیهن بۆ ئادهم به پێرگرتن نهك سوژدهی
 بهرستن ههموو فرشته کان فرهانی خویان به جی هیئا، شهیتان بی فرهانی خوای کرد و
 سوژدهی بۆ نه برد. زانیان بیران جیاوازه له باره ی شهیتانه وه: ئایا فرشته به وه
 ده کراوه، یا هه ریه کهم جاری دروست کردنی شهیتان به، نه و جیاوازی ی ئیوانیان بی
 نه نجامه، هه رچۆنی بی ده رکرا و له به زه یی و میهره بانی خوا، کاتی شهیتان بی فرهانی
 خوای کرد.

﴿ قَالَ يَا إِبْلِيسَ مَا لَكَ أَنْ لَا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴾ خوا فرهوی: نه ی شهیتان: تۆ چ
 مه به ستیکت هه یه که تۆ له گه ل فرشته سوژده به ره کان سوژدهت نه برد بۆ ئادهم.

بۆ زانیان: هه رچه نه ده باسی شهیتانمان کرد. به لām هه ندی له بیروباوه ری زانیان باس
 نه که یان له باره ی شهیتانه وه. هه ندی له زانیان لایان وایه یه کیکه له فرشته کان. به لām
 ئایه تی (کان من الجن) واما ن بۆ ده رته خا یه کیکه له جنۆ که کان نهك له فرشته کان.

﴿ قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِشَيْءٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلَافٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴾ ئیلیل ووتی: من سوژده نابهم بۆ مروفتی تو دروست کردی له گلیك له قوری رهشی بۆگهنی ترشاو له نیو ئاودا. ئهو کردهوی شهیتانه له بهر ره گهزی پهستی به، هه موو ره گهزه پهستی به وینهی ئیلیل دهر کرای میهره بانی خوایه .

﴿ قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَاجِعٌ ﴾ خوا فهرموی: ئیلیل تو برۆ دهر وه له نیو ئهم فریشتانه و له م پله گهورهیه دواپی بهراستی تو دهر کرای له بهزهپی و میهره بانی خوا .
﴿ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴾ وه بهراستی له سهر تۆیه دوربون له بهزهپی خوا ههتا رۆزی نایین و رۆزی وهرگرتی پاداشت و تۆله، ههر له بهرئه وهی خۆت به گهوره دانه نیی به رانههر به خوا و کورنوشت بۆ ئاده م نه برد .

﴿ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴾ ئیلیل ووتی: ئهی پهروه ردگاری من : تو من دوواخه و مۆله تم بده و من مه مۆنه ههتا رۆزی زیندوو کردنه وهی ئاده م و گیاندارانی تر .
﴿ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴾ خوا فهرموی: دواپی به راستی تو لهو کهسانه ئه پی دوا ئه خرین ههتا رۆزی زیندوو بونه وهی گیانداران .

﴿ قَالَ رَبِّ إِنَّمَا أَعُوتِبُنِي لَأَزِيْنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ ئیلیل ووتی: ئهی پهروه ردگاری من: سویندم به گهوره پی تو: ههر به هۆی شتی منت بی تاقی کرده وه فهرمانت دا به سوژده بردن بۆ ئاده م بهو بۆنه وه منت خسته ناوی فهرمانی خۆته وه، من بۆ ئاده میزاد ئهرازی نه وه گونا هو بی فهرمانی تو له زهوی جیهاندا و بهراستی ئه یان خه مه نیو بی فهرمانی تو و بی فهرمانی تو بکه ن هه مویان .

﴿ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُصْلِحِينَ ﴾ مه گهر چه ندین بهنده ی پاک و نیازی پاکی تو له ئاده میزاد، ئه وانه ن من ناتوانم له رپگه ی راست لایان بده م و ناتوانم بیان خه مه نیو گونا هه وه و رازانده وهی من کاریان تی نا کا .

﴿ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴾ خوا فهرموی: پاراستنی بهنده ی پاک و نیاز بوخته کان له شهیتان و له بی فهرمانی من رپگه یه کی راست و بی خوار و خپچه شایسته و راسته

له سهر من چاودیران بکهم و ههر کهسى رینگه راست بگرئ رزگارى بوه، ههر کهسى لابدا له ناو چوه.

﴿ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴾ به راستى بهنده نیاز پاکه کانی من بو تو نایى به سهر نه وانهوه هیچ دهسته لاتی که تو لایان بدهی له رینگه راست مه گهر کهسى دواى تو بکهوئ نهو کهسه لهو کهسه سازه به سى فهرمانى خویان کردوه. ناینى خویان فروشته به پاره و پول و کالای جیهان.

﴿ وَ إِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ وه به راستى دوزهخ و قولایسى دوزهخ جینگه شهیتان و پدیره وانی شهیتان، هه موویان بیزارن له یه کترى ونه فرهت له یه کترى نه کهن. ﴿ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴾ بو دوزهخ هدیهد دوزخ دهرگا بو هه موو دهرگایه هدیهد به شیکى دیارى کراو بو نهوان و بو نهوان دیارى کراوه تدهوه. دوزهخ چه ندین جینگه هدیهد به گویره ی سزادانى گران، بو ههر یه که لهو جیگانه هدیهد چه ندین تاوانبار به گویره ی زوری و گوناهاى نهوان.

کاتی خواى مه زن باسى بهنده نیاز پاکه کانی خوی کرد. له دوا بیدا باسى ههوالیان نه کا له روزی دوا بیدا و نه فرموی:

إِن

الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ أَذْخُلُوها بِسَلَامٍ أَمِينٍ ﴿٤٦﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مَُّتَقَابِلِينَ

﴿٤٧﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِينَ ﴿٤٨﴾

﴿٤٩﴾ نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِي

هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

﴿ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَ عِوْنٍ ﴾ به راستی ئەو که سانه‌ی له خوا ئەترسن و خویان ئەپارێزن له په‌پره‌وی ئیبلیس له نیو چه‌ندین به‌هه‌شت و سه‌رچاوه‌ی ئاوی شیرین و به‌تام و پوخته، گوزه‌رانیکی خوش ئەبه‌نه سه‌ر له‌و به‌هه‌شتانه‌دا به‌ خواردن و خواردنه‌وه‌ی جوان و به‌نرخ، ئەوه‌ی ئاره‌زویان بۆی بڕوا بۆیان ئاماده‌کراوه به‌بێ ماندوو بون .

﴿ ادْخُلُوها بِسَلَامٍ آمِینَ ﴾ فریشته‌کان به‌وان ئەلێن: ئیوه‌ی له خوا ترس بچنه نیو به‌هه‌شته‌کان به‌ ناشتی و به‌بێ ترس له‌هه‌موو ئازاری، به‌خووشی بژین به‌بێ ترس و خه‌فه‌ت. ﴿ وَ نَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ إِخْوانًا عَلَى سُرُورٍ مُّتَقَابِلِینَ ﴾ وه ئیمه لامان برده‌و شتی له دلێانا به‌و له جیهاندا له رق و دوژمنایه‌تی بۆ یه‌کتری براو دۆستی ئەکترین به‌رانبه‌ری یه‌کتری دانیشتون له‌سه‌ر کورسی و ته‌ختی پازاوه و ته‌ماشای یه‌کتری ئەکه‌ن ، بۆ هه‌ر لایه وه‌رنه‌گه‌رێن کورسیه‌کانیان له‌گه‌لیان وه‌رنه‌گه‌رێ، بۆ ئەو لایه، ته‌ماشای پێشانگای به‌هه‌شت و جیگه‌ جوانه‌کانی به‌هه‌شت ئەکه‌ن .

﴿ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا تَعَبٌ وَمَا هُمْ بِمُخْرَجِينَ ﴾ تووشی ئەو خوا ترسانه نابێ ره‌نج و ناخووشی و ئەوان ده‌رناکرێن له‌به‌هه‌شتا، نه‌خووشی و هه‌ژاری تووشی ئەوان نابێ و له‌به‌هه‌شتا نه‌دا هه‌تا هه‌تایه .

﴿ نَبِئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴾ تۆ هه‌والّ بده به‌ بنده‌کانی من که به‌راستی لی خه‌شبووم زۆره بۆ ئەو گوناها‌رانه په‌شیمان ئەبنه‌وه، به‌زه‌یی و میهره‌بانیم زۆره بۆیان . ﴿ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴾ وه هه‌والیان بده‌ری به‌راستی سزای من ئەو سزایه‌یه ئازاردار و گرانه. که‌واته ئیوه به‌ترسن و بێ فه‌رمانی خوا مه‌که‌ن و خۆتان به‌ گه‌وره دامه‌نێن و ئاوێ بده‌نه‌وه بۆ لای په‌رستنی من و که‌مه‌تر خه‌می مه‌که‌ن .

کاتی خۆی مه‌زن باسی موژده‌دان و هه‌ره‌شه کردنی فه‌رمو، دوا‌ی ئەوانه باسی به‌سه‌ره‌اتی ئیبراهیم و لوت ئەکا ، هه‌تا به‌راستی به‌و باسانه ته‌می خوار ببن و له‌جیهاندا بێ فه‌رمانی خوا نه‌که‌ن و ئەفه‌رموی :

وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَحِلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا

لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ

مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمَ تَبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا ابْشِرْنَاكَ بِالْحَقِّ

فَلَا تَكُن مِّنَ الْقَنِيطِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةٍ

رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

﴿٥٧﴾ قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا آلَ لُوطٍ

إِنَّا لَمَنْجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ قَدَرْنَا إِنَّا لَمِنَ

الْغَابِرِينَ ﴿٦٠﴾

﴿ وَ نَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴾ وه تو ههوال بده به بهنده کانی من له باره‌ی میوانه کانی ئیبراهیم، ناگاداریان بکه بهو کاره‌ی سپیرابو به فریشته کان بیگه‌ی نه‌ن به ئیبراهیم و چونه لای له شیوه‌ی ناده‌میزادا و ئیبراهیم نه‌ی نه‌زانی فریشته‌ن .

﴿ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا ﴾ کاتی میوانه کانی چون به‌سه‌ر ئیبراهیم، دوا‌یی سلاویان کرد له ئیبراهیم، ئیبراهیم سلاوی سه‌ندنه‌وه به‌گه‌رمی پیشوازی لی کردن و هه‌لسا له‌به‌ریان. ئیبراهیم مرو‌فیککی دل فراوانی میوان به‌زیر و نان بده بو، گویره‌یه‌کی بو سه‌ربرین و خوارده‌مه‌نی بو ساز کردن و بردیه به‌رده‌میان و نه‌یان خوارد، به‌و بو‌نه‌وه ترسی لی په‌یدا بوو که‌وته گومانه‌وه .

﴿قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَلُونَ﴾ ئىبراھىم فەرمى: بەراستى ئىمە ئەترىن لە ئىو كەنان ناخۆن و گومانى پياو خراپىتان لى ئەكەين .

﴿قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ﴾ فرىشتەكان ووتيان: تۆ مەترسە. بەراستى ئىمە ھاتووين بۆ لای تۆ بۆ ئەوئەى موزدە بەدەين بە تۆ بە كورپكى خاوەن پلەى بەرز و زانا لای خوا كە پەيدا ئەبى لە خاتون سارای ھاودەمت كە ناوى بىن ئىسحاق.

﴿قَالَ أَبَشِّرْهُمُنِي عَلَىٰ أَن مَّسِّنِي الْكَبِيرُ فِيمَ نُبَشِّرُونَ﴾ ئىبراھىم فەرمى: ئايا ئىو چۆن موزدە ئەدەن بەمن بەبونی كورپك لەسەر ئەو پىرىيەوئە تووشى من بوو تەمەنم زۆرە ؟ دواى بە چ شتى موزدە ئەدەن بە من ؟ ئەم ھەوالە جىگەى سەرسورانی منە.

﴿قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِنَ الْقَانِطِينَ﴾ فرىشتەكان ووتيان بە ئىبراھىم: ئىمە موزدەمان بە راستى و بەبى گومان داوئە بە تۆ، دواى تۆ لەپىزى ئائومىدانا مەبە، فەرمىنى خوايە كە كورپى بدا بە تۆ با پىرىش بىت، توانای خوا لەسەرەوئەى ھەموو شتىكە. فرىشتەكان وایانزانی ئىبراھىم بى ئومىدە لەپەيدا بوونی كورپك .

﴿قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾ ئىبراھىم ووتى: من ئائومىد نىم لە مېھرەبانى و گەورەى پەرورەدگارى خۆم، و ھىچ كەسى بى ئومىد نابى لە مېھرەبانى خواى پەرورەدگار مەگەر كەسانى لادەن لە رىگەى راست و بەھەلەدا چوبن و نەزانن توانای خوا فراوانە، من ئائومىد نىم بەو موزدەدانەى ئىو. بەلام زۆر لام سەیرە پىرىكى ھەك من چۆن منالى ئەبىت؟

﴿قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ ئىبراھىم دواى ئەوئەى دلى كرايەوئە ترسى نەما بە فرىشتەكانى ووت: دواى ئەو كارە گرتگ و گەورەيەى ئىو چ شتىكە؟ ئەى نىرراوئەكان لەلایەن خواو، چ كارىكتان بى سپىراوئە و بۆچ جىگەيە ئەپۆن بۆلای چ كەسى ئەپۆن؟

﴿قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ﴾ فرىشتەكان ووتيان لە ھەلامى ئىبراھىم: بەراستى ئىمە رەوانە كراوين بۆ لای گەلىكى تاوانبار و بى باوئە كەگەلى لوتى برازى تۆيە.. ئەو

گهله دلنیشوی شاری سه دوم عاموره بونکه شوینی ده ریای (البحر المیت) ه گه لیکی
جهنگ خواز ورپگه گرو تالانکهر و نیرباز بوون. نیر ئیراهیم ترسا که لوتی برازای
وخیزان و بهیره وانی تووشی نهو سزایه بین له گهل نهو تا قمه تاوانبارانه، بویه فریشته کان
ووتیان:

﴿ إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجِّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ مه گهر خاو خیزان لوت و بهیره وانی .

بهراستی ئیمه نهوان رزگار نه کدین تووشی نهو سزایه نابن هه مویان .

﴿ إِلَّا إِمْرَأَتَهُ قَدَرْنَا لَهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ ﴾ مه گهر ژنه که لوت فهرماغان داوه و دیاریمان
کردوه به فرمائی خوا، بهراستی نهو ژنه لهو که سانه یه نه مینته وه له نیو شاره که دا و
له گهل تاوانبارانی تر دا تووشی نهو سزایه نه بن و بنه بر نه بن، چونکه نهو ژنه بی باوهر بوه
له زیره وه پیلانی سازاندوه له دزی لوتی میردی .

کاتی فریشته کان لای ئیراهیم چونه دهره وهو گه یشته لای لوت موزده یان دایه به
له ناو چوونی نهو گهله داوین پیسه . وهك خوا نه فهرموی :

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ
إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّكَرُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ
يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾ وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٤﴾ فَأَسْرِ
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ
وَأَمْضُ وَأَنتَ فِي مَعْرُونٍ ﴿٦٥﴾ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ
دَابِرَهُمْ يُوَلَّىٰ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾ وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ

يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾ قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٦٨﴾ وَأَنْقُوا
 اللَّهُ وَلَا تُخْزُونِ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾
 قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ
 يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾

﴿ فلما جاء آل لوط المرسلون ﴾ دواپی کاتی چون بولای خانه وادهی لوت
 نیراوه کانی خوا له شیوه و رهنگی چهند کورپکی جوان و شوخدا لوت ترس کهوته دلی،
 بیم و خوفی له و بهو نه و تاو نبارانه دهست دریژی ناپاکی بکهنه سهریان .

﴿ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴾ لوت فهرموی به فریشته کان: بهراستی ئیوه تا قمیکن من
 ناتان ناسم و نازانم چ شتیکتان نهوی، زور لام سهره بهرگی کاروانیتان له بهردا نیه و له
 گهله تاو نباره نین. من نه ترسم به بونهی ئیوه وه تووشی ئاازر بین و ئیوه له لایه ن نهو
 گهله وه تووشی نازار بین .

﴿ قَالُوا بَلْ جِنَّاتٍ بَمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴾ فریشته کان ووتیان: ئیمه نه هاتووین بولای
 تو به جورئ گومان له ئیمه پهیدا بکهی. به لکو هاتووین بولای تو بوشی تو بهو شته
 دلخوش بی و بول نهو شتهی نهو گهله تاو نبارانه گومانیان وایه تووشی نابن له سزای
 خواو له ناو بردنیا، فریشته کان کاری خوئیانیان بولوت دهرخست که له ناو بردنی
 گهله که یه تی، نهو به لئنهی تو له مه و بهر به و انت دابو که نه گهر واز لهو کاره خراپانه
 نه هینن خوا سزایان نه دا وایان نه زانی تو درو نه کهی.

﴿ وَ آتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴾ وه ئیمه هاتووین بولای تو بول جی به جی کردنی
 نهو راستیه تو به لئنت داوه به و ان به هاتنه خواره و هی سزا بول سهریان و، ئیمه راست
 نه کهین لهم هه و اله دا بیگومان نهو گهله بنه بر نه بن .

﴿ فَأَسِرْ بِأَمْلِكِ يَقْطَعِ مِنَ اللَّيْلِ ﴾ دواپی تو به خوت و به خیزانه که ته وه شه ورؤی بکهن و به گورجی لهم شاره دهرچن له به شیکی مانه وهی شه ودا .

﴿ وَاتَّبِعْ أَذْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴾ وه تو دواپی خیزان و پدیره وانت بکه وه وه له دووایانه وه برؤو هانیان بده به په له برؤنه دهره وه وه هیچ یه کی له ئیوه لانه که نه وه بو دووای خوتان له به رته وهی نهو سزایه نه بینن و خه فدت بار بن، ئیوه برؤن به ره وه نهو جیگه یه فه رمانتان پی دراوه بو ی برؤن. زانایان بیریان جیاوازه له دیاری کردنی نهو جیگه یه ئایا شامه یا نه ردهن یا میسر .

﴿ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَوْلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ﴾ وه ئیمه سروشمان نارد بو لای لوت به جی به جی کردنی نهو کاره که به راستی دوا هه مین و بنچینه ی نهو تاقمه تاوانبارانه له کاتی به یانیدا بنه بر نه بن و نیشانه و پاشماوه یان نامینی به هیچ جو ری .

کاتی هه والی نهو کوره شوخ و جووان و بی مووانه ی میوانی لوت بلا و بویه وه به ناو شاردار دانیشتوانی رایان کرد بو لای خانوی لوت، وهك خوا نه فه رموی :

﴿ وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾ وه چون دانیشتوانی شار و موژده ی خوشیان به یه کتری نه دا و به نیازی نه وهی نهو کاره بیژ لی کراوه بکهن له گه ل میوانه کانی لوت، جیهان تاریکبو له روی لوتا به نه زمی و به ژیرانه که وته گفتگو له گه لیان .

﴿ قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضِئْفِي فَلَا تَفْصَحُونَ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ ﴾ لوت فه رموی به و گه له تاوانبارانه: نه وانه میوانی منن و واز به یتن، دواپی ئیوه من تووشی بی ئاپرویی مه کهن و ئیوه له خوا بترسن و من رسواو شهرمه زار مه کهن به رانه بر نهو میوانانه .

﴿ قَالُوا أَوْ لَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴾ گه له که ی لوت به لوتیان ووت: ئایا ئیمه قه ده غه مان نه کرد له تو میوانداری هیچ که سی نه که ی و بیگانه نه یه ته لای تو، پیمان نه ووتی: ریگه له ئیمه مه گره نه گره نیازی نهو کاره مان کرد. ئیستا تو چون

پال به ئیمه وه نه نی ی و قه ده غه نه که ی له ئیمه له ئاره زووی خو مان ؟

ئەى خواھەن بىر ھۆشە کانی روى زەوى: سەبرى ئەو بى شەرمانە بکەن کە ئەو گەلە تاوانبارانە خۆيان بەچاک ئەزانن و لوت بە تاوانبار دائەنن و سەرزنەشتى ئەکەن لە راگرتنى مېوان و بەرگرتنى لوت لەو کارە نارەوايەى ئەوان. ھەر وەك ئەو گەلە تاوانبارە ھەمو مەروفيكى خراپ و ڕەگەز پەرست و تاوانبار کە نرخ بۆ ھىچ رەوشتىكى بەرز و پياوچاکان دانائين و جگەى سودى تايبەتى خۆيان ھىچ شتى نريان مەبەست نى. جيگەى سەرسورمانە کە نەتەوى کوردى سەتەم لى کراو داواى مافى رەواى خۆيان ئەکەن ئەيانەوى لە جيگەى باوباپىرى خۆيانا بژين کەچى رەوشت پيس و ڕەگەز پەرستەکانى لەو ژيان ھەلساون. کە گەلە کەى لوت نيازى کارى خراپيان بوو لە گەل مېوانەکانى لوت .

﴿ قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴾ لوت فەرموى: ئەم ژنانەى شار ھەموويان کەچى منن و لەئێوەيان مارە ئەکەم و ببيان کەن بەژنى خۆتان ئەگەر ئەتانەوى نارەزووى خۆتان بەجى بهيتن، ژنان پاك و خاوين و واز لە پياوان بهيتن، دواى خوا فەرموى بە پيغەمەر:

﴿ لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴾ بە گيانى تۆ سويند ئەخۆم: بەراستى ئەو گەلە گومرايى و بيهوشى و بەسەرخوشى خۆيان سەرگەردانن و ھاتوچۆ ئەکەن. ھەندى لە زانايان ئەلن: ئەو پرستەى لەلایەن فریشتەکاندەو بە لوت بێژراو. گفتوگۆى ئەوانە، ئەك گفتوگۆى خوا لە گەل پيغەمەر ﴿ ﷺ ﴾ .

دواى خواى مەزن ھەوال ئەدا بەچۆنەتى سزادانى گەلى لوت و ئەفەرموى :

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمَا سَافِلْهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهَا لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ ﴿٧٨﴾

فَأَنْقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ
 الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ وَعَاقِلْنَاهُمْ ءَايَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ
 ﴿٨١﴾ وَكَانُوا يُنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذْتَهُمُ
 الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾
 وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ
 السَّاعَةَ لَآيَةٌ ۖ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
 الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾

﴿ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَآمَطْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴾

دوواپی گهله که ی لوتی گرت دهنگیکی زور سهخت له کاتی چیشته نگاودا سزای نیمه
 تووشی نهوان بو له کاتی ههلهاتنی خوردا، دوایی نیمه نهو شاره ی لوتمان گیرا سه ره وه ی
 بو خواره وه و ژیراو زوورمان کرد و بنه برمان کردن و، نیمه بارانمان به سه ریانا به ردی
 له گلی رهق، جیگه کانپانمان خاپوور کرد، پاشاوه ی نهو شاره نیستیا ماوه ته وه ههتا
 گهلانی دوایی ته می خوار بین .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴾ به راستی هدیله به بنه برکردن و سزادانی نهو
 گهله ی لوت چه ندین به لگه ی ناشکرا بو نهو که سانه ی ژیرن و ته می خوار نه بن و سود
 له ناموزگاری وهر نه گرن و پسرورن هه مووشتی نه زانن به راستی و بیر ی لی نه که نه وه
 به هو ی نیشانه کانیه وه .

﴿ وَ إِنِّهَا لَبَسِیلٌ مَّقِیمٌ ﴾ وه بهراستی نهو شارهی لوت پاشاوهی ماوه له ریگهیه کی بهرده واما و ئادهمیزاد هاتو چۆی پیدا نه کهن و شوینه واره کان نه بینن، پیوسته قوره شیه کان ناگاداری خویمان بن .

﴿ إِنَّ فِیْ ذَٰلِكَ لَآیَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ ﴾ بهراستی ههیه له تۆله سەندن و له ناو بردنی گهلی لوت چه ندین به لگه و نیشانهی ئاشکرا بۆ نهو که سانهی باوهریان به خواو به پیغه مهر و به بوونی نهو سزایه ههیه له پاش نهو هی خوای مهزن باسی گهلی لوتی کرد، باسی گهلی شوعه ییشمان بۆ نه کا که خوا بنه بری کردن له بهر بی باوهری و سه ریچی کردنیان له ئاستی راستی، نهو گهلهیش خاوهنی باخ و دارستانی زۆر چر و پرپون و به رهه می زۆریان هه بو له نزیکه مه دیه و له نیوان حیجاز و شامدا، نهوان خه ریکی بازرگانی و کرپن و فروشتن بون، جگه ی خویان نه په رست. له کیشانه و پیوانه دا دانیش توانیان نه خه له تان، خوای مهزن باسیان نه کا و نه فهرموی :

﴿ وَ إِنِّ أَصْحَابَ الْأَبْکَةِ لَطَالِمِیْنَ فَأَتَقَمْنَا مِنْهُمْ ﴾ وه بهراستی دانیش توانی لای نهو باخ و دارستانه پر و چره که گهلی شوعه یب له وی نیشه جی بون سته میان له خویمان کردو بی باوهرپون، دواپی خوای مهزن شوعه یی بۆ ناردن و نهوانیش به درویان خسته وه، دواپی ئیمه له ناومان بردن و تۆله مان لی کردنه وه به هوی گهرما له سه ریانه وه بۆ ماوه ی سه ووت پۆژ، دواپی هه وریکمان راگرت به سه ریانه وه و کۆبونه وه له ژیریا به نیازی نهو هی خویمان به پاریژن له گهرما، دواپی خوا ناگری باران به سه ریانا و هه میانی سوتاند، شوینه واری نهو گهله ماوه ته وه به ئاشکرای، بۆ نهو هی تاوانبارانی دواپی ته می خوار بن و هه لمه تی خویان بۆ ده رکه وی .

﴿ وَ إِنِّهَا لَیَامَامٌ مُّبِیْنٌ ﴾ وه بهراستی نهو دوو شارهی لوت و دانیش توانی نهو جیگه پر و چره و باخ و دارستان ریگهیه کی رپون و ئاشکران بۆ که سانی بچن به لایانا، هه تا بۆیان ده رکه وی خوای مهزن به چ جوژی بنه بری کردوون ، بۆ نهو هیش نهو جیگانه چاوی کرای ئاشکرا بن بۆ ئادهمیزادی ژیر .

گهلیکی تر هه بون ناویان سه مود بو، گهلی سالح بون، دانیش توانی حیجر بون که شویتیکه نه که ویتنه نیوان شام و مده دینه، بت په رست بون. خوی مه زن سالحی بو ناردن بانگیان بکا بو لای خوا په رستی، سالح و باوه پردارانی تریان به دروخته وه، به و بونه وه خوی گه و ره له ناوی بردن، وه که خوا نه فهرموی :

﴿ وَ لَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ وَ آتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴾ وه به راستی دانیش توانی حیجر گهلی سالح نیراوه کانی خویان به دروخته وه و باوه ریان پی نه نه هینان به تایه تی پیغه مه ره که ی خویان که سالح بوو، نیمه به خشیومانه به دانیش توانی حیجر چه ندین نیشانه ی ناشکرای نیمه که به لگه بوون له سهر راستی پیغه مه ره کان. به لام نه و به لگانه ریک نه نه که و تن له گه ل ناره زووی نه وان، دواپی نه و گه له رویان و هر گپرا له و نیشانه ناشکرایانه .

﴿ وَ كَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ ﴾ وه نه و گه له له کیوه کاند چهن دین خانویان بو خویان نه تاشی ترسیان نه بو له روخان و کون کردنی دزو په لاماردانی دوژمن نه وه نده چاکبون، به نه قلی ناته و او ی خویان له سزا نه یان پاریزی. له گه ل نه وانه یشدا نه وه نه گه یه نی نه و گه له پیش که و ترو بون خاوه نی شارستانیته بون. یه کی له و به لگانه خوا پی دابون هوشری بو سالح ناموژگاری کردبون نازاری نه دهن که چی سهریان بری، به و بونه وه خوا له ناوی بردن .

﴿ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَالُهُمْ مَا كَانُوا يُكْسِبُونَ ﴾ دواپی نه و گه له ی سالحی گرت دهنگیکی سهخت و تونده هاتنه خواره وه ی سزا بو سهریان له کاتی به یانی کردنه و یانا. خانه کانیان روخان و خویشیان مردن، دواپی نه گه یشته فریایان و نه و سزایه ی لانه برد له سهریان شتی پیدایان کردبو بو خویان له دارایی و خانوی له به رد تاشراوی له کیوه کان .

﴿ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ ﴾ وه نیمه ئاسمانه کان وزه وی و شتی له نیوان نه واندایه دروستان نه کردوه مه گهر به جوړیکی راستی و ناگونجی

له گه ل بهره وامی خراپه کاری، بویه زانستی خوا فرمانی دا به له ناوردنی نه و گه له و نه هیشتنی خراپه کاریان .

﴿ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴾ وه به راستی و بیگومان رۆزی دوابی دیت و هه مو کاتی چاره وروانی هاتی بکه و تۆ له له تاوانباران و بی باوه ران نه ستر، دوابی تۆ واز له وان بهینه به وازهینانکی چاک و لۆمه یان مه که و په له ی تۆ له کردنه ویهان مه که. نه وان خراپه له تۆ نه که و تۆ لی بوردنت هه بی و به ته مای جگهی خوا مه به .

﴿ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴾ به راستی په روه دگاری تۆ هه ره نه وه دروستکه ری هه مو بونه وهران و خو ره وشتیان، نه زانی به و که سانه بی باوه ر و دوو روون .
نه گێر نه وه هه و ت کارا و نی جوله که کان له ده ره وه هاته وه بۆ مه دینه له یه ک رۆژ دا، باره کانیان نه وریشم و بۆ و گه وه ره و شتی تری به نرخ بوون. موسلمانان و وتیان: نه گه ر نه و دارایی و سامانه بۆ نیمه بووایه خو مانان به هیز نه کردو دامان نه نا له ریگهی خوا و سه رکه وتی ثانی ئیسلامدا. خوی مه زن دلخو شی دانه وه و فره می:

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِ وَالْقُرْءَانَ الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾ لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَا أَنزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾ الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْءَانَ عِضِينَ ﴿٩١﴾ فَوَرَّيْكَ لَنَسَلْنَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ

عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٥﴾ الَّذِينَ
يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ
أَنَّكَ يَصِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمُنَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴾ وه ئيمه به خشيو مانه به تو حوت
نايهت لهو ئايه تانه دوو جار دوو پات نه كريته وهو به تو يشمان به خشيوه نهو قورئانه
گه ورهيه چاو ساغ و شاره زايي كهر وروناكيه بو هه موو دلي و لاي ئيمه خوئندني
قورئان پاداشتي گه ورهيه ههيه .

زانايان له مانا كردنو مه به ست له رسته ي (سبعان من المناني) بيرو بو چونيان جياوازه
له هه موويان به هيزتر نه مه يه كه ناوه بو سوره تي فاتحه، چونكه حوت ئايه ته و دوو پات
نه كريته وه له هه موو ركاته كاني نويزدا، باسي خوايه تي خوا و پهرستني خواي تيدا
كو كراوه ته وه، نهو سوره ته به يي گومان لهو حوت كاروانه ي جوه كان زور گه وره تره .
﴿ لَأَتَمُدَّنَّ عَيْنِيَكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ ﴾ تو چاوه كاني خوت دريژ مه كهو
مه نواره بو لاي شتي ئيمه چهند تا قمي له بي باوه راغمان بهو شته بهر خوردار كردوهو
بهو شته رائه بو يرن .

﴿ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَانكَبْ إِلَىٰ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ وَاعْلَمُوا نَسْرَهُم ﴾ وه تو خه فدت مه خو له سهر شتي
له كيسي تو چوه له هاو به شي نه وان له جيهاندا و له سهر بي باوه رنه هيتاني نه وان و له
هه زاري وي ساماني هاو ريكانت و، تو رايجه بالي خوت بو باوه رداران دانه ويته، چونكه
ريزگرتن له وان ره زايه تي خوايه .

﴿ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴾ وەتۆ بلی: بە راستی من ئیوه ئەترسیتم بە بەلگهی ڕون ناکشرا لە سزای خوا ئەگەر ئیوه باوەر نەهێن و بێ فەرمانی خوا بکەن خوا سزاتان بۆ نەنیری ئەگەر باوەر نەهێرن .

﴿ كَمَا أُنْزِلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴾ بەوێنەی سزایەکی ئەوتۆ ئیمە ناردومانە خوارەووە بۆ سەر ئەو کەسانەی ئەوتۆ قورئانیان پارچە پارچە ئەکرد، باوەر بەهەندیکیان ئەهێناو باوەریان بەهەندی تریان نەهێنا، هەرشتی بە گۆڕەیی سودی ئەوان نەبواوە باوەریان بێ نەهێنا و باوەریان بە جگەیی ئەو ئەهێنا .

زانایان بیرو بۆچونیان لە بارەیی ئەو کەسانە فەرمودەیی خویان پارچە پارچە ئەکرد جیاوازی: هەندیکیان ئەلێن: بریتین لە جووکان و گاوریەکان، هەندی تریان لایان وایە بریتین لە بت پەرستان ئەیان ووت: قورئان جادوو هۆنراوە و چیرۆک و ئەفسانەیە .

﴿ قَوْمَ بَكَ لَسَأَلْتَهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ دوابی بە پەرورەدگاری تۆ سویندم بێ: بە راستی ئیمە پرسیار ئەکەین لەو کەسانەی قورئان پارچە پارچە ئەکەن هەمویان لەشتی ئەوان ئەیکەن لە پارچە کردنی قورئان . وە بەدرۆخستەووی تۆ و لەشتی تریان . ﴿ فَأَصْلَحَ بِمَا قَوْمُوا وَأَعْرَضَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴾ دوابی تۆ بانگی ئادەمیزاد بکە و دەنگی خۆت بەرز بکەرەووە بە ڕاگەیانندی شتی تۆ فەرمانت بێ ئەدری و بەوانی بسەلمێنە بە بەلگەیی بەهێز کە قورئان یاسای بەردەوامە بۆ ئادەمیزاد و، تۆ ڕوی خۆت وەرگێرە لەبت پەرستان و پشتیان تی بکە .

﴿ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴾ بە راستی ئیمە بەسین بۆ تۆ و ئەتپاریزین لەو کەسانەی ئەوتۆ گالێنە ئەکەن بە قورئان و بەتۆ، ئەگێرن و دانهنن لە گەل خوادا چەندین خوی پڕو بوچ بۆ پەرستن، دوابی ئەزانن بەشتی توشیان ئەبێ لە ڕۆژی دوایدا لە سزای گران .

زانایان ئەلێن: ئەو ئابەتە دەربارەیی لەناوبردنی پێنج کەس لە گەورەکانی قورەیشەیی هاتووتە خوار کە نازاری زۆری پیغمەریان ئەدا کە ئەمانەن: وەلیدی کوری موغەیرە . عاسی کوری وائیل . عودەیی کوری قەیس . ئەسوودەیی کوری عەبدیەغوس . ئەسوودەیی کوری ئەلموتەلیب . دوابی خوی مەزن هەریە کە لەوانی لەناوبرد زۆر بەبێ نرخ و بەنازاری گران .

شتیکی سروشتی و یاساییە که پێغه‌مەر ﴿ﷺ﴾ دڵی تەنگ بوە بەشتی بی باوە‌پران ئەیلین، چونکە پێغه‌مەر ئادەمیزادەو لەخوین و گوشت دروست کراوە، خەفەت ئەخوا بەشتی ئادەمیزاد خەفەتی بۆ ئەخوا و دلخۆش ئەبی بەشتی ئەوان پێی دلخۆش ببن. بەلام پەيوەندی لەنیوان خەفەت و پەرستی خوادا چ شتیکە هەتا خوا فەرمان بدا هەركاتی خەفەت روی تی کردو دڵی تەنگ بو پەنا بسۆ لای پەرستنی خوا؟ لەوەلامی ئەو پرسیارەدا بیژراوە: خوا فەرمانی نەداوە بە پەرستنی خوا لێرە لەبەرئەوێ رۆنی بکاتەوێ که دلتەنگی ئەیتە هۆی فەرمان دان بە پەرستنی خوا .

ئەبی بزانی فەرماندان بە پەرستنی خوا نەبەستراوە نەبە کاتی خەفەت و نە بە کاتی دلخۆشی بەلکو فەرماندان بە پەرستنی خوا لێرە هێمایە لەوێ ئادەمیزاد ئەبی هەر پشت بەخوا بیهستن بەتەنها کاتی شتی پەیدا بو ئازاری پێ گەیاندن. کەواتە مانای ئەم ئایەتانە دواوی پێیستە بەوجۆرە ئاماژە ی بۆ بکری :

﴿وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرَكَ بِمَا يَقُولُونَ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾

وێ بەراستی ئێمە ئەزانین که تۆ دڵ تەنگ ئەبی بەشتی بی باوە‌پران ئەیلین: که خوا هاوبەشی هەیه، گالته بە تۆ ئەکەن و تەوانج ئەگر نه قورئان، دواي تۆ پەنا بیه بسۆ لای خوا لەشتی بەتۆ ئەگا لە نازار بەهۆی پاك و خاوی و سوپاسی پەرورەدگاری خۆتەوێ خوا خەفەت و ناخۆشی تۆ ناهیلی، پاك و خاوی دەربەر بۆ خواو سوپاسی خوا بکە لەسەر ئەوێ خواي مەزن رێهەرایەتی وراغومایی تۆی کردووە ، تۆ لەو کەسانە بە نوێژ ئەکەن و سوژدە بۆ خوا ئەبەن .

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ وەتۆ بەردەوام بە بۆ پەرستنی خوا هەتا دیت بۆ لای تۆ مردن بەبی گومان و هەتا دواکاتی ژيانت بەردەوام بە لەپەرستنی خوادا .

بەیاریدە ی خوا کۆتایی لە ۱۰ ی مانگی شەوال (۱۴۲۰) ریکەوت

بەرانبەر ۱۷ / ۱ / ۲۰۰۰ زاینی

داوام لەخواي مەزن ئەمەیه یاریدەم بدا لەسەر کاری چاک و پیروز

﴿ سوره تی نه جل ﴾

لهمه که هاتوته خواره وه. جگه له نایه تی (۲۶- ۱۲۷- ۱۲۸) که له مه دینه هاتونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۲۸) نایه تن .

پیغمه ری خوا بت په رستانی نه ترسان له سزای نازار دار، نه وانیش وه لأمی پیغمه ریان نه دایه وه به گالته پی کردنه وه نه یان وت: نه گهر راست نه که ی با نه وسزایه پیته خواره وه، خوا نه فهرموی :

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

(به ناوی خوی به خشنده و میهربان)

﴿ اَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ ﴾ پیغمه ر ﴿ ۱ ﴾ بت په رستانی نه ترسان له سزای خوا، نه وانیش نه یان ووت: دهییا خوا باران ببارینی به سهرمانا، خوا وه لأمی دانه وه: به راستی سزای خوا دیت بو لاتان له روژی دوایدا، دواپی ئیوه: په له مه کهن بو هاتنی فهرمانی خواو سزدانی ئیوه. خوی مدزن به ووشه ی رابوردو فهرمویدی هاتوه فهرمانی خوا، چونکه

ئەوئەندە گومان لەبۆنیا نیه وەك ئەوێه هاتی بۆ لایان ئەگینا ئەو سزایە لەرۆژی دوایدا دیت بۆ لایان .

﴿ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ پاك و خاوینی بۆ خوایه و بەرز بالاو دورە لەشتی بت پەرستان ئەیکەن بەهاوبەش بۆخوا لەفریشتەو ئادەمیزاد و بتەکان .

﴿ يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾ خوا فریشتەکان ئەنیرێشە خوارەو بەهاورپێشەتی سروش و قورئانەو لەفەرمودەکانی خوا، سروش و قورئان ناوئراون بەگیان چونکە دلی ئادەمیزاد زیندو ئەکەنەو بەلابردنی ئەزانین و خوانەناسین، ئەو نیرێتە خواری بۆ سەر هەرکەسی ئارەزووی هەبێ لەبەندەکانی خواو ئەیانکا بەپێغەمەر بۆ گەیانندی فەرمودەکانی خوا .

﴿ أَنْ أَلْذَرُوا وَأَنَّهٗ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاسْتَقُومُوا ﴾ کەئەو بەندەکانی خوا پای بگەیهنە بەئادەمیزاد بەهۆی قورئانەو کە بەراستی هیچ خوایه نیه پەرستنی بۆ بکری مەگەر هەر من، و دوایی ئیوه لەخوا بترسن و خۆتان لەبێ فەرمانی خواو بت پەرستی ولەسزای خوا بپاریزن.

﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بِالْحَقِّ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ خوا دروستی کردووە ئاسمانەکان و زەوی بەراستی و بەبێ گومان خوا بەرزتر و دوورتر لەشتی بت پەرستان و بێ باوەڕان ئەیکەن بەهاوبەش بۆ خوا، ئەو کەسەو توانای دروست کردنی ئاسمانەکان و زەوی هەبێ شایستەو ئەوێه هاوبەشی بۆ دابنری لەفریشتەو جگەو فریشتە لەپەرستندا.

﴿ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ خوا ئادەمیزادی دروست کردووە لەدۆبێ ناوی قێرەون و بێ ترخ کە ئەجێتە نۆمناڵانی ژنان هەتا ماوێه کی دیاری کراو لەدوایدا ئەبێ بەخوێن و دواتر ئەبێ بەپارچە گوشتی دواتر بەمنالی و بەنەفامی پەیدا ئەبێ دوایی ئەبێ بە مەروڤێکی ژیر .

﴿ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ دوایی کوتوێر ئەو ئادەمیزادە ئەبێ بەدوژمنیکی ناشکراو سوپاسی چاکەو خوا ناکا و دەست ئەکا بەگفتوگۆی پرۆپۆج . بەتایبەتی ئوبەو کوری خەلەف ئەو ووت: زیندو و بونەو نیه دوای پزانی ئیمە .

خوای مهزن کاتی باسی دروست کردنی ناسمانه کان و زهوی و ناده میزادی کرد،
له دوا پیدا باسی نهو شتانه نه فهرموی که ناده میزاد سودی لی و نه گرن و پیوستان پیی
هدیه له خوادره منی و بهرگ و شتی تر. نه فهرموی:

وَالْأَنْعَمَ

خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

﴿ ٥ ﴾ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿ ٦ ﴾

وَتَحْمِلُ أُنْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ

الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿ ٧ ﴾ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ

وَالْحَمِيرَ لَتَرْكُبُوهَا زِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ٨ ﴾

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَايِزٌ لِّمَنْ شَاءَ لَهْدَكُمْ

أَجْمَعِينَ ﴿ ٩ ﴾

﴿ والأنعام خلقها لكم فيها دفء و منافع و منها تاكلون ﴾ وخوا چواریی دروست کرده
بۆ سودی ئیوه، چواریی بریتین له هوشتر گاو مهرو بز که خوا رامی کردون بۆ خزمهتی تایبهتی
ئیوه، ههیه له و چوارپیا نه دا شتی خۆتانی پی بهاریزن له سه رما، له پیست و کورگ و خوری
وموه کانیان، بهرگ و راخهر و سه رخهر و شتی تریان لی دروست نه کهن و چه ندین سودی تریان
تیدا ههیه وهک روژن و که ره و ماس و په نیر و شیرو گۆشت و گواسته نه وهی که لو په لتان و
سورا بو نیان و کیلانی زهوی بۆ پیکهینانی دانه و یله و میوه و کشت و کال و، ههیه له و چوارپیا نه دا
شتی ئیوه نهی خۆن له وانهی باسبان کران .

﴿ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴾ و هبؤ سوودی ئیوه هدییه له و چوار پییانه دا جوانی و ئارایش و ته ماشا کردنیان له لای خانوه کانتان و له کاتی وهستان و مۆل دانیان وه له کاتیکا ئیوه نه یان هیئنه وه له له وه پگا کانیان بۆ ئارام گرتن و پشودانیان له په چه کانیان و دهست نه کهن به کاویژ کردن و، جوانی له وانا هدییه له کاتیکا ئیوه دهریان نه کهن له په چه کانیان بۆ له وه پگا کانیان و بۆلای پروبارو کانیه کان بۆ خواردنه وه ی ئاو، چاوتان به ته ماشا کردنی نه وان رۆن نه بیته وه و دلتان خوش نه بی چونکه نه به هوی ژیان و گوزهرانتان .

﴿ وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغِيَةِ إِلَّا بِشَقِّ الْأَنْفُسِ ﴾ و نه و چوار پییانه خۆتان و باره گرانه کانی ئیوه هه لته گرن له شاریکه و هبؤ شاریکی تر ئیوه بۆتان نه نه گونجا بگه نه نه و اشاره مه گهر به ره نه جاندن و ئازاردان و ماندوو بونی خۆتان به پیاده بی به بی باره کانیستان، خو نه گهر نه و بارانه بکه نه کۆلی خۆتان و بییان بهن بۆ شاری زۆرتر ماندوو نه بن و ئازارتان توش نه بی.

﴿ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرُؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾ به راستی پهروه ردگاری ئیوه زۆر به به زهی و میهره بانه به بی ژماره که نه و چوار پییانه ی دروست کردوه و پامی کردون بۆ ئیوه بۆ نه و مه به ستانه ی پیشو .

﴿ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً ﴾ و هخوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه چاره وهی و هیست و گوی دریزه کان له بهر نه وهی ئیوه سواریان بن بۆ پیوستی و جی به جی کردنی کاره کانتان و جهنگ کردنتان له کاتی ناشتی و جهنگداو، خوا نه و گیاندارانه ی دروست کردوه بۆ ئیوه له بهر جوانی و ته ماشا کردنی ئیوه و ئارایشیان بدهن بۆ ریمازی و پیش برکی و ریتریان بدهن بۆ رابورادن له گه له نه و سودانه ی تر باسکران .

﴿ وَيَخْلُقْ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾ و هخوا دروستی نه کا بۆ سوودی ئاده میزاد شتی ئیوه نایزان و نه تان دیوه، وینه ی فرۆکه و ماشین و پاپۆر و جوهره ها میوه ی خوش و چه ن دین شتی تری سوود به خش بۆ ئیوه .

بُو زانین: گزشتی چاره وی خوار دنی لای پیشه و شافیعی ره وایه، لای پیشه و احنه فی
 قهده غه نیه، گزشتی هیسرو گوی در یژ قهده غه یه لای پیشه و ایان حنه فی و شافیعی
 و نه همد، لای پیشه و مالیک قهده غه نیه. به لام خوار دنیان چاک نیه. ﴿ وَعَلَى اللَّهِ قَسْدُ
 السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ ﴾ و له سهر پروونکردنه وی ریگه ی راست که مروف نه گه یه نی بو
 لای راستی راغوبی و هر گرتن و، هندی ریگه هن خوار و خیتچن ولایان داوه له راستی
 به وینه ی ناینه کانی جگه ی نیسلام له ناینی جوه کان که نه لاین: عوزه یر کوری خوابه، ناینی
 گاوه کان لایان وایه عیسا کوری خوابه، هندی تریان هن گاو ناگر په رستن و چه ندین
 بیرو باوه ری تری پرووچ .

﴿ وَلَوْ شَاءَ لَهْدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ و نه گهر خوا ناره ووی بکر دایه نیوه ی ناده میزادی
 ناچار نه کردن هه مووتان بولای باوه ریتان و که سیان بی باوه نه نه بون، به لام خوی مه زن
 واز له ناده میزاد نه هینی که به وی نه قلی خویانه وه ریگه ی راست بدوزنه وه، هه تا شیایوی
 پاداشت و توله بن .

دوای نه وه ی خوا باسی چاکه ی خوی به سهر بنده کانی خویسه وه کرد له بهر سودو
 راوار دنی جوانی نه وان باسی بارینی بارانمان بو نه کا که گهروه ترینی چاکه ی خوابه بو
 ناده میزادو نه فهرموی:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ
 شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿١٠﴾ يُبْرِتُ لَكُمْ
 بِهِ الزَّرْعُ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلُ وَالْأَعْنَابُ وَمِنْ كُلِّ
 الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ﴿١١﴾
 وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ

مَسْخَرَاتٍ بِأَمْرِ رَبِّكَ فِي ذَلِكَ لَا يَنْتَ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
 ﴿١٢﴾ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ إِنَّ
 فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الَّذِي
 سَخَّرَ الْبَحْرَ لَكُمْ شَرِبُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا
 مِنْهُ حَبْلَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ
 وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾
 وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسًا أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا
 لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ بِالْجَمِّ هُمْ يَهْتَدُونَ
 ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ
 تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾
 وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُوبُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ﴾ خوا که سیکی نه و تزیه نار دویه ته خوار وه
 لهه وری ناسمان ناویک بز سوودی نیوه، دواپی لهو ناوه چه نندین رووبار پهیدا نهی و
 هه ندیکی نه چیه نیو زهوی له کانیه کانه وه دهر نه چی و له ناو بیره کانیشا به دولچه دهری
 نه هین، خواپی مهزن چاکه ی خوی نه ریژی به سهر بنده کانی خویا به هی ناوه وه، دواپی:

﴿ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴾ ھەندى لە وئاو ھە گيرى بەھوى ئيوە
بيخۆنەو ھەو خۆتانى پى بشۆرن و خانووى پى دروست بکەن و بەھوى پاڤۆرو شتى ترەو ھە
بسورپتەو ھە نيو روبرو دەرپاو زەرياکان، بەھەندى لەو ئاو ھە پەيدا ئەکا درەخت و گيا
لەلەو ھەرگاگاندا ئيوە بە وئاو ئاژالەکانى خۆتانى پى بەخيو ئەکەن.

﴿ يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالتَّخْلِيلَ وَ الْأَغْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ﴾ خوا
ئەرويتى بۆ سوودى ئيوە بەھوى ئەو ئاو ھە سەوزاى وزەيتون و دارى خورما و درەختى
تريکان و ميوەکانى تر و ئەرويتى لەھەمو جۆرە بەرھەمەکانى تر چەندىن دانەوئلەو
جۆراو جۆر بۆ ئيوە .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ بەراستى ھەيە لەدروست کردن و پەيداکردنى
ئەو شتانە بەھوى ئاو ھە نیشانەو بەلگەى زۆر گەورە لەسەر تواناو زانستى خوا بۆ تاقمى
بىر بکەنەو ھە لەوکارە زۆر سەرسورپنەرانە و لەجۆرى پەيدا بونيان لەدەنكى دانەوئلەو تەر
ئەبى بە بۆنەى ئاو ھە ئەقلىشى ئەو شتانەى لى پەيدا ئەبى .

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ﴾ وەخوا رامى کردو ھە بۆ سوودى ئيوە
شەو بەزۆرى بۆ پشودان و خەوتن و رۆژيشى بۆ رام کردن بەزۆرى بۆ کارکردن و
پەيداکردنى ژيانتان و خۆرى بۆ ئيوە رام کردو ھەتا بەھوى روناكى خۆرەو ھە بگەرپن
بەجىگەکانى زەويدا و گەرمايتان بۆ بسازينى بۆ گەشەکردنى خۆتان و ئاژال و کشت
وکالتان و مانگى بۆ ئيوە رام کردو ھە بۆ ئەو ھە پىنگەى پى بدۆزنەو ھە لە تاريكى شەو و
تاريكى نيۆدەرياکاندا .

پرسىار / ئايا کەناوى شەو برا پيوست ئەکات ناوى مانگ بىرى، يا ناوى رۆژ برا
پيوستە ناوى خۆر بىرى ؟

وہ لām / بەلى: چونکە وائەبى شەو پەيدا نەبى بەبى مانگ، رۆژيش ھەندىکە
لەسوودەکانى خۆر و بريتى نىە لە ھەمو سوودەکانى خۆر .

تەفسىرى زمانکۆبى

﴿ وَالْتَجُومُ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ﴾ وه نه ستيړه كان رام كراون بو سودی نيوه به هوی فرمان وده ستوری خواوؤ بو نه وهی نيوه ريگه ی خوټانی پی بدوزنه وه له نيو تاریکی زه ریاو دهریاکان و له سهر پرووی زه وی. رسته ی (بأمره) ناماژه نه کا بو بهر پیچ دانه وهی مادییه کان که هه مو روداوی جیهان نه گیر نه وه بولای سروشت هه ربه ته نها .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴾ به راستی هه یه له دروست کردن ی نه و شتانه ی رابوردون چه ندین به لگه ی به هیز له سهر تواناو زانستی خوا بو تاقمی خاوه نی نه قلی ته واو بن و بویان دهر نه که وی هه مو شتی یه هوی توانای خواوه پیدا نه بن .

﴿ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلَفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴾ وه خوا رامي كرده بو سودی نيوه شتيكي نه وتو دروستی كرده بو تان له زه ويدا به جوړی رهنگه كانی جياوازن له تام و بون و جوړی پرووه كه كان، خوا له زه ويدا چه ندین كانگای ته پرو ووشك وچه ندین سه وزایی هه مه جوړی پیدا كرده وه، به راستی هه یه له دروست کردن ی نه و شته به لگه ی زور گه وره بو تاقمی ناموژگاری وه ربگرن و سوپاسی خوا بکه نه له سهریان .

﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا ﴾ وه خوا كه سيكي نه وتويه رامي كرده بو سودی نيوه دهریا به جوړی دهسته لاتی داوه به نيوه بتوان بگه رين به نيو پروباردا و سودی لی وه ربگرن به راو كړدن ی نيچيره كانی نيو دهریا وینه ی ماسی، بوئه وهی نيوه بتوان بخون له وشته ی راوی نه كه ن گوشتيكي ته پرو تازه ی ماسی راو كراو، نيتر ناوه كه ی سویربی یا شیرین بی .

﴿ وَكَسَخَّرَ جُودًا مِنْهُ حَلْبَةً تَلْسُوتُهَا ﴾ وه نيوه دهر نه هين له وده ریايه دا شخل و شتی تری به نرخ له مهر جان و شتی تر نيوه خوټان و ژنه كانتان نه يكه نه به رتان و نه ی پوښن و خوټانی پی نه رازينه وه .

﴿ وَتَرَى الْفَلَكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَتَلْبَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ وه نيوه به چاری خوټان كه شتيه كان نه بين له نيو شه پولي ناوی دهریا كانا ناوه كه نه كه ن به دوو كه زته وه به لای راست و په لاجه پاو جيگه ی خویان نه كه نه وه له نيو دهریادا ، بوئه وهی ته می خواری

وهرگن و بۆ ئه وهیش ئیوه پهیدا بکهن قازانجی بازرگانی و خوارده مه نی فراوان به هوی
سوار بونی که شتی کان له نیو ده ریادا و و بۆ ئه وهیش ئیوه سوپاسی خوا بکهن له سه ر ئه و
همو چا کانه خوا به ئیوه ی به خشیوه وههتا خوا چاکه ی زۆر تر تان له گه لدا بکا .

﴿ وَ أَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ ﴾ و هخوا دایناوه لهزه ویدا چه نندین کیوی
بۆ ئه وه ی زهوی بوهستی و نه جولی و تووشی نازار نه بن و زه ویش به توندی نه سو پینه وه .

﴿ وَأَنْهَارًا وَ سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴾ و هخوا دایناوه لهزه ویدا چه نندین روبرار بۆ ئه وه ی
خۆتان و نازالتان و کشت و کالتان ناویان لی بخۆنه وه و خانو و ته لاری پی دروست بکهن
و خوا بۆی داناو ن چه نندین رینگیه له رووی زه ویدا بۆ ئه وه ی ئیوه شاره زایی و هر بگرن و
برۆن بۆلای هه موو گوند و شاری بتانه وی بۆیان بچن هه تا سه ر گه ردان نه بن .

﴿ وَ عَلَامَاتٍ وَ بِلَنَجْمٍ تَهْتَدُونَ ﴾ و هخوا دایناوه چه نندین نیشانه یه کی ئه و تو شاره زایی
ئاده میزاد نه که ن بۆ لای رینگه کان و بۆ ئه وه ی بگه ن به مه بهستی خۆتان به وینه ی کیو
و شیوه کان و به هوی ئه ستیره کانه وه ئاده میزاد راغوبی وهر نه گرن به شه ودا له ووشکایی و
ده ریادا .

﴿ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴾ ئایا دوا یی که سی دروست بکا هه موو
بونه وهران، به تاییه تی ئاسمانه کان و زهوی و مرو ف و نه وانه ی تر باسیان کرا و ینه ی که سی که
هیچ شتی دروست نه کا و خۆیان دروست کرا و بن وه که ئه و بته بی گیانانه بت په رستان
ئه یان په رستن، ئایا دوا یی ئیوه بۆ بیرنا که نه وه و ئامۆز گاری وهر ناگرن هه تا خۆتان رزگار
بکهن له و بیرو باوهره پو چانه .

﴿ وَإِنْ تُعَذِّبْهُمْ نَعْمَ اللَّهُ لَا تُخْصِمُهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ و نه گه ر ئیوه بتانه وی
چاکه کانی خوا بژمی ر ئیوه ناتوانن بیان ژمی ر له بهر زۆری چاکه ی خوا . به راستی خوا لی
خۆش بوونی زۆره بۆ ئه و که سانه باوهر نه هین، میهره بان و خاوه ن به زه ییه بۆ گونا به یاران
که سوپاسی چاکه ی خوا بکهن به جۆری شایسته ی خوا بی .

﴿ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَسْرَوْنَ وَ مَا تُغْلَنُونَ ﴾ و هخوا ئه زانی به شتی په نهانی ئه دهن له
بیرو باوهری پو چتان و نه زانی به شتی ئیوه ناشکرای نه که ن له کرده وه کانتان .

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ

مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرُ

أَحْيَاءَ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٢١﴾ إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ

فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

﴿٢٢﴾ لَا جَرَمَ أَتَى اللَّهُ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُمْ

لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾

﴿ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴾ وه که سانیکی نهوتی

بته کان نه پهرستن له جگهی خواو به لایانه وه وایه هاوبه شی خوان له پهرستندا ناتوان هیچ

شتی دروست بکن و نهوان دروست کراوی خوان و تاشراوی دهستی ناده میزادن .

﴿ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴾ نهوانه ی جگهی خوا مردوو بی گیان

و زیندوو نین و مهرجی پهرستراو نه وه یه زیندوو بن و نهوانه ههست ناکه ن چ کاتی

زیندوو نه کرینه وه، نه گهر گیان بکری به بهریان و له روژی دوایدا زیندو بکریته وه بیتراری

دهرته پرین له وه که سانه ی نهوانیان پهرستوه .

پرسیار/ پیتی (واو) له پرسته ی (یشعرون، یبعثون) بو که سانکی به کارنه هینری خواوه نی

نه قلبن، بته کان خواوه نی نه قل نین، چون به کارهینراوه بو یان ؟

وه لام/ نهو پیت به کارهینراوه بو نه وبتانه، چونکه به گویره ی باوه ری بت پهرستان

نه وبتانه خواوه نی نه قل و ههستن .

پرسپار/ نهوبتانه زیندوو ناکرینهوه، چوَن خوا نهفهرموئ ههست ناکهن زیندوو نه کرینهوه؟

وهلام/ ههندی لهزانیان لایان وایه راناوی رستهی (یشعرون) نه گهرپتهوه بو لای بتهکان، راناوی (یبعثون) نه گهرپتهوه بو لای یت په رستان. یانی بتهکان ههست ناکهن چ کاتی بت په رستان زیندوو نه کرینهوه؟ ئیتر چوَن شایستهی په رستن؟

﴿إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾ خوی ئیوهی ئادهمیزاد خوییه کی تهنهواو بیهاوبه شه وئوهی شایانی په رستنی پیوسته تهنهواو بیهاوبه شی نهی، نهوبتانه بهو زورییه شایانی په رستن نین.

﴿فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ دواپی کهسانیکی نهوتو باوهر په رۆزی دواپی نایهرن دلیان ووشکهو راستی ناسن و دژی یه کیتی خوان و دژی رینگه کی راستن ونامۆزگاری وهرناگرن و یادی خوا ناچیته دلیان بهنومیدی پاداشتی دوارۆژ نین ولهسزای خوا ناترسن و، نهو کهسانه خویمان به گهوره نهزانن بهرانبهه بهفهرمانی خوا، بویه پهیرهوی کردنی پیغمههه وهرناگرن.

﴿لَا جَرَمَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾ بیگومان بهراستی خوا نهزانی بهشتی نهو بیباوهرانه په نهانی نهدهن له دلیاناو بهشتی ئاشگرای نه کهن له کاری خراب و جهنگ هه لگیرسان و دوژمنایدتی پیغمهههه. بهراستی خوا خوشی ناوین نهو کهسانه کی خویمان به گهوره نهگرن له ناستی یه کیتی خوا و پیغمهههه ئیسلام.

خوی مهزن له ئایهتی پیشوودا باسی نهو کهسانه کی کرد باوهر په رۆزی دواپی نایهرن له بهرتهوهی خویمان به گهوره دانهنن، لهم ئایهتهی دواپییدا باسی نهوه مان بو نه کا که نهو بیباوهرانه قورئان به دهست نووسی رابوردوان و چیرۆک نووسان دانهنن. نه گهر پرسپاریان لی بکرایه له بهرهی قورئانهوه نهیان ووت: بیسوود وپروبوچه، وهک خوا نهفهرموئ:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَّاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ
قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٤٤﴾ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً

يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمَنْ أَوْزَارُ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا
 سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿٢٥﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 فَاتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ
 مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾
 ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْرِجُهُمْ وَيَقُولُ أَيُّ شُرَكَاءِكَ الَّذِينَ
 كُنْتُمْ تُشْقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ
 الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ
 ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَى
 إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ فَأَدْخَلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ
 خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّهُ رَبِّكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴾ وه هدر کاتی بیژرای بهی
 باوهران چ شتیکی نهوتویه پهروهر دگاری ئیوه ناردویه تیه خواره وه بوسه موحه مه د
 نهان ووت به گالته بی کردن نهو شته نوسراویکن دهر هیئراون له نامه کانی پیشووه کاندا
 بهی نهوهی به لگه یه هدی له سهر راستی نهو شته. نهو گفتو گزیانه یان نه کرد له بهر لادانی
 ناده میزاد له ریگه ی راست .

﴿ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾ له بهر نه وهی گوناھی گومرای خویان به ته وای هه لگرن له رژی دوایدا خوا له هیچ گوناهیکیان خوش نایی، چوتکه گومرای جیگه ی خوی گرتوه له دلیان .

﴿ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّوهُمْ بَغِيرِ عِلْمٍ ﴾ وه بو نه ویش هه لیگرن هندی له گوناھی که سانیکی نه وتو نهو بی باوه رانه لایاندان له ریگه ی راست به بی نه وه ی لادراوه کانیان بزنان له گومرایدان به بی به لگه و نه بویه چاک و خرابان جوی بگردایه ته وه که واته بیانویان نیه .

﴿ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴾ نیوه ناگادارین و بزنان خراب شتیکه نهو بی باوه رانه هه لی نه گرن . به راستی خویان گومان و که سانیکی تریان لاداو له ریگه ی راست .

﴿ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ به راستی که سانیکی نه وتو له پیش بت په رستانی مه که وه بوون پیلان و فیلیان سازاندوه بو پیغمه ره کانی خویان، دوا یی خوا پیلانه که یانی پروپوچ کردوه ته وه، نهو که سانه ی پیشوینه ی نه مردوی کوری که نعان که دژی ئیبراهیم بو کوشکیکی زور بهرز و سه رسورهینه ی دروست کردبو که بیباریزی له رودای رژیگار، به لام به بی هوده ده رجو، وه که خوا نه فهرموی:

﴿ فَأَتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ ﴾ دوا یی خوا نیازی فهرموو بروختی کوشکه که یان وله بن هه لی که نی، بویه فهرمانی خوا چو بولایان و کوشکه که یان له ژووره وه روخان به سه ریانان .

﴿ وَأَنَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴾ وه چو بولای نهو گه له بی باوه ره سزای خوا له جیگه یه که وه هستی بی نه که ن، کوتایی هه مو که سی دوزمنایه تی راستی بکاو پروپاگنده ی درو بلا و بکاته وه وینه ی نهو بی باوه رانه نه بی، ئیتر نهو راستیه له سه ر زمانی پیغمه ره وه ده رجی یا له زمانی تره وه ده رده چی .

﴿ ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِبُهُمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ ﴾ له پاشا خوا له رژی دوایدا رسوایان نه کا به سزایه جگه ی سزای جیهان که توشیان نه بی و، خوا

نه فهرموی به بت په ریستان : له چ جیگه به کن نه و شتانه ی نه و تو ئیوه نه تان کرد به هاو به ش
بو من له په رستندا، ئیوه دوژمنایه تی پیغه مهرتان پی نه کردن له باره ی نه و بتانه وه نه تان ووت :
بو مان نه پارینه وه و نریکمان نه خه نه وه له خوا .

﴿ قَالَ الَّذِينَ أَتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴾ که سانیکی نه و تو
به خشا ربو به وان زانیی راستی و کاریان پی نه کرد له پیغه مهرا ن و زانایان و پیاو چا کان
نه یان ووت : به راستی رسوایی هم روزه ی دواپی و سزای سخت له سر نه و بی باوه رانه یه
که دوژمنی راستین .

﴿ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقُوا السَّلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ ﴾
که سانیکی نه و تو فرشته کانیان گیانیان کیشانو سته میان له خویان کردو وه له سر بی
باوه ری مردو ون، دواپی خویان نه دهنه ده ست خواو سهر بو خوا شوړ نه کن له کاتیکا
نه و سهر شوړ کردنه یان سودیان پی نابه خشی، به درو وه نه یلین : نیمه کاری خراپان
نه کردو وه . خوا ی مه زن به درو یان نه خاته وه :

﴿ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ نِمَّا تَعْلَمُونَ ﴾ نه و شته ی ئیوه نه یلین وانیه ، به راستی خوا نه زانی
به شتی ئیوه کردوتانه له سته م کردن و له گونا ه ، نه مړو پاداشستان نه درینه وه به سزای
سخت به هو ی درو کردن و بوختان کردنتان . به بی باوه ران نه بیژری :

﴿ فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ وَأَنْتُمْ خَالِدِينَ فِيهَا ﴾ دواپی ئیوه برونه نیو دهر گای دوزه خ و
هه ریبه که یان دهر گایه کی تایه تی بو ناماده کراوه له و دهر گایه وه بچه نیو دوزه خ
به دره و امن له نیو دوزه خدا .

﴿ فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴾ دواپی خرایه جیگه ی نه و که سانه ی خویان به گه و ره
دانه نا به رانه ر به فهرموده کانی خواو نایینی نیسلام، ئیتر خویان پال بده ن به نایینی
نیسلامه وه یا به نایینی جگه ی نیسلامه وه .

﴿ فَلْيُسْـَمِّئْهُ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴾ دواپی خرایه جیگهی نهو که سانهی خویشان به گهوره
دانه نا به رانبر به فهر موده کانی خوار نایینی نیسلام، نیز خویشان پال بدهن به نایینی
نیسلامه وه یابه نایینی جگهی نیسلامه وه .
دوای نهوی خوای مه زن باسی نهو بی باوه رانهی کرد که قورنایان به پروپوچ دانه نا،
له دواییدا باسی نهو باوه ردارانه نه کا نیاز پاکن و قورنن به ریزو به گهوره ی دانه نین
ونه فهر موی:

وَقِيلَ

لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي
هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ
﴿ ٢١ ﴾ جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا
مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿ ٢٢ ﴾ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ
الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿ ٢٣ ﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ
أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ
اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿ ٢٤ ﴾ فَاصْبِرْ لَهُمْ
سَيِّئَاتٍ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿ ٢٥ ﴾

﴿ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ ﴾ وهه بیژری به که سانیکی نه و تو له خوا ترسابون و خویان پاراستو له بت پرستی، پهروه ردگاری نیو چ شتیکی نادره ته خواره وه بو سر موحه مه د و راغوبی که ری ناده میزاده بولای هه موو چاکه یه، نه یان ووت: پهروه ردگاری نیمه چاکترین شتی نادره ته خواره وه بوسر موحه مه د رانومایی که ری ناده میزاد بولای هه مووو چاکه یه .

﴿ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ ﴾ وه بو نه و که سانه هه یه باوه ریان هیناوه و کرده وه چاکه کانیا ن کرده لهم جیهانه دا پاداشتی چاک به رپاستی له خانووی دواروژدا بویان هه یه پاداشتی چاکتر به جوړی نایه نه ژماره .
﴿ وَلَنِعَمَ دَارَ الْمُتَّقِينَ ﴾ وه به رپاستی چاک خانویه که جیگه ی نه و که سانه باوه ریان هیناوه و کرده وه چاکه کانیا ن کرده وه خویانیا ن پاراستوه له بی فهرمانی خوا .

﴿ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾ نه و خانووی له خوا ترسان بریتی یه له چه ندین باخ و بوستانی بو جیگه ی دانیشن و بهرین و بهر ده وامه نه چنه ناویان نه روا به ژیریانا و بهم لاولای خانه کانیا ن چه ندین روباری ناوی شیرین و نه و به هه شتانه یان رازاندوه ته وه .

﴿ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴾ بو نه و له خوا ترسانه هه یه له نیو نه و به هه شتانه دا شتی نه وان ناروزی بکه ن له خواره مه نی و پو شاک و شتی تر، هه ر به وینه ی نه و پاداشته ی باسکران خوا پاداشتی نه و که سانه نه داته وه خویان له بی فهرمانی نه پاریزن و له خوا ترسن .

﴿ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ ﴾ که سانیکی نه و تو فریشته کان گیانیا ن کشاو ن پاکن له وه ی سته میان له خویان کردبی باوه ردارو دووربون له بت پرستی به جوړیکن خوا له وان رازیه .

﴿ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ فریشته کان بهوان ئهلین:
 سلاو وبی وهبی وناشتی له سهر ئیوه بی ئیوه بچنه بههشتهوه بههوی شتیکهوه ئیوه
 کردوتانه له کاری چاک و ههمو شتیکنان بو ناماده کراوه لهوهی ئهتانهوی .
 ﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ تَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكُمْ ﴾ ئهوی باوه رانه چاوهروانی
 هیچ شتی ناکه مه گهر که بیته بولایان فریشته کان بو گیان کیشانیان، یایته بولایان
 سزای خوا له رۆزی دوابی یاسزایه بنه بریان بکا له جیهاندا .
 ﴿ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ ههر بهو جوهری بت په رستان ئه یکه له گهل توو
 باوه ر ناهیتن و جنیوت نه ده نی که سانیکی ئه وتو له پیش بت په رستانه وه بوون
 ئه و کارانه یان کردوه له گهل پیغه مه ره کانی خو یان به درو یان ئه خسته وه .
 ﴿ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾ وه خوا سته می نه کردوه
 به له ناوبردنی ئه وان و سزادانیان و، به لام خو یان سته میان له خو یان کردوه بههوی
 کرده وهی خرابیانه وه .

﴿ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴾ دوابی تووشی
 ئه وان بوه تو له ی خرابه کانی شتی ئه وان کرد بویان و هاته خوار به سه ریا نا سزای شتی
 ئه وان به وشته گالته یان پی ته کرد به پیغه مه ره ﴿ ۞ ﴾ و به قورئان .
 خوای مه زن روونی ئه کاته وه جو ری تر له خرابه و بی باوه ری و به درو خسته وهی
 پیغه مه ره و تانه دان له په یامی خوا و ئه فده رموی:

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ
 وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ

وَأَجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ تَحْرِصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾

﴿ وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا ﴾
وه که سانیکی نهوتو هاوبهشیان دانهنا بو خوا نهیان ووت: نه گهر خوا بیویستایه ئیمه و
بایرانمان نه مان نه پهرست له جگهی خوا هیچ شتی .

﴿ وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ ﴾ وه نه گهر خوا نارهازوی هه بویایه ئیمه به جگهی
فهرمانی خوا هیچ شتی کهمان قه دهغه نه نه کرد. که خوا نهی ویستوه ئیمه هاوبهش بو خوا
دانه نیین و هه موو شتی به نارهازوی خو مان قه دهغه نه کهین، نه وهی مو حه مه د نه یلی خو ی
هه لی به ستوه و فهرمانی خوا نیه، خوا ی مدزن وه لایمان نه داته وه وه نه فهرموی:

﴿ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ ههر به وینهی نهو شته ی بت پهرستانی مه که نه یکه ن
له بت پهرستی و رهوا کردنی هه مو شتی که سانیکی نهوتو له پیش نهوانه وه بوون نهو
کارانه یان نه کرد هاوبهشیان بو خوا دانه ناو شته رهوا کراوه کانیا ن قه دهغه نه کرد .

﴿ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينِ ﴾ دوا بی هیچ شتی له سه ر نیروا وه کانی خوانیه
مه گهر را که یاندنی په یامی ناشکرای خوا به ناده مزاد و ریگهی راستیا ن پیشان بده ن .

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴾ وه به راستی ئیمه
رهوانه مان کردوه له نیو هه مو نه ته وه یه کدا له هه موو خو لیك و له هه موو هه ری میکا
فرو ستاده یه که فهرمان بدا به وهی که پیویسته ئیوه خوا به رستن و خو تان پیاریژن
له پهرستنی جگهی خوا ئیتر بت بی یا نه ستیره یا ناده مزاد یا شتی تربی ، نه قلی مرو ف
جو ره نیروا ویکه خوا دینا وه له می شکی مرو فا بو دوزینه وهی ریگهی راست .

﴿ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَىٰ اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ﴾ دواى هندیکه له ونه ته وانه دا
کەسى خوا رینگه ی راستی پیشان داوه به هوى پیغمه ران و نه قلى خو به وه، ههیه له وانه
کەسى پیوسته له سه رى رینگه وون بکاو گو ی نه گری له پیغمه ران و نه قلى خو ی
نه خاته کار بو دوزینه وه ی هه تا کوتایى ته مه نى ورسواى لای خوا نه یی .

﴿ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴾ دواى ئیه ی بی باوه ران
برۆن به روى زه ویدا، دواى ئیه ته ماشا بکه ن چۆن بوه کوتایى و پاشه رۆزى نه و که سانه
باوه ریان نه هینا وه و پیغمه مه ره کانیا ن به درۆ خسته ته وه . نه و کاته بو تان رۆن نه بیته وه به چ
جو رى خوا سزای گه لی عادو سه مود و جگه ی نه وانی داوه بوون به جیگه ی خه شى خوا .

﴿ إِنْ تَحَرَّصَ عَلَىٰ هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَالَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴾ نه گه ر تو
نه و به رى کو شش بکه ی له سه ر را غوبى کردنى بت په رستان، دواى به راستى خوا را غوبى
کەسى تا کا له رینگه ی راست لای دابى و په په ره وى تو یان نه کردو وه نه قلى خو یانیا ن
نه خسته ته کاره وه بو بت په رستان نیه هه یچ کەسى یار مه تیا ن بدا و رینگه له سزا دانیان بگری
ونه یه لی سزایان بدری .

پیغمه ره ﴿ ﷺ ﴾ زۆر تى نه کو شا بو نیشاندانی رینگه ی راست به هه مو کەسى به تابه تى
قوره يشیه کان، به لام ته نها کو ششى پیغمه مه رنابیته هوى شاره زایى نه وانی به یی کو شش
وئا واتى مرۆف بو شاره زا بوونى خو ی، به وینه ی نه و که سانه که به هوى ئاره زۆو کو ششى
خو یانه وه خوا په رستان کردوه .

له تابه ته کانی پيشو دا خوا ی مه زن باسى نه وه ی کرد بت په رستان شتي کيان نه په رست
دروستکرا بو و دروست که ر نه بوو، نه يشيان ووت: قورئان سه ر گوزه شته ی پيشوه کانه،
بی باوه رى خو یانیا ن نه دایه پال با و که کانیا ن، له م تابه ته ی دوا ییدا باسى نه وه نه فه رموى:
یت په رستان باوه ریان به زیندوو بونه وه نیه، نه فه رموى:

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتُ بَلَىٰ

وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾
 لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ
 كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ
 لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا
 لِنَبِيِّنَّاهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا
 يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

﴿ وَ أَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اِيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللّٰهُ مَنْ يَمُوتُ ﴾ وهبت پهريستان سوينديان
 نه خوارد به نه وپهري كوششي سوينده كانيان: خوا زيندوو ناكاته وه كه سي بمري بو
 پريسيار كردن له كاره كانيان خوي مهن زور به توندي وه لاميان نه داته وه نه فهرموي:
 ﴿ بَلَىٰ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا ﴾ بهلي خوا مردووان زيندو نه كاته وه خوا به ليني داوه به
 به لينيكي راست له سهر زيندوو كرنه وي مردووان به بي گومان به ليني خوا دينه جي .
 ﴿ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ وه به لام زورتر له ناده ميزاد نازان خوا گيان نه كاته وه
 به به ريو زينديووان نه كاته وه و پارچه كانيان له دواي بلاي وبونه ويان كو نه كاته وه و زور
 به ناساني كه سي يتوانتي له نه بونه وه دروستيان بكا چاكو نه ندامه كانيان پهيدا نه كاته وه .
 ﴿ لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ ﴾ له به رنه وي خوا زيندوو نه كاته وه مردووان هه تا
 روني بكاته وه بويان شتيكي نه وتو ناكوكيان تيذا پهيدا نه كرد له نيوان خويانا له راستي
 نه وشته دا هه نديكيان نه يان وت راسته وه ندي تريان پرويان پيسان نه بوو، وه كه به كيتي
 خواو پيغمه رايه تي و زيندوو بونه وه كاره رهواكان وقه دهغه كراوه كان .

﴿ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴾ وه بو نهویش که سانیکی نهو تو باوه ریان نه هینابو درو یا کرده که ووتویانه: دوی مردن زیندو بونه و نه و به چاکی بزنان یندو بونه هیه به راستی له زیندو بونه ودا زور شتی به نرخ هیه له جوئی بونه و هی پاکو پیس، چاکه که ران له خراپه که ران، پاداشت دانه و هی هه موو که سی به شتی شایانی کرده و هه کیه تی.

بو روون کرده و هی توانای خوا بو گه رانه و هی گیان بولای له شی مرؤف پاش رزینی پارچه کانی و کو کرده و هیان. زیندوویان نه کاته و به وینه ی جاری پیشو که دروستی کردوون له نه بونه و بولای بوون. خوا نه فهرموی:

﴿ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَا أَنْ نَقُولَ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ به راستی فهرموده ی نیمه هه رشتی کاتی بمانه و ی نهو شته بکهین که نه لاین: تو بیه، نهو شته کو تو پر پیدایا ئه بی به جوئی بمانه و ی. خوی مه زن جاری یه که م به رسته ی (کن) هه موو بونه وهرانی هینا و ته بوونه و بو جاری دوو هه میش بو زیندو و بونه و هیان هه ر به ورسته زیندوویان نه کاته و به نه اسانتر له جاری یه که م. له پاش نه و هی خوی مه زن باسی کرده و هی پروپوچی بی با وهرانی کرد له ها و به شدانان بو خوا وله به درو خسته و هی پیغه مه ران و با وهرانه بو نیان به زیندو بونه و، باسی دروست کردنی بونه وهرانی کرد که به وستی خو یه تی، له مه و دوایش باسی کوچ که ران و نازردانیان و دهر کردنیان له نیشتمانی خو یان نه کاو نه فهرموی :

﴿ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا ﴾ وه که سانیکی نهو تو کوچیان کرد له نیشتمانی خو یان له به رثایینی خوا، هه ندیکیان بو حه به شه و جاری تر بو مه دینه دوی نه و هی سته میان لی کرابو له ریگه ی با وهردا و نازاری زوریان چه شنبو، قوره ی شیه کان هه موو توانای خو یان خسته و کار بو نه و هی له ئایینی خو یانیان وهر بگیان خوی مه زن بو پاداشت دانه و هیان نه فهرموی:

﴿ لَتَبُوَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ﴾ به راستی نیمه ناماده نه کهین بو یان و دایان نه نین له م جیهانه دا به دانانیکی چاک و له جیگه یه کی خوشدا که مه دینه یه و له مه که خوشتره، له و

جیگه تازه‌یدا نه‌حه‌سینه‌وه به بی ترس، نه‌توانن بیرو بروای خو‌یان ده‌برن و بلاوی بکه‌نده‌وه، خوارده‌مه‌نی فراوانیان ده‌ست نه‌که‌وی و خوا سه‌ریان نه‌خا .

﴿ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴾ وه‌به‌راستی پاداشتی رۆژی دوا‌یی گه‌وره‌تره له‌وه‌ی له‌جه‌اندا به‌وان نه‌دری، زۆر شتیان بۆ ئاماده‌کراوه نه‌گه‌ر بت په‌رستان بزائن به‌وشته‌ی بۆ باوه‌رداران ئاماده‌کراوه . به‌لام باوه‌رداران به‌تایبه‌تی هاو‌رپ‌کائی پی‌غه‌مه‌ر نه‌زائن پاداشتی رۆژی دوا‌یی گه‌وره‌تره .

﴿ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ نه‌و‌کو‌چ که‌رانه که‌سانێکی نه‌وتۆن ئارامیان گرتوه له‌سه‌ر نازار و ده‌ربه‌ده‌ری و خو‌به‌خت کردن و هه‌ژاری و، هه‌مو کاریکی خو‌یان ره‌وانه‌ی لای خوا نه‌که‌ن و‌پازین به‌وشته‌ی توشیان نه‌بی له‌رپ‌گه‌ی نایندا .

قوره‌یشه‌کان نه‌یان ووت: خوا به‌رزتره له‌وه‌ی مرو‌ف بکا به‌فروستاده‌ی خوی ،به‌ل‌کو فریشته‌کان نه‌نیری و نه‌وان بانگی ئاده‌میزاد نه‌که‌ن بۆلای ئایینی خوا، خوای وه‌لامیان نه‌داته‌وه که‌ده‌ستوری خوا واهاتوه له‌هه‌مو نه‌ته‌وه‌یه‌کدا فروستاده‌یه له‌خو‌یان نه‌نیری بۆ لایان هه‌تا باش له‌یه‌کتری بگه‌ن، نه‌فه‌رموی:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ
الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
الذِّكْرَ لَتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٤٤﴾ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ
أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ
فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَاهُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٤٦﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ

رَبِّكُمْ لَرَأُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٤٧﴾ أَوْ لَمَّيْرُوا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
يَنْفِيُوا ظِلَّ اللَّهِ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ
﴿٤٨﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ
وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْتَكْبَرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ ﴾ وە ئیمە لە پێش تۆوە ڕەوانەمان
نە کردووە بۆ لای ئادەمیزاد هیچ فروستادەیهك مە گەر چە نە دین پساوی لە خوێان ئیمە
سروشمان نادرووە بۆ لایان فەرمانی ئیمەیان پێ راگە یەنێ، وەك نوح و ئیبراھیم و ئیسماعیل و
جگە ی ئەوان، چونکە مە بەست لە ڕەوانە کردنی پێغەمەران پێك نایە بە جگە ی ڕە گەزی
خوێان .

﴿ فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ دوا یی ئیو ی بت پەرست پرسیار بکەن
لە خاوەن نامە کان و زانا کانیان ئە گەر ئیو نازانن پێغەمەران لە چ ڕە گەزی ڕەوانە ئە کرین
بۆ لای ئادەمیزاد هەتا ئەو شتە ی راستە ئیو بزانی پێغەمەران لە چ ڕە گەزی ڕەوانە ئە کرین
بۆ لای ئادەمیزاد هەتا ئەو شتە ی راستە ئیو بزانی پێغەمەران پێویستە لە ڕە گەزی خویا
نین .

﴿ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ ﴾ ئیمە سروشمان ناردووە بۆ لای پێغەمەران بە هۆی چە نە دین کاری
پەك خەر و بە لگە ی بە هێز و بە چە نە دین نامە یە کە وە بیرو باوەر و دە ستوریان تیدا ڕون
کراو ەتە وە .

﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ ﴾ وهئمه تۆمان هعهلژاردوه بۆ پیغمه رایه تی و قورئاغان نادر و وته خواره وه بۆ لای تۆ له بهر نه وهی رونی بکه یته وه بۆ ناده میزاد شتی نیژرا وته خواره وه بۆ لایان و راغویان بکه ی بۆ لای ریگه ی راست .
﴿ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ و بۆ نه وه یش ناده میزاد بیر بکه نه وه له ناوهرۆکی قورئان هه تا بۆیان ده ربکه وی قورئان دانراوی خوایه و به سه رهاتی گهلانی رابووردو یان بۆ روون بیته وه هه تا باوهر به فهرموده کانی خوا به یتن . له پاشا خوی مه زن هه ره شه له بت په رستان نه کاو نه فهرموی :

﴿ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ ﴾ ئایا ئاسوده ن و ناترسن نه و که سانه ی چه ندین پیلان و فیل و خراپه یان سازاندوه له دزی پیغمه ره که خوا زه وی به وانه وه بیاته خواره وه به ویته ی قارون که خوی و کۆشکه که یمان برده خوار به زه ویدا .
﴿ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴾ یا بیت بۆ لای ئه وان سزای خوا و بنه بریان بکا له جیگه یه که وه ههستی پی نه که ن . به ویته ی گه لی نوح که به سزای خوا بنه بر بوون .
﴿ أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴾ یاخوا نه وان له ناو ببا له کاتی هاتوچۆ و گه رانیان له زه ویدا بۆ په یدا کردنی هۆی ژبیانیان ، دوا یی ئه وان نه توانن ریگه له خوا بگرن و نه توانن رابکه ن .

﴿ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ ﴾ یاخوا له ناویان ببا له سه ر ترس و بیمی نه وه ی له ناو به چن و سامانیان که م بیته وه و به یه ک جار له ناو نه چن . به لکو خوا گیرۆده یان نه کا به که مبه ونه وه ی خویان و سامانیان یه که له دوا ی یه که هه تا بنه بر نه بن .

﴿ فَأَنْ رُبُّكُمْ لَرَوْفٌ رَحِيمٌ ﴾ دوا یی به راستی په ره و ردگاری ئیوه خواوه نی به زه یی و نه رمیه بۆ بنده کانی خوی و تۆله له ئیوه ناسیتی هه رچه ند ه شایسته ی سزبن ، میهره بانه و به خشنده یه و په له ناکا بۆ سزادانی ئیوه ، بۆ نه وه ی بیر بکه نه وه له کرداری خۆتان و په شیمان ببنه وه بۆ لای په ره و ردگارتان .

﴿ أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَيَّ ظِلَالَةً عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴾ نایا نهو که سانه پیلانیان له دزی پیغمهر نه سازاند بۆ ته ماشای شتیکی نهوتو ناکدن له ههمو شتی سیپهره کانیان نه گهر پسه وه جارئ بۆلای راست و جارئ بۆلای چه په کانیان، کورنوش نه بهن بۆ خواو سهریان بۆ خوا شوپ نه کهن و نهوان بچووک و لاوازی بهرده رگای خوان .

نهو نایه ته نامازه بۆ نهو نه کا دواى ههلهاتنی خور سیپهری ههمو شتی بۆلای راست نهروا ههتا کاتی نیوهرو، دواى نهو سیپهره نه گهر پسه وه بۆلای چهپ ههتا مه غریب، نهو هی لهم گهر دونه دایه ههمویان سوژده نه بهن بۆ خواو سهر شو رشی فه رمانی خوان جگه له بت په رستان و بی باوه ران وهك خوا نه فه رموی:

﴿ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْتَكْبِرُونَ ﴾ وه سوژدی نه بهن بۆ خوا ههموشتی له ناسمانه کان و له زه ویدان له وشتانه نهرون به سهر زه ویدا و ههمو نه وشتانه سوژده بۆ خوا نه بهن و نهوان خو یان به گه وره دانانین به رانبه ر به گه وره بی خوا .

ههمو بونه وهرانی لای سه ره وه له فریشته کان و له نه ستیره کان و نهوانه ی لای خواره ون له ناده میزاد و جنوکه و دره خت و روباره کان و شتی تریش، ههمویان به لگه ی رو ن له سهر تواناو زانستی خوا نه و به لگانه خو یان به گویره ی سروشت سوژده نه بهن و رکوع نه بهن بۆ دروستکه ری خو یان .

﴿ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴾ نه وشتانه ی خو یان به گه وره دانانین له په روره داگاری خو یان نه ترسن له سزایه بیته خوار له سهریان و له ده سه لاتی خوا ی په وره ردگار نه ترسن و شتی فه رمانیان پی بدرئ نه یکه ن. نهو په سته یه وانه گه یه نی فریشته کان داوا ی فه رمانبه رداریان لی نه کرى و نهرو ن و دین و له نیو ئومید و ترسان، ههروه ها نامازه بۆ نهو نه کا هه ر که سی باوه ری به خوا هیئا پیویسته له خوا به رسی و

فەرمانەکانی خوا بە جی بهیڤی، ھەرکەسی بی فەرمانی خوا بکاو بلی: من باوەردارم
ولەخوائەترسم درۆ ئەکا ئە فەرمانی خوا بە جی نەیدری.

کاتی رونی کردەووە سەر شۆری ھەمو بونەو ھەران بۆ خواو کورنوش بردیان بۆ خوا،
رونیشی ئەکا ئەو ھاویە شەدانان بۆ خوا قەدەغەییە و جگەیی خوا نابێ پەرستنی بۆ بکری
ئەفەرموی:

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ
إِثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ فَإِنِّي فَارْهَبُونَ ﴿٥١﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٢﴾ وَمَا يَكُم مِّنْ
نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ﴿٥٣﴾ ثُمَّ
إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾
لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَاتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

﴿ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ إِثْنَيْنِ ﴾ وەخوا فەرموی ئێوە دوو خوا وەرمەگرن بۆ
پەرستن، زۆر روونو ناشکرایە بونەو ھەران پیوستیان بەدروست کەری ھەییە بۆ خویان، ئەو
دروست کەرەیش ئەبێ تاک و تەنھا بێ، چونکە ھیچ ھۆیە نیە بۆیونی خوا یەتر، ئەقل لای
قەدەغەییە بوونی دووخواو ئەفەرموی:

﴿ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ فَإَيَّ فَارْهَبُونَ ﴾ بەراستی خوا خوا یەکی تەنھاییە و پەرستن ھەر بۆ
ئەو ئەکری، دوا بێ ئێوە ئەبێ ھەر لەمن بترسن. بەلگە لەسەر یەکی ئی خوا زۆرن خوا ی
مەزن نامازە بۆ ھەندیکیان ئەکا:

۱- ﴿ وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ وهههه بهو خوايه شتی له ناسمانه کان وله زه ویدان وهه مویان خوا روستی کردوون و له ژیر توانای نهودان بی نهوهی کهسی هه بی دژی بی، چونکه ههه خوايه دروست کهری ناسمانه کان وزهوی و نهوشتهی له نیو نهواندان .

۲- ﴿ وَلَهُ الَّذِينَ وَاصِبًا ﴾ وه هه بهو خوايه په رستن و فهه مانبهرداری به بهرده وامی وهه رکاتی خوا دروست کهری هه موو بونه وهه رانی پیویسته به بهرده وامی له په رستی خوادا بن نه که جگهی خوا .

﴿ أَفَفِيَ اللَّهِ تَقْنُونَ ﴾ دوی نهو هه موه به لگانه نیوه له جگهی خوا نه ترسن و په رستن بهو جگهی خوا نه کهن؟ هیه کهسی خاوهی سوودو زیان نه له جگهی خوا. که واته نه بی هه لهو به ترسن .

۳- ﴿ وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمُنِ اللَّهَ ﴾ وه شتیکی نهو تو په یوه ندی به نیوه وه هه بیت له هه مو چاکه به هه له لایه خاوه پستان دراوه، چونکه ههه خوايه دروست کهری هه مو شتی که راسته و خو یابه هو ی شتی تروه .

﴿ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ﴾ له پاشا هه رکاتی تووشی نیوه بو بی زیان و نازار و گیرتان خواردی دوی هه بهو خوا نیوه په نانه بهن و هاوار له ونه کهن و به کزولیه وه دهنگی خوتانی بهو بهرز نه که نه وه له کاتی نه خوشی و گرانی و ترس و خهفت، چ کهسی تر هه به نیوه په نای بهو بهن وایش نه بی ناگاتان نهو هاوار بهو لای نهو نه کهن و لهو نه پارینه وه .

﴿ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴾ له پاشا هه رکاتی خوا لایا نهو نازار و سهخته له نیوه بی باوه کو تو پر تاقمی له نیوه له خویان نه گورین و هاوبهش دانه نین بهو په روه دگاری و سویاسی خوا ناکه .

﴿ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ ﴾ دواړوژی نهوان وای لی دیت سویاسی شتی ناکه نایمه به ولمان به خشویه که لابر دنی نیس و نازاره که یانه که چی نهوایه سویاسی نیمه یان بکر دایه .

﴿ فَتَمَتُّوْا فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴾ دواى رابوئرن و بهر خورداربن و بخوَن و بخوَنه وه لهم ماوه كورته دا، دواى له مه و دوا ئيوه نه زانن به پاشه رُوژى تاريكى خوَتان نه و كاته په شيمان نه بنه وه و سدى بو ئيوه نابى .

له پاشا خواى مه زن باسى كرده وه كه ترى بى باوه ران نه كا كه به لگه يه له سدر نه زانين و بى باوه رى نه وان، خوا نه فدرموى:

وَيَجْعَلُوْنَ

لِمَا لَا يَعْلَمُوْنَ نَصِيْبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللّٰهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ

تَفْتَرُوْنَ ﴿٥٦﴾ وَيَجْعَلُوْنَ لِلّٰهِ الْبَنَاتِ سُبْحٰنَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُوْنَ

﴿٥٧﴾ وَاِذَا بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِالْاُنْثٰى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيْمٌ

﴿٥٨﴾ يَتُورِى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوِّ مَا بُشِّرَ بِهِ اِمْسِكْ عَلَيْكَ زَيْنًا

اَمْ يَدُسُّ فِيْ التُّرَابِ اَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُوْنَ ﴿٥٩﴾ لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ

بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ

﴿ ٦٠ ﴾

﴿ وَيَجْعَلُوْنَ لِمَا لَا يَعْلَمُوْنَ نَصِيْبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ ﴾ وه بت په رستان دانه نين بو نه و خويانه خويان كه هيچ شتيك نازانن، چونكه ووشك و بى گيان به شى له وشته ي ئيمه به خشيو مانه به وان له دانه ويله و چوار يكان به گويره ي بيرو بو چوني نه وان نه پارتنه وه خوا سزايان نه دا، به شه كه ي تريان دانه نين بو خوا .

﴿ تَاللّٰهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُوْنَ ﴾ سويندم به خوا ئيوه پرسيارتان لى نه كرى له وشته ي ئيوه له جهاندا به درو هه لتان به ستوه كه ئيوه نه لين نه وبتانه خوان و بو نه وان هه يه شتى له دارايى خوَتان

﴿ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴾ و هبت په رستان دانه نین بو خوا چه ندین کچی، هه ندی له هوزه کانی قوره یش نه یان ووت: فریشته کان کچی خوان، نه و نه د نه زان و بی نه قلبوون نه و شتانه ی خو یان خراب بون نه یان کرد به یی خوا له کچ دانان بو، خوا پاک و خاوینه له ووی نه وان نه یان که ن به یی خوا و نه یان که ن به کچی نه و بو خو یان دانه نین شتی خو یان ناره زوو نه که ن و پیان خوشه وه ک کور بی .

﴿ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴾ وه هه ر کاتی موژده بدرایه به یه کی له و بی باوه رانه به بونی منالیکی مینه روی رهش هه لته گه راو، نه و که سه دلی پر نه بوو له خه فته تی نه ووی ژنه که ی کچی بووه. به داخه وه له گه ل نه و فرموده ی خوا یه دا زور به ی موسلمانان لایان گران و ناخوشه کچیان بی.

﴿ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ ﴾ نه و که سه کچی نه بوو خوی په نهان نه دا له خزم و دوسته کانی له بهر خرابی شتی موژده ی بی درابو که کچی بو، به سه ر گه ردانی هاتو چوی نه کرد چ شتی بکا ؟

﴿ أَيْمُسِكُمْ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ ﴾ نایا نه و شته ی په یدابووه له کچ رای گری و بی هیلته وه له سه ر بی نابروی و رسوایی یا دای پوشی له نیو خاکاو زنده به چالی بکا ؟ ﴿ أَلَا سَاءَ مَا يَحْمِلُونَ ﴾ نیوه ناگادارین و بزنان خراب شتی که بی باوه ران فرمانی پی نه دهن که کچیان لا بی نرخه و نه لین: خوا کچی هه یه که چی خو یان کچی خو یان زنده به چال نه که ن و گل یان نه دهن به سه ردا. نه و بی باوه رانه له کوشتی کچه کانیا نا چه ند جوړی بوون: هه ندیکیان کچه کانیا ن له سه ر کیوکی به رز نه خسته خواره وه، هه ندیکیان زنده به چالیان نه کردن و خو لیان نه دا به سه ر یاندا، هه ندی تریان فریاد نه دایه نیو ئاوو نه یان خنکاندن .

بو زانین: له م سه رده مه دا که پوشایی رام نه که ن و نه چنه نیو مانگ و نه ستیره کان نه لین: نه و که سانه ی پی شوو کونه په رست بوون و دور بوون له شارستانیته که چی بی ده نگن له و کاره خراپانه ی رژیمی عیراق نه یکا به گه لی کوردی موسلمان، بو نمونه

له شاری هله بجهی شهید زورتر له شهش ههزار کهسی به دهرمانی کیمیاوی شهید کرد و (۷۰۰) کهسی له گهل قادر ته گهرانیدا له نیو ناودا خنکاندنیان، سه دو ههشتا ههزار کهس له دانشتوانی کورد به ناوی نه نفاله وه زینده به چال کرد. زور که سیشی له کوردانیان کوشت به سی داره و به خسته خواره و هیان له سهر فرو که داو به تاقی کردنه وهی گازی کیمیاوی و زور شتی تریش .

﴿ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السُّوءِ ﴾ بو که سانیکی نه و تو ههیه باوهر به رۆزی دواپی نایهرن ره و شتی خراب له سته مکردن و تالان کردن و بی باوهری و پیوستی به منال بو خواو زینده به چال کردنی کچان و نه زانین و چهندین شتی خرابتر .

﴿ وَلِلَّهِ لَمَثَلُ الْأَعْيِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ شیوهی کرداری چاک له گه ورهیی و دادپه روهری و به کیتی وزانست و تواناو پاکیتی له منال و شتی تری بی نه ندازه و نایه نه ژماره . وه خوا زور گه وره و به ده سه لاته، هه مو شتی له جیگهی شیایوی خو یا دانه نی.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهِمْ مِنْ دَابَّةٍ وَلَٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَحْضِرُونَ سَاعَةً ۚ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكِذْبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾ تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَرَيْنَ لَهُمْ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمْ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ

الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

﴿ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ ﴾ وه نه گهر خوا سزای ناده میزاد
 بدا به هوی سته مگردیانه وه به هوی بی فدرمانی خواوه نهی نه هیشته به سهر زهویه وه
 هیچ شتی پروا به سهر زهویه وه، به گورجی سزای بو نه ناردنه خواره وه و بنه بری
 نه کردن. ناده میزاد سته میان زوره: سته مگردیان له خوا به وهی باوه ری پی ناهین و
 هاوبهش و منالی بو دانه نین. سته میان له ناده میزاد به وهی نهیان چه وسینه وه نهیان که نه
 به کزیله و سهر چاوهی ژبیان داگیر نه که نه، سته میان له خویان به وهی خویان به گه وره
 نه گرن.

﴿ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْذِنُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴾
 وه به لام خوا نهوان دووانه خواو مؤله تیان نه دا بو لای کاتیکی دیاری کراو و ناوبراو
 له لایه ن خواوه به لکو په شیمان بینده وه لهو سته م گردنه ی خویان، دواپی کاتی چو بو لای
 نهوان نهو کاته ی بو نهوان دیاری کراوه که خوا ویستویه تی له ناویان بیا نهوان که مترین
 کات دوانا که ون و پیشی ناکه ون به چرکه یه له و ماوه یه دا.

﴿ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ ﴾ وه بت په رستان دانه نین بو خوا شتی نهوان به لایانه وه
 ناخو شه و بو خویانی دانانین له کچ و بی تر خترین سامان و شتی چاک بو خویان دانه نین.
 ﴿ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكُذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَى ﴾ وه دروو بوختان نه لنین به زمانی
 خویان که بو نهوان هیه لای خوا چاکترین شت که به ههشت و کور و سامانی زور
 له گهل نه وه یشدا باوهر به خوا نایه رن نه لنین: خوا کچی هیه و نیمه کورمان هیه. نه لنین:
 نه گهر موحه مد راست بکات له زیندوو بونه وهی مردو و اندا نیمه نه گه رپینه وه بو لای
 خوا به پله ی یرزه وه.

﴿ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴾ بیگو مان به راستی بو بت په رستان هیه
 ناگری دوزه خ، نهو گومانه ی نهوان پوچ و بوختانه و، به راستی نهوان پیش نه خراین بو لای
 ناگری دوزه خ.

له پاش باسکردنی خراپه و پاداشتی بی باوه ران، خوای مه زن دلخوشتی پیغمه ر
نه داته وه و نه فهرموی:

﴿ تَاللّٰهِ لَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰى اَمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ ﴾ سویند به خوا: به راستی ئیمه ره وانه مان کردوه
بو لای نه و نه ته وانه ی له پیش تووه بوون پیغمه ران بویان، زور به بی شهرمانه وه لایمی
پیغمه ر کانیا ن نه دایه وه و روپان لی وهرئه گپران و نازاریان نه دان، بی باوه ران هر
له کونه وه ره وشتیان وابوه، وینه ی بت په رستانی ئیستا که رو له تو وهرئه گپرن و نازاری
تو نه دن.

﴿ فَرِيقٌ لَهُمُ الشَّيْطَانُ اَعْمَالُهُمْ فَهُمْ وِلِيُّهُمْ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴾ دواپی شهبتان بو
نه وانی نه رازانده وه کرده وه خراپه کانیا ن و لایانی جوان نه کرد، دواپی شهبتان لهم روژه ی
جیهاندا یاریده رو دوستیانه هه ربه و جو رهش شهبتان یاریده ده ری گه لانی پیشو بووه، بو
بی باوه ران هه یه سزایه کی خاوه ن نازار له تو له ی نه وه دا شهبتان یاریده ده ریان بووه
له دواروژدا .

﴿ وَمَا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ اِلَّا لِّيُبَيِّنَ لَكُمْ الَّذِي اَخْتَلَفْتُمْ فِيْهِ ﴾ وه ئیمه قورناغان
ره وانه کرده ته سهر تو مه گهر بو نه وه ی تو رو نی بکه یته وه بو نه دهمیزاد شتیکی نه و تو
نه وان بیریا ن جیا وازی په کتره له وشته دا وه که یه کیتی خوا و توانای خوا و زیندو بوونه وه ی
روژی دواپی و وهر گرتنی پاداشت.

﴿ وَهَدٰى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ ﴾ وه نه و نامه یه مان نه نار دوه ته خواره وه مه گهر بو روون
کردنه وه بو راغوبی و شاره زایی و بو میهره بانی و به خشش بو تا قمی باوه ر به خوا
وبه پیغمه ر نه هینن .

دواپی نه وی خوای مه زن باسی چاکه کانی خو ی کرد که به خشوی به نه دهمیزاد ،
نه فهرموی:

وَاللّٰهُ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَآءً فَاحْيَا بِهٖ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۗ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ

لَايَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٥﴾ وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّتُفَكَّرُمْ مِمَّا
 فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لِّبَنَاءٍ خَالِصًا مَّا يَغَّا لِلشَّارِبِينَ ﴿٦٦﴾
 وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ لَتُخَذُّونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا
 حَسَنًا إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ
 أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾ ثُمَّ كُلِي
 مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا
 شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ
 يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

﴿ وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ الْمَاءِ مَاءً فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ﴾ وەخوا لەهه ورهوه ناردویه تیه
 خواره وه ناوی، دواپی خوا زیندوی کردوته وهوه بوژانویه تیه وه به وئاوه زهوی له دواپی
 مردنی و ووشکبونی، ههتا لهو زهویه دا گژوگیا ودرهخت و دانه و پلله پی سهوز بی و
 خوتان و نازالتان بیخونه وهوه باخ و بوستانه کانیان پی ناوبه دن، پیت و فهپی زهوی زور
 بی بوژانی ناده میزاد .

﴿ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴾ به راستی هدی به لهو شتانه پی باسکران نیشانه و
 به لگهی به هیز له سهر توانای خوا بو تاقمی قورئان بیسن و له ماناکهی بگهن و بی پی لی
 بکه نه وه و به دلپکی دادپهروه رانه و پی لایه پی .

﴿ وَ إِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ ﴾ و بهراستی هیه بۆ سوودی ئیوه له چوارپیکانا که بز و مهر و گاو هوشترن نامۆزگاری و تهمی کردنی ئیوه، نیمه دهر خواردی ئیوهی نهدهین ههندی لهو شته له نیو وورگی ههندی لهو چوارپیکانه دایه شیریکی پاک و خاوین بهباشی نهرواته خوارهوه بهقورگی نهو کهسانه دا نهیخۆنهوه و نهو شیره دیته دهرهوه له نیوان شیاکهی توواوهو خویندا .

زانایان نهلین: گیانداران گیاکان نهخۆن، دواى توانهوهی گیاکه رپخۆل کانیاں نهوهی زیانیان هیه فرهی نهدهنه دهرهوه، رپخۆله کان نهوهی سوودی ههیی نهی مژن و نهیی بهخوین و نهروا بدنیو دهمار و لوهکانا، ههتا ههندی لهو خوینه نهچیته ناو گروانهوه نهیی بهشیریکی پاک و پالفته کراو .

﴿ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ﴾ وه نیمه دره خواردی ئیوهی نهدهین له گوشرای بهره می خورماو تری ئیوه لهو گوشراوه دروست نه کهن شتی ئاده میزاد سه رخۆش نه کا له مهیی و جگهی مهی. نهوهی لیڤه دهر نه کهوی لهووشه (سکرا) هه موو خواردنه وهیه که که سه رخۆش کهری. ئیتر مهی بی یا جگهی مهی. نه م ئایه ته ئامازهی بۆ فره مانی شتی نه کردوه سه رخۆش کهری رهوایه یانه، به لکو خواى مه زنباسی رۆشتی ئاده میزاد نه کا که له بهره می دره ختی خورماو تری خواردنه منی شیرین و خۆشو بهتام وهك خورما و میوزو تری و سرکه و دۆشاو و باسوق و شتی تریش. ههندی له زانایان نهلین: مه بهست له سه کر شتی که قه دهغه بی و مه بهست له رزق شتی که رهوا بی .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴾ بهراستی هیه لهوانه ی باسکران و دروست نه کرین له بهره می خورماو تری به لگهی به هیز بۆ کهسانی خاوهنی نه قل بن و نه قلی خوینان بجه نه کار له سه ر یه کیتی خواو توانای خوا .

﴿ وَ أَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ ﴾ وه پوره دگاری
تو فرمائی خوی ناردوه بولای میش ههنگ و فیری نهوی کرد که دروست بکا بوخوی
چه ندین خانو له کیوه کان و له دره خته کان بهی نهوهی ناده میزاد به خوی بکه، بو
نهوهی لهو خانو وانه دا ههنگوینی تی بکه.

﴿ وَمِمَّا يَغْرِثُونَ ﴾ وه دروستیش بکه چه ندین خانوی شهش سوچ له ههندی لهو
شتهی بهرز نه به نهوه ناده میزاد نه یانکه به که پر بو نهو میش ههنگانهی ناده میزاد
به خویان نه که.

﴿ تَمَّ كُلِّي مِمَّ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ﴾ له پاشا توی میش ههنگ بخون له هه موو جوړه
میوه کان و له گول و شینایی روه که کان به هه موو جوړه تامیکیانه وه له هه کامیکیان
ناره زووت ههیه و شيله کانی بمزن.

﴿ فَاسْأَلْكَ سُبُلَ رَبِّكَ ذُلًّا ﴾ دواپی توی میش ههنگ برۆ بهو ریگایانه دا
په روه دگاری تو بوپی رام کردووی بوپی ناماد کردووی.

﴿ يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ ﴾ دیته دهره وه له وورگی نهو میش
ههنگه وه و له ده مییه وه جوړه خواره مه نی به که بریتله ههنگوین، هه یانه رهنگی سپیه و
هه یانه زه ورده یا سور یا ره شه به گویره ی خواره مه نیه که ی و به گویره ی ته مه نی میشه که
له جوانی و پیریدا و زور مانه وهی له جیگه ی خویا، نه گهر میشه که ته مه نی کهم بی
ههنگوینه که ی سپیه، مام ناوه ندی زه رده، ته مه نی زوری رهش نه بی، وایش نه بی رهش و
سهوز نه بی.

﴿ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ ﴾ لهو ههنگوینه دا ههیه رزگار بوون بو ناه میزاد له زور نه خوشی،
وه که مخویتی و خرابی توانده وهی خواره مه نی و ناوسانی پوک و سی و میزلدان و
نه خوشی جگه رو نه خوشی تر.

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ به راستی ههیه له فهرماندان و فیژ کردنی میش
ههنگ و زانین و کرده وهی سه سورینه ری میش ههنگ به لگه ی به هیژ بو تاقمی بیر
بکه نه وه له بونه وهران و توانای بی وینه ی خواو نهو زانستیه داویتی به میش ههنگ.

دوای نهوهی خوای مهزن باسی توانای زوری خوئی کرد ، وهك بارینی باران لهئاسمانهوه و نهوشانهی لهچوار پی دروستی کردون ، باسی بهرهمی میوه کان و میش ههنگی کردوه ، فهрман نهدا بهئادهمیزاد بیر لهخویان بکه نهوه چۆن دروست کراون و هاتونه ته بونهوه ، نهفه رموی :

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يُؤَفِّقُكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُدْخِلُ الْاَزْدَلِ
الْعُمْرِ لِكِي لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ ﴿٧٠﴾ وَاللّٰهُ
فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلٰی بَعْضٍ فِی الرِّزْقِ فَمَا الَّذِیْنَ فُضِّلُوْا بِرَآدٰی
رِزْقِهِمْ عَلٰی مَا مَلَكَتْ اَیْمَانُهُمْ فَهُمْ فِیْهِ سَوَآءٌ اَفَبِیْنِعْمَةٍ
اللّٰهِ یَجْحَدُوْنَ ﴿٧١﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا
وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ بَنِیْنَ وَحَفَدَةً وَرِزْقَکُمْ مِّنَ
الطَّیِّبَاتِ اَفِی الْبَاطِلِ یُؤْمِنُوْنَ وَبِیْنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ یَکْفُرُوْنَ ﴿٧٢﴾
وِیَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا یَمْلَکُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ شَیْئًا وَلَا یَسْتَطِیْعُوْنَ ﴿٧٣﴾ فَلَا تَضُرُّهُ اِلَٰهٌ اَلَمْ تَرَ
اِنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ اَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٧٤﴾

﴿ و الله خلقکم ثم یتوفکم ﴾ وهخوا ئیوهی دروست کردوه له نه بونهوه ، له پاشا ئیوه نه مرینی لهجهاندا ، دواپی بو جاری تر زیندووتان نه کاتهوه له رۆزی دوایدا ، ههتانه به منالی وههیشانه له تهمنه ئی گهورهیدا نه تان مرینی .

﴿وَمِنْكُمْ مَنْ يَرُدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمْرِ﴾ وهه ندى له ئیوه که سی که نه گیریت هوه بو لای
بی ترخترین ته مهن و پیر نه بی وهك منالی لی دی، پیوستی به وه هدییه ناگاداری بکری
وبه خپو بکری وئیشه کانی بو بسازیښی .

بۆ زانین: بۆ ئادەمیزاد چەند پەلەیه هەیه کە بەو پلانی دا تێ پەر ئەبی: لە منالیه وه بۆلای
نزیکیون لە باڵغی، لەویشه وه بۆلای لاوی، دواپی بۆلای گهورهیی و بۆلای پیری، هەتا
وای لی دیت ئەندامه کانی په کیان ئە کهوی و وای به سهردی بی هۆش و پیری نامینی، وهك
خوا ئە فەر موی:

﴿لِي لَا يَغْلِبَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ﴾ ههتا وای لی دیت هیج شتی نازانی
له دواى نهوئى خاوهنى زانینی زور شت بوه، به جوریکى لی دیت وهك منائی وزور شتی
له بیر نه چیته وه بهوئى بیریه وه. به راستی خوا هه موو شتی نه وزانی و به نه ندازه ی ته مه نی
هه مو که سئ نه زانی که به ویلانه نه روا، خاوه نی توانایه وه نه ندی کهس به منائی یا به لاوی
نه مرئی، بیر هکان ته مهن دریژ نه کا به گویره ی ویستی خوئى .

﴿ وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ﴾ وه خوا ریزی هندی له نیوهی داوه
به سدر هندی ترانا، هندیکیان ساماندارن و هندی تریان هژارن، هه تانه سه ره ستن و
هه تانه بهنده و کویلهن .

ئەوانەتان ساماندارن لەبەر ژیری و کۆشش و خۆ ماندوکردنەوه نیه که ساماندارن،
ئەوانەتان هەژارن لەبەر کەم ئەقڵی و کۆشش نەکردنەوه نیه، زۆر مرووفی بەتوانا و ژیر
تەمەنی خۆی داڤانی بۆ کەمی دارایی کەچی دەستی ناکەوی، زۆر ئادەمیزادی بی نەرخ و
کەم ئەقڵ هەیه دەرگای جیهانی بۆ ئەکرێتەوه. کەواتە ئەو بەشکردنە بەدەستی کەسیکە
هەرشتی ئارەزووی بکا ئەیکا کە خوای مەزنە .

﴿فَمَا الَّذِينَ فَضَّلُوا بِرَادِي رِزْقِهِمْ عَلَى مَمْلَكَةٍ إِنَّمَا لَهُمْ﴾ دوایی که سانیکی نه و تو
ریزیان گیراوه به گه ورهیی و سامان و رۆزی زۆر نابه خشن و رۆزی زۆر نادهن
به بنده و کۆیله کانیا، نایانه وی ببن به هاوبه شی نه وان له سامان و نه یانه وی پله یان

له خوږيان نرم ترې كه چي رږزي دهرې بنده كانيان نين بهو رږزيه له لای نه وانه. به لكو رږزي دهرې همو كه سي هدر خوايه به ته نها. به لام رږزي نه واني داو ته دهستي گه وره كانيان .

﴿ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ ﴾ دوايي همو به كي له گه وره كان و له به بنده كان به كسانن لهو رږزي و سامانه دا، كه واته پيوسته گه وره كان گومان نه بن نه وان رږزي دهرې به خپو كه رې بنده كانيان و نه وان رږزي ته به خشن به وان .

﴿ أَفَبِعَمَلِهِ يَمْتَدُونَ ﴾ تيا دوايي بو بت په رستان باوهرپان به چاكه ي خوا نيهو هاو به شي بو دانه نين. زور جيگه ي سه رسوړمانه بت په رستان به بنده كاني خوږيان ناكه ن به هاو به شي خوږيان له دارايي و رږزي دا ونايانه وي به شيان بي له داراييدا كه چي نه وان هاو به شي بو خوا دانه نين. به گوږه ي گوماني خوږيان پله ي خوا نرم تره له پله ي نه وان .

بو باشر پروون كړدنه وه ي نهو فخر موده ي خوايه: بت په رستان هاو به شيان بو خوا دانه نا، دوايي خوي مه زن وه لاميان نه داته وه و نه فخر موي نه ي بت په رستان : ئيوه رازي نابن بنده كانتان هاو به شي ئيوه بن له دارايي خوږيان و ئيوه نه وان به كسان بن له رږزي و له دارايي ئيوه دا، كاتي ئيوه رازي نابن بو خوږيان به كسان بن ئيوه بنده كانتان له وشته ي هه تانه، چوڼ بنده كاني ئيمه نه كهن به هاو به شي ئيمه له دروست كړدني بونه وهراندا، تيا پله ي خوا كه مته له پله ي ئيوه. به چ به لكه يه ئيوه ئيلين: به كانه و جگه ي به كانه خاوه ني شتي كن له گه ل خوادا و لايان هه به همو شتي .

﴿ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا ﴾ وه خوا دروستي كړدوه يو ئيوه له رگه زې خوږيان زن و هاو سه ره كانتان، هه تا كومه كيتان پي كنه و هاو به شتان بن له همو رويكه وه به خو شه ويستي وبه ميهره بانيه وه. دواي نه وه ي خوا باسي چاكه ي ژنهي تاني كړد، باسي چاكه ي منال نه كاو جواني جيهانن .

﴿ وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً ﴾ وه خوا دروستي كړدوه يو ئيوه كورو نه وه كانتان له ژنه كاني خوږيان، هه تا به وان دلخوش بن ويا ريده دهر تان بن له پيدا كړدني هوي ژيان تان .

﴿ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ﴾ وه خوا رۆزی ئیوهی داوه و به خێوتان نه کا له خواردهمه نه پاک و به تامه گان، بهرگ و ئازالی داونه تی خۆتانی بی داپۆشن و سوود له بهر و بومی ئازاله کانتان و بهر بگرن.

بۆ زانین: زانا یان بیر یان جیاوازه له مانای (حَفَدَةً) نه وهی چاکتر بی مه بهسته له هه مو که سی یاری دهی مرۆف بدا له کار و بار یا.

﴿ أَفَبَالِاطِلٌ يُؤْمِنُونَ وَ يَنْعِمَ اللَّهُ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴾ ئایا دوا ی نهو هه مو چا کانه چۆن با وهی نه کهن بهو شته پرو پو چانه و بهت کهن نه کهن به هاو به شی خوا، یا به ته نه ها با وهی به وانه نه هیتن و نهوان سو پاسی خوا نا کهن وله رۆزی خوا نه خۆن و جگه ی خوا نه په رستن. وهک خوا نه فه رموی:

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴾ وه له جگه ی خوا شتی نه په رستن خا وهن رۆزی نه به بۆ نهوان که له ئاسمانه کانه وه بهیدا نه بن وهک باران وله زهوی بهیدا نه بن وهک روه که کان و کانگا کان و، توانای هه چ شتیان نه وه شایسته ی نه وه یان نه به بن به خا وهنی هه چ شتی.

﴿ فَلَا تَضُرُّوا اللَّهَ الْأَمْثَالَ ﴾ دوا یی ئیوه مه گێرن بۆ خوا چه ن دین و ینه به بۆ خوا و خوا و ینه ی نه به و به را و ردی خوا وهک هه چ شتی مه کهن و خوا له هه چ نا چی.

﴿ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ به راستی خوا نه زانی به پو چی شتی ئیوه پشتی بی نه به ستن و نه لێن: په رستنی بن ده کانی خوا با شتر گه وره یی خوا ده ر نه خا، خوا نه زانی بهو تا وانه گه وره ی ئیوه، ئیوه نازانن به هه له ی خۆتان و و ینه ی بۆ دا نه نین.

پاش نه وهی خوا روونی کرده وه نا شه رازی بت په رستان له هاو بهش دانان بۆ خوا له په رستندا به شتی نه خا وهنی سو دن بۆ خویان و نه بۆ جگه ی خویان، خوا و ینه به لی نه دا بۆ رو ن کر د نه وهی توانا و به کیتی خوی له هه مو رو ی که وه، نه فه رموی:

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا

مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِمَّا رَزَقْنَا حَسَنًا

فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ
 بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ
 أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى
 مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ
 يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ
 أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧٧﴾

﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ ﴾ خوا وینهیه لی نه دا له بارهی
 گورهیی خوی و بی نرخی نه ویتانه نه وان نه یان په رستن له جگهی خوا به به ندهیه دارایی
 که سی بی و توانای به سهر هیچ شتی کا نه بی و سهر شوری وستی جگهی خوی بی .
 ﴿ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ رِزْقًا حَسَنًا ﴾ وه به که سی نیمه به خشیتیمان بهو که سه ریزی و دارایی
 پاک و خاوین به بی ماندو بون و بتوانی ده ستکاری دارایی خوی بکا به همدو جو ری .
 ﴿ فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا ﴾ دوا بی نهو که سه به خشی و ده ستکاری دارایی ورپزی
 خوی بکا به نهی بی و به ناشکرا و باکی له که س نه بی و له که س نه تر سی . نایا نه و به نده بی
 ده سه لاته نهو که سه ی سهر به ست و به توانایه وه که یه ک وان و یه کسانن؟ وه که خوا
 نه فهر موی:

﴿ فَهَلْ يَسْتَوُونَ ﴾ دوا بی نایا نهو به نده هه ژاره ی خاوه نی هیچ شتی نه و دارایی به بو
 جگهی خوی و نهو مروفه ساماندار و سهر به سته دارایی خوی به بی ترس نه به خشی وه که

﴿ وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ وه بوخوایه زانینی نهئیه کانی ئاسمانه کان وزهوی

و هیچ شتی لهخوا پنهان نیه . بهروژی دووایشه وه . کهخوا نهفرموی:

﴿ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ﴾ وه پدیدابوون و هاتی روژی داوی

لهبه گورج هاتی نیه به ماوهیه مه گهر بهئهندازهی چاو نوقان کردنهوهیه تی، یاهاتی

روژی دواپی نزیکتره لهچاو نوقاندنی، چونکه چاونوقاندن پیوستی به کاتی هدییه، بهلام

فرمانی خوا بی کاته وئهفرموی:

به ههرشتی بیهوی نهویش نه بی کوتوپر . کهواته ئیوه ته می خواربن و بترسن له هاتی

دوا روژ .

﴿ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ بهراستی خوا دهسه لاتی بهسهر هه مو شتیکا هیهیه و

تهتهوانی ئیوه زیندوو بکاته وه بو پرسیار و وهلام وپاداشت وتوله وهرگرتن .

لهپاشا خوی مهزن هه ندی لهچاکه کانی خوی جگهی نهوانه ی پیشوو باس نه کاو

نهفرموی:

وَاللّٰهُ

أَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ

لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

﴿ ٧٨ ﴾ الْمَيِّرُوا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ

مَا يَمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿ ٧٩ ﴾

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ
الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ
وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثْنَاوَمِتْعًا إِلَىٰ حِينٍ
﴿ ٨٠ ﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم
مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ
الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ ﴿ ٨١ ﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿ ٨٢ ﴾ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا
وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿ ٨٣ ﴾

﴿ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا ﴾ وه خوا نیوهی له منالدان وورگی
دایکتان هیناوه ته دهره وهیچ شتیکتان نه نه زانی له پهیدا کردنی چاکه و خراپه وتوانای
پاراستی خوتانتان نه بو کارو کرده وی خوتانتان بو هله نه سوپا مه گهر یه کی نیوهی
پاریزیاه له پرووداو و چاکه ی بو بره خساندنايه .

﴿ وَجَعَلَ لَكُم السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ وه خوا داینا بو نیوه گوینچه بو
نه وی شتی پی بیسن و نامه ی پی بیسن و چاوی پی به خشین هدا دروست کراوه
سهر سورینه ره کانی پی بیسن و یه کیتی خواتان بو دهر که وی و دلی پیدان بو نه وی
له مانای همدو شتی بگهن، بو نه وی نیوه سوپاسی خوا بکه نه له سهر نه و چاکانه .

بۆ زانبن: هه‌ندی کهس گومانیان وایه ماده‌ی که‌ر و کویر خۆیان گوێچکه‌و چاو و دلّیان بۆ خۆیان په‌یدا کردوه. ئیمه وه‌لامیان نه‌ده‌ینه‌وه ئه‌وه‌ی شتیکی نه‌بی ناتوانی نه‌شته په‌یدا بکا له‌خۆیا، دووباره‌ نه‌گه‌ر گیان وزانستی تایه‌ت بیی بۆ ماده‌یه و نه‌وانه‌ی لی جوئی نه‌یه‌وه پێویسته هه‌مو ماده‌یه گوئی و چاو و دلّی هه‌بی. نه‌گه‌ر نه‌و که‌سانه بلّین به‌لّی هه‌ندیکیان به‌وجۆره تایه‌تیه‌ن. ئیمه به‌وان نه‌لّین: ئایا ئیوه نه‌بی بلّین ماده‌ی به‌وجۆره هه‌ر نه‌وه گیان و زانست و هه‌ست په‌یدا بکه‌ن، یا نه‌و شته‌ئیه نه‌یلّین، که‌واته پێویسته هه‌مو ماده‌یه‌کی خاوه‌ن گیان و هه‌ستی، یا هه‌مویان خاوه‌نی گیان و هه‌ست نه‌بن، به‌هه‌ر جۆری بی نه‌وان بیلّین، هه‌ردو داواکانیان پوچن، چونکه به‌چاو ئه‌بیری هه‌ندی مادده وشک و بی‌گیان، هه‌ندی تریان زیندوو خاوه‌ن هه‌ستن. که‌واته به‌گوێره‌ی نه‌و جۆره جیاوازیانه پێویسته جگه له‌ ماده هه‌یژکی خاوه‌ن زانست هه‌بی زنده‌گانی و هه‌ست به‌خشی به‌هه‌ندی ماده و جگه‌ی ماده‌یه تر و پێوستی جیاوازی له‌نیوانیا هه‌بی.

﴿ أَوْ لَمْ يَرُدُّوا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ﴾ ئایا ئاده‌میزاد بۆ نه‌یان روانیوه بۆ لای بالنده‌کان ئاماده‌کراون بۆ فرین له‌بۆشایی ئاسماندا و دوور له‌زه‌وی هه‌یج که‌سی رای نه‌گرتوون ناکه‌ونه خواره‌و مه‌گه‌ر هه‌ر خوا، نه‌گینا به‌و له‌شه‌گرانه‌وه هه‌یانه نه‌بایه بکه‌وتنایه خواره‌وه. خرای مه‌زن دووبالّی دروست کردوه بۆ بالنده هه‌مو ئاماده‌یه‌کی تیدا دروست کردوه بتوانی به‌فری له‌ئاسماندا.

پرسیار/ ئاده‌میزاد فرۆکه‌ی دروست کردوه خه‌یرایی رۆیشتنی له‌ده‌نگ زۆرت‌ره، ساروخیان دروست‌کردوه له‌کاتژمێرکا هه‌زاران میل نه‌په‌رئ و نه‌روا بۆلای مانگ و مه‌ریخ، مانگی ده‌ست‌کردیان دروست کردوه نه‌سورپته‌وه به‌ده‌وری زه‌ویدا و گه‌فو گۆ نه‌که‌ن له‌گه‌ل زانایان به‌زمانی خۆیان به‌شتی بیستن و بیسین، دواینی بالنده له‌کوی و نه‌وانه له‌کوی که‌سه‌رسورپته‌رت‌رن له‌بالنده.

وه‌لام / نه‌و په‌سیاروداوایه له‌ مڕۆفی ژیره‌وه زۆر جیگه‌ی سه‌رسورپمانه‌و سه‌رگه‌ردان بوه‌و خۆی بی‌تاگا‌کردوه له‌و خوایه‌ی نه‌وه‌قه‌له‌ی دروست کردوه: که‌نه‌وشتانه‌ی په‌یدا

کردوه، نه گهر خاوهنی و پژدان بی ته ماشای خوی و نه قلی خوی نه کا زور گه وره ترن له دروستکردنی ساروخ و مانگی ده سترکد به لکو نه گهر خاوهنی و پژدان بیت ئه ی پروانی بولای دروست کردنی گهر دون که گه وره ترن له دروستکردنی ناده میزاد. نه وانه له لایه که وه وله لایه تره وه: نه و گفتوگوانه له باره ی بالنده وه یه، که بالنده یه ش له زینده وه رانه، فرو که و ساروخ و مانگی ده سترکد له بی گیانان. که واته نه و ره خانه ی ئیوه له جیگه ی خویا نیه، زور رون و ناشکرایه که زانایانی ساروخ دروست کهر و هه موزانایانی ناده میزاد و جنو که ناتوانن می شوله یه یا شانیه له بالی می شوله دروست بکه ن.

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ به راستی هه یه له نامه کردنی بالنده بو فرین له بوشایی ناسمانا چه ندین به لگه ی به هیژ و په ک خهر بو کومه لئ باوه رپان به خواو نه و شتانه ی هاتون بو لای پیغه مهر هه بی.

﴿ وَجَعَلْ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا ﴾ وه خوا دروستی کردوه بو سوودی ئیوه چه ند خانویه بو کاکردن و دانیشتن له ئیویانا که ئیوه دروستیان نه که ن له به ردو دره خست و ئاسن و چیمه نتو بو پشودانتان.

﴿ وَجَعَلْ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَمْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ ﴾ وه خوا دروستی کردوه بو ئیوه له پیستی چوارپیکان چه ندین خانوی هه لگرتیان سو که بو ئیوه له پروژی کوچ کردنتان و له پروژی دانیشتنی ئیوه دا یانی له هه ردو و کاته کانا هه لگرتیان گران نیه.

بو زانین: خانو له یاسای ئیسلامدا ریزی تاییه تی خوی هه یه و چاکه کانی خوایه به سه ر به نه کانیه وه، ریزی خانو نازانی مه گهر که سی خانوی نه بی. خانو ریزی تاییه تی هه یه له لای ئیسلام نایی به بی ده ستر به پیته ژووره وه ی خانوی جگه ی خوت، زانایان نه لئین: نه گهر که سی له کونی که وه یا له جیگه یه تره وه ته ماشای خانوی که سی تری کرد بو خاوه ن خانوه که هه یه سه رزه نشتی بکا، نه گهر هه ر به دره وام بو بو ی هه یه لی بد، هه ر که سی ته ماشای جیگه ی دانیشتنی که سی تر بکا خاوه ن جیگه هه ردو و چاوی نه و که سه ی بو ره وایه کویری بکا و به ردی ووردی بو فره بدا.

﴿وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمتاعاً إِلَىٰ حِينٍ﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه له خوری مهر و له کورگی هوشتر وله موی بز شتی ئیوه پیوستیتان پیی هه بی بۆ راخستن و بیدهن به سه رخوتانا و بۆ بهرگ و کهل و په لی ترتان، به وینه ی به ره و قالی و له باد و چۆغه و بهر مال و چاتول و ده یان شتی تر، بۆ ئه وه یش سوودیان لی و هریگرن له جی به جی کردنی پیوستی خوتان و پیتان رابویرن له ماوه ی ژیا نی خوتانا له جیهاندا .

﴿وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه له هه ندی له وشته ی دروستی کردون له سییه ره کانی خانو و دیوار و دره خته کان بۆ ئه وه ی خوتان پیا ریزن له گهرما و له سه رما .

﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه چه ندین جیگه یه بۆ دانیشن له وانا له خانو و نه شکه وتی کیوه کان خوتان پیا ریزن به وه ی ئه وانه وه له گهرما و سه رما، هه مو پیوستیه کانی ئاده میزاد چاکه ی خوان بۆیان بگره سییه ری هه وریش .

﴿وَجَعَلَ لَكُم سَرَائِلَ تَقِيْكُمْ الْخَرُّ وَسَرَائِلَ تَقِيْكُمْ بِأَسْكُمْ﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه کراس و بهرگ له لۆکه و که تان و خوری و نایلو ن و جگه ی ئه وانی هه تا خوتانی پی پیا ریزن له گهرما و له سه رما و بۆی دروست کردون زرپی و تاس کلا و هه مو چه کیکی تری تان پا ریز ئی له ده ست دریز ئی دو ژمنان و په لاماردانی درونده . وایش ئه بی نایه لن پیست و گوشت و ئیسکه کانتان بریندار بن .

﴿كَذٰلِكَ يَتِمُّ نِعْمَتُهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُوْنَ﴾ هه ره به و جو ره ی خوا ئه و هه مو چا کانه ی به خشی به ئیوه خوا چاکه ی خۆی ئه ریز ئی به سه رتانا له هه ردو و جیهاندا بۆ ئه وه ی ئیوه سوپاسی خوا بکه نو بچو کی خوا بکه ن و چا وهر وانی چاکه ی زۆر تر بکه ن .

خوا ی مه زن دا واما ن لی ئه کاسو پاسی خوا بکه ین له بهر ئه وه له مه و بهر خانوی دره خت و نه شکه وت و بهرگی لۆکه و خوری به خشیوه به ئاده میزادی ئه و کاتانه ی پیشوو، ئه ی ئیستا چۆن ئیمه سوپاسی زۆر تر بۆ خوا نه که ین که له ئالتوونی رهش جو ره ها چاکه و

إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٧﴾
 الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ
 الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ
 أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَيْنَا
 هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى
 وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

﴿ وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ﴾ وه تو بیری نهو روزه بکهره وه بت په رستانی پی
 بر سینه نیمه زیندوو نه کهینه وه له هه مو نه ته وه به شایه تی نه دا له سهریان به باوه رهیان و
 به باوه رنه هیانیاں له رژی دوایدا .

﴿ ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴾ له پاشا بی باوه ران ده ستوریان پی تادری بیانو
 بهینه وه به وان نه پیژری نه مرو جیگه ی گفتوگو و بیانو هیانه وه نیهو، ریگه به وان نادری
 داوای رهامندی خوا بکه نه به گفتوگو یابه کردار، چونکه رژی دواپی رژی پرسیار و
 پاداشته نه که رژی داواکردنی رهامندی وکا کردن. یانی دوا شایه تی دانی
 پیغمه ره کان گیروده ی شتیکی گرانتر نه بن و نایه لن گفتوگو بکه نه .

﴿ وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴾ وه کاتی
 که سانیکي نهو تو سته میان کردوه له خوین به بی فرمانی چاویان نه که وی به سزای خواو
 سزایان نه دری له رژی دوایدا، دواپی نهو سزایه سوک ناکری له وان و نه وان مؤله تیان
 نادری و سزایان دواناخری .

﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شَرَكَاهُمْ قَالُوا رَبُّنَا هَؤُلَاءِ شَرَكَاؤُنَا الَّذِينَ لَدَعُوا مِنْ دُونِكَ﴾
 وه کاتی له دوا رۆژدا که سانیکی نه وتۆ هاوبه شیان بۆ خوا دائه نا هاوبه شه کانی خۆیانیان
 بینی نه لێن: نهی پهروه ردگاری ئیمه هاوبه شه کانی: ئیمه نه و که سانهی نه وتۆن ئیمه
 نه مان په رستن و هاوارمان لێیان نه کرد له جگهی تۆ.

﴿فَالْقَوْلُ إِنْهُمْ الْقَوْلُ لَكُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ دوایی خواکانی بت په رستان گفتوگۆ
 فره نه ده ن بۆ لای بت په رستان وه لāmیان نه ده نه وه به راستی ئیمه ی بت په رستان درۆتان
 کردوه له ناوانانی ئیمه دا به خوا و ئیمه بانگی ئیمه مان نه کردوه بۆ لای په رستی ئیمه.
 نه گهر پرسیار بکری و بیژری دور نیه خوا گیان بکا به بهریاناو نه قلیان بداتی له رۆژی
 دوایدا، بۆ نه وه ی بت په رستان به درۆ بجه نه وه. یاخوا جۆره گیانی بدایه به وان و هه موشتی
 بۆ خوا ئاسانه.

﴿وَالْقَوْلُ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾ وه بت په رستانو
 خواکانیان بچوکی و سه ر شۆری فره نه ده ن له و رۆژه دا بۆ لای خواو فره مان به رداری خوا
 نه به ن ولا نه چی و پوچ نه بیته وه له لای بت په رستان شتی نه وان به درۆو به بوختان نه یان
 ووت نه و نه خوی ئیمه ن و یارمه تیمان نه ده ن و به کان بیژاری خۆیان له وان ده رنه برن،
 هه مو بوختان که ری تۆ له ی بوختانه که ی خۆیان وه نه گرن له و رۆژه سه خته دا.

﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زَدْنَاهُمْ عَذَابًا فَرَقَ الْأَعْدَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسِدُونَ﴾
 که سانیکی نه وتۆ باوه ربان نه هیناوه و ریگه یان گرتوه له ئاده میزاد بۆ باوه رهینان به ریگه ی
 ئایینی خوا ئیمه زۆر نه که یان بۆیان سزا له زوور سزاوه به هوی شتی که وه نه وان بلاویان
 نه کرده وه له خراپه، سزایه کیان له بهر ریگه گر تیان، سزایه تریان له سه ر باوه رهینانیان.
 ﴿وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ وه تۆ بیری رۆژی بکه ره وه
 ئیمه زیندوو نه که یته وه له نیو هه مو نه ته وه یه کدا پیغه مه ری له ره گه زی خۆیان شایه تی
 نه ده ن له سه ر نه و شتانه ی کردویانه له کرده وه ی چاک و خراپ. بیگومان هه مو پیغه مه ری
 نه بی به شایه تی نه ته وه که ی خۆیان.

﴿ وَجئنا بك شهيدا على هؤلاء ﴾ وه ئينه تويش نههينين بؤ نهوهی شایهتی بدهی
لهسهر کردهوهی نهتهوه کهی خوت لهجیهاندا بهگشتی .

پرسیار/ بیگرممان پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ نیراوه بؤ لای ههمو بونهوهران. کهواته چۆن
بهتاییهتی شایهتی نهدا لهسهر نهتهوه کهی خوی ؟

وهلام / پیغمهر رای گهیانده به نهتهوه کهی خوی و رای سپاردوون کهنایینی ئیسلام
رابگهیهنن بهئادهمیزاد چین له دوای چین لهپاش مردنسی خوی لهههمو وجیگه وکاتیکا،
لهروژی دوایدا شایهتی نهدا لهسهر نهتهوه کهی خوی رایان گهیانده ویاکۆلیان داوه .

﴿ ونزلنا عليك الكتاب تيانا لكل شيء وهدي و بشري للمسلمين ﴾ وه ئیمه
ناردومانته خواره وه نامهیه کهقورئانه لهبهرنهوهی رون بکاتهوه بؤ ئادهمیزاد ههمو شتی
پهیهندی بهباوه و دهستور و رهوشت ههیهو ، بهئامۆزگاری و تهمی کردنهوه ههبی
وبۆنهوهی راغومایی کهربی بۆیان. ریگهی راست نهگهر داوای راغومایی بکهن
ومیهرهبانی و دیاریه بۆیان و موژده دهره بؤ ههم وئهو کهسانهی فهزمانبهردار و سهرشۆری
فهزمانی خوان بهگشتی و بؤ مهسلمانان بهتاییهتی .

کاتی خوای مهزن رونی کردهوه بؤ ئادهمیزاد شتی شارهزایی کهرومیهرهبانی بی بؤ
پهیروانی ئایینی ئیسلام، لهم ئایهتانهی دوایدا باسی نهو شتانه نهکا نهبنه هوی بهختیاری
مروف لهههردو وجیهاندا وئهفهرموی:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ

وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ

وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

﴿ ١٥ ﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ

بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ
 اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ
 غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَخَذُونَ آيْمَنَكُمْ دَخَلًا
 بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ
 اللَّهُ بِهِ وَلِيُبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخَالِفُونَ ﴿٩٢﴾
 وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ
 يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

﴿ إن الله يأمرکم بالعدل والأحسان ﴾ به راستی خوا فرمان نه‌دا به دادپه‌روهری و به چاکه کردن و به جی هینانی فرمانه کانی خوا چاکه‌ش له گهل که سیکیش خراپه‌تان له گهل بکا، خوا نه به خشى به هم موخاوهن مافی مافه که‌ی خوی و به سته‌م نه کردن، فرمان نه‌دا به دادپه‌روهری له نیوان نیمه و له نیوان خوادا به وهی فرمانه کانی به جی که‌ی خوی بگه‌یدین و دوور بکه وینه وه له بی فرمانی خوا. فرمان نه‌دا به داد په‌روهری له نیوان نیمه و خۆمانا و دور بکه وینه وه له چاو چنۆکی و رازی بین به ووشتانه‌ی خوا پیمانی داوه و خۆمان قه‌ده‌غه بکه‌ین له ووشتانه توشی زیانی هه‌ردوو جیهانمان بکا و له سنور لامان بدا. فرمان نه‌دا به دادپه‌روهری له نیوان خۆمان و له نیوان ناده‌میزادا، نامۆز گاریان بکه‌ین و خراپه‌یان له گهلنه که‌ینه وه خۆمان ته‌ماشایان بکه‌ین و نازاریان نه‌ده‌ین. فرمانمان بی نه‌دا به چاکه کردن له گهل ناده‌میزاد و جگه‌ی ناده‌میزاد و نه‌وپه‌ری چاکه‌یان له گهل بکه‌ین به گویه‌ی توانای خۆمان .

﴿وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ﴾ وه خوا فه‌رمان نه‌دا به‌وه‌ی به‌خشری به‌خزمه‌کان پیوستیه‌کانیان و له‌دارایی خو‌مان به‌شیان بده‌ین و نامو‌شو‌یان بکه‌ین و جنیو و گفتو‌گوی خراپیان بی نه‌بیژری، نه‌گه‌ر به‌جو‌ره نه‌بین په‌یوه‌ندی‌مان له‌گه‌ل نه‌به‌چری و خوشه‌وستی له‌نیوا‌مانا نامینی ورق و کینه له‌نیوا‌مانا گه‌شه نه‌کا و په‌ره‌نه‌سینی، هه‌تا دی .

﴿وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ﴾ وه خوا رپ‌گه‌ی گرتوه له‌کردنی کاری بیژ لی‌کراوه و قه‌ده‌غهی کردوه وه‌ک داو‌ین پی‌سی و خوار‌دنه‌وه‌ی مه‌ی و کردنی قوما‌ر و درو و بوختان و رپ‌گه نه‌گری له‌شتی نه‌قل و یاسای نی‌سلام لای خراپ بی وه‌کده‌ست در‌یژی کردن بو‌سهر ناده‌میزاد به‌کرده‌وه‌و به‌گفتو‌گو، وه‌رپ‌گه نه‌گری له‌ده‌ست در‌یژی کردن له‌سهر فه‌رمانه‌کانی خوا و له‌سهر مافی ناده‌میزاد .

﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ بو‌نه‌وه‌ی نیوه نامو‌ژگاری وه‌ر‌بگرن و کرده‌وه‌ی چاک‌به‌کن و خو‌تان پار‌یژن له‌کاری خراپ و بیژ لی‌کراوه و له‌سنوری یاسای خوا لانه‌ده‌ن .

﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ﴾ وه هه‌ر کاتی نیوه په‌یمان‌یکتان دا به‌کردنی شتی نیوه نه‌و په‌یمانه جی‌به‌جی بکه‌ن . جی‌به‌جی کردنی په‌یمان به‌دوو‌جو‌ره: یه‌که‌م نه‌وه‌یه ناده‌میزاد بل‌ی: په‌یمان نه‌ده‌م به‌خوا نه‌و‌شته بکه‌م یانه‌و شته نه‌که‌م له‌وکاته‌دا پیوسته نه‌و په‌یمانه جی‌به‌جی بکا به‌ته‌واوی . دوو‌هه‌میان نه‌وه‌یه باوه‌ر به‌خوا به‌یتی، چونکه نه‌و که‌سه‌ی باوه‌ری هی‌ناوه به‌راستی نه‌و باوه‌ر هی‌تانه په‌یمان دانه به‌وه‌ی به‌فه‌رمانه‌کانی خوا هه‌ل‌سی و واز له بی‌فه‌رمانی خوا به‌یتی، هه‌رچه‌نده هه‌ردوو په‌یمانه که پیوسته جی‌به‌جی بکری‌ت . به‌لام مه‌به‌ست لی‌ره یه‌که‌م‌یمانه .

﴿وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْثِقِهَا﴾ وه نیوه نه‌و سو‌یندانه‌ی خوادرو‌تانه مه‌یان شک‌ین له‌دوای نه‌وه‌ی نه‌و سو‌یندانه‌تان به‌هیژ کردوه به‌هو‌ی ناوی خواوه که‌کاری بکه‌ن، نی‌تر نه‌و سو‌یندانه به‌ل‌یندانه به‌په‌مه‌ر یا هه‌مو سو‌یندی بی، به‌مه‌رجی سو‌یند خوادرو‌تانه بو‌کردنی گونا‌ه نه‌بی، چونکه سو‌یند بو‌کردنی گونا‌ه دا‌نا‌به‌س‌ری . لی‌ره‌دا گومانی په‌یدانه‌بی هه‌ر سو‌یندی به‌تون‌دی نه‌به‌س‌زابی پیوست نیه جی‌به‌جی بکری . به‌لام هه‌مو سو‌یندی نه‌بی

جی به جی بکری به هدر جوړی بی هره چنده نه و یان به هیژ کرابی نه بی چاکتر جی به جی بکری .

﴿وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ بِمَا تَفْعَلُونَ﴾ و ه به راستی نیوه خواتان کردوه به ناگادارو زامن بو نهو به لینهی داوتانه به پیغمهر و جگهی پیغمهر ﴿ﷺ﴾، هره که سی سویند بخواو خوا بکا به شایهت و زامنی سوینده که ی، دوا بی نه گهر دژی سوینده که ی هه لسا به راستی خه یانه تی له خوا کردوه و شایانی توله و سزادانه . به راستی خوا نه زانی به شتی نیوه نه یکه ن هره که سی به لین و سویندی خوی بیاته سهر خوا پاداشتی نه داته وه به چاکه ، هره که سی به دژیان هه لسی خوا سزای نه داوتوله ی لی نه کاته وه .

بیژراوه: ژینکی بی ته قل له مه که دا هه بوه به یان یان خوری په که ی نه رپسا و نیواره هه لی نه و شانده وه، خوی مه زن نه و که سانه ی سوینده کان یان بشکین به وینه ی نه و ژنه ی داناون، وهك خوا نه فرموی :

﴿وَلَا تُكُونُوا كَالَّذِينَ تَقْضَتْ غَزَلُهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَا﴾ و ه نیوه له شکاندنی په یمانا به وینه ی نه و ژنه مه بن رپسراوه که ی خوی هه لوه شانده وه و خوی نه کرده وه له دوا ی رپسانی رپسه که ی و بادانی به باشی کاتی نه و رپسه ی هه لوه شانده وه و پارچه پارچه ی نه کرد نه و که ناوی (بربطه) کچی سهد بووه .

﴿تَتَّخِذُوا إِيْمَانَكُمْ دَخْلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونُوا أُمَّةً هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ﴾ نایا بو نیوه سوینده کانتان و ه نه گرن به کاریکی ناره و او پوچهل له نیوان خواتانا له بهر نه وه ی نه ته وه یه ژماره یان زورتره و دارا یینا فراوانتره سویندیان بو نه خو ن هه تا پرواتان پی بکه ن و، نیوه له هه مان کاتدا له دلی خواتانا نیازی شکاندنی سوینده که تان په نهان داوه، که هه رکاتی تاقمی تر تان ده ست که وت توانایان زورتر بو واز له وان نه هین بو نه مان .

﴿إِنَّمَا يَبُوءُ لَكُمْ بِهِ وَلِيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾ به راستی خواتیوه تاقی نه کاته وه به وه ی فرمان نه دا به جی به جی کردنی په یمان و سویند خواردن به بی فیل و فر و بو نه و هیش خوا رونی بکاته وه بو نیوه له روژی دوا ییدا شتی نیوه دژی په کترین

له وشتهدا له جیهاندا و بیرو راتان جیاوازه ، هندی باوهر بهی بی به سهرهستی و هندی تر
بی فرمانی خوا بکا، دواپی خوا پاداشتی همویان نه داتهوه به گویره ی کردهوی خویان .
﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلْتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً ﴾ وه نه گهر خوا ناره زوی هه بوایه نیوه ی نه گیرا
بهیهك تاقم و بهیهك ناین وله سهر نایینی نیسلام نه بون . به لام واز له ناده میزاده هیئی
به ناره زوی خویان نایینی هه لبزیرن، نه گهر سهرهستیان نه کا به وینه ی نازل و جانه وهر
نه بون .

﴿ وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْأَلُنَّ بِمَا كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ وه به لام لانهدا
له ریگه ی راست که سی ناره زوی هه بی، چونکه ریگه ی ناراست بو خوی هه لسه بزیری
و راغوبی که سی نه کا ناره زوی هه بی، چونکه نه زانی ریگه ی راست بو خوی هه لسه بزیری
ونه قلی داوه به هردوو لایان و سهرهستی کردوون و، به راستی نیوه پرسیارتان لی نه کری
له شتی نیوه نه یکه نه له چاک و له خراب .

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَزِيلَ قَدَمُ بَعْدُ ثَبُوتِهَا
وَتَذُقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ
هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ
أَوْ أُنْثِيَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ
أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١٨﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ
عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٩﴾ إِنَّمَا
سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

﴿ وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ ﴾ وہ نپوہ سوئندہ کانتان مہ گپرن و مہیان کہن
بہ کاریکی نارہوا و پیلان و فیل لہ نیو خوتاناو بتانہوی ناراستی لہ گہل بکہن بہ پہ نہانی،
یانی بہ دہم شتی بلین و لہ دلتانا شتی تر شاروہ بی .

﴿ فَبِئْسَ الْقَدَمُ بَعْدَ ثَبُوتِهَا ﴾ ودوایی ہل بخلیسکینی پیتان ولہ شہ قامی نیسلام لابدن
ودوای تہوہی خوا باوہری لہ دلتانا چہ سپاندوہ . تہو رستہیہ ہہرہ شہیہ لہو کہ سانہ وازلہ
راستی بہین بوشیکی پوج وواز لہ شارہ زایی بہین بولای ریگہی خوارو خچ .

﴿ وَتَذَوُّقُوا السُّوْ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾ وہ دوایی نیوہ
سہختی سزاو تازار تہ چیژن لہ جیہاندا بہوہی شتی لاتان داو لہ بہ جی چہیتانی بہلین و
لادانی جگہی خوتان لہ ریگہی نایینی خواو، بوشیوہ تہبی سزایہ کی زور گہورہ لہ پروژی
دواییدا، یانی ہر کہ سئی ریگہ بگری لہ بلاوبونہوہی نایینی نیسلام لہ ہرکات و
جیگہیہ بی پیوستہ بیگیڑنہوہ بہ ناموژگاری کردنی، دواتر بہ جہنگ کردن لہ گہلیا
بہ کوشتن یا بہ دیل کردن لہ جیہاندا، لہ پاشہ پروژی دوایشدا سزای گہورہ تر تہدری .

﴿ وَلَا تَتَشَتُّرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ﴾ وہ نیوہ بہلینی داوتانہ بہ خواو بہ پیغہ مہر
مہیگورنہوہ بہ نرخیکی کہم و بہو بہلینہی قورہ شہ کان داویانہ پیتان تہ گہر نیوہ
وہر گہرین لہ نایینی نیسلام بہ لام نیوہ بہلینی خوتان بیہ نہ سہر چونکہ :

﴿ إِنَّ مَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ بهراستی شتی لای خواجه نهو شته چاکتره بو ئیوه له وسوده ی جیهان دهستان بکهوی بههوی لادانتان له پهیمانه کانتان نه گهر ئیوه بزانه بهو جیاوازیه ی نیوان سودی جیهان وسودی نهو هی لای خواجه بو دواپوژ دواپی خوا ی مدزن نهو جیاوازیه ی رون نه کاته وهو نه فهرموی چ :

﴿ مَا عِنْدَكُمْ يَنْقُذُ وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ ﴾ شتی لای ئیویه له دارایی جیهان نامیتیه وهو نهوشته ی لای خواجه نه میتیه وهو بهرده وامه له کرده وه چاکه کان وخوا پاداشته کانیانی بو ناماده کردوون له پاشه پوژدا به بی نهو هی خو تانی بو ماندوو بکه ن .

﴿ وَ لَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ وه بهراستی ئیمه پاداشتی کهسانیکی نهو تو نه دینه وه ئارامیان گرتوه بهرانه ر هه ژاری و سهختی و بهرده وامبون له سهر په رستنی خوا به پاداشتی بو نهوان چاکتر و شیرینتر له پاداشتی نهیکه ن، نهو پاداشته بریتیه له بههشت که زوژر چاکتره له سوودو پاداشتی جیهان .

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مِنْ مُّؤْمِنٍ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً ﴾ هه رکه سی کرده وهی چاک کی کرد بی له پیاوان یا له ژنان و نهو که سه باوه ری به خواو به پیغمه ر هینابی، دواپی ئیمه نه ژین و به خوی نه کهین به ژیا نیکی پاک و په وا: نهو ژیا نه پاکه بهو جو ره یه: نه گهر خوا وه ن سامانی به دلئیکی فراوانه وهو به سو پاسه وه به شی هه ژاران نه دا وله جیگه ی چاکا دای نه نی. نه گهر هه ژار بی خوی به به ختیار نه زانی که باوه رداره و به به شی خوا رازی وه باوه ری به فهرموده ی پیغمه ر هه یه: جیهان به ندیکانه ی باوه ردارانه وه بههشتی بی باوه رانه .

نهو ئایه ته به لگه یه له سهر نه وه ی پیاو و ژن به راوردیان به کرده وه نه کری لای خواو ریز بو پیاو دانانری به جگه ی خو پاراستن له بی فهرمانی خوا، نه گهر ژن کاری چاک بکا و باوه ردار بی و پیاو بی فهرمانی خوا بکا نهو ژنه چاکتره لهو پیاوه لای خوا .

﴿ وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ وه بهراستی ئیمه پاداشتیان نه دینه وه به وهی پاداشتی نهوان له روژی دوا ییدا چاکتر و شیرینتر له شتی پاداشتی نهوانی پی دراوه ته وه له جیهاندا نهو پاداشته یش بریتیه له بههشت و په زامه ندی خوا .

﴿ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ دوی تو هر کاتی ویست
قورئانی بخونی له پیشه وه تو بلی: من په نا نه گرم له گرمان په یدا کردنی شهیتانی دهر کراوه
له میهره بانی و بهزه بی خوا، نه وه فرماندانه به پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ فرماندانه به نه ته وه کیشی،
به لای زور بهی زانایانه وه نه و په نا گرتنه له شهیتان چاک وایه بکری و پیوست نیه، نیر
له نو پڑ دابی یا له جگهی نو پڑ .

﴿ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ به راستی شهیتان هیچ
دهسته لاتیکی به سهر که سانیکی نه و تو دا نیه باوهریان هیاوه به نیازی پاکه وه و پشت
نه به ستن له سهر خوی پهر و ردگاری خویان و هه موو کاریکی خویان نه دهنه ده ست
به و ره ردگاری خویان .

﴿ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ يُشْرِكُونَ ﴾ به راستی شهیتان
دهسته لاتی به سهر که سانیکی نه و تو دا هدی به فرمان به رداری شهیتان نه کهن و شهیتان نه کهنه
کار گوزاری خویان و به سهر که سانیکی نه و تو دا هدی به هری شهیتانه وه نه وان هاو بهش بو
خوا دانه نین . هندی له زانایان نه لین: رانوی (به) نه گهر یتنه وه بو لای پهر و ره دگار .

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
بِمَا يُزِيلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
﴿ ١٦٥ ﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿ ١٦٦ ﴾
وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ
الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ

مُبِيتٌ ﴿ ١٠٣ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ
 اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ١٠٤ ﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ
 لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

﴿ ١٠٥ ﴾

﴿ واذا بدلنا آية مكان آية ﴾ وه هر کاتی نیمه فرمانی نایه تی بگورین و له جیگه ی
 نهو فرمانه دا فرمانی نایه تی تر دابنن له جیگه ی نهو دا. بیگومان نهو گورانکاریه له بهر
 سوودی ناده میزاده و گرنجای کاتیکی نایه تی نه وانه .

﴿ والله يعلم بما ينزل ﴾ وه خوا نه زانی به شتی نهی نیرنه خواره وه به سروس بۆ لای
 پیغمهر و هر خوا به سوود و به بهختیاری و چاکه ی ناده میزاد به لبردنی فرمانی و دانانی
 فرمانی تر له جیگه یا نه زانی، چونکه سوودی ناده میزاد داوا نه کاو خوی بالاده ست
 فرمانی بدا به شتی بۆ ماویه کی دیاری کراو نهو ماویه کۆتایی پیهات فرمانی تر
 له جیگه یا دانه نی به گیره ی سوودی ناده میزاد .

﴿ قالوا إنما أنت مغرر بل أكثرهم لا يعلمون ﴾ بت پرستان نه یان ووت به پیغمهر
 ﴿ ١٠٦ ﴾: تۆ له لایه ن خو ته وه نه م قورئانه ت دانا وه به درۆ به بوختان نهیده یته پال خوا.
 به لام زۆر تر له وان نازان نهو گۆران کاری قورئانه له لایه ن خواره هاتوه و ئینه بهو
 گفتو گۆیه تان بوختان نه که ن و نه لین: پیغمهر خۆی داینا وه .

قوره یشیه کان نه یان ووت: موحمه د گالته نه کا به هاوریکانی، نه مرۆ فرمانیان پی نه دا
 به فرمانی، به یانی نه و فرمانه قه دهغه نه کا و خۆی له خو یه وه دای نهی، خوا وه لامیان
 نه داته وه نه فهرموی :

﴿ قل أنزله روح القدس من ربك بالحق ﴾ تو بلی: ئەو قورئانه گیانی ریزگیراو که جبرەئیلە هیناویەتیە خوارەوہ لەلایەن پەرورەدگاری تۆوہ بەراستی و بەگویرە ی وستی خواو بەدانانی ھەمو شتی لەجیگە ی شیاوی خۆیا .

﴿ لیثبت الذین آمنوا وھدی للبشری للمسلمین ﴾ لەبەرئەوہ ی پەرورەدگاری تۆ بەھۆی قورئانەوہ بچەسپینی لەدلی کەسانیک ی ئەوتۆدا باوەریان ھیناوە و باوەرەکیان و زیاتر بروایان بەھیزی و، بۆ ئەوہیش ئەو قورئانە شارەزایی کەر و موزدەدەربی بەموسلمانان بەچاکە ی بەردەوام بۆیان لە روژی دوایدا . بیگومان بی باوەرانیش ئەترسینی لەسزای بەردەوام .

ئەگیرنەوہ دوو کور ھەبوون لەدانیشتوانی (عین التمر) ھاتبونە مەکە شمشیریان دروست ئەکرد ناویان یەسارو جەبربو تەورات و ئینجیلیان ئەخویندەوہ، پیغەمەر ﴿ ﷺ ﴾ بەلایان ئەرویشت و گۆی ی لی ئەگرتن . بت پەرستان ئەیان ووت: موحمەد لەوانەوہ فیری دانانی قورئان بوە . خۆای مەزن بەدرۆیان ئەخاتەوہو ئەفەرموی:

﴿ لقد نعلم أنهم يقولون إنه یعلمہ بشر ﴾ بەراستی ئیمە ئەزانین بت پەرستان ئەیان ووت: بەراستی ئەو قورئانە ئادەمیزادی فیری موحمەدی ئەکاو بەدرۆو بەبوختان ئەیداتە پال خوا .

بۆ زانین: ھەمو کاتی ھەر لەکۆنەوہ ھەتا ئیستا پیاو خراپان پرویاگەندە ی خراپ لەدژی پیاوچاکان بلاوئەکەنەوہ ، بۆ ئەوہ ی رژیمی خراپی خۆیان سەرنگون نەبی، لەم سەردەمە ی ئیمەیشدا پرو پاگەندە ی زۆر پەرە ی سەندووە لەدژی ئایینی ئیسلام و زۆر کەسی ساویلکە ئەقل خەلەتاون، ئەو بت پەرستانە خۆیان درۆزن و بوختان ھەلبەستن کەئەلین ئەو قورئانە ئادەمیزاد فیری موحمەدی کردوہ، ئەوہتە خۆای مەزن ئەفەرموی:

﴿ لسان الذی یلحدون إلیه أعجمی ﴾ زمانی کەسانیک ی ئەوتۆ نامازە ئەکەن بۆ لای کە ئەو قورئانی فیری موحمەد کردوہ جگە زمانی عەرەبیە . کەواتە جیگە ی سەرسورمانە

ئەو کەسانەى زمانى عەرەبى نازانن چۆن ئەو قورئانە فیرى موحەمەد ئەکەن، بەو هەمو پاراوى و زمان رهوانیه‌دا ههیه که به زمانى عەرەبى هاتوته خواره‌وه .

﴿ وهذا لسان عربي مبين ﴾ وه ئەم قورئانە زمانى عەرەبیه‌و خواوەنى خوش رهوانیه‌و پاراو و ئاشکرایه. ئیوهى بت په‌رستى عەرەب به‌و زمانه پاراوه عەرەبیه‌وه هه‌تانه‌و خواوەنى په‌خشان و هۆنراوه‌ن به‌زمانى عەرەبى ناتوانن بچو‌کترىنى سوره‌تى قورئان دابنن و وینه‌ى ئەو بى .

دوژمنانى ئایىنى ئىسلام له‌سه‌رده‌مى پیغه‌مه‌ره وه هه‌تا ئەم سه‌رده‌مى ئیمه ئەو بوختان و درۆيانە‌يان کاویژ ئەکەنه‌وه. له‌م سه‌رده‌مى ئیمه‌دا موزده‌رانى گاور ئەو بوختانه‌يان دووپات کردو‌هته‌وه، یا نه‌زانن خۆیان گیل ئەکەن که به‌راستى قورئان به‌ده‌يان زانست وزانیارى تیدایه‌ وینه و شوینه‌واریان له‌و سه‌رده‌م‌دا نه‌بوه، نازانن رۆژ له‌ دواى رۆژ زانست و هونه‌رى تیدا ده‌رئه‌که‌وى ، کات مانای قورئان لیک ئەداته‌وه رۆژ به‌ رۆژ .

﴿ إن الذين لا يؤمنون بآيات الله لا يهديهم الله ولنهم عذاب اليم ﴾ به‌راستى که‌سانى که‌ ئه‌وتۆ باوه‌ر به‌ئایه‌ته‌ په‌ک خه‌ره‌کانى قورئان نه‌هینن و به‌رده‌وامن له‌سه‌ر بى باوه‌رى خوا ریگه‌ى راستیان نیشان نادا و بۆیان هه‌یه له‌ دوا رۆژدا سزایه‌کى خواهن ئازار به‌هۆى باوه‌ر نه‌هینانیانه‌وه .

﴿ إنما يفتری الکذب الذین لا يؤمنون بآيات الله و أولئک هم الکاذبون ﴾ به‌راستى که‌سانى که‌ ئه‌وتۆ درۆ دروست ئەکەن بۆ قورئان و بۆ موحەمەد باوه‌ر به‌ئایه‌ته‌ په‌ک خه‌ره‌کانى خوا نه‌هینن و بروایان به‌ زیندوو بونه‌وه نیه‌و، ئەوان هه‌ر ئەوانه‌ن خۆیان درۆژن و بوختان دروست که‌رن .

پاش ئه‌وه‌ى بت په‌رستان بۆیان ده‌رکه‌وت که‌ هاورى هه‌ژاره‌کانى پیغه‌مه‌ر باوه‌ریان هیناوه به‌خواو به‌پیغه‌مه‌ر ﴿ ﷺ ﴾ به‌وینه‌ى عه‌مار و یاسیر و باوکی عه‌مار و سومه‌یه‌ى دایکى عه‌مار و سوه‌یب و خه‌تاب و سالم و بیلال. بت په‌رستان ده‌ستیان کرد به‌ ئازار دانیان، ئەیان ووت: پیویسته له‌و ئایینه‌ى خۆتان وه‌رگه‌رین، ئەوه‌بو یاسیر یان کوشت و

سونه یه پیشیان بهست به دوو هوشتره وه هدر یه که یان بۆ لایه تی خوری و بو دووله ته وه .
 به لام عمار به دهم وه رگه را له ناین و دلی پر بر له باوهر، بهو بۆنه وه بیژرا عمار له ناین
 وه رگه را وه، پیغه مهر ﴿ ۱۰۶ ﴾ فهرموی: هیچ خرابه یه که توشنایی به هوی نهو کاره وه
 کردوته. بت په رستان په تیکیان خسته ملی بیلال و دایانه دهست منالان و به نیو مه که دا
 نه یان گیراو گالته یان پی نه کرد. به لام نهو هدر نه یووت: خوا یه که، دواپی نهو بو نه بو به کر
 کری و نازادی کرد. بهو بۆنه وه خوی مه زن نه نایه تانه ی نادره خواره وه . فهرموی :

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيْمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ
 وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيْمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا
 فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾
 ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
 وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾ أُولَئِكَ
 الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتْهُمْ أَبْصَرَهُمْ
 وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾ لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي
 الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٩﴾ ثُمَّ إِنِّي رَأَيْتُ
 لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِن بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَهْدُوا
 وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٠﴾

﴿ يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ بِجَدِلٍ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى كُلُّ

نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴾

﴿ من کفر بالله الله من بعد ایمانه ﴾ هەر کهسی بی باوهر بیی به خوا له دواى باوهرینانی و له تاینی خوا وهر گهرا له سهر نهو که سهیه خه شم و سزای خوا به هوئى وهر گهرانی له ناین .

﴿ إلا من أكره و قلبه مطمئن بالإيمان ﴾ مه گهر کهسی زوری لی کراییی و به سهر زمانیدا بروا شتی بیته هوئى بی باوهری به گویره ی رووالدت و لهو کاته دا دلی نارام بگری له سهر باوهری خوئى و بیرو باوهری نه گورایی، نهو که سه خواهن باوهره لای خوا . به وینه ی عه مار .

﴿ ولكن من شرح بالكفر صدرا فعليهم غضب من الله ولهم عذاب عظيم ﴾ وه به لام ههر کهسی دلی به بی باوهری کرایته وه و به خو شیه وه بی باوهر بوبی، دواى نهو که سانه له سهر یانه خه شتی سده ت له لایهن خواوه بزیشیان ههیه سزایه کی زور گه وره له دوا روژدا .

﴿ ذلك بأنهم استحبوا الحياة الدنيا على الآخرة إن الله لا يهدي القوم الكافرين ﴾ نهو خه شم و سزا گه وره یه ش به بو نه وه بوه که به راستی نهوان ژبانى جیهانیان هه لزاردوه و ریزیان داوه به سهر دوا روژدا . به راستی خوا شاره زایی تا قمی بی باوهرانه ناکا بو لای ریگه ی راست چونکه نهوان به ناره زوی خوئان باوهریان نه هینا وه بی باوهریان بو خوئان هه لزاردوه .

﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴾ نهوانه که سانیکی نهو تون خوا مؤری داوه به سهر دلیانوا چاکه ی تی نارواو به سهر گویچکه یا ناراستی نابیسن و به سهر چاویانا چاکه نابین، به هه مو جوړی له چاکه وه

تهفسیری زمناکوی

دوورن، نهو که سانه نهوانه بی ناگان له راستی و خوځایان گیل کردوه و نازانن به سهر هاتی پاشه روژی خوځای چونه .

﴿ لا جرم أنهم في الآخرة هم الخاسرون ﴾ بیگومان به راستی نهو که سانه نهوانه زیانیان توش نه بی له دوا روژدا و به بی سهرمایه جیهانیان له کیس چوه .

دوای نهو هی خوای مهزن باسی که سیکي فرمو که له دله و به راستی باوهری هینابو . بهلام بهرووالت بی باوهری دهربری، دوا بی خوای گه وره باسی نه کا باوهری به پیغمهر و خوا هیناوه . بهلام له مه که دا ماوه نهو و کوچی نه کردوه له مه که وه بو لای مه دینه له گهل پیغمهر ﴿﴾، هندی لهو شتانه ی بت په رستان داویان نه کرد بهوانیان نه دا، له پاشا په شیمان بونه و کوچیان کرد و له گهل پیغمهر جهنگیان کرد و نارامیان گرت له سهر جهنگ کردنی بت په رستان و ترسان په شیمان بونه و هیان لی وهر نه گیری، خوای مهزن نه نایه تانه ی نارده خواره و نه فرموی :

﴿ تم إن ربك للذین هاجروا من بعد ما فتنوا ثم جاهلوا و صبروا إن ربك من بعدها لغفور رحیم ﴾ له پاشا به راستی په روهر دگاری تو بو که سانیکي نهو تو کوچیان کردوه له دوای نهو هی تا قی کرانه ووه گیر وده ی هندی شت بون له لایه ن بت په رستانه و پاشتر جهنگیان کرد له گهل بت په رستان و نارامیان گرت له سهر جهنگ کردن . به راستی خوای په روهر دگاری تو له پاش نهو شتانه ی نهوان کردویانه لی بور دنی زوره بو نهوان و میهره بان و خاوه ن به زه ییه بو یان که بی باوهری به ده میانا هاتوه له بهر نهو هی خوځای بهار یزن له نازاری بت په رستان بهلام دلیان به رده وام بو له سهر باوهر به خوا و به پیغمهر ﴿﴾ .

﴿ یوم تأتي کل نفس تجادل عن نفسها و توفی کل نفس ما عملت و هم لا یظلمون ﴾ تو بیری نهو کاته بکه ره ووه روژی دی هه مو که سی له ناده میزاد بهرگری له خو ی نه کا له روژی دوا پیدا و گرنگی به که سی تر نادا و نه در یته دهستی هه مو که سی پاداشتی کردویانه له جیهاندا و نهوان سته میان لی ناکری به که م کردنه و هی پاداشتی چاکه کانیان .

پیاو چاکان نه‌لین: خۆز‌گایه چاکه‌ی زۆر‌ترمان بک‌ردایه. پیاو خراپان نه‌لین: خۆز‌گایه بی‌فهرمانی خوامان نه‌ک‌ردایه .

دانیش‌توانی مه‌که له‌خۆشی و ئاسایش و بی‌ترسیدا نه‌ژیان ، نه‌ئه‌ترسان هیچ‌ک‌ه‌سی ده‌ست درێژی بکاته سه‌ریان له‌به‌ر ریزی خانه‌ی خوا، دووایی ده‌ستیان دایه بت په‌رستی و کاری خراپ، خوای مه‌زن سزای دان به‌گرانی و برستی له‌جیهاندا، به‌وه‌یشه‌وه نه‌وه‌ستان به‌ره‌نگاری نیشانه رونه‌کانی خویان کرد و پیغه‌مه‌ریان به‌درۆخته‌وه و ریگه‌یان له‌راستی ناین نه‌گرت، له‌و باره‌وه خوا نه‌فه‌رموی :

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا

قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا

مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ

الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ

جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ

ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾

﴿ و ضرب الله مثلا قریه کانت آمنة مطمئنة یأتیها رزقها رغدا من کل مکان ﴾ وه خوا رونی کرده‌وه ته‌وه بۆ هه‌مو تاقمی خوا چاکه‌ی له‌گه‌ل ک‌رد‌بن و سوپاسی خویان نه‌ک‌رده وینه‌ی گوندی خوا‌ه‌نی ئاسایش و ئارام و نه‌ترسان بون له‌ناکاودا په‌لاماریان بدری له‌نیشتمانی خویانا دانیش‌تبون له‌هه‌م وجیگه‌یه‌که‌وه بیت بۆ لایان خوارد‌مه‌نی به‌فروانی به‌بی ماندوبون .

﴿ فكفرت بأنعم الله فأذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا يصنعون ﴾ دواپی دانیشتونانی نهو گونده سویاسی چاکه کانی خویان نه کرد که بهوانی بهخشی بو باوهریان نههینا، دواپی خوا چیزانی بهدانیشتونانی نهو گونده و سزای دان به بهرگی برستی و ترس بههزی شتی نهوان نهیان کرد، بهو بونهوه پیغهمهرد ﴿ ۱۱۴ ﴾ له خوا پارایهوه له خوا توشی ناخوشیان بکا، خوا بو ماوهی جهوت سال توشی گرانی کردن و دواتر پهلاماری کاروانه کانیان نه درا له لایه نهوژه کانی عهره بهوه، بهجوری توشی گرانی بون گوشتی مرداروبو و نیسکی سوتاو خورینیان نه خوارد .

﴿ و لقد جاءهم رسول منهم فكذبوه فأخذهم العذاب وهم ظالمون ﴾ وه بهراستی چو بو لای دانیشتونانی نهو گونده پیغهمهردی لهخویان، دواپی نهوان باوهریان پی نههینا و بهدرویان خستهوه، دواپی سزای خوا نهوانی گرت و بی باوهربون و سته میان کرد له خویان .

زانایان بو دیاری کردنی نهو گونده بیریان جیاوازه: نایا نهو گونده گوندیکی دیاری کراو بو له وهوبهر یا بریتی بو له مه که، بهمهرد جوری پی دانیشتونانی مه که له گریتهوه ، که ترسیان لهخویان نهبو بهوینهی نهوژه کانی تری عهره ب و پیوستان بهوه نهبو برون بو شاران تر له ههمو لایه که وه خواردمهردی و پیوستانی تریان بو نه هات دواپی خوا پیغهمهردی بو نادرن و باوهریان پی نههینا و نازاری خوئی و هاوریکانیان داو، خوای مه زن توشی گرانی و نازاری کردن. له پاشا خوا روی فهرموده ی خوئی نه کا بو لای ناده میزاد و نه فهرموی:

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَأَشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنَّ كُنتُمْ لِعَآيَاهُ تَعْبُدُونَ ﴿ ۱۱۴ ﴾
إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَزِيرِ وَمَا

أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ
 اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ السِّنُّكُمْ
 الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
 إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾ مَتَّعٌ قَلِيلٌ
 وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ
 مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾
 ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّوْءَ بِجَهَلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ
 بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾

﴿ فكلوا مما رزقكم حلالا طيبا و اشكروا نعمة اله إن كنتم إياه تعبدون ﴾ دواى ئيوه
 بخون لهو شتهى خوا به ئيوه به خشيوه به ره وایى و پاکی ئیتر چونی پهیدا نه کهن ره وایى
 نهو شتانه مه خون دارایى خوتان نه بن و به ستهم و به تالان پهیدا کراون و بیس و بیز
 لی کراوه نه بن، ئیوه سوپاسی چاکه ی خوا بکهن نه گهر ئیوه خوا په رستن و باوه رتان بهو
 هه بی .

﴿ إنما حرم علیکم المیتة و الدم و لحم الخنزیر و ما أهل لغير الله به ﴾ به راستی خوا
 قه ده غه ی کرده له سهر ئیوه خواردنی هه مو گیاندارى مردار بویته وه و خواردنی خوین
 و گوشتى به راز و شتی ده نگ بهرز کرابیته وه بۆ جگه ی خوا له کاتى سه ررینی نهو شته و
 بۆ جگه ی خوا سهر برابى . که واته نهو هوشترانه ی گویچه کتان دادرین و نه تانه و ی ریزیان

بگرن، چونکه ئەو هوشژە (۱۰) جار زاون. کە عەرەب پێیان ئەوتن (البحيرة) و ئەو هوشژانەی بەرەلایان ئەکەن و ریزیان ئەگرن و پێیان ئەوتری (السائبة) ئەو هوشژانە خواردنی گۆشتیان و کاریی کردنیان قەدەغە نیە.

﴿ فَمَنْ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاعٍ وَلَا عَادٍ فَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ دواوی کەسی ناچار کرابی بۆ خواردنی ئەو شتانە لەبەر گرانی و برسیتی و شتی تری دەست نەکەوی لەسنور دەرئەچی و بەئەندازەی پێویستی خۆی بێخواو دەست درێژیش نەکاتە سەر کەسی تر و بەزۆر شتیان داگیر بکا، دواوی ئەگەر لەو شتانە بخوارا خوا لی خوشبونی زۆر زۆرە بۆ ئەو کەسانە ناچار بن بیان خۆن میهربانە بۆ ئەوێ دەستوریان پێ بەدەری بە خواردنی ئەو شتانە.

﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكُذْبَ هَذَا حَلَالًا وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ ﴾ وە ئیوە درۆ مەلین لە بەر شتی زمانتان باسی ئەکا: ئەو شتە رهوایە بەبی بەلگە و ئەهویان قەدەغەییە و ئەوێ لەسکی ئەو بی زمانە دایە رهوایە بۆ نیرینەکانان و قەدەغەییە بۆ ژنانان و ئەو هوشژە بەرەلای کراوە یا گۆیچکەیی دادراوە خواردنی گۆشتەکانیان و کاریی کردنیان قەدەغەییە، لەبەر ئەوێ درۆ هەلبەستن و بێدەن بەسەر خواداد و بلین خوا رهوای کردوون و قەدەغەیی کردوون.

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ لَا يَفْلَحُونَ ﴾ بەراستی کەسانیکێ ئەوتۆ درۆ هەلبەستن و ئەیدەن بەسەر خوادا رزگاریان نابێ لەسزای خوا و توشی چاکە نابن.

﴿ مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ رابواردن و خوشی جیهان ماوە کەم و ئەبڕیتەووە بۆ ئەو کەسانە هەبە لەروژی دوایدا سزایەکی ئازار دەر و گران و نەبراوو بەوینەیی رابواردنی جیهان نیە کەم دەوامی.

﴿ وَ عَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ ﴾ وە ئیمە قەدەغەمان کردووە لەسەر کەسانیکێ ئەوتۆ بون بەجولە کە شتی ئیمە خویندەمانەووە بەسەر تۆدا لەمەوێر و لەسورەتی ئەنعامدا باسیان کراوە لە ئایەتی (۱۴۶) کە قەدەغەییە لەسەریان بەز وچەوری گاو بز و مەر و خواردنی هەمو نینۆک داری لەبالندە.

﴿ و ما ظلمناهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون ﴾ وه ئيمه سته مان له وان نه كرده به قه ده غه كردني نهو شتانه له سهريان و به لام خويان سته میان له خويان كرده، له به رنه وهی نه وان بی فه رمانی خوایان كرده و له سنور دهر چوون، دوايی خوا به قه ده غه ی كردني نهو شته سزای دان .

﴿ ثم إن ربك للذين عملوا السوء بجهالة ﴾ له پاشا به راستی پهروه ردگاری تۆ بۆ كه سانیکي نهو تۆ کاری خراپیان كرده نه زان بون و بیریان له داوړوژی خويان نه نه كرده وه .

﴿ ثم تابوا من يعد ذلك و أصلحوا إن ربك من بعدها لغفور رحيم ﴾ له پاشا نهو كه سانه په شیمان بونه ته وه له دواي كردني نهو كاره خراپیه و كرده وهی چاکیان كرده دواي نهو كاره خراپه . به راستی پهروه ردگاری تۆ له دواي نه و كاره خوا لی بور دني بۆ كه سی په شیمان بونه ته وه و باوهری هیناوه، زۆر به میهره بانه بۆ و هر گرتی په شیمان بونه وه . له پاش نه وهی خواي مه زن پوچی كرده وه ریگهی چه وتی بت په رستان له هاو به شدانان بۆ خوا و تاوانج گرتیان له پیغه مه رایه تی موحه مه د، رهوا كړ دنيان بۆ شتی قه ده غه كرابون و قه ده غه كردني شتی رهوا كرابون، له م نایه ته ی دوايیدا هر به كرده وهی ئیرا هیم بۆریان نه داو نه فه رموی :

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
 ١٤٠ شَاكِرًا لِلْأَنْعَمِ أَجْتَبَنَاهُ وَهَدَيْنَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ١٤١ وَعَاطَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ
 ١٤٢ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ

مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦٢﴾ إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ
اختلفوا فيه وإن ربك ليحكم بينهم يوم القيمة فيما
كانوا فيه يَخْلِفُونَ ﴿١٦٣﴾

﴿ إن إبراهيم کان أمە قانا لله حنیفا و لم یك من المشرکین ﴾ بە راستی ئیبراھیم
پێشەواوە کە بەتەنھا بەرانبەر ئەکری بە نەتەوێیە لەو کارە گەورانی لەو کۆبووتەو،
فەرمانبەردارە بۆ خوا و بەھەموو فەرمانەکانی خوا ھەلساوە، رێگەی راستی گرتووە
دوای راستی کەوتوووە وازی لەکاری پڕووبچ ھیناوە و ھەرگیز لەبەت پەرستان نەبو،
ئێوەی بت پەرست بێ فەرمانی خوا ئەکەن و دوای رێگەی خوار و خێچ کەوتوون و
ھاوبەش بۆ خوا دائەنن، ئێز چۆن خۆتان بە ئیبراھیمەو ھەلەکیشتن .

زانایان ئەلین: (أمە) بەزۆر مانا ھاتو: دوو مانایان ھەلبژاردوو: یەکەمیان بەمانای
پێشەواوە، دووھەمیان ئەوەندە گەورە بەرانبەر ئەکری بە نەتەوێیە، ھەر چۆنی بێ
مەبەست ئەوێە مەروڤیکی زۆر گەورە بو .

﴿ شاكر لانعمه اجتباہ ﴾ ئیبراھیم بە نیازی پاكەو سوپاسی چاکەکانی خوا کردو
رەوشت بەرز و میوان بەخێو کەر بو، ئێوەی بت پەرست سوپاسی خوا ناکەن و دزی
چاکەکانی خوا ئەوێسن، خوا ئیبراھیمی ھەلبژاردو بۆ پیغەمەرایەتی و بۆ دوستانەتی خوا
و بۆ ئەوێ خانەیی خوا دروست بکا .

﴿ و هداه إلى صراط مستقیم ﴾ وە خوا راغوبی ئیبراھیمی کردوو بۆ لای رێگەی
راست و ئایینی ئیسلام ئەک بۆ لای ئایینی جولەکایەتی و گاوریایەتی کە دوای ئیبراھیم
پەیدا بوون و دەست کاری کران .

﴿وَآتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ وه نیمه به خشیومانه به
 ئیبراهیم له جیهانا چاکه یه کی گهروهی وا ههمو ناینه کان به گهروهی دانه نی و به لایانه وه
 وایه که پیغمه مری خوایه و به راستی له رۆژی دوایشدا له ریزی پیاو چاکانایه و پلهی
 به رزی نه دریتی و نهو پارانه وهی لی وهر گیراوه له لایه ن خواوه که داوای له خوا کرد:
 نهی خوایه: تو زانست به من بیه خشه له ریزی پیاو چاکانم دابی.

﴿ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ له پاشا نیمه
 سروشمان ناردوه بو لای تو که تو دوا ی نایی ئیبراهیم بکهوی ئیبراهیم ریگهی راست و
 نایی ئیسلام یاسا و ده ستوری به وه له هاوبه شدانه رانی خوا نه به. نهو نایه ته به لگه یه
 له سهر نه وهی که نایی ئیسلام و نایی ئیبراهیم یه ک ناین بوون له بهاری بیرو باوه ر و
 وازه تیان له بت په رستی، که واته ههر که سی بلی: من له سهر نایی ئیبراهیم پیویسته
 باوه ر به پیغمه مری ئیسلام بهی و خوا به یه ک دابی.

پرسیار/ به راستی موحه مه د ﴿﴾ گهروهی ههمو پیغمه مه رانه، چون فره مانی بی
 نه دری دوا ی جگهی خوی بکهوی له پیغمه مه رانی تر؟

وه لام/ مه به ست له دوا که وتن لی ره نه وه یه وه لامی بت په رستان بداته وه که نه یان
 وووت: نیمه باوه رمان به نایی ئیبراهیم هدی و پرومان به نایی موحه مه د نه که چی
 هه ردوو لایان یه ک ناین، گومانیشی تیدا نه پیشکه وتنی نایی ئیبراهیم نه وه ناگه یه نی
 له ههمو نایی گه وره تر بی و له نایی موحه مه د گه وره تر بی.

موسا ﴿د.خ﴾ داوای له جوله که کان کرد رۆژی بو خویان هه لئبژین له هه فته یه کدا
 و ریژی بگرن و خویان ته رخان بکه ن له و رۆژهدا بو په رستی خوا و راوه ماسی تیدا
 نه که ن، موسا رۆژی هه یی بو دیاری کردن، کۆمه لکیان ووتیان: رۆژی هه یی
 هه لئبژین و رۆژی شه مه بو خۆمان هه لئبژین؟، دوا یی خوا وه لامی دانه وه به مه رجی
 له و رۆژهدا راوه ماسی نه که ن و نه وانش مه رجه که یان وهر گرت. دوا یی دژی فره موده ی
 خوا و به لئنی خویان هه لئسان و راوه ماسیان به پیلانیکی خراپ ده ست پیکرد، له و
 رۆژهدا خوی مه زن به و بۆنه وه سزای دان، بو رۆن کردنه وه ی نه و روداوه خوا
 نه فره موی:

﴿ إِنَّمَا جَعَلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ ﴾ بهراستی نیمه پیوستمان کرد ریز گرتن له رۆزی شه‌مه و وازه‌یان له کارکردن و له راوه ماسی لهو رۆژه‌دا له‌سه‌ر که‌سانیکی نه‌وتۆ بیریان جیاواز بو له ریز گرتنی رۆزی شه‌مه و ریز گرتن لهو رۆژه پیوست نه‌کراوه له‌سه‌ر هیچ که‌سی به‌ر له‌وان دووای نه‌وان خوای مه‌زن رونی نه‌کردوه ته‌وه جیاوازی و نا‌کۆکی جوه‌کان، ئایا له‌دروست بوونی کارکردنه لهو رۆژه‌دا یا له‌ریز گرتنی شه‌مه‌دایه ؟ هه‌ندیکیان نه‌یان ووت: رۆزی جه‌ژن شه‌مه‌یه، هه‌ندی تریان نه‌یان ووت: رۆزی جه‌ژن جگه‌ی رۆزی شه‌مه‌یه، نه‌وه‌ی به‌هێز تر بی نا‌کۆکیان له‌قه‌ده‌غه‌کردنی راوه ماسیدا بو به‌جۆریکی فیلاوی و پیلانیکی خراپ، هه‌ندیکیان نه‌یان ووت: قه‌ده‌غه‌یه، هه‌ندیکی تریان نه‌یان ووت: به‌جۆریکی فیلاویش هه‌ر قه‌ده‌غه‌یه .

﴿ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُم بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴾ وه بهراستی په‌روه‌ردگاری تۆ له رۆزی دوایدا فه‌رمان نه‌دا له نیونیانا له‌باره‌ی نه‌و شته‌یرو بۆ‌چونیان دژی یه‌کترین، فه‌رمانه‌که‌یشی نه‌وه‌یه: پاداشتی چاکه‌کانیان ته‌داته‌وه‌و سزای خراپه‌کانیان نه‌دا، هه‌ریه‌که‌یان به‌گۆیره‌ی شایسته‌ی خۆیان .

کاتی بۆ پیغه‌مه‌ر ده‌ر که‌وت که‌ بت په‌رستان درۆ نه‌که‌ن له‌گومانی خۆیان که‌ له‌سه‌ر ئایینی ئیبراهیم، زانیشی نه‌و جۆره‌ نا‌کۆکیان بو له‌نیو خۆیانا و بت په‌رستانیش له‌سه‌ر ئایینی ئیبراهیم نین و پیغه‌مه‌ریان به‌درۆ خسته‌وه‌و زۆری خه‌فه‌ت خوارد، خوای مه‌زن دل‌خۆشی ته‌داته‌وه‌و نه‌فه‌رموی:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَحَدِّ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾
وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ

لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ
﴿١٢٧﴾ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

﴿ اذغ إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة ﴾ تو بانگی ناده میزاد بکه بو لای
نایینی پهروه ردگاری خوټ که نایینی نیسلامه به گفتو گویه کی راست و شیایو هه مو
کس له هه مو شوئی بی و به ناموژ گاریکی شیرین به جوړی کار بکاته سهر میشکی
ناده میزاد و هو شیاریان بکاته وه، پیوسته بانگ کرده که بش دور بی له به ده ست هیانی
پله و پایه و خو په رستی، وینه هندی له پیاوانی نایینی. پیوسته نه و بانگ کرده به گفتو
گوو به ناموژ گاری بی به گویره ی نه قل بی به جوړی راست و خراب له یه ک جوئی
بکریته وه، هه تا بزانی چ کاتی له سهر خو و هیمنانه بی و چ کاتی به توندی و به تورپه یی
بدوی. یه کهم جار به نهرم و نیانی بدوی هه تا نه و ناموژ گاریه کار بکاته سهر ههستی و به
هه له ی خوئی بزانی، دواتر به توندی نه گهر به چاکی زانی.

﴿ وَاجِدْ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ﴾ وه تو گفتو گو بکه له گهل ناده میزاد به شتیکی نه و تو
شیرینتر بی له هه مو کاری، نهرم و نیان و له سهر خو بدوی له گهل یان و ریگه یان پی
بده بیرو رای خو یان دهر پرېن، مه به ست دهر که و تنی راستی بی، نه که به و ی بیرو خوئی
به سهر دا به پیئی.

﴿ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ به راستی
پهروه ردگاری تو زانتره به که بی لایداوه له ریگه ی نایینی نه و، نه و زانتره به که سی
ریگه ی راستی و هر گرتوه. که واته پیوستی تویه را گه یاندنی په یامی خوا به نهرم و نیانی و
پرسیاری نه وان له تو ناکری که توندو تیژی و تورپه یی له هه مو کاتیکا چاک نیه.

له جهنگی نوحود دا بت په‌رستان كرده‌وی زور ناشیرینیان به‌كارهینا له‌گهل
كوژراوه‌كاني باوه‌رداران. به‌تایبته‌ی له‌شی هه‌مزهی مامی پیغه‌مه‌ر ﴿ ۱۳۳ ﴾ كه‌ جگه‌ریان
ده‌رهینا و لوت و گویچكه‌یان بری. پیغه‌مه‌ر فهرموی: جاری تر سه‌ر كه‌وتین به‌ یاریده‌ی
خوا نیمه‌ خراپتر به‌وان نه‌كه‌ین به‌ زیندوو به‌مردوویان. خوی مه‌زن فهرموی:
﴿ و ان عاقبتهم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم ﴾ وه‌ نه‌گهر ئیوه‌ سزای دوزمنتان دا، دواپی
ئیوه‌ سزای نه‌وان به‌دن به‌وینه‌ی شتی وینه‌ی نه‌و شته‌ پی سزای ئیوه‌ی پی دراوه‌، پیویسته
دادپه‌روه‌ربن.

﴿ و لنن صبرتم لهو خیر للصابرین ﴾ وه‌ نه‌گهر ئیوه‌ نارام بگرن و سزایان نه‌ده‌ن و
رقی خوتان بخونه‌وه‌ له‌كاتی توانادا به‌راستی نه‌و نارام گرتنه‌ چاكره‌ بو نه‌و كه‌سانه‌ خاوه‌ن
نارامن سه‌ر كه‌وتن چاكره‌ له‌ توله‌ سه‌ندن و نازاردان.

﴿ وماصبرك ماصبرك إلا بالله ﴾ وه‌ تو نارام بگه‌ له‌سه‌ر نه‌و نازاره‌ی توشی تو نه‌یی و
نارام گرتنی تو په‌یدا نایی مه‌گهر به‌هوی یاریدان و كومه‌کی خواوه‌، نارام گرتن
گه‌وره‌ترین ریزگرتنی خوایه‌ بو تو وهیزی دل گه‌وره‌تره‌ له‌هیزی له‌ش.

﴿ و لا تحزن علیهم و لا تك في ضیق مما یمكرون ﴾ وه‌ تو خه‌فدت مه‌خو له‌سه‌ر
باوه‌رنه‌هینانی پی باوه‌ران و په‌یره‌وی نه‌كردنی نه‌وان بو تو و له‌سه‌ر نازردانی تو، تو له‌
دلته‌نگیدا مه‌به‌ له‌شتی بت په‌رستان نه‌یانه‌وی پیلان بو تو دروست بكه‌ن و نه‌وان ناتوانن
نه‌و پیلانه‌ جی به‌جی بكه‌ن.

﴿ ان الله مع الذین اتقوا والذین هم محسنون ﴾ به‌راستی خوا له‌گهل كه‌سانیکي
نه‌وتویه‌ له‌ خوا ترساون و خویانیان پاراسته‌ له‌ بی فهرمانی خوا وله‌گهل كه‌سانیکي
نه‌وتویه‌ چاكه‌ نه‌كه‌ن و خوا نه‌په‌رستن و نیازیان پاكه‌ و جهنگ نه‌كه‌ن له‌به‌ر به‌رزی نایی
خوا و لی بوردنیان زوره‌ له‌گهل دوزمنانی خویان و نه‌وانه‌ی خراپه‌یان له‌گهل نه‌كن.

به‌یاریده‌ی خوا کوتایی به‌مانای جزمی چوارده‌هم هات

له‌روژی هه‌ینی ۲۸ / ۱ - ۲ به‌رانبه‌ر (۲۸) ی شه‌وال (۱۴۲۰) كوچی

له‌شاری سلیمانی و له‌مالی خو‌مان

ته‌فسیری زمانكویی

﴿سوره تی نه لئیسرا﴾ یا سوره تی ﴿به نی ئیسرائیل﴾

له مه که هاتوته خواره وه. هندی له زانیان نه لین: جگه له نایه ته کانی
(۲۶-۳۲-۳۳-۵۷) هندی تریان نه لین: جگه له نایه ته کانی (۷۳-۷۴-۷۵-۷۶)
(۷۷-۷۸-۷۹-۸۰) که له مه دینه هاتونه ته خواره وه، ژماره ی نایه ته کانی
(۱۱۱) نایه تن.

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

سو پاس بۆ خوی هه مو بونه وهران. درودی بی پایان له سه ر پیغمه ر و له سه ر یارو
یا وهران و خیزان و پهیره وانی پیغمه ر بی.

زانیان نه لین: کاتی پیغمه ری خوا موحه مه دی کوری عه بدولا ﴿﴾ له هۆده ی
هیندی کچی نه بو تالیب و که ئوم هانییشیان بی نه ووت، به سال و نیوی به ر له کۆچ
کردنی پیغمه ر ﴿﴾، له (۲۷) ی مانگی ره جه بدا، کوتوپر جبره ئیل هات و له خه و
هه لیساند، دوا یی سواری بورا قی کرد به زین و له غاو کراوی، بورا قی گیانه وه ریکه له
گوی درێژ گه وره تر و له هیه ستر بچوو کتر، به سواری بورا قی رویشته هه تا گه یشته
به یتولوقه ده س له وی دابه زی و چوه نیو به یتولوقه ده سه وه دوو رکات نویژی کرد. له
پاشا جبره ئیل به ده ستوری خوا پیغمه ری بهرز کرده وه بۆ لای ئاسمانه کان هه تا بر دیه لای
سه یده تولونته ها، له وی خوا سروشی نارد بۆ لای و په نجا نویژی له سه ر خۆی و ئۆمه ته که ی
پیویست کرد له شه و و روژیکا، پیغمه ر ﴿﴾ داوای کرد له خوی مه زن بۆی که م
بکاته وه هه تا بۆی کرد به پینج نویژ له شه و و روژیکا و پاداشته که ی به ئه ندازه ی
پاداشتی په نجا نویژ بی.

موسلمانان به گشتی بیک هاترون له سەر پهیدا بوونی شهو رهوی پیغمههه و بهرز بونهوهی بۆلای ناسمانه کان به گوێرهی فهرمودهی خواو پیغمهههی خوا. به لام بیرو بووچوونی زانا یان جیاوازه: نایا به گیان و خهه بوه به بی له شه که ی یا به گیان و به له شه وه بوه. بیگومان به لهش و به گیانه وه بوه، لیڤه و لهه سورته دا باسی شهو رهوی نه کری، له سورتهی نه هه دا باسی بهرز بونهوهی پیغمههه نه کری بۆلای ناسمانه کان، به لگهیش له سەر نه وه که شهو رهوی پیغمههه به گیان و لهش بوه رستهی (أسرى عبده) یانی خوا شهو رهوی کرد به بهندهی خووی و ووشه ی عهده بریتیه له تهواوی گیان و لهش، به گوێرهی نه قلیش شهو رهوی بهو جوړه نه گونجاو نیه، ههرشتی سروش بیفه رموی و دژی فرماندانی نه قل نه بی پیوسته باوه ری پی بهیتری.. نه گهر شهو رهوی به گیانی ته نها بی و به خهویی جیگه ی سه رسورمان نیه و بت په رستان کو تو پر پیغمههه ریان به درو نه نه خسته وه. نه وه بو کاتی پیغمههه ﴿ﷺ﴾ گه راپه وه بۆ جیگه ی خووی و بۆ هۆده ی هیندی ناموزای پیغمههه فهرموی: من نوێزی خه وتنم له لای تو کرد، له دوا ییدا چووم بۆ به یتو لوقه دهس و دوو رکات نوێزم لهوی کرد ئیستاش نوێزی به یانی له گه ل ئیوه نه کهم بهم شتیه یه که نه م بینی، هیند ووتی به پیغمههه ﴿ﷺ﴾: نه م دهنگ و باسه مه گیره وه بۆ دانیشترانی مه که نه وه که به درو ت بجه نه و و نازارت تو وش بی، پیغمههه فهرموی: سویندم به خوا بۆیان نه گیره وه.

کاتی نه وه هواله بلاو بویه وه و گه یشته به قوره یشیه کان به درو یان خسته وه و به شتیکی نه گونجاویان دانا، چه ند که سی له وانه موسلمان بوون له ناین وه رگه ران، چه ند پیاوی نه و روداوه یان بیستبو چون بۆلای نه بویه کر گیراپانه وه بۆی، نه بویه کر فهرموی: نه وه ی ئیوه نه یلین راستی، موحه مه د راستی کردوه. به نه بویه کریان ووت: نایا تو بروای بی نه که ی؟ نه بو به کر ووتی: بروای پی نه کهم له وهش زووتر بی، بروای پی نه کهم له هوالی ناسمانه کانیشدا، له و کاته وه نه بویه کر ناو نراوه به (صديق) یانی راستگو.

ھەندىٰ لە قورەيشیە كان. كە چوبونە بەیتولوقە دەس داوایان لە پێغمەەر کرد باسی ئەو جیگایانەى بەیتولوقە دەسیان بۆ بکا، پێغمەەر زۆر بە ووردی بۆى باسکردن، ووتیان: باسە كەت راستە. بەلام ھەوالمان بەرئ بەو کاروانەى ئیمە كە بە ڕینگەوھە ئەوھیان لای ئیمە گرنگە، پێغمەرش ژمارەى ھوشترە كان و نیشانە و چۆنەتى کاروانە كەى بۆ باسکردن و فەرموى: دینەوھ لە گەل خۆر كەوتنى فلان پوژدا و ھوشترەىكى ڕەنگ خۆلاوى لە پیشیانەوھە، دوو گوێنى دوراوى بە سەرەوھە، ئەوانیش چون بە دەم کاروانە كەیانەوھ، بەو جۆرەى پێغمەەر فەرموبوى ھاتە دى، لە گەل ئەوھیشدا ووتیان: ئەمە جادوێكى زۆر گەورە و ناشكرایە.

بۆ زانین: ھەك لەمەوھەر باسمان كرد شەوڕەوى پێغمەەر بە گیان و بە لەشەوھ بوھ نەگەر بە گیان و بە خەو بێ جیگەى سەر سوڕمان نیە و كۆتوپر بت پەرستان پێغمەریان بەدرۆ نە ئەخستەوھ. كەواتە ئەوھى لە داىكى موسلمانانەوھ ئەى گێرنەوھ كە عایشە ووتیەتى شەو ڕەوى پێغمەەر بە گیان بوھ نەك بە لەشى پیرۆزى و لەشى پێغمەەر لەو جیا نەبوھتەوھ لەو شەوھدا دورە لە راستیەوھ، چونكە عایشە لە كاتى شەوڕەوى پێغمەردا مەنال بوھ و ژنى پێغمەەر نەبوھ. شەو ڕەوى پێغمەەر بە لەش و بە گیان نامازە ئەكا بۆ لای ئەوھى كە ئادەمیزاد پێویستە كار بكەن بۆ مانەوھى لەش و گیانیان نەك بۆ یەكێكان بە تەنھا. شەو ڕەوى پێغمەەر ﴿ﷺ﴾ بە سواری بۆراق زۆر ڕون و ناشكرایە پێویستى بە وولاغ و جگەى وولاغ نیە ئەگەر بە گیانى تەنھا و بەخەو بێ.

سوار بوونى پێغمەەر لەسەر بوراق نامۆژگارى كردنى ئیمەییە بەوھى پێویستە ھەمو كارى بێستری بەھۆیکەوھو ھیچ شتى بە بێ ھۆیە پەیدا نابێ كەواتە گران نیە لەسەر خواى پەروردگارى ئیمە پێغمەەر بگۆڕیتەوھ لەمەكەوھ بۆ قودس بەبێ ھۆیەك و بەبێ بوراق كۆتوپر پێغمەەر خۆى ببینی لەبەردەم دەرگای مزگەوتى بەیتولوقە دەسا. بەلام خواى مەزن فەرمانى داوھ بەوھى ھەموو كارى بەگۆڕەى دەستورى خۆى بپروا بەرپۆھ و گۆران كارى تێدا نەكړى.

به کارهینانی بوراق که نهو ماوه دورودریژه بری له ماوهیه کی زور کهمدا هاندانه بو
 نهقلی نادهمیزاد بیر بکاتهوه بو پیدایا کردنی چەندین هوی تاییهتی تازه کهماوهی دورو
 دریژ برن له ماوهی کهمدا. لیژهدا ئیمه پرسیار نه کهین له کهسانیکی نهوتو زانا و
 ناگادارن: لای ژوروی خیرایی شتی لهم بونهورانهدا چەنده به گۆرهی زانیاری ئیوه؟ له
 وهلامدا ئهلین: بهبی گومان خیرایی روناکی خیرا تر له ههمو شتی و سی ههزار کیلو
 مهتر نهبری له چرکهیه کدا. کهواته نهو بوراقهی پیغمهر سواری بوه خیراییه کهی به
 نهندازهی خیرایی پرووناکییه، چونکه بوراق له بهرق دروست کراوه.
 له روی ههولدانانی زانیاری ئهم سهزدهمهوه نادهمیزاد زور شتیان له نهتییه کانی
 گهردون فیژ بوون بهلام نهو زانیاریه دروست کهری گهردون و رودای شهو رهوی و
 بهرز بونهوهی پیغمهریان له بیر چوتهوه، بو زیاتر پروون کردنهوهی شهورهوی و
 بهرزبونهوه خوا نهفرموی:

بسم الله الرحمن الرحيم

بهناوی خوی بهخشندهو میهرههان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
 إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِّنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ
 هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى﴾ پاك
 وگهوهی و دورو له شتی نا شایسته بو کهسیکی نهوتویه شهورهوی کردوه بهندهی
 خوی به لهش و به گیان شهوتک له مزگهوتی ریزدار له مه که بو لای مزگهوتی ناوبراوه

تهفسیری زمانکوی

به ئەقسا لە بەر ئەوێ دووره لە مەسجیدول حەرام لە فەلەستین و ئەوکاتە جگە لەو
مزگەوتە مزگەوتی تر نەبوە لە ویدا .

بۆ زانین: مەسجیدول حەرام و مەسجیدلئەقسا وەك يەك وان لە رێژگرتنێنا لەچەند
لایە کەوێ:

۱- هەردووکیان پێرۆزن لای مەسلمانان، چونکە بۆ ماوەی سێزده سال مەسلمانان
فەرمانیان پێ درا بۆ لە نوێژ کردندا رۆبکەن بۆ لای مەسجیدولئەقسا لەمە کەوێ و چەند
مانگێکش لە مەدینە. لە پاشا فەرمانیان پێ درا لە نوێژ کردندا رۆبکەن بۆ لای
مەسجیدولحەرام، لە رێژ گرتندا مەسجیدولئەقسا لە پلە ی سێهەمدا دوا ی مزگەوتی رێژدار
و مزگەوتی مەدینە یه .

۲- هەردووکیان لە رۆژەلاتی ناوەندان، میژووی هەردوو لایان ئەگەر پێشەوێ بۆ لای
ماوە یه کی کۆن. بە لām مزگەوتی رێژدار لەمە کەدا کۆنتر و گەورە ترەو یه کەم خانە
دروست کرابێ بۆ پەرستنی خوا و خوا پێوستی کردوێ لەسەر مەسلمانان بۆ لای
ئەو مزگەوتە بۆ بە جێهێنانی حەج و عەمرە. مەسجیدولحەرام ئیبراهیم و ئیسماعیلی کوری
دروستیان کردوێ، ئیسماعیل یه کەم پێغمەرە بە زمانی عەرەبی گفتوگۆ ی کردبێ لە
جگە ی زمانی باوکی. بە لām قودس هۆزی بوە یسە کانی کەنعانی باری خۆیانان خست لە
کۆی ناوبراو بە سەهۆین دوو هەزار و پێنج سەد سال بەر لەدا ی کبۆونی عیسا بە
سەرۆکیەتی شیخ سالی بوە یسی و بۆ یه کەم جار شاری قودسیان دروست کرد. دوا ی
ئەوێ مەسلمانان قودسیان داگیر کرد مزگەوتیان دروست کرد بە ناوی مزگەوتی عومەر
مزگەوتی تر بە ناوی (قبة الصخرة) لە نێو مزگەوتی ئەقسادا کە عەدولەلیک کوری
مەروان دروستی کرد و مەسلمانان بەرپەوای دانانین جگە ی مەسلمانان بچە نێو ئەو دوو
مزگەوتەوێ. گێڕاوە تەوێ پێغمەر بوراقی بەستەوێ بە سەخرە ی پێرۆزەوێ و ئیستا پێ ی
ئەوتریت دیواری بوراق و پێغمەر لە بەردی سەخرەوێ بەرز کرایەوێ بۆ لای ئاسمانە کان،
دوا ی ئەوێ بەر نوێژی کرد بۆ پێغمەران .

ئەم قورئانە پیرۆزە ئیمە ئەیوئین و گوی ئی ئی ئە گرین وانەو دەر سیکی زۆر گرنگە که
خوای گەورە فیری پێغەمەری کردووە، هەتا ئەویش لە لایەن خۆیەووە رای بگەبەنی بە
هەموو ئادەمیزاد، ئەو وانانەش بریتین لە ناسینی خوا و ئەو شتانە ی خوا کردوونی بە یاسا
بۆ باوەرداران، بەوینە ی کردووە رەواکان و ئەو شتانە ی قەدەغە کران، فەرماندان بە
جەنگ کردن لە رینگە ی نایینی خوادا، بە نیازی پاکە و ئارام بگرن لەسەر ئازارو
ناخۆشی بۆ بەدەست هێنانی هەموو شتیکی راست و لە هەمویان گەورەتر باوەر کردنە بە
گەورەیی خوا لەسەر بنچینە ی زانیاری بیگومان. ئەک لەسەر لاسایی و دواکەوتنی شتی
پرو پوچ .

بەبێ ووردبەنەووە لە جوێ کردنەووە ی راستی و ناراستی. لە پاش ئەوێ که خوا
سروشتی نارد بۆ لای فروستادە ی خۆی بەو وانە گەورانەووە که بەلگەن لەسەر گەورەیی
دەسەلاتی بێ وینە ی خوا که ئەو ئاسمانەو زەوی و هەموو بونەووەرانی دروست کردووە،
خوای مەزن لە ئێو هەموو ئادەمزاد پێغەمەری ئیسلامی هەڵبژارد بۆ گەشتی لە زەویدا و
لە مەسجید و خەرامەووە بۆ لای مەسجید و لئەقسا. لە داویشدا بۆ گەشتی تر بۆ لای
ژوروی ئاسمانەکان، مەبەست لەو دوو گەشتە ئەوێهە که پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ دەر سیکی و
وانە یه کی کرداری وەر بگری لەدوای وانە بیرەکان، بۆ ئەویش ئەو وانە سەر سۆرپەرانە
ببینی که هیچ ئەقلی رینگە ی بێ نەبردیی، بۆ ئەویش ئادەمیزادی دوای ئەو خۆیان بیهستن
بە وانە ی کرداری ئەک تەنها بە وانە بیرەکانەووە، هەتا خوا یه تی و گەورەیی خویان بۆ
دەر کەوێ لە وشتانە ی دایان و لە ئاسمانەکان و لە زەویدا بە جوړیکی زانیاری و دوای
ئەفسانە و چیرۆکی پرو پوچ نە کەون، زۆر جینگە ی سەر سۆرمانە بۆ ئەو کەسانە ی
گومانیان لە گەورەیی خوادا هەبێ و ئەم هەموو بونەووەرانە بە چاوی خۆیان ببینی و بۆ پروون
کردنەووە ی ئەو مەبەستانە خوا ئەفەرموی :

﴿الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا﴾ ۞ نهو مزگهوتہ ئه قسايہ ئه وتو ئيمہ دهوروبہر وئہملای نهو مزگهوتہ مان پيروژ و فہر دار کردوہ بہوہی نیشتمانی پیغمہر انہو بہوہی میوہ و باخ و باخات هوئی ژیان و ہہرزانی زور و روباری ناوی شیرین و ہہوای مام ناوہندیان لہوا دروست کردوہ، لہ بہرئہوہی نیشانی نهو بہندی خؤمانی بدہین ہندی بدلگہ و نیشانی رٔون و گہورہ لہ سہر توانا و گہورہیی ئیمہ لہو جیگہ پيروژہدا کہ جیگہی پەرستنی پیغمہرہ کانہ، شہورہوی بکری بہو بہندی خؤمہوہ بو لای نهو جیگہ پيروژہدا لہ مہ کہوہ بہرٔوشتنی ناسایی بہ چل شہو و پوژ ئہ برپی و درٔیژی نیوان نهوہ دوو مزگهوتہ ہزار و دوو سہد وسی کیلٔمہ ترہ، بہ گؤرہی لی کٔولینہوہی ہندی لہ زانایانی بروا پی کراو کہ بہ ماوہیہ کی زور کہم لہ شہو یکدا بریوتی .

﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ بهر اُستی خوا نه بیستی گفتوگوئی بی باوه ران و به درو خسته وهی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ نه بینی نه و که سانه و به سهره تیان و به سهره تاتی باوه رداران و رویشتی بهنده ی خوئی و چاودیری کردنی له تاریکی شهودا و ریز گرتنی و پله ی بهرز و بهرز کر دنه وهی بۆ لای ناسمانه کان .

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ

هٰدِيَ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلًا ﴿٢﴾

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾

﴿ وَ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَ جَعَلْنَا هُدًى لِّبَنِي إِسْرَآئِيلَ ﴾ ﴿ وە ئیمە بەخشیو مانە بە موسا نامەدیه کە تەوراتە ئیمە ئەو نامەدیه مان گیرا بو بە راغومایی کەر وشارەزایی کردن بو ئەو وەکانی ئیسرا ئیل، ئیسرا ئیل ناوی یەعقوبی کورپی ئیسحاقی کورپی ئیبراهیمە، ئیمە ووتمان: بە بەنو ئیسرا ئیلیە کان .

﴿ان لا تتخذوا من دوني وكيلا﴾ كه ئیوه وهرمه گرن بۆ خۆتان كه سیک کاری خۆتانی پی بسپیرن له جگهی من. بهلام ئەوان دەست کاری ئەو نامەی خواپەیان کردو دەستیان کرد به گویره که پەرستن و پیغمه ره کانی خۆیانیان به درۆ خسته وه، زهویان پرکرد له ستهم کردن به هه موو توانای خۆپانه وه. یانی ئیمه وهك ریزی ئەوانان گرت ریزی پیغمه ره ئیسلامان گرت به شه وره وی کردن و بهرز بونه وه.

﴿ذریة من حملنا مع نوح﴾ ئەهی منال و نه ته وه و خا و خیزانی که سی ئیمه هه لمانگرتن له گه ل نوحد و سواری که شتی بون رزگارمان کردن له خنکاندن به ناوی لافاو له و کاته دا بۆ ئەوان پهروه ردگاری نه بو بۆ ئەوان له جگهی خوا په نای بۆ بیری. که واته ئیوه هاو بهش بۆ ئیمه دامه نین: ئەو که سانه خوا سواری که شتی کردوون و رزگارپانه وه له خنکان بریتی بون له سی کوری نوح: حام، سام، یافیس و ژنه کانیان، له نه وهی ئەوان بون به نو ئیسرا ئیلیه کانی کاتی موسا که له به ره ی دو وازده کوری په عقوبن، ئیبراهیم و نه وهی ئیسماعیل له سامی کوری نوحن. خوا ی مه زن به و ئایه ته بیری کوران و نه وه کانیان ئەخاته وه خوا ئەو چا کانه ی له گه ل کردوون که چی سوپاسی خوا ناکه ن و خراپه بلا و نه که نه وه به سه ر زه ویدا.

﴿انه کان عبدا شکورا﴾ به راستی نوح که با پیری ئیوه یه رزگارمان کردن له خنکاندن به نه ده یه که زۆر سوپاسی خوا ی نه کرد له کاتی خوشی و ناخوشیدا. ئیمه به هۆی سوپاس کردنی نوح وه ئیوه مان رزگار کرد له خنکان. که واته ئیوه یه ش سوپاسی خوا بکه ن و جگهی خوا مه په رستن وینه ی با پیره گه وره ی خۆتان کاتی خوا ی مه زن فه رمانی خۆی ئا راسته ی به نو ئیسرا ئیلیه کان کرد، له مه ودوا باسی نه و شتانه ئەفه رموی خوا به وانی به خشیوه و باسی به سه رهات و پاشه روژیان ئەکا و ئەفه رموی:

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ
مَرَّتَيْنِ وَلَنَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿١﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا

عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ
وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ
وَأَمَدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾
إِنَّ أَحْسَنَكُمْ أَحْسَنَكُمْ لَا نَفْسَكُمْ وَوَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ
وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ
كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴿٧﴾
عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُدتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
حَصِيرًا ﴿٨﴾

خوای مهزن ههوال نه‌دا به به‌نو ئیسرائیلیه کان له‌م نایه‌تانه‌ی دواییدا که دوو‌جار خراپه و سته‌میان بلاو کرده‌ته‌وه له زه‌ویدا، جاری یه‌که‌م خوای مهزن که‌سانیکی بۆ ناردن رسوا و سه‌ر شو‌ریان کردن به‌ کوشتن و دیل کردن و تالان کردن‌ی سامانیان و ده‌ربه ده‌ری کردنیان، له‌دوای نه‌و ده‌ربه‌ده‌ریه خوا هیز و توانای پی به‌خشینه‌وه بۆ جاری تر. به‌لام نه‌وان بۆ جاری تری دوو‌هم ده‌ستیان کرده‌وه به‌ خراپه و سته‌م بلاو کرده‌وه له زه‌ویدا، خوای مهزن دوو‌باره که‌سانی تری ناره‌ده سه‌ریان، نه‌وانیش بۆ جاری تری دوو‌هم سه‌رشو‌ر ورسوای کرده‌وه، بۆ نه‌و مه‌به‌ستانه خوای مهزن به‌دریژی رونی نه‌کاته‌وه و نه‌فه‌رموی:

﴿ و قضینا إلی بنی اسرائیل فی لکتاب لتفسدن فی الأرض مرتین ﴾ وه ئیمه بهنو ئیسرائیلیه کاغان ناگادار کرد و ههوالمان دانی له نامه‌ی ئیمه دا که تهوراته: بهراستی خراپه و بی فرمانی خوا بلاو نه‌که‌نه‌وه له زه‌وی فه‌له‌ستینا دوو جار خراپ له‌دوای خراپ: یه‌که‌میان به هه‌لسانتان له‌دژی فرمانی خوا، به‌تاییه‌تی به‌ند کردنی ئیرمیا پیغمهر له چالیکدا و بریندار کردنی که موژده‌ی دا به ئیوه به هاتنی موحه‌مه‌د. دووهه‌م جار له‌پاش دوو سه‌د سال به کوشتنی زه‌که‌ریا و یه‌حیا و هه‌والدانتان بۆ کوشتنی عیسا، له هه‌ردوو جاره‌که‌یشدا به خواردنی سود و گوڤه‌ن و پیلان له دژی دانیشتون .

﴿ و لتعلن علو کبیرا ﴾ وه ئیوه خۆتانتان به‌گه‌وره و به‌رز داننا به‌به‌رز کردنه‌وه‌یه‌کی گه‌وره و له‌ستوور ده‌رچوون و خۆتانتان لادرا له‌ ئاستی یاسای خوا ولادانتان له په‌رستی خوا و هیز و توانای خۆتانتان به‌کار نه‌هینا بۆ بلاو کردنه‌وه‌ی خراپه و سته‌م کردن له‌ پیاو چاکان و خوا په‌رستان و بی شیل کردنی ریزی جیگه‌ پیروژه‌کان ،قورئانی پیروژ زۆر جار ووشه‌ی (علو) به‌کار نه‌هینی له‌ بۆ شتی له‌ بی فرمانی خوا و له‌سته‌م کردندا و بلاو کردنه‌وه‌ی خراپه له‌زه‌ویدا .

﴿ فإذا جاء وعد أولاهما بعثنا علیکم عبادا لنا أولی بأس شدید ﴾ دوا‌یی کاتی هات ته‌ و سزایه‌ به‌لینی پی درابو له‌به‌ر بلاو کردنه‌وه‌ی خراپه له‌ جاری یه‌که‌می ته‌و دوو جاره‌ی به‌نو ئیسرائیلیه‌کان ته‌یان ئیمه ره‌وانه‌مان کرد بۆ سه‌ر ئیوه چه‌ندین به‌نده‌ ئیمه‌ی خاوان شکۆ و خاوه‌ن هه‌لمه‌تی سه‌خت ،مه‌رج نیه ته‌و به‌ندانه‌ی خوا باوه‌ردارین .

﴿ فجاسوا خلال الدیار ﴾ دوا‌یی ته‌و به‌ندانه‌ی ئیمه هاتوچۆیان ته‌کرد به‌ناو شار ونیشتمانی ئیوه‌دا بۆ کوشتن و په‌لامار دانتان و تۆله‌ی هه‌مو خراپه‌یه‌کی خۆتانی لی کردنه‌وه به‌ ته‌وپه‌ری رسوایتانه‌وه .

بۆ زانین: ته‌ وواقمه‌ خاوه‌ن هیز و شکۆیانه‌ بریقی بون له‌ بابولیه‌کان به‌سه‌رو کایه‌تی به‌خته‌ نه‌سر، ئیوه‌یان به‌زۆری کوشت و خۆتان و مناله‌ کانتانیان به‌دیل گرتن، ته‌وراتیان سوتاند. ته‌و روداوه‌ به‌ر له‌دایک بوونی عیسا به‌ (۵۹۶) یا له‌ نزیکه‌ی (۵۸۶) . یانی نزیکه‌ی هه‌زار سال به‌ر له‌ ناردنی پیغمه‌ری ئیسلام .

﴿ و کان وعدا مفعولا ﴾ وه کاتی سزادانی ئهوان به لینیک بو پیویست بو جی به جی بکرایه به بی گومان، پوخته ی مانای ئه و نایه تانه ئه وه یه: کاتی به نو ئیسرائیلیه کان له جاری یه که مدا خراپه یان بلاو ئه کرده وه خوا تا قمیکی هیزداری ناردده سهریان پیاهه کانیان کوشتن و دیلیان کردن و دهر به دهریان کردن، ژنه کانیان کران به کاره که و شاره کانیان روخاندن و تالانیان کردن.

قورئانی پیروژ رونی نه کرده ته وه جیگه و کاتی خراپه بلاو کرده وه ی به نو ئیسرائیلیه کان به لام میژوو نوسان و وتویانه: له پاش رودای دهشتی (ته یها) به نو ئیسرائیلیه کان به فهرمانی خوا په لاماری فهله ستینیاندا به سه ره و کایه تی یوشه ع پیغه مهر و کوری نون جیگه داری موسای کوری عیمران و فهله ستینیان داگیر کرد و همو سامان و دارایی دانیشتوانی ئه و شوینانه یان داگیر کرد و بون به خاوه نی پیت و فره ی ئه وجیگیانه، زۆربه ی دانیشتوانی ئه وجیگیانه که نعانیه کان بون، هموویان بنه بر بوون یا کردیانن به بهنده و خزمه تکاری خۆیان. دواپی ههلو یست و ههلسانی جوله که کان له گه یوشه عدا ههروه که ههلو یستیان بو له گه یوشه عدا له خراپه کردن و بی شه رزی و بی رهوشتی له گه لیان، ئه و روواده و سزادانی جوله که کان به دهستی به خته نه سر بو له جاری یه که مدا. به لام جاری دووههم به دهستی رۆمه کان بوه کوشتن و دیل کردیان ئه و باسانه ی رابوردون جیگه ی متمانه و بروان، هه رچه نده ههندی له زانایان لایان وایه له ناو بردنی جوه کان بو جاری دووههم هیشتا نه هاتوه و له مه و پاش به دهستی موسلمانان پهیدا ئه بی له فهله ستیندا. به لام به لگه یان به دهسته وه نیه .

﴿ ثم ردنا لكم الكرة عليهم ﴾ له پاشا ئیمه بو ئیوه مان گیرابوه وه دهسه لات و سه رکه و تتان به سه ر ئه وانه دا ئیمه ره وانه مان کردبون بو ته فرو تونا کردن و سزدانی ئیوه که بابولیه کان بون .

﴿ و امدناکم بأموال و بنین و جعلناکم اکثر نفیرا ﴾ وه نیمه یارمه تی ئیوه ماندا و به ئیوه به خشیبو سامان و دارایی و کوری زور. دواى پەشیمان بونه وه تان له خراپه کردن و گیرابومان بۆ ئیوه ژماره ی زور له پیاوان، له بهرئه وه ی ئیوه بتوانن مافی زهوت کراوی خۆتان وهر بگر نه وه دوژمنه کانتان تهفر و تونا بکهن و بچنه وه بۆ لای فلهستین .

ئه وه ی زانرا بی به نو ئیسرا ئیلیه کان جهنگیان نه کردوه له گه ل بابلویه کان بۆ رزگار کردنی خۆیان . به لام نیمه خستمانه دلی به هه مهنی کوری نه سفه ندریای پاشای فارسه کان بهر له دایکبونی عیسا به (۵۳۸) سال به زه بی بینه وه به جوله که ده ربه ده ر کراوه کاند، ئه وه بو فارسه کان په لاماری بابلویان دا ده ستیان گرت به سه ر فلهستینا و ئه وه ی مابونه وه له پیاوانی به خته نه سه ر ده ریان کرن. ئه و جوله کانه ی به ند کرابون رزگاریان کردن، له دوا ییدا چونه وه بۆ فلهستین به پشتیوانی فارسه کان له جاری پیشوو باشتر و به هیزتر بوون. به کورتی پاشای فارسه کان په لاماری بابلویه کانی داو داگیری کردن، ژنیک ی له جوله که کان خواست و ئه وژنه داوای له پاشا کرد که خزمه کانی بگیره ته وه بۆ به یتلمو قه ده س، پاشای فارسه کان له بهر دلی ژنه که ی نار دنیه وه بۆ جیگه ی پیشووی خۆیان به لام جوه کان که پشویان داو که و تنه خۆشی گه رانه وه بۆ لای ره وشته خراپه که ی خۆیان و لایاندا له ئایینی خوا، زه که ریا ویه حیایان کوشت و نیازی کوشتی عیسایشیان کرد .

﴿ إن أحسنتم احسنتم لأنفسکم و إن أسأتم فلها ﴾ ئه گه ر ئیوه چاکه تان کرد بی ئیوه چاکه تان بۆ خۆتان کردوه ئه گه ر ئیوه خراپه تان کرد بی، دوا بی تۆله ی خراپه کانتان هه ر بۆ خۆتانه .

﴿ فإذا جاء وعد الآخرة ﴾ دوا بی کاتی چو بۆ لای جوه کان ئه و سزایه ی تر به لینی بی درابوو توشیان بی ئازاره پیشوه کانیان نه ما و بۆ جاری دووهه م ده ستیان کرده وه به خراپه کردن نۆره ی سزادانی جاری دووهه م هات و خوا تا قمی تری ئاده میزادی ره وانه کرد بۆ لای به نو ئیسرا ئیلیه کان:

﴿لیسو أوجوهکم و لیدخلوا المسجد کما دخلوه اول مرة﴾ له‌به‌رئه‌وه‌ی ئەو تاقمه‌ نازاری ئیوه‌ بدەن و پاش ماوه‌ی نازاره‌ که‌یان به‌رومه‌تتانه‌وه‌ دیاری و بۆ ئەوه‌یش ئەو تاقمه‌ بچنه‌ نیو مزگه‌وته‌وه‌ له‌شاری قودس و ئەم لاو‌لای‌ شاره‌ که‌ به‌وجۆره‌ی جاری پیشو تاقمه‌ که‌ی تر چونه‌ ناوی به‌ سه‌رۆکایه‌تی به‌خته‌ نه‌سر. ئەو تاقمانه‌مان ره‌وانه‌ کرد بۆ لاتان:

﴿و لیتبروا ماعلوا﴾ وه‌ بۆ ئەوه‌یش له‌ناو بن هه‌موو شتی ئەوان ده‌ستیان گرتوه‌ به‌سه‌ریا به‌ له‌ ناوبردنیک‌ی زۆر گه‌وره‌. یانی به‌نو ئیسراییلیه‌یکان کاتی له‌جاری دووه‌مه‌دا ده‌ستیان کرده‌وه‌ به‌خرابه‌ کاری له‌ زه‌وی فه‌له‌ستینا خوا نارویه‌ سه‌ریان که‌سی سزایان بدا، دوا روژیان وه‌ك جاری یه‌که‌م لی بکا به‌کوشتن و دیل کردن و ده‌ربه‌ده‌ر کردنیان و کاو ل کردنی جیگه‌کانیان.

بۆ زانین: ئەو که‌سه‌ی جاری یه‌که‌م په‌لاماری جوه‌کانی دا و به‌یتولوقه‌ده‌سی کاو ل کرد به‌خته‌ نه‌سر بوو ئەو که‌سه‌یش جاری دووه‌م په‌لاماری دان پاشای روم بوو ئەوه‌یش دووباره‌ به‌یتولوقه‌ده‌سی کاو ل کرد ئەوه‌یشمان له‌ بیر نه‌چی هه‌ردوو خراپه‌کانیان و سزدانیان به‌ر له‌تائینی ئیسلام بوه‌، ماوه‌ی هه‌ردوو په‌لاماردانه‌کانیان نزیکه‌ی پینج سه‌د سالی خایاندوه‌.

﴿عسی ربکم أن یرحمکم﴾ بۆ ئەوه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیوه‌ میه‌ره‌بانی بکا له‌ گه‌ل ئیوه‌وه‌ به‌زه‌یی پیتانا بیه‌وه‌ له‌ دووای جاری دووه‌م ئەگه‌ر ئیوه‌ په‌شیمان بینه‌وه‌.

﴿و إن عدتم عدنا﴾ وه‌ ئەگه‌ر ئیوه‌ بگه‌رینه‌وه‌ بۆ لای خراپه‌ کردن و بۆ لای خۆ به‌ گه‌وره‌ دانان به‌رانه‌ به‌ ئیمه‌ ئیمه‌یش ئە گه‌رینه‌وه‌ بۆ لای سزادانی ئیوه‌ و سه‌رشۆریتان بۆ جاری سیهه‌م و گه‌لیکی تر به‌سه‌رتانا زال ئەکه‌ین به‌وینه‌ی دوو جاره‌کانی پیشوو. به‌لام جوه‌کان کۆلیان نه‌داو ته‌می خوار نه‌بوون و گه‌رانه‌وه‌ بۆ لای خراپه‌کانی پیشویان، پیغه‌مه‌ری ئیسلامیان به‌ درۆ خسته‌وه‌و نیازی کوشتیان کرد، هه‌روه‌ك ویستیان عیسا بکوژن. به‌و بۆنه‌وه‌ خوا مه‌سلمانانی به‌سه‌ریانا زال کرد، هۆزی به‌نو قوره‌زیان کوشت و هۆزی به‌نو نه‌زیریان ده‌رکرد و خه‌یه‌ریان داگیر کرد و نیوه‌دورگه‌ی عه‌ره‌بیان

له‌وان پاك كرده‌وو سهرانه‌يان له‌سهر پيوست كردن، هه‌ندی له زانايان نه‌لین: بۆ جاری سیه‌م خوا نه‌كاسیره‌كاني به‌سهردا زال كردن و سهرانه‌یانی له‌سهر دانان . ﴿و جعلنا جهنم للكافرين حصيرا﴾ وه ئیمه دۆزه‌خان گیراوه به‌بەندێخانه و ژیرخه‌ر بۆ بی باوه‌ران. بگه‌ و به‌رده‌ی به‌رده‌وام هه‌بوه هه‌یشه له‌ نیوان زانا‌یانی موسلماندا له‌ باره‌ی نه‌و دوو خراپانه‌ جو‌ه‌كان كرده‌یانه و له‌باره‌ی نه‌و دوو سزایش نه‌وانی پی سزا دراوه كه له‌مه‌وه‌ر باسیان كرا؟ دوباره‌ ئایا نه‌و جاره‌ی سیه‌م كه‌خوا باسی فه‌رموه به‌رسته‌ی (و إن عدتم عدنا) ئایا له‌مه‌وه‌ر په‌یدا بوه یا له‌مه‌وپاش دیت. له‌ مانا‌کردنی ئایه‌ته‌كاندا رون كراوه‌وه، هه‌رشتی بیژری گۆت‌ره‌كاریه و ره‌گه‌ز خۆشه‌ویسته‌ی .

بۆ زانین: له‌كانونی دوو‌هه‌می سالی (۱۹۶۹) بگه‌وه به‌رده‌یه هیمانه‌ له‌سهر لاپه‌ره‌كاني رۆژنامه‌ی (الأخباری) میس‌ردا رویداوه ده‌رباره‌ی فه‌رموده‌ی خوا له‌ بۆدیاری كرده‌ی نه‌و دوو خراپه‌ به‌نوێسرا ئیلیه‌كان كرده‌یانه، له‌و بگه‌ و به‌رده‌دا ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ پیاوانی خاوه‌ن نه‌قل و زانست هاوبه‌شیان تیدا كرده‌بوو، نه‌و كاره‌ ماوه‌یه‌کی زۆر ده‌وامی كرد، رۆژنامه‌ی ناوبرا و له‌ ژماره‌ی رۆژی هه‌ینی له‌و مانگه‌ دا بلاوی كرده‌وه، هاوبه‌شانی نه‌و گفتو‌گۆیانه‌ بون به‌ دوو به‌شه‌وه :

تاقمی یه‌كه‌میان نه‌لین: لیدان و داگیر كردنی جو‌ه‌كان په‌یدا بوه له‌سهر ده‌ستی موسلمانان له‌كاتی عومه‌ری كوری خه‌تابا. لیدانی جو‌ه‌كان به‌وه نه‌بی خوا له‌مه‌و دووا ده‌سته‌لات نه‌دا به‌موسلمانان و زاوینیه‌كان له‌ناو نه‌به‌ن و زه‌وی داگیر‌كراو دیته‌وه بۆ ژیر فه‌رمانی موسلمانان، نه‌و تاقمه‌ سه‌رچاوه‌ی راستی نیه‌ بۆیان مه‌گه‌ر خۆشه‌ویستی بۆ نه‌ته‌ه‌ی موسلمانان، پيوسته‌ قورئان له‌و جو‌ره‌ بیرو بۆچونه‌ پاك بكرینه‌وه، چونكه‌ قورئان نامه‌ی زانست و روناکیه‌ له‌لایه‌ن خواوه، یاساو ده‌ستوری گه‌ردون گۆرانکاری بۆ نیه‌ و بۆ هه‌مو بونه‌وه‌ران دانراوه به‌خۆشه‌ویستی نابی مانای نامه‌ی خوا بکری .

تاقمی دوو‌هه‌میان نه‌لین: به‌راستی نه‌و دوو خراپانه‌ی جو‌ه‌كان بلاویان كرده‌وه‌ته‌وه و نه‌ولیدان و ته‌می كرده‌ی نه‌وان بۆ هه‌ردوو جاره‌كه‌یان په‌یدا بوه به‌ر له‌هاتنی ئایینی

ئیسلام. یه کهم لیدانیان پیدایا بوه بهر له پیدایا بوونی ئیسلام بههزار سال له سهه دهستی بهخته نهسر یا سهنجارییی باوکی نهسر که قودسیان کاول کرد و ههیکهلی سولهیمانیان سوتان و قهسابخانهیان دانا بۆ کوشتی جوهکان و ئهوانهیان مابونهوه به پساو ژن ومنالهوه کردنیان بهیهنده و بردنیان بۆ بابل.

لیدانی دووههمی بهنوئیسرا ئیلیهکان پیدایا بوه بهر له (۷۰) سالی زایینی له سهه دهستی (تهبتوسی) رۆمانی و پهلاماری شاری جوله که کانی داو قه لاکانی روخاند و چوهنیو شارهکانیان و ههیکهلیان روخاند و نزیکهکی ملیۆنیکیان کوژران و زووریان کرد نه بهنده و له بازار فرۆشتیان و نهوانی تریان له روی زهویدا بلآو بونهوه.

ههر ئه و تاقمهی دووههم ئه لێن: قورئانی پیرۆز رونی نه کردوه تهوه به هیچ جوری بۆ جاری سهههم بهنو ئیسرا ئیلیهکان فهلهستین داگیر نه کهن و بینگومان بهنو ئیسرا ئیلی نه و کهسانه له کور و نهوهی ئه و دووازه کوری ئیسحاقی کور په عقوبن. کهواته نهوانه ی لهم سه دهمه دا فهلهستینیان داگیر کردوه ناوی خوینیان ناوه به رژی می ئیسرا ئیلی په یه ونیدیان به ئیسرا ئیله وه نه. به لکو ئهوانه کۆمه لێکن دروست کراون له لایه ن داگیر که رانی رۆژئاواوه بۆ تالان کردنی زیری رهش و سامانی رۆژه لاتی ناوه ند، ئه و پر و پاگه ندهیه به ناوی ته لود و ته وراته وه بلآوی نه که نه وه فهلهستین نیشتمانی کۆنی ئهوانه و بۆی نه گهر پته وه دهست هه لبه تی خو یانه له دژی موسلمانان و دانیشترانی فهلهستین.

کاتی خوای مه زن رونی کرده وه ئه و شتانه ی خوا دا بونی به پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ له شه و ره و ی بۆ به یتمو لوقه دهس ئه وه یشی رون کرده وه به خشیبوی به موسا ته ورات و باسی یاخی بوونی بهنو ئیسرا ئیلی کرد؛ دوا یی بۆ مانی ر وون نه کاته وه ر ینگه ی شاره زایی بۆ لای خوا به جگه کی په پره و ی قورئان په یدا نابی و نه فهرموی:

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٥﴾
وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١٦﴾
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحُونَاءَ آيَةِ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٧﴾

﴿ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ ﴾ به راستی ئەم قورئانه راغویی و شارهزایی
هه‌موو ئاده‌میزاد نه‌کا بۆ لای رینگه‌یه‌کی ئه‌وتۆ که راسترینی هه‌موو رینگه‌کانه‌ له‌ هه‌مو
کات و جینگه‌یه‌کا و بۆ هه‌مو که‌سی. به‌لگه‌ بۆ راستی قورئانی پیرۆز په‌وشتی پاکی
پیغه‌مه‌ره‌ که‌ زه‌وی پر‌کردوه‌ له‌ زانین و زانیاری و دادپه‌روه‌ری پاش ئه‌وه‌ی نه‌زانین و بی
باوه‌ری و سته‌م جیهانی تاریک کردبو.

﴿ وَيُشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴾ وه قورئان موژده
ئه‌دا به‌و باوه‌رداران‌ه‌ی ئه‌وتۆ کرده‌وه‌ چاکه‌کان نه‌که‌ن که‌ به‌راستی بۆ ئه‌وان هه‌یه
پاداشتیکی گه‌وره‌ وه‌ک به‌هه‌شتی پان و به‌رین به‌رده‌وام

﴿ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ وه به‌راستی ئیمه‌ موژده
ئه‌ده‌ین به‌که‌سانیکی ئه‌وتۆ باوه‌ر به‌ روژی دوا‌یی نایه‌رن ئیمه‌ ئاماده‌مان کرده‌وه‌ بۆ ئه‌وان
سزایه‌کی خاوه‌ن نازار به‌ ناگری دۆزه‌خ.

بۆ زانین: له‌ مانا‌کردنی ئایه‌ته‌کانی رابوو‌ر‌ادودا باسی زۆر شتی کرا له‌ بیروباوه‌ری
به‌رزی ئیسلام له‌ کاتی دروست بوونی موژقه‌وه‌ له‌ سه‌ر پاکی، له‌مه‌ودوا‌یش باسی
هه‌ندی تر له‌ بیر و باوه‌ر و ئامۆزگاریه‌ گ‌رنگ و چاکه‌کانی نه‌که‌ین.

۱- ئایینی ئیسلام هه‌مو بنچینه‌ی بیرو باوه‌ر و هه‌مو لقه‌کانی ده‌ستور و یاسای و هه‌مو فهرمانه‌کانی دانراون له‌سه‌ر نه‌و پاکیه پوخته‌ی ئاده‌میزادی له‌سه‌ر دروست کراوه، ئایینی ئیسلام به‌ناشکراییی وه‌لامی داواکانی پاکی مرۆف ئه‌داته‌وه ده‌ستی پائه‌کیشیی بۆ لای هه‌مو شتیکی تازه په‌یدابوی خواهن سود له‌هه‌ر جیگه‌یه‌که‌وه بۆ لای بیته‌ .

۲- ئایینی ئیسلام بپروا نه‌هێتی به‌زانست و زانیاری و به‌دانانی ژبانی له‌سه‌ر زانیاری به‌گوێزهی فهرمودهی خوا: (ئیژه پرسیار بکه‌ن له‌خواهن زانسته‌کان. پێغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾ نه‌فه‌رموی: (پێوسی زانایان له‌روژی دوایدا به‌رانبه‌ر به‌خوێنی شه‌هیدان دانه‌نری.)

۳- ئایینی ئیسلام داوا له‌نه‌قل نه‌کا بۆ لای تی‌فکرین و بۆ لای بیر کردنه‌وه وتیینی کردن بۆ سروشت و بگه‌ری و ده‌ربه‌ی نه‌یه‌کانی سروشت و سوده‌کانی، په‌یه‌ندی سروشت به‌خوا و به‌ئاده‌میزاده‌یه، داوا نه‌کا ئاین و زانیاری دابنرین له‌سه‌ر نه‌و زانیاریانه‌ی زانراون له‌ماموسایانی پێشه‌وه‌و ئوروپایه‌کان بره‌یان بۆ خۆیان و ئیمه‌ وازمان لی هینا .

۴- ئایینی ئیسلام سه‌ربه‌ستی به‌خشیوه به‌هه‌مو که‌سی رله‌گفتوگۆو بیر کردنه‌وه‌دا، بۆ نه‌ونه‌ فریشته‌کان به‌خوای گه‌وره‌یان ووت: تو بۆ که‌سی دروست نه‌که‌ی خراپه‌ بلاو بکاته‌وه خوێنی نا‌په‌وا برێژی ئیبراهیم له‌بارهی له‌ناوبردنی گه‌لی لوته‌وه‌گفتوگۆی توندی نه‌کرد له‌گه‌ل فریشته‌کان .

۵- هه‌مو وانه‌ی ئیسلام دانراوه بۆ هه‌مو که‌سی و نه‌ک بۆ تاکه‌ که‌سی یا تا‌ق‌می یا په‌گه‌زی. خوا نه‌فه‌رموی: به‌راستی رێزترین که‌سی ئیوه‌ لای خوا ئه‌وانه‌تانه‌ له‌خوا نه‌ترسن، فهرمودهی پێغه‌مه‌ر ه: هه‌مو تان به‌رپرسیارن له‌ژیر ده‌سته‌ی خۆتان و ئاده‌م له‌خاک دروست کراوه .

۶- ئایینی ئیسلام پێوستی کردوه ئاده‌میزاد به‌گیان و به‌دارایی خۆیان له‌دژی سته‌م کردن و خراپه‌ راوه‌ستن به‌گوێزهی، توانای خۆیان، فهرمودهی قورئان له‌وه‌باره‌وه زۆر ناشکرایه .

۷- هه‌موو شتی له‌م گه‌ردونه‌دان بۆ خوانو ئاده‌میزادی له‌سه‌ر داناو و پێویسته هه‌لیان سوڕپێن به‌گوێره‌ی ده‌ستور و فه‌رمانی خوا .

۸- ئایینی ئیسلام داوا له‌ ئاده‌میزاد نه‌کا به‌ جوړیکی رێك و پێك و هاوكات بژین له‌ گه‌ل په‌یره‌ی گه‌ردون و پێویسته‌كانی . به‌سه‌ بۆ موسلمانان (ویلفر سمیس) له‌ نامه‌یه‌کی خۆیا نه‌لی: به‌راستی موسلمانان خاوه‌نی توانان به‌بۆنه‌ی ئایینه‌كه‌یانه‌وه له‌ گه‌ل داواکاری زانیاری تازه‌دا پرۆن و به‌شداری بکه‌ن له‌ گه‌ل كۆمه‌لگای پێش كه‌وتوی نه‌م سه‌رده‌مه .

﴿ وَ يَذْعُوا الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَ بِالْخَيْرِ وَ كَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴾ وه‌ ئاده‌میزاد داوا له‌ خوا نه‌كا بۆ نه‌وه‌ی خراپه‌ و زیان توشی خۆی و دارایی و خێزانی بی له‌ کاتی توڕه‌بیدا به‌ وینه‌ی داواکردنی چا‌که‌ بۆ خۆیان . نه‌و جیهانه‌ ئاده‌میزاد ژیا‌نی تێدا به‌سه‌ر نه‌با بریتیه‌ له‌ خه‌فته‌ و له‌ خۆشی و رابواردن و نازار و هیچ کامیان به‌رده‌وام نین ، کاتی مرۆف دوو رۆژه‌: رۆژێکیان بۆ سودی تویه‌ ، رۆژی تریان بۆ زیانی تویه‌ . به‌لام هه‌ندی له‌ ئاده‌میزاد کاتی نازاریان توش بی به‌ هۆی شتیکه‌وه‌ نه‌قلی نه‌روخی و گومان نه‌با نه‌و گیر و گرفته‌ چاره‌سه‌ر ناکری ، دوا‌ی نه‌پارێته‌وه‌ له‌ خوا به‌وه‌ی خۆی توشی نازار بی ئه‌وه‌یش جو‌ره‌ بی نه‌قلیه‌ که‌ نه‌گه‌ر که‌می ئارامی بگرتایه‌ نه‌و نازاره‌ نه‌نه‌ماو ، ئاده‌میزاد په‌له‌ نه‌کا بۆ لای نه‌وه‌ی له‌ دلیداوه‌و دیت به‌ مێشکیا به‌بی بیرکردنه‌وه‌و ئارام گرتن ، ئاده‌میزاد وا نه‌بی نه‌لی: نه‌ی خوا‌یه‌ من له‌ناو بیه‌ یا نه‌لی: نه‌ی خوا‌یه‌ نه‌و کو‌ره‌ توشی خراپه‌ بکه‌ی دووا‌یی به‌ گورجی په‌شیمان نه‌بیته‌وه‌ .

کاتی خوا‌ی مه‌زن ڕوونی کرده‌وه‌ گه‌وره‌یی و چا‌که‌ی خۆی بۆ بونه‌وه‌ران به‌هۆی قورئانه‌وه‌ دووا‌یی یاسی نه‌وشتانه‌ نه‌کا به‌وانی به‌خشیوه‌ له‌ چا‌که‌کانی جیهان و نه‌فه‌رموی: ﴿ وَ جَعَلْنَا اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ آيَاتٍ ﴾ وه‌ ئیمه‌ گیراومانه‌ شه‌و و رۆژ به‌ دوو به‌لگه‌ی زۆر به‌هێز له‌سه‌ر بون و توانای خوا ، رێك و پێك و هاتنیان به‌ دوا‌ی یه‌کا به‌ گویره‌ی یاسای نه‌گۆرا و په‌یره‌ی به‌رده‌وام ، له‌ هه‌زاران ساله‌وه‌ سالی له‌ سالی تر جیاوا‌ز نیه‌ ، هه‌موو نه‌وانه‌ به‌لگه‌ی ته‌واو له‌سه‌ر به‌رپه‌وه‌ر و دانانی هه‌موو شتی له‌ جیگه‌ی شیاوی خۆیا و له‌سه‌ر نه‌ندازیاریکی بی وینه‌ .

ئهوهی شایانی ئاماژه بیّ خوا داوا له زانیان و خاوهن بیره کان ئەکا بۆ لای باوه‌په‌یتان له‌ پێگهی تیّ فکری و ووردبوونه‌وه له‌ دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ئه‌وه‌ی له‌ ئێو نه‌واندایه به‌ ووردی، وه‌ک به‌ شوێنا هاتی شه‌و و پۆژ به‌ دووای به‌ کتێدا و بیر کردنه‌وه له‌ ده‌رکه‌وتوه‌کانی گه‌ردون. به‌لام داوا له‌ نه‌خوێنه‌واران ئەکا بۆ لای باوه‌په‌یتان له‌ پێگهی ئامۆژگاری وەرگرتن به‌هۆی چاکه‌کانی خواوه .

﴿فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ﴾ دوا‌یی ئیمه‌ نیشانه‌و تاریکی شه‌و لانه‌به‌ین له‌ بنچینه‌دا به‌ جو‌ری هه‌یج شتیکی تێدا نانا‌سری هه‌تا ئێوه له‌شه‌ودا پشو‌بدن و بجه‌ون وماندوبی پۆژتان نه‌می‌نی، نه‌گینا شه‌و هه‌ر ماوه‌و نه‌می‌نی .

﴿وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً﴾ وه‌ ئیمه‌ نیشانه‌ی پۆژ نه‌گه‌یڕین به‌وه‌ی هه‌موو شتی ده‌ربخا بۆ ئاده‌میزاد به‌هۆی هه‌له‌هاتی خۆره‌وه .

﴿لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئێوه په‌یدا بکه‌ن بۆ خۆتان به‌هۆی پوناکی پۆژه‌وه‌ هۆی ژبان و گۆزه‌رانی خۆتان به‌ ئاره‌قی ناوچاوانتان نه‌ک به‌هۆی فیل و ده‌ست برینه‌وه‌و به‌هۆی به‌کری گه‌راوی، بیگانه‌وه‌ پله‌ و پایه‌ و سامان په‌یدا بکه‌ن و دژی دانیش‌توان بووه‌ستن، ئێر به‌هۆی کار به‌ده‌سته‌نده‌وه‌ نه‌و شتانه‌ وه‌ر بگه‌رن راسته‌وخۆ یا به‌هۆی سیخو‌روو کانیانه‌وه‌و خۆیانان بی‌ بفروشن .

﴿وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ﴾ وه‌ بۆ ئه‌وه‌یش ئێوه بزائن و فی‌ری ژماره‌ی ساله‌کان و فی‌ری کاتی هه‌ندێ شتی په‌یوه‌ندی دار به‌ په‌رستی خوا بن و فی‌ری کاتی دیاری کراو بۆ مامه‌له‌ی کپین و فروشتن بن. بزائن کاتی نوێژ و پۆژ و جه‌ج و عه‌مه‌ره‌ و مامه‌له‌ کانتان چ کاتی دین .

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَصْلَانَا تَفْصِيلًا﴾ وه‌ ئیمه‌ روغان کردوه‌ته‌وه‌ یاسای هه‌مو شتی به‌ روون کردنه‌وه‌یه‌کی زۆر ئاشکراو کاره‌ ره‌واکان و قه‌ده‌غه‌ کراوه‌ کاغمان له‌یه‌ک جو‌ی کردونه‌ته‌وه‌ و قورئان یاسای تابه‌ته‌ بۆ ئاده‌میزاد له‌ هه‌مو کات و جێگه‌یه‌کا .

پاش ئه‌وه‌ی خرای مه‌زن باسی قورئان و موژده‌دان به‌ باوه‌پ‌داران و ترساندن بیّ باوه‌پ‌انی کرد و باسی هه‌ندێ له‌ چاکه‌کانی خۆی کرد، باسی هه‌ندێ شتی پێوستی ترمان بۆ نه‌کا و نه‌فه‌رموی:

وَكُلَّ

إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا
 يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأَ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا
 ﴿١٤﴾ مَن اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
 عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ
 رَسُولًا ﴿١٥﴾

﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ﴾ وه نیمه دامان ناوه کرده وهی هه مو
 ناده میزادی له ژن و له پیاو کرده وهی خوی له چاک وله خراب له گهردنی خویاو له وان
 جوی نایته وه. ووشه ی (فِي عُنُقِهِ) هیمایه له جوی نه بونه وهی کرده وه کانی به ونه ی
 ملوانک به بکرته ملی.

﴿وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا﴾ وه نیمه بو هه مو ناده میزادی
 ده رنه هین نامه ی کرداری خوی و توشی نه ی به کراوه یی و نه پچراوه ته وه هتا ناسان
 بی خویندنه وه و نه توانی بیشارته وه هیچ شتی له کرده وه کانی خوی له روژی دوا ییدا.
 تیر ته و ناده میزاده خویته وار بوی له جیهاندا یا نه خویچنه وار، له و روژه دا خویته وار،
 خوی نه خویته وه ناتوانی بیشارته وه، هه مو شتی پی ی نه وتری و نه بخوینته وه، پی ی
 نه بیتر ی.

﴿اقْرَأَ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾ تو خوت هه ر به خوت نامه ی کرداری
 خوت بخوینده وه تو خوت به سه به وهی پر سیار له خوت بکه ی و پیوست به شایه ت نه،

چونکه کاتی لهو روزه دا کردار و پاداشت و سزای کرده وه کانی نه بینی نوسراوه به داد پدروهرانه به بی نه وهی پاداشته که بی کهم بو بیتوه و سزاکه ی زورتر کرابی بروا نه کا و به لگه ی بو ناماده ناکری .

﴿من اهتدی فانما بهتدی لنفسه و من ضل فانما یصل علیها﴾ ههر که سی ریگه ی راستی و هر گرتی و دوا ی راستی آهوتی، دوا ی به راستی راغوبی بو خوی و هر گرتوه و پاداشته که ی ههر بو خویه تی و ههر که سی ریگه ی راستی وون کردی و له ریگه لایدا بی، دوا ی به راستی سزای ریگه لادانه که ی له سهر خویه تی، چونکه نه قلی خوی نه خسته وه کار بو دوزینه وه ی ریگه ی راست .

﴿و لا ترروا زرة و زر آخری﴾ وه هیچ که سی هه لنگری گونا هو باری قورسی که سی تر و سزای نادری به هوی گونا هی که سی تره وه، گونا هی هه مو که سی په یوه ندی به خویه وه هه یه .

﴿و ما کننا معذبین حتی نبعث رسولا﴾ وه نیمه سزای هیچ که سی ناده ین هه تا پیغمه ری ره وانه نه که ین بو لای له لایه ن خومانه وه و به زمانی خویان به لگه یان بو نه یه ری هه تا بیانویان نه مینی، له ره گه زی خویان بی یا به هوی نوینه ری خوی بی بو لای نه ته وه یه تری جگه ی ره گه زی خوی، فره مانه کانی خویان بو رون بکاته وه ههر نه ته وه یه به زمانی خوی .

ههر که سی بانگه وازی نایی نی اسلامی بی نه گه یشتی یا به و جوړه ی پیوستی بی نه زانی به چ جوړی به فره مانی خوا هه لسی، نه و که سه سزای نادری به هوی داد په روه ری خوا وه، ههر گه لی خوا ی مه زن پیغمه ریان بو نه ییری یا ناموژ گاری که ری نه چوبیته ناویان تا و انبار نین . به لام نه گهر ههر گه لی پیغمه ری نا یاموژ گاری که ری چوه ناویان و فره مانی خویان و هر نه گرت و به درویان خسته وه و له سنوری خوا ده چوون و ساماندار و کار به ده ستان یارمه تیان نه دان بو و هر گرتی پدیامی خوا نه و گه له به هه مو یانه وه به بی جیا وازی خوا له ناویان نه با به ههر شتی دور بی یا نریک وه که خوا ی مه زن نه فره موی :

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا
 فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ
 الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ لِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾
 مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ
 جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ
 الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ
 سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾ كَلَّا نُمَدِّدُ هُوْلَاءِ وَهَوْلَاءِ مِنْ عَطَاءِ
 رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا
 بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

﴿٢١﴾

﴿ و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها ﴾ وه هدرکاتی وستی نیمه
 به سزایی به وهی که نیمه لهناو بیهین دانیشتوانی گوندی نیمه فدرمان نهدهین بهو
 که سانهی نهو تو نهیانه وی رابویرن بهنارهووی خوین به پهرستن و به دادپهروهوی، دواپی
 نهو که سانه دهست نه کن به گهنا هکردن و له سنوری خوا لانه دهن، نهوانه یشیان خوش
 رانا بویرن پهیرهوی سامانداره کان نه کهن و ریزیان نه گرن و کرده وه کانی نهوانیان لاچاکه
 و خوا هدمویان لهناو نهبا

تهفسیری زمانکوی

﴿فحق عليها القول فدمرناها تدميرا﴾ دواپی پیویست بوه له سهر دانیشتوانی نهو
 گونده که نهوان نهو پهریان گرتبو له بی فهرمانی خوادا پاش نادرنی پیغه مهران بوسه ریان
 و به دروخته وهیان ، دوا ی نهو هی نیمه دانیشتوانی نهو گونده مان بنه بر کرد و هه مو یانمان
 له ناو بردن .

خوای مهزن دانیشتوانی هیچ شار و گوندی له ناو نابا مه گهر نهوان شایسته ی بنه بر
 کردن بن ، کاتی شایسته ی نهو برون خوای مهزن پیغه مهران یا زانایانی ئایینی نه نیری بو
 لایان و فهرمان و فهرموده ی خویان پی رائه گه یه نن بو کردنی چاکه و نه کردنی خراپه و
 نه یان ترسینن له سزای خوا ، نهو گه له که له سنوور لایان دا خوا له ناویان نه با .

نه بی بزاین: ههر کۆمه لگایه کار به دهستان و سامانداره کانیاں له سهر پهیره و یکی
 خراب و سته مدار بوون ، به تایه تی سه روکی نهو رژیمه ویاوه کانی دهستیان دایه
 کرده وه ی ناهه موار و دانیشتوانی تر ی نیو نهو رژیمه له دژیان رائه نه په رین بو گه رانه وهیان
 بو لای ریگه ی راستی خوا په رسنی و بگره ریزیاں لی نه گرتن و ناو و نازناوی زور
 گه وهیان بو به کار نه هینان و بروا و متمانه یان نه دانی ، له کاتی هه لبراردندا دهنگیاں بو
 نه دان و پروپاگه ندهیان بو نه کردن و هه لیاں نه بژاردن بو پله ی بهرز و پیشه وایه تی ،
 نهو کۆمه لگایه هه مو یان هاو به شی نهو خراپه یه ن له تاوان و خراپه کردن دا و نه بنه
 جیگه ی خه شی خوا و نه نجامیاں بنه بر بونه به کاره سات وهك لافاو و روچونی زهوی
 و بومه له رزه و هه وره گرمه و گرانی و جهنگ و ناماده کردن سته مکاران بزیان هه تا دی .
 خوای مهزن سزای موسلمانان نه دا مه ر کاتی واز له جیهاد بهینن . به لام نهك به کوشستی
 منالان و ژنان و بی تاوانان .

﴿وكم أهلكنا من القرون من بعد، نوح﴾ وه نیمه زور نه ته وه ی گونا هبارمان بنه بر
 کردوون له دانیشتوانی هه مو کاته کانی رابووردو له دوا ی کاتی نوح که لایان دا
 له سنووری خوا ، وهك گه لی عاد و سه مود و جگه ی نهوان . (قرن) بریتیه له سه دو بیست
 سال یا سه د و چل سال یا هه شتا سال یا ماوه ی ته مه نی ئاسایی هه ر نه ته وه یه ، نهو ژمارانه بیر

و بۆچوونی ھەندی لە زانایانە. بەلام ئەوەی شایانی باسی مەبەست تەمەنی ئاسایی نەتەوێکە. لەم سەرەدەمە ئیمەدا خولەک بۆ سەدسال بەکار ئەھینری .

﴿ و کفی بربک بذنوب عبادہ خبیرا بصیرا ﴾ وە بەسە پەررەدگاری تۆ ئاگادارە بە گوناھێ بەندەکانی خۆی، ئەبینی گوناھێ نھینی و ئاشکرایان. ئەو ئایەتانە ھەرەشەن بۆ ئەوانە پێغەمەری ئیسلام بەدرۆ ئەخەنەو، پاشەرۆژ و بەسەرھاتیان وینە گەلانی پیشوون .

﴿ من کان یرید العاجلة عجلنا له فیھا مانشاء لمن نرید ﴾ ھەر کەسی لە رووی بەد بەختیەوێ ئارەزووی جیھان بکا و مەبەستی رابواردنی جیھانی بکا بەزووی ئەرۆا ئیمە بەگورجی ئەبەخشین بەو کەسە شتی ئیمە ئارەزووی ئەکەین ئەک شتی ئەو ئارەزووی بکا بۆ کەسی ئیمە بمانەوی ئەوشتە بەدەینی لە جیھاندا .

بۆ زانین: مەبەست ئەوێ نە ھەرکەسی داوای ھەرشتی بکا خوا بیداتی. بەلکو ئیمە داوای زۆر شت ئەکەین و نایان بینین. بەلکو مەبەست ئەوێ لێ ئایەتە: ھەر کەسی بە تەنھا کار بۆ رابواردنی جیھان بکا و بروای بە ھیچ شتی نەبی جگەیی سودی خۆی نەبی ئەو کەسە بەرھەمی کۆششی خۆی ئەدریتی بەلام بە گۆیرەیی وستی خوا ئەک بەگۆیرەیی وستی ئەو کەسە. بەراستی ئیمە داوای زۆر شت ئەکەین و زۆریمان بۆ نابی .

﴿ ثم جعلنا له جھنم یصلاھا مذموما مدحورا ﴾ لە پاشا ئیمە دۆزەخ ئەگیرین بە جیگەیی ئەو کەسە باوھری بە جگەیی سوودی خۆی نەبی ئەچیتە نیو دۆزەخ بە ناو بردنی بەخرایە و بە دوورکەوتنەوێ لە بەزەیی و میھرەبانی خوا .

﴿ و من أراد الآخرة و سعی لها سعیھا وھو مؤمن ﴾ و ھەر کەسی ئارەزووی لە رابواردنی روژی دوایی بی و کۆشش بکا بۆ بەدەست ھینانی خوشتی روژی دوایی بە کۆششی شایستەیی ئەو روژە بی و باوھری بە راستی ئەو روژە ھەبی، دوو روی خراپەیی تیدا بەدی نەکری، دوایی ئەو کەسە بەھۆی ئەو سی مەرجانەوێ پاداشتی کۆششی خۆی وەرئەگری .

﴿فأولئك كان سعيهم مشكورا﴾ دواپی ئەو کەسانە کۆششەکانیان لای خوا
وەرگیراوه و پاداشتیان ئەدریتهوه بەریزهوه .

﴿كلا نمد هؤلاء وهؤلاء من عطاء ربك﴾ هه‌مو کەسی لەو دوو تاقمە، ئەو
کەسانەیان هەر کاری بۆ سوودی خۆی کردوو بەتەنها و ئەو کەسانە ی کار ئەکەن
لەبەر رەزایەتی خوا و سودی گشتی ئیمە یارمەتیان ئەدەین لە بەخشش و روژی
پەرورەدگاری تۆ، دواروژیان جیاوازه لەیه کتری .

﴿و ماكان عطاء ربك محظورا﴾ وه بەخشش و چاکە ی پەرورەدگاری تۆ قەدەغە
ناکری بۆ هیچ کەسی لە باوەرداران، وی باوەران لە جیهاندا . بەلام لە روژی دواپییدا
چاکە ی خوا هەر بۆ باوەردارانه .

﴿أنظر فضلنا بعضهم على بعض﴾ تۆ تەماشای بکە چۆن ئیمە ریزی هەندی لە
ئادەمیزادمان داوه بەسەهەندی تریان لە جیهاندا بەلەش ساغی و تەمەن دریزی و
خوادەرەمەنی وەرگرتنی میرات و جگە ی ئەوانەبش کە بە جوړیکی ره‌وا پەیدا بکړین . بەلام
چینایەتی و ریزی مروف لە روژی دواپییدا نرخ ی بۆ دانانری و ریز هەر بەهوی لە خوا
ترسانه‌وه پەیدا ئەبی، وهك خوا ئەفەرموئ:

﴿وللآخرة أكبر درجات و أكبر تفضيلا﴾ وه بەراستی روژی دواپی پلەکانی
گەورەتر بۆ باوەرداران و ریز گرتیان گەورەتره . یانی هەرچەندە پلەو پایە ی جیهان
جیاوازن بەزووری و بەکەمی لە نیوان، ئادەمیزادا . بەلام جیاوازی پلەو پایە ی روژی دواپی
و ریز گرتن گەورەتره و بەریزتره لەوانە ی جیهان . جیاوازی لە نیوان ئادەمیزادا بە
زانباری و لەش ساغی و گوزەرانی خۆش و تەمەن دریز و کورتی، ئەوانە هەمویان بەهوی
مردنەوه کۆتاییان پی دی . بەلام جیاوازی روژی دواپی بەسوتانی ناگری دۆزەخ و
بەورەگرتنی پاداشت و بەهەشت بی کۆتاین و بەردەوامن .

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا ﴿٢٢﴾
وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا

يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
 أَفٍ وَلَا نَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَأَخْفِضْ
 لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
 صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ
 فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

﴿ و لاتجعل مع الله إلها آخراً فتقعد مذموماً مخذولاً ﴾ و هتو دامهنى له گهل خوادا
 چهند خوابه يو پهرستن، دوايى تو دانيشى له دوزه خدا به لومه كراوى و هه مو كهسى
 خراپهت بليين بهى ياریده دهر، له هه ردوو جيهاندا به دناوى و خراپهت بليين وله سه ر
 زمانى زانايان چاكهت نه بيژرى بهى ياریده دهر دانيشى .

﴿ و قضى ربك أن لا تعبدوا إلا إياه ﴾ وه پوره دگارى تو فرمانى داوه كه نيوه هيج
 كهسى نه پهرستن مه گهر ههر پوره دگارى تو به تنها و به نيازى پاگه وه، نهى بزائرى
 پهرستن تنها بريقى نيه له نويژ و روژ و هه كهسى پيره وى پياوانى سته مكار و تاوانباران
 بكا نهو كه سهى پهرستوه .

﴿ و بالوالدين إحساناً ﴾ وه فرمانيشى داوه به نيوه چاكه بكهن له گهل باوك
 و دايكتانا به چاكه كردنى ته و او بهم جوړانهى خواره وه:

١- ﴿ إما يبلغن عندك أحدهما أو كلاهما فلا تقتل لهما أف ولا تنهرهما ﴾ نه گهر
 به كى له باوك و دايكتان يا هه ردووكيان گه يشته كاتى لاوازى و ته مندرى له لای تو
 له كوئايى ته مه نيانا يا له هه كاتيكاسى، به و جوړه تويان لى هات له كاتى مناليدا
 لاوازون، دوايى تو نه لى: به وان توف و وشهى خراپيان پى نه لى و سه رزه نشتيان نه كهن
 گفتوگوى رهق و به قيراندن به سه ريانا .

۲- ﴿و قل لهما قولا كريما﴾ وه تو به باوك و دايكت بلى "گفتوگويه كى چاك و بهريز، به نهرم و نيانى له سهر خو بدوى له گه ليان و دور بى له زوشتى و گفتوگوى ناشيرين و شايسته ي ريزى نه وان نه بى .

۳- ﴿و اخفض لهما جناح الذل﴾ وه تو رايخه بويان بالى كزولى و بچوكى به رانبه ر به وان، نه و پهرى ميه ره باني به كار به بنه له گه ليان، چونكه نه وان بو تو باليان كراوه بوه به وينه ي بالنده بو بيچوه كانيان .

۴- ﴿و قل ربى ارحمهما كما ربياني صغيرا﴾ وه تو بلى كه نه ي پهروه ردگارى من: تو به زهيت بيته وه بهو دايك و باوكه ي منا و ميه ره بانبه له گه ليان به و جوژه ي نه وان منيان پهروه ده نه كرد و به خويان نه كردم به منالى و له كاتيكا من به بى توانا بوم .

﴿ربكم أعلم بما في نفوسكم إن تكونوا صالحين﴾ پهروه ردگارى ئيوه زاناتره بهوشته ي له ده روني ئيوه دايه و له نهوازش و چاكه كردن له گه ليان، به پاكى و پيسى دلتان نه زانى تايا ئيوه نيازتان پاكه ؟ نه گهر ئيوه پياوچاك بن و نيازى چاكه تان هه بى خوا ناگاداره .

﴿فأنه كان للأوابين عفورا﴾ دوايى به راستى پهروه دگارى ئيوه لى خوشبوونى زوره بو نه و كه سانه ي په شيمانن له خراپه ي خويان .

له پاشا خواى مه زن هاغان نه دا نه و مافانه ي له سهرمان پويست كراوه بيدهينه ده ست نه و كه سانه ي شايانى وه رگرتنى مافى خويانن، چونه تى به خشينه كه يمان فير نه كا و نه فهرموى:

وَأَتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّةً
وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلَا تُبْذِرْ بَذِيرًا ﴿٦٦﴾ إِنَّ الْمُبْذِرِينَ
كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

وَإِمَّا تَعْرِضْ عَنْهُمْ أُتْبِعَهُمْ رَاحِمَةً مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهُمْ فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
 مِّيسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
 كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
 لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾ وَلَا تَقْتُلُوا
 أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَنفَحَنَّ بِكُمْ نَزْرُقَهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَوْلَهُمْ كَانَ
 خِطَاءً كَبِيرًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّهُ كَانَ فِي حِشَّةٍ وَسَاءَ
 سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَن
 قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
 الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
 هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ
 مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾ وَأَوْفُوا بِالْكِيلِ إِذَا كَلَّمْتُم مَّنْ بَالِغًا أَوْ نَفْسًا مِّنَ الْمُسْتَقِيمِ
 ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
 إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾
 وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ

الْجِبَالُ طُولا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾
ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
ءَاخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

﴿وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ﴾ وه تو بیه خشه به خزم و خویشه نزیکه کانت مافی خویان
به خویان بکن و بزین له گه لیان و سهریان لی بدهن و کومه کیان بی بکن له کاتی
تهنگانه دا .

بۆ زانین: پێشهوا حه نه فی ئه فهرموی: پێویسته هه موو خزمی به خێو بکری. به لای
پێشهوا شافیعی جگه له باوک و دایک و کور و کچ به خێو کردنیان پێویست نیه و هه ندی
له زانایان فهرمو یانه که مه یه ست له خزمی نزیک لهو نایه ته دا خزمه نزیکه کانی پێغه مه ره
﴿﴾ .

﴿وَالْمُسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ وه تو بیه خشه به هه ژار و بهو که سه ی به ڕێگه وه یه ن و
له نیشتمانی خۆی نیه به هو ی کاریکی ره واوه مافه کانی خو یان، بهو نه ندازه یه پێویست یانه .
﴿وَلَا تُبْذِرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ﴾ وه تو مه به خشه دارایی خۆت
و دای مه نی له جگه ی شوینی شایانی خۆی نه بی، ئیتر زۆر بی یا که م. به راستی نه و
که سانه ی دارای خو یان له شتی نا ره واو بی جیگه ی خۆی دانه نین له خواردنی مه یی و
کردنی قومارو جگه ره کێشان و تریاک و شتی خرابی تر دا به وینه ی داوین پیسی نه و
که سانه برا و دۆستی شه ی تانه کان له ده رچوونیان له سنوری دیاری کراوی خوار
ده رچوون، به فیڕو دای نه نین و خو یان و خیزان و کهس و کاریان نه خه نه مه ترسی
هه ژاری و سه ره ژو ڕیه وه .

﴿وَكَانَ الْبَشَاطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ وه شه ی تان سو پاس په رو ه رد گاری خۆه نا کاو بی
په یمانه، خراپه بلا و نه کاته وه له نیو ناده مه یزادا هانیان نه دا بۆ بی فهرمانی خوا .

ئه گێر نه وه: مه ج ه ع و ب ل ل و س و ه د ب و س ا ل م و خ ب ا ب دا و ا ی ا ن له پ ی ع ه م ه ر
ئه ک ر د ش ت ی پ ی و ی س ت ی ا ن به و ش ت ه ه ب و و له ه ه ن د ی ک ا ت ا و پ ی ع ه م ه ر ه ی چ ش ت ی نه ب و و ب ی ا ت د ا ت ی
به ش ه م ه و ه ر و ی ل ی و ه ر ئه گ ی ر ا ن و و ل ا م ی ا ن ی نه ئه د ا نه و ه، خ و ا ی م ه ز ن ف ه ر م و ی:

﴿وَأَمَّا تُعْرَضْنَ عَنْهُمْ إِبْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا﴾ و ه ئه گ ه ر
ت و ر و و و ه ر ئه گ ی ر ی له خ ز م ا ن و ه ه ژ ا ر و ر ی و ا ر ا ن ک ا ت ی دا و ا ی ش ت ی ا ن له ت و ک ر د و ه ی چ
ش ت ی ک ت ل ا نه ب ر له به ر ئه و ه ی ت و چ ا و ه ر و ا ن ی م ی ه ر ه ب ا ن ی و به ز ه ی ی خ و ا ی پ ه ر و ه ر د گ ا ر ی
خ و ت ئه ک ر د ش ت ی ک ت ب و به ن ی ر ی به و a ن ی ب د ه ی، د و ا ی ی ت و گ ف ت و گ و ی ه ک ی نه ر م و ئ a س a ن
به و a ن ب ل ی و به ل ی ن ی a ن ب د ه ر ی ئه گ ه ر خ و a ش ت ی ک ی ب و ن ا ر د م ئه ت a ن د ه ی ی.

﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ﴾ و ه ت و د ه س ت ی خ و ت م ه به س ت ه به م ل ی خ و ت ه و ه و
ه ی چ ش ت ی نه به خ ش ی له د a ر a ی ی خ و ت و به ش ی خ ز م a ن و ه ه ژ a ر و ر ی و ا ر ی ل ی نه د ه ی له
ک a ت ی ک a خ a و ه ن ی س a م a ن ب و ی. ی a ن ی ت و د ه س ت م ه گ ر ه و له به خ ش ی ن به و ی نه ی ک ه س ی د ه س ت ی
خ و ی ب ه س ی به م ل ی ه و ه.

﴿وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا﴾ و ه ت و د ه س ت ی خ و ت د ر ی ژ م ه ک ه له
d a r a ی ی خ و ت a به ه م و و ج و ر ی و له س n o r ی ئ a س a ی د ه ر چ ی و ه س چ ش ت ی ک به د ه س ت ه و ه
نه م ی ن ی، د و a ی ی ت و د a n ی ش ی به ل و م ه ل ی ک r a و ی خ o a و ل a ی ئ a د ه م ی z a d، چ o n ک ه د ه س ت ب l a و ی
l a ی x o a چ a k ن یه، د ه س ت له ه m o و l a ی ه ب r ی و به ر o ت ی d a n ی ش ی و نه ت o a n ی ب چ ی ت ه
د ه ر ه و ه.

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ﴾ به ر a س ت ی پ ه ر و ه ر د g a r ی ت o d a r a ی ی ب o ه h r
ک ه س ی ئ a ر ه ز و ی ه ب ی f r a o a ن ئه k a o، ک ه م ی ئه k a t ه و ه ب o ک ه س ی ئ a R ه Z o ی ه B ی به g o ی R ه ی
z a n ی a r ی خ o ی ه m o و ش ت ی له ج ی گ ه ی ش ی a و ی خ o ی a د a n n ی، چ a k ه و خ r a پ ه ی به n d e k a n ی
خ o ی ئه z a n ی به d a r a ی ی ک h m و ز o r ب o ی a n، و ه k ئه f h r م o ی.

﴿إِنَّهُ كَانَ بِعَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا﴾ به R a S ت ی پ ه R ه D g a r ی T o ñ a g a d a R e B o S o o d y
به n d e k a n ی خ o ی و ئه B ی n ی پ ی o ی S ت ی ئه o a n، d a r a ی f r a o a n ئه به خ ش ی به ه n d y ک h s، ک h m
ئe d a به h n d y ت r o ئه ی a n b a به R o ی ه به g o ی R ه ی S o d y ت a ی ی ه ت ی خ o ی a n.

بیروباوهرو دهستوری نایینی ئیسلام فهرمانی بی دراوه مام ناوهندی بی بو زورشت. ئه بی لای وانه بی خوا نیو باوهری بهچند خواجه نه بی، خواجه کی تنها په رستی. فهرمانی نه داوه هیچ که سی خاوهنی سامان نه بی یا خاوهنی دارایی بی شوماری له سنور دهرچویی. فهرمانی نه داوه تاکه که سی یا تا قمن دارایی دانیشتوان زهوت بکه ن. فهرمانی نه داوه هیچ که سی ئه و شته ی ئاره زوی بکا بو ی پهیدا بی و خوی به پیستی به سهر دانیشتوانا به ئاره وایی بو به دهست هیتانی ئاره زوی خوی.

فهرمانی نه داوه به واز هیتان له جیهان و چۆل په رستی و که نارگیری له تیکه لاوی دانیشتوان. فهرمانی نه داوه دواي هه وه سی ئاژه لی خۆت بکه وی. به لکو فهرمانی داوه مروف له سنوری بو دیاری کراوی خۆباوه رستی. کارگوزار بی. سنوری دان ی بو دهسته لاتی خوی. دادپه روه ری. توانا دار بی له راپه راندنی کاری دانیشتوانا. سنورو نه دازه ی سامانی به گویره ی یاسایی. به خشی نی خاوهنی سنوری، ئه وانه هه مویان سنوریکیان بو دانرا له و سنوره وه رنه چن نه بو سهر وه نه بو خواره وه.

به راستی نایی پیروزی ئیسلام چاکه ی دیاری کردوه. فهرمانی خوی به و جوړه ناسیوه که دهستوره که ی له سهر بنچینه ی ئاقه که سی یا کۆمه لیک ی تایه تی دانه راره، هه ر شتی ئاده میزادی پیوه به سترایی و گه شه بکاو پیش که وی ژانیان به و شته پیویسته له سهر کار به دهستان ئه و شته بو خویان و به دانیشتوانی سازین بهر پرسیارن له نه دانا، پیویسته دانیشتوانیش بو خویانی ساخته به یین به یی دژی که سی تر. که واته هه ر شتی خاوهنی سود بی بو هه ر لایه، ئه و شته ی پیویستی سهر شانی هه موو که سی بی یا وچاکی، ئه بی بیکات و پی هه لسی.

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِغْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيراً﴾
وه ئیوه مناله کانتان مه کوژن له بهر ترسی هه زاری نیژ بن یا میینه و نایی زینده به چال بکرین یا بکوژرین به جوړی تر، ئیتمه رۆزی نه ده بن به و منالانه و به ئیوه ییش، پیویستمان کردووه هه موو لایه کتان به خپو بکه بن، ئیتر بوچی خه فته تی برسیتی ئه خون. به راستی

تهفسیری زمانکویی

کوشتی منال کانتان ههلهیه کی زور گه ورهیه و گوناھیکی خراب و زوشته، نه بیته هوی بنه بر بوونی مروث و کوتایی بی هاتی ره گه زی خوتان، به بی ناونیشان و بی یاریده دهر نه پون، بی بهش نه بن له چاکه ی خوا پرستی نه وان، نیشتمان به بی خزمهت نه میتته وه .

﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ وه ئیوه نزیککی داوین پیسی مه که ون، خوتان له پیسه کیه کانی داوین پیسی دوور بگرن ، وهک ته ماشاگردنی ژنانی بیگانه و منالانی جووان و دهست بازی و ماچ کردنیان، چونکه نه وانه نه بنه هوی داوین پیسی له نه بجامدا . به راستی داوین پیسی کرده وهیه کی زور قیزه ون و ناجوره و نه وه پری خراپه ی تیدایه و ریگه یه کی خراپه داوین پیسی، له گونا هه گه وره کانه، مایه ی هور و ژاندنی دوژمنایه تی و کینه و بی متمانه ییه، بی شیل گردنی ناموسی بی تاوانانه، نه بیته هوی تیکه لاوبونی ره گه زی به کتری، نه بیته هوی تواندنه وهی کومل به سه بو خراپی داوین پیسی: نه گهر که سی یه وهی جنیو بدا به که سی تر له داوین پیسی خراپتری دهست ناکه وهی جنیوی بی بدا، که واته پیویسته نه و دهر گایه دا بخری ونه کریته وه .

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ وه ئیوه که سیکی نه وتزی و مه کوژن خوا قه ده غه ی کرده کوشتی مه گهر به فهرمانیکی راستی و شایسته، وهک نه وهی که سیکی بی تاوونی کوشتی یا داوین پیسی کردی دوای ژن هیتانی یا له ئایینی ئیسلام وهر گه رابی .

﴿وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا﴾ وه ههر که سی بی تاوانی بکوژری که شایانی کوشتن نه بی دوایی ئیمه گپرا ومانه بو به پیره بهری کوژرا وه که هیز و توانا بو توله کردنه وه له بکوژه که، بو میرات گر و کار به دهستان هیه کوشتی نه و که سه ی نه وهی تاوانه ی کوشته، یا خوین وهر گرتن به گویره ی فهرمانی خوا یا لی خوشبونی له و بکوژه .

﴿فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا﴾ دوایی کار به دهستی نه و کوژرا وه له کوشتی نه و بکوژه دا له سنووری دیاری کراوی خوا دهر نه چی و به گویره ی یاسای خوا

بی، به ههر شیویه ناسانه بهو جوړه بیکوژی، یانی دووای کوشتن ریزی مروفایه تی بدریتی، نهی سوتین و رای نه کیشن و نه دنامه کانی نه برن، جگه له بکوژه که که سی تر نه کوژی. به راستی کار به دهستی کوژ راوه که یاریده ی دراوه له لایه ن یاساو کار به دهستانه وه تۆله سەندن له بکوژه که .

﴿وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ﴾ وه تیوه نریکی دارایی هه تیوی بی باوک مه کهون، نه وهک تیوه رابکیشی بۆ لای دهست کاری کردنی به خوادرنی یا به جگه ی خوادرن و که بینه هو ی زیان بۆ نهو داراییه مه گهر به ریگه یه کی نهو تو نهو ریگه یه چاکر بی بۆ دارایی نهو هه تیوه، وهک نهو ی بحرته ئیشه وه بۆ پیدا کردنی قازانج و گه شه پیکردنی یا به کار به پیرئ بۆ به خیر کردن و خویندنی هه تیوه که، تیوه نریکی نهو داراییه مه کهون هه تا هه تیوه که نه گا به تهوای نه قلی خو یی و ته مەنی نه گاته پازده سالی یا هه زده سالی و قازانج و زانی خو ی جوی چ نه کاته وهو نه توانی کاروباری خو ی بیا به تیوه .

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾ وه تیوه جی به جی بکه ن نهو په یمانه ی داوتانه به خوا که به فەرمانه کانی هه لسن و داوتانه به یه کتری که یارمه تی یه کتری بده ن و پشان سپراوه چاودیری دارایی هه تیوان بکه ن. به راستی خاوه نی په یمان بۆ جی به جی کردنی ناوه روکی په یمانه که پر سیاری لی نه کری پاداشتی چاکه و خراپه ی وه نه گری .

﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوبًا بِالْقَيْسُطِ الْمُسْتَقِيمِ﴾ وه تیوه به تهوای منه کانتان بیون .

بۆ بکره کان هه رکاتی پیوانه تان کردو، تیوه کیشانه بکه ن به ترازوییه کی راست و سه نگ و مه نی دیاری کراو. به کاره ی تانی پیوانه و کیشانه به تهوای په یوه ندی به ئاینیکی ته نهاوه و داب و نه ریتیکی ته نهاوه نه. په یوه نداره به هه مو ناده میزاده وه .

﴿ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ نهو پیوانه و کیشانه به تهوای و راستی چاکترن له بۆ دوواری تیوه له جیهاندا بۆ بلاو بونه وه ی راستی و دهست پاکی تیوه له کرین و

فرۆشتندا، نه‌یته هۆی راکیشانی دانیشتوان بۆتان و نه‌نجامه‌که‌ی شیرین‌تره‌ بۆ پاشه‌رۆژی هه‌ردوو جیهان .

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾ وه‌ تۆ دوا‌ی شتی مه‌که‌وه‌ زانیی بی گومان‌ت پی‌ی نه‌بی، دوا‌ی لاسایی کردنه‌وه‌و گۆتره‌کاری مه‌که‌وه‌ به‌بی به‌لگه‌ی بی‌گومان و په‌سه‌ند، ته‌مه‌نی خۆت به‌فیرۆ مه‌ده‌، دوا‌که‌وتنی به‌بی به‌لگه‌ په‌شیمانی له‌ دوا‌وه‌یه .

﴿إِنِّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ به‌راستی هه‌ریه‌که‌ له‌ گۆیچکه‌ و چاو و دل پر‌سیاریان لی ته‌کرئ له‌و شته‌ی خاوه‌نه‌کانیان کردویانه‌ له‌ چ شتی‌کا به‌کاریان هیتاوه .

بۆ زانین: لاسایی کردنه‌وه‌ی جگه‌ی خۆت و دوا‌که‌وتنی له‌قه‌رمانی ئاییندا به‌بی نه‌وه‌ی به‌لگه‌ت بۆ ده‌رکه‌وئ قه‌ده‌غه‌یه‌ و نیشانه‌ی نا‌ته‌وا‌وی خۆته‌، پی‌ویسته‌ نه‌وپه‌ری توانای خۆت بجه‌یته‌ کار بۆ دۆزینه‌وه‌ و زانیی هه‌موو شتی، هه‌ر که‌سی شایانی فترا‌دان نه‌بی و چاک و خراب جوئ نه‌کاته‌وه‌، نه‌و که‌سه‌ به‌گۆتره‌کاری فتوا و فه‌رمان ده‌ربکا ، نه‌و که‌سه‌ بوختانی به‌ خوا و پی‌غه‌مه‌ردا کردوه‌. به‌داخه‌وه‌ له‌م سه‌رده‌مه‌ی ئی‌مه‌دا فتوا ده‌رکه‌ری نه‌زان و نه‌خو‌ینه‌وارو بوختان هه‌لبه‌ستی زۆر په‌یدا بوون بازرگانی پی‌وه‌ نه‌که‌ن، هه‌ر بۆ نه‌وه‌ی پاره‌ و پول په‌یدا بکه‌ن و خو‌یانی پی‌ به‌خیو بکه‌ن، دو‌کانی ته‌لاق چاک کردنه‌وه‌و جگه‌ی ته‌لاقیشی داناوه‌، وایش نه‌بی به‌بو‌نه‌وه‌ درۆ و بوختان و به‌کرئ گیرا‌وی خو‌ی ته‌شاره‌ته‌وه‌ به‌فیل و چا‌وبه‌ست کردنی دانیشتوانی کردوه‌ به‌ پیشه‌ بۆ خو‌ی به‌نا‌وی نی‌سلامه‌وه‌، هه‌ر له‌و ده‌ست برانه‌یه‌ هه‌ندی که‌س پارت و رپ‌یک‌خرا‌و و حیزبی ساخته‌ نه‌ه‌ین به‌ پاره‌ و به‌ پول بۆ هاندانی بی با‌وه‌ران و داگیر‌که‌ران، پ‌رو پا‌گه‌نده‌ نه‌که‌ن بۆ نی‌سلام به‌ رو‌واله‌ت له‌ ژیره‌وه‌ تیره‌و خه‌نجه‌ری ژه‌ه‌را‌وی ئاراسته‌ی نی‌سلام نه‌که‌ن .

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ وه‌ تۆ مه‌رۆ به‌ نی‌و زه‌ویدا به‌ ده‌غیه‌ و ده‌ماره‌وه‌، هیدی و له‌سه‌ر خربه‌ له‌ رۆیش‌تندا و خۆت به‌گه‌وره‌ مه‌گره‌، به‌راستی تۆ ناتوانی کون بکه‌یته‌ زه‌وی به‌و رۆیش‌ته‌ و نا‌گه‌یته‌ کی‌وه‌کان

به دریژی خؤ و به گورهیی لهشت. زورجاران بهدی نه کری مرؤی نه زان و ناکهس بهچه خؤ هه له کیشتی بهیی نیشانه و به لگه گورهیی بؤ خؤی دانه نی له و کاتانه دا خاوه نی دارایی و سامان و پله بن. به لام له کاتی تنگانه دا و له کاتی پروودانی خراپه سه رگه ردان نهیی و نازانی سه ر بؤ چ لایه ده رکا و بهیی دؤست نه میٔشه وه، له کاتی کا دهستی له کار کیشرایه وه و سامان و پله کی نه ما به وینه کی که ولی کون له نیو خیرانه کانیا نا دانه نیشن بهیی نرخ و کهس باسیان نا کا. به لام مرؤی ژیر و خاوه ن بیر و کارا مه خؤی لی ناگوری، بیر له منالی و هه زاری خؤی نه کاته وه پرؤی له پرؤان ده مار به سه ر هیچ که سا نا کا. به جگه کی خؤی ته میٔ خوار بووه، نه وه مرؤفه لای هه مو که سی به دریزه له کاتی سامانداری و خاوه ن پله ییدا و له کاتی نه مانی پله یی و هه زاریش دا به دریزه.

﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئَةً عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ هه مو یه کی له و شتانه ی پی شو که خوا فه رمانی پی دا ون هه ر له فه رموده ی خوا (لا تَجْعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ) هه تا دوا بی که قه ده غه کرا ون گونا هه کانیا ن خرا بن لای خوا و نه وه که سانه ی بیان که ن شایانی سزا و تؤله لی سه ندنن. به راستی نه وه یاسایانه گه وره ترین یاسان و گونجاوی هه مو کات و جیگه به کن.

﴿ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾ نه وه فه رمان و یاسایانه هه مو یان که باسکران له وانه ی فه رماندرا به کردنی هه ندیکیا ن و نه کردنی هه ندیکیا ن له و شتانه ی به سه روش په روه ردگاری ناریدی تی بؤ لای تؤ له و شتانه ن نه قل فه رمانیا ن پیٔ نه دا و هه مو یان له جیگه کی خؤیا نا دانرا ون، هه ر که سی کاریا ن پیٔ بکا به راستی دهستی به داد په روه ریه وه گرتوه له هه ردوو جیهانا تووشی گیرو گرفت و خراپه نابی.

﴿وَلَا تَجْعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَذْخُورًا﴾ وه تؤ مه گیره له گهل خوا دا وای منه ی له گهل خدا چهن د خوا به بؤ په رستن، دوا بی تؤ فری بدریته نیو ناگری دوزه به لؤمه کراوی و دور له میهره بانی و به زه یی خوا و تانه ت لی بدری له لایه ن فریشته کان و باوه دارانه وه.

بت پەرستان پروایان و ابو که خوا له ره گه زى فرشته کان چه ندين کچى هه به،
بروايستان و ابو کور چاکره له کچ، له گهل نه وه بشدا کور یان بو خویان دائه نا و کچیان
بو خوا به ره وانه زانی خویا مدزن به سهر زه نشته وه به وان نه فهرموى:

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم

بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا يَبْتَغُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

﴿٤٢﴾ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾ تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ

السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ

لَا يَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

﴿أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا﴾ ئایا دواى چۆن پهروه ردگارى
ئیه کوره کان نه دا به ئیه به تابه تی نه یان به خشى به ئیه که کور گه وهره ترى منالانه لاتان
و بو خوی وهرگرى چه ندين کچى له فرشته کان که لای ئیه بى نرخه، چاکه کان بدا
به ئیه که کوره و خراپه کان دانى بو خوی که کچه له فرشته کان .

﴿إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا﴾ به راستى ئیه بى پهرست گفتوگویه کى زور
گه وهره خراپ نه لاین: خوا کچى هه به له فرشته کان، چونکه خوا هاو به شى بو نیه و بى
وینه به، خوا له وه دوورتره منالى هه بى .

﴿ و لقد صرفنا في هذا القرآن ليدكروا ﴾ وه بهراستی ئیمه روغان کردوه تهوه چهند جاری لهم قورئاندا بهلگهی ئاشکرای بههیز لهسهر بونی خوا و بی وینهیی خوا له بهرئهوهی ئەوان ئامۆژگاری وەرگرن و تهمی خوا بن و واز له بی باوهری بهین و یادی خوا بکه نه وه و منال بۆ خوا دانه نین .

﴿ و ما یزیدهم إلا نفورا ﴾ وه ئەو رونکردنه وه و دوویات کردنه وهی بهلگه کان بۆ ئەوانی زۆر نه نه کرد مه گهر دوور کهوتنه وه له راستی، دواکهوتنی لاسایی کردنه وهی باو باپیریان له ناراستیدا .

﴿ قل لو كان معه آلهة كما يقولون إذا لا تبتغوا إلى العرش سبيلا ﴾ تۆ بلی: ئە گهر له گهل خوادا چەندین خوایه تر هه بوايه وهك ئیوه ئەیلین، ئەو کاته بهراستی ئەو خوايانه ئە چون بۆ لای ئەو کهسهی که خاوهنی بونه وهران و پاشا و پهروهردگاری هه مویانه و ریگهیه کیان پهیدا نه کرد بۆ خۆیان بۆ ئەوهی بچن به گژیا و سه ربکه ون به سه ریا . بیگومان ئەو کاته جیهان تیک نه چو . به وینه ی پاشایانی ئیستا .

﴿ سبحانه وتعالى عما يقولون علوا كبيرا ﴾ پاك و خاوبنی و بالا دهستی بۆ خوا ی تاك و ته نه ایه و دوره له وهی ئیوه ئەیلین بهو بالا دهستی زۆر گه و ره و دوره له وهی ئیوه ئەیلین له هاو به شدانان بۆ خوا . بیگومان هه ر خوایه کی ته نه ا هه دیه بۆیه سه روشتی بونه وهران وهك خۆی ماوه ته وه و ناگۆری .

به م جو ره یش مانای ئەو رسته یه کراوه . ئە گهر له گهل خوادا چەند خوایه تر هه بوايه ، ئیتر ئەو خوايانه نه ستیره بن یا ئاده میزاد یا به ردی بی گیان یاشتی تر ، ئەوان هه مویان دروست کراوی خوان ئەبی خوا به رستن که واته ئیوهی بت په رست جگه ی خوا مه په رستن ، چۆن ئەوانه ئیوه له خوا نزیک نه که نه وه ؟

﴿ تسبح له السماوات السبع و الأرض ومن فیهن ﴾ حه وت ئاسمانه کان و زه و ی و که سی له نیوان ئاسمانه کان و زه ویدان پاك و به رزی ده رئه برن بۆ خوا و دوری نه خه نه وه له و شتانه ی ناره وان بۆ خوا ، هه ریه که یان به جو ره زمانیکی تاییه تی خۆیان ، هه مویان بهلگهن له سه ر توانا و یه کیتی خوا و پاکی له منال بۆی ده رئه برن .

﴿و إن من شيء إلا يسبح بحمده و لكن لا تفقهون تسبحهم﴾ وه هیچ شتی له‌بونه‌وه‌ران نیه مه‌گه‌ر نه‌وشتانه‌خوا دور نه‌خه‌نه‌وه له‌کاری ناشایسته به‌هۆی سوپاسی خواوه به‌لام ئیوه‌ی بت په‌رست نازانن به‌جۆری دوورخسته‌وه‌ی نه‌وان له‌کاری ناشایسته بو‌خوا، چونکه به‌زمانی نه‌یلین ئیوه نایزانن .

﴿إنه كان حلیمًا غفورًا﴾ به‌راستی خوا‌خواه‌نی هیمنی زۆره و په‌له‌ی نیه بو‌سزادانی بی باوه‌ران که هاوبه‌ش بو‌خوا دائه‌نین، لی خوشبوونی زۆره بو‌ئو که‌سانه‌ی په‌شیمان نه‌بئه‌وه له‌کرده‌وه‌ی خراب .

هه‌موو شتی پاک و‌خواوینی ده‌رئه‌برن بو‌خوا، به‌لام ووتنی ئه‌و پاک و‌خواوینی یه نه‌گۆری به‌گۆره‌ی جیاوه‌ازی جۆری ئه‌و شتانه: نه‌وانه‌یان خواه‌نی ئه‌قلن به‌زمانی گفتوگۆی خۆیان ئه‌یکه‌ن، جگه‌ی نه‌وان به‌زمانی تر به‌و ژبواره‌که به‌لگه‌ن له‌سه‌ر نه‌خشه‌کیشیکی بی وینه. زمانی ژبواری خۆی له‌خۆیا به‌هیزتره له‌سه‌ر یه‌کیتی خوا له‌زمانی گفتوگۆ، چونکه پێویستی به‌به‌لگه‌هه‌یه . به‌لام نه‌وان خۆیان به‌لگه‌ن له‌سه‌ر یه‌کیتی خوا. بی خواکان و‌بت په‌رستان له‌پاک و‌خواوینی خوا ناگه‌ن و‌نایانه‌وی بیزانن و‌خۆیانی لی کویر نه‌که‌ن بو‌زانیی نه‌ینیه‌کانی خوا. ئه‌بی بزانیی خوا خواه‌نی دوو نامه‌یه بو‌باوه‌رینان به‌خوا. یه‌که‌میان قورئانی پیرۆز به‌گفتوگۆی په‌ک خه‌ر خوای پی ئه‌ناسینی. دووه‌میان بونه‌وه‌ران که به‌زمانی ژبواری و‌بژیو خوامان پی ئه‌ناسینی .

کاتی خوای مه‌زن باسی قورئان و‌دوو‌بات کردنه‌وه‌ی قورئانی کرد. له‌مه‌ودوا بو‌مان روون ئه‌کاته‌وه شیوازی باوه‌رداران و‌هه‌لو‌یستی پیغه‌مه‌ر به‌رانبه‌ریان. ئه‌گیرنه‌وه کاتی خوای مه‌زن سوره‌تی (تبت) ی نارد ه‌خواره‌وه، ژنه‌که‌ی ئه‌بو له‌هه‌ب به‌ردیکی هه‌لگرت هات و‌ئه‌بویه‌کر له‌خه‌مه‌ت پیغه‌مه‌ردا بوو، ئه‌و ژنه پیغه‌مه‌ری نه‌بینی، به‌ئه‌بویه‌کری ووت: هاو‌ریک‌ه‌ت له‌چ شو‌ینیکه باسی خراپه‌ی منی کردوه. ئه‌بویه‌کر ووتی: سویندم به‌خوا: هیچ خراپه‌یه‌کی به‌تۆ نه‌وتوه و‌نایشی لی، ئه‌و ژنه گه‌رایه‌وه‌وه ئه‌ی ووت: ئه‌م به‌رده‌م هینا بیده‌م به‌سه‌ریداو برینداری بکه‌م. ئه‌بو به‌کر ووتی: ئه‌ی پیغه‌مه‌ر: ئه‌و ژنه هات و‌تۆی نه‌دی. پیغه‌مه‌ر فه‌رموی: به‌لی: نه‌یدیم، فریشه‌یه له‌نیوان من و‌ئودا بو، بو‌ئو رووداوه خوا فه‌رموی:

وَإِذَا قَرَأْتَ

الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا

مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ

وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُمْ وَلَوْ أَنْ أَدْبَرْتَهُمْ نُفُورًا

﴿٤٦﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى

إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾ أَنْظِرْ

كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

﴿ و إذا قرأت القرآن جعلنا بينك وبين الذين لا يؤمنون بالآخرة حجابا مستورا ﴾ و ههركاتی تو قورئانت نه خویند نیمه گیر ابومانو دامن نابو له نیوان توو له نیوان بی باوهرانی نه و تو باوهر برورژی دوا بی نایه رن پهردهیه تو دابیوشی و بی باوهران نه تبینن و نازارت بدهن و ریگه له دلیان بگری و سود له قورئان و هرنه گرن. وهك خوا نه فهرموی:

﴿ و جعلنا على قلوبهم أكنة أن يفقهوه ﴾ وه نیمه دامن نابو له سهر دلی بی باوهران پهردهیه كه لهو قورئانه نه گهن و سود له مانا و ناوهرؤكه كهی و هرنه گرن .

﴿ و في آذانهم وقرا ﴾ وه نیمه دامن نابو له گویچكه كانیانا قورسای و كهری ههتا نهو قورئانه نه بیسن .

بو هوئی هاتنه خواره وهی نهو رستانه ی رابوردوون نهو هویه شیان بو گیراوه ته وه كه بت په رستان کاتی پیغمهر قورئانی بخویندایه به رده می پیغمه ریان نه گرت و ههولیان نه دا

ته فسیری زمناکوی

كه نه يه لن بيخوينى، خوا فەرموى: تۆ برۆ و قورئانى خۆت بخوينەو بانگى دانىشتوان بكە
بۆ لاى ئايىنى خوا نرخ بۆ بى باوەران دامەنى. ئيمە تۆ ئەپاريزين وريگە لەوان ئەگرين
نازاري تۆ بدەن .

﴿ و اذا ذكرت ربك في القرآن وحده و لوا على اديبارهم نفورا ﴾ وه هەر كاتى تۆ
باسى پەروەردگارى خۆت بکردايە لە قورئاندا بەتەنها و بت ووتايە (لاإله إلا الله) بى
باوەران پشتيان ئەکردە تۆ و وازيان لە گوى گرتى قورئان ئەهينا و دوور ئەکەوتنەوه،
ئەيان ووت: زۆر سەپىرە چۆن بەتەنها باسى يەك خوا ئەکاو ناوى خواکانى تر نابا؟
مەبەست لەراکردنيان و پشت تى کردنيان ئەوهبو ئەيانزانى نهينى ووشەى (لاإله إلا الله)
ئەوه ئەگەينى چينايتى باوى ئەماوه و مەشاي ئەکرى بەگويەلاى شايسەتى
خۆى، ئەك بەهۆى دارايى و ره گەز و شتى ترهوه .

﴿ نحن أعلم بما يستمعون به إذ يستمعون إليك و إذ هم نحوى ﴾ ئيمە زانائرين
بەهۆى شتيكى ئەوتۆ ئەوان گويى بۆ ئەگرن لە گالته کردن بەتۆ و بە قورئان کاتى ئەوان
گوى ئەگرن لە تۆ قورئان ئەخوينى و کاتى ئەوان چفشە ئەکەن لە گەل يەکترى و
ئەيانەوى يلائيکت بۆ دروست بکەن .

بەکورتى ئەوان بەدليكى پاکهوه گوى لە تۆ ناگرن. بەلکو بەدليكى پيس و رقەوه
گوى لە تۆ ئەگرن و ئەلين: موحەمەد جادوگەرە و جادوى بۆ ئەکرى ئەگينا مەشايكى
نەخوينەوار چۆن ئەو کارە پەك خەرانە ئەهينى؟ وهك خوا ئەفەرموى:

﴿ إذ يقول الظالمون إن تتبعون إلا رجلا مسحورا ﴾ تۆ بىرى ئەو کاتە بکەرەوه
ستەمکاران ئەلين: ئيوە دواى هيچ شتى ناکهون مەگەر دواى پياوى ئەکەون جادوى لى
کراوه ئەگينا ئەو پياوه ئادەمیزادە وهك ئيمە وايە و خوا ئەفەرموى:

﴿ أنظر كيف ضربوا لك الأمثال فضلوا فلا يستطيعون سبيلا ﴾ تۆ تەماشايە بکە بت
پەرستان چۆن وينە لى ئەدەن بۆ تۆ چەندين وينە، هەنديکيان ئەلين: موحەمەد شيتە، يا

جادوگر و پۆشه زان و شایهه، دوایی له ریگهی راست لایان داوه، دوایی توانای نهوهیان نیه ریگهی راست بدۆزنهوه و تانه بدهن له تۆ به جۆری مرۆفی ژیر و بی لایه و هری بگری .

کاتی خوای مهزن له مهوهر باسی زیندو و بونهوه و کۆبونهوهی ئاده میزادی کرد دوای مردنیان له روژی دوایدا، لهم نایه تهی دوایدا باسی نهوه نه کا بی باوهران به چ شتی و به چ به لگه یه نه توانن بلین: زیندو بونهوه نیه و تانه له تۆ نه ده ن و نه فهرموی:

وَقَالُوا إِذْ أَذَاكُنَا عِظَمًا وَرَفْنَا إِنْ نَأْمَعُوْثُونَ خَلَقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾
 قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْفُرُ
 صُورَكُمْ فَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
 فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ
 يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْجُدُ لِأَيْدِيكُمْ يُحْمَدُ
 وَتُظَنُّونَ أَنْ لَبِئْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٢﴾

﴿ و قالوا انذا كنا عظاما ورفاتا اننا لمبعوثون خلقا جديدا ﴾ وه بی باوهران نهلین: نایا کاتی ئیمه بین له دوای مردن به چه نندین پارچه ی ئیسک و به خۆلی رزاو نایا به راستی ئیمه نه کرینه وه به بونهوه ریکی تازه، چۆن شتی وای و نهو زیندو بونهوه یه زۆر دوره. وه لامی نهو بی باوهرانه نه دریته وه کهسی توانیستی ئیوه دروست بکات یه کهم جار له نه بونهوه بۆ لای بون ئاسانه لای نهو جاری تر زیندو و تان بکاته وه بۆ جاری دووههم له سه ر بنچینه ی نه ندانه کانتان، وهك خوا نه فهرموی:

﴿قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ﴾ تۆ بلی بهبی باوهران: ئیوه بهردبونایه یا ئاسن له رهقی و هیزدا یابونهوهی بونایه گهورهی لهدلی ئیوهدا و بهدوری بزائن گیان بکسری بهبهریدا. ئیوه نهگهر نهوانهیشن ئیمه نهتوانین بتانکهین به مروڤیکی وهك ئیوهی زیندو، کهسی بتوانی نهوانه بکا به مروڤیکی زیندوو نهتوانی ئیوهیش لهدوای مردن زیندوتان بکاتهوه و پارچه رزیوه کانتان کۆبکاتهوهو گیان بکا به بهرتانا.

﴿فَسَيَقُولُونَ مَنْ يَعِدُنَا قُلْ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ دوایی بی باوهران نهلین: چ کهسی ئیمه نهگیرتهوه بۆ لای زیندوبونهوه دوای ئهوهی بووین به تۆزی با بردو، تۆ بلی: کهسیکی نهوتۆ ئیوه نهگیرتهوه یهکهه جار ئیوهی دروست کردوه و ئیوه خاک بون. ﴿فَسَيَنْفَضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا﴾ دوایی بی باوهران سهری خۆیان بهرز نهکهنهوه بۆ لای تۆو سهری خۆیان رائهوهشین به گالشهوه و نهلین: چ کاتی ئهوه زیندوبونهوهیه پهیدا نهبی، تۆ بلی: لهوانهیه ئهوه زیندوبونهوهیه زۆر نزیکبی.

﴿يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا﴾ ئهوه روژهی خوا داوا نهکا ئیوه بینه دهرهوه له گۆره کانتان وزیندوتان نهکاتهوه، دوایی ئیوه به سوپاس کردنی خواوه ئیوه وهلامی خوا نهدهنهوه بهسهه شۆری و لاوازییهوه، ئیوه گومان نهبهن لهبهه سامناکی ئهوه روژه دانهیشتون له جیهاندا مهگهر ماوهیه کی کهم روژی یا ههندی له روژ.

لهدوایدا خوای مهزن فهрман نهدا به بهندهکانی خۆی که پهیرهوی گفتوگۆی چاک بکهین و نهفهرموی:

وَقُلْ لِّلْعِبَادِ يَقُولُوا الَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ

عَدُوًّا مُّيْنًا ﴿٥٣﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ رَحْمَتُكُمْ أَوْ إِنْ يَشَاءُ
يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٤﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ
وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ دُونَهُ فَلَا
يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ
يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ
رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مُحَذِّورًا ﴿٥٧﴾

﴿قل لعبادي يقولوا التي هي أحسن﴾ توبلی به بنده کانی من به باوهردار و بی
باوهریانه وه گفتوگوی چاک بکهن و گفتوگوی راستی و داداپهرووری نهوتو بکهن چاکتر
بی ونرخه که ی هدرشتی بی، یانی نه گهر له گهل تودا که سی شنیکی ناخوشی به کارهینا تو
به نهرمی و به بی توربون وهلامی بدهره وه. هوی هاتنه خواره وهی نهو نایه تانه نه وه به وه بت
په رستان نازاری موسلمانیان نه دا، دوا ی شکاته که یان هینایه خزمهت پیغمهر و خوا ی
مه زن نهو نایه ته ی نارد ه خواره وه .

﴿إن الشیطان ینزغ بینهم إن الشیطان کان للأنسان عدوا مینا﴾ به راستی شهیتان
خرابه نه خاته نیوان ناده میزاده وه، زور جاران به کارهینانی توره بی به رانبهری به توره بی
سهر نه کیشی بو لای روداوی زور ناله بار گفتوگوی نابه جی وانه بی خرابه دروست بکات
له نیوانیانا. به راستی شهیتان دوژمنیکی ناشکرایه بو ناده میزاد هه رگیز تیناکوشی بو
چاکبونی نیوان ناده میزاد. نه وه بو جاری عومهری کوری خه تاب له گهل بی باوهریکا تیک
چون، نه گهر پیغمهر ﴿ﷺ﴾ ناموژگاری خودای به عومهر رانه گه یاندایه خرابتری لی پهیدا
نه بوو .

﴿ربکم أعلم بکم إن یשא یرحمکم أو إن یשא یعذبکم﴾ پەرورده کهری ئیوه زاناتره له بهسهرهاتی ئیوهو بهوشتهی ئه‌بی بههوی چاکبوونی ئیوهو خراپ کردنی ئیوه نه‌گهر خوا ئاره‌زوی کرد میهره‌بانی نه‌کا له‌گهل ئیوهو له ئیوه خوش ئه‌بی نه‌گهر شایانی ئیوه بی، یا نه‌گهر ئاره‌زوی کرد سزای ئیوه نه‌دا کاتی شایستهی سزایبون. به‌لام کاتی پیغه‌مه‌ر فهرموده‌ی ئیمه‌ی به‌وان راگه‌یاند .

﴿و ما أرسلناک علیهم وکیلا﴾ وه ئیمه‌ تو‌مان نه‌کردو ه‌بو سهر بی باوه‌ران به‌سپهرای کاری نه‌وان و نه‌یه‌لی بی باوه‌ری بکه‌ن یا باوه‌رداریان بکه‌ی. گه‌یاندنی فهرمانی ئیمه‌ت له‌سهره به‌وان .

﴿و ربک أعلم بمن فی السماوات و الأرض﴾ وه پەرورده‌گاری تو‌ زاناتره به‌که‌سی و به‌وشتانه له‌ ئاسمانه‌کان و له‌زه‌ویدان، ههر ئه‌و نه‌زانی به‌سودو به‌ زیانیان و به‌شتی شایانی نه‌وانبی .

﴿و فضلنا بعض النبیین علی بعض﴾ وه ئیمه‌ ریزی هه‌ندی له‌ پیغه‌مه‌رانمان داوه به‌سهر هه‌ندی ترینا. ههر به‌وجۆره‌ی خوا هه‌ندی له‌ فریشته‌کانی هه‌لبێژاردوه‌و نادرونی بو‌ لای پیغه‌مه‌ران به‌وینه‌ی جبره‌ئیل نادرویتی بو‌ لای پیغه‌مه‌ران که‌موژده‌ بده‌ن به‌ئاده‌میزاد و بیان ترسین، ههر به‌وجۆره‌ی ریزی هه‌ندی له‌ فریشته‌کانی داوه به‌سهر هه‌ندی ترینا، هه‌روایش ریزی هه‌ندی له‌ پیغه‌مه‌رانی داوه به‌سهر هه‌ندی ترینا.

﴿و آتینا داود زبوراً﴾ وه ئیمه‌ به‌خشیومانه به‌داود زه‌بور که‌ جگه‌ له‌ پارانه‌وه‌ و سوپاسی خوا هه‌ندی له‌ فهرمانی خوا زیاتری تیدا نیه‌ . ئه‌و جوی کردنه‌وه‌ی زه‌بور و باسکردنی داود بو‌ وه‌لامدانه‌وه‌ی بی باوه‌ران که‌ نه‌یان ووت: چۆن ئه‌بی موحه‌مه‌د پیغه‌مه‌ر بی به‌ هه‌تیوی و هه‌زاری ژیاوه‌، به‌راستی خوا په‌یامی خۆی به‌که‌سی نه‌دا شایسته‌ی ئه‌و په‌یامه‌ بی ئیتر هه‌تیو و هه‌زار بی وه‌ک موحه‌مه‌د ساماندار بی وه‌ک داود، بو‌ ئه‌وه‌یشه‌ هه‌ندی له‌میژوو نوسان ناوی داودیان به‌ پاشا ناوبرده‌ نه‌ک به‌ پیغه‌مه‌ر .

پرسیار/ به راستی ئیسلام را وه ستاوه له سهر یه کبونی ئاده میزاد و یه کسانیان، دوایی مانای نهو ریزه چ شتیکه؟ چۆن ههندی له فریشته و ههندی له پیغه مهراڤان ریزیان دراوه به سهر ههندی تریان له گهل نهو ویشدا هه میوان بهندهی خوان و ریزدارن؟

وهلام/ بهلی: زۆر راسته. ریزدان له بهر په رستن و بی گوناھی و دۆستابه تی خوا نیه خۆی له خۆیا. بهلام له بهر ههندی رهوشته له هه ندیکیان، وهك ریز خۆی له خۆیا هه مو جوړه کانی به ریزه، بهلام هه ندیکیان به نرختن. ههروایش رهوشتی چاك جیاوازیان تیدا ههیه له نه ندازهی جوانی و پله و پایه دا.

﴿قل ادعوا الذين زعمتم من دونه فلا يملكون كشف الضر عنكم ولا تحويلا﴾ تۆ بلی به باوه رداران: ئیوه بانگی کهسانیکی نهو تۆ بکه ن گومانتان وابوه خوان له جگهی خوا، با نهو خویانه نیش له نهو په رزی و گه و ره ییدا بن وهك عیسا و عوزه ییر و فریشته و جنۆ که کان هه تا له گیر و گرفت و چه رمه سه ری رگارتان بکه ن، دوایی بۆتان ده رنه کهوی نهوان خاوه نی نهو نه ن لایده ن له ئیوه سه ختی له نه خۆشی و هه ژاری و گرانی و خاوه نی نهو نه ن نهو سه ختی به گۆرن بۆ لای جگهی ئیوه و بۆ لای تاقمی تر، که واته نهوانه ی جگهی خوا شایسته ی په رستن و هاوار لی کردن نین.

﴿اولئك الذين يدعون يبتغون إلى ربهم الوسيلة﴾ نهو که سانه ی نهو تۆ بی باوه ران هاواریان لی نه که ن و نه یان په رستن خۆیان داوا نه که ن و هاواری لای په روه ردگاری خۆیان نه که ن نزیک بینه وه له خوا و پله ی به رزیان بداتی، نهو بی باوه زانه ته ماشا که ن:

﴿أيهم أقرب ويرجون رحمته ويخافون عذابه﴾ چ که سی له خوا وه نزیکه دوایی نهوان په نا بیه ن بۆ لایان و نهوانه به ئومیدی میهره بانی و به زه یی و به هه شتی خوان و له سزای خوا نه ترسن؟ بیگومان هه مو یه کی له فریشته کان و عوزه ییر خۆیان ماندو نه که ن بۆ په رستی خوا به نیازی پا که وه هه تا نزیک بینه وه له بوردنی خوا و به زه یی خوا.

﴿إن عذاب ربك كان محذورا﴾ به راستی سزای په روه ردگاری تۆ پیغه مهراڤان و دۆستانه ی خوا و مروّقی ژیر خۆیانی لی نه پاریزن و جگهی نهوان چۆن خۆیانی لی ناپاریزن، هه مو و مروّقیکی ژیر نه یی چه کی خۆی بۆ دواوژ ئاماده بکا هه ر پله و پایه یه کی هه یی.

وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ
 أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾
 وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
 وَءَاتَيْنَا مُوسَى الْنَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
 إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
 جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
 فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

﴿ و إن من قرية إلا نحن مهلكوها قبل يوم القيامة ﴾ وه دانیشتوانی سته مکار
 و خراپه کهری هیچ گوندی نیه مه گهر نیمه دانیشتوانی نه و گونده له ناو نه بهین و بنه بریان
 نه کدین بهر له هاتی رۆژی دوابی و بهر له وهی زیندوو بکرنه وهو بیندهر له گزره کانیان.
 ﴿ او معذبوها عذابا شديدا كان ذلك في الكتاب مسطورا ﴾ یا نیمه سزای دانیشتوانی
 نه و گونده نه دهین به سزایه کی نوسرا و له نامه ی نیمه که بریتیه له له و حهل مه حفوز و
 نه بی نه وانه بکرن، نه وهی بۆمان رون بیته وه له ناوهرۆکی مانای نه و ئایه ته وه نه وهینه
 ناده میزاد هه موویان بهر له هاتی دوارۆژ به بر نه کراین به جۆری کاتی رۆژی دوابی پهیدا
 نه بی روی زهوی ناده میزادی زیندووی تیدانا مینی، هه ندیکیان به مردنی ناسایی له ناو نه چن
 و هه ندی تریان به سزای سهخت، خوی مه زن چۆنیه تی نه و له ناو بردن و سزداانه رون
 نه کردوه ته وه .

بۆ نه‌وه‌ی مانای ناوه‌رۆکی نه‌و ئایه‌ته به‌شێوه‌یه‌ بێ بگرنجی له‌ گه‌ڵ ناوه‌رۆکی مانای ئایه‌تی یه‌که‌می سوره‌تی نه‌لحه‌ج که نه‌فه‌رموی: نه‌و رۆژه‌ی ئاده‌میزاد سه‌ختی رۆژی دوا‌یی نه‌بینن ژنی شیرده‌ر واز له‌ مناله‌ شیره‌خۆره‌که‌ی خۆی نه‌هێنی له‌به‌ر سه‌ختی نه‌و رۆژه، نه‌و ئایه‌ته‌ واه‌ گه‌یه‌نی ئاده‌میزاد نه‌مینته‌وه. که‌واته مه‌به‌ست له‌ دانیشه‌توانی نه‌و گونده له‌و ئایه‌ته‌ی ئێره‌ تا‌قمیکی سه‌مه‌کار و خراپه‌که‌ر بن به‌ تاییه‌تی، به‌لام کۆمه‌له‌ چاکه‌که‌ره‌کان به‌رده‌وام نه‌بن هه‌تا نه‌و رۆژه سه‌خته نه‌بین. نه‌بی بزانی شۆرش به‌ربابوون و راپه‌رینی دانیشه‌توان له‌هه‌مو جێگه‌یه‌ بۆ رزگارکردنی دانیشه‌توان له‌سه‌تم و له‌هه‌ژاری به‌لگه‌ی ئاشکران له‌سه‌ر نه‌وه‌ی کۆمه‌لی سه‌مه‌کار بنه‌بر نه‌بن ماوه‌که‌ی نزیکبی یا دوور.

قوره‌یشیه‌کان داوایان له‌ پیغه‌مه‌ر نه‌کرد کارێکی په‌کخه‌ریان بۆ بسازینی، وه‌که نه‌وه‌ی کتبی سه‌فایان بۆ بکا به‌زێر و کێوه‌کانی مه‌که‌که نه‌مین وبن به‌ ده‌شت و ده‌ست بده‌ن بۆ کشتوکال و باخ و بیستان به‌رویتری وروباری ئاویان تێدا په‌یدا بی، خوای مه‌زن وه‌لامیان نه‌داته‌وه‌ فهرموی:

﴿وَمَنْعْنَا أَنْ تُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأُولُونَ﴾ وه‌ وازی له‌ ئیمه نه‌هێناو رێگه‌ی له‌ ئیمه نه‌گرت که ئیمه په‌وانه بکه‌ین نه‌و نیشه‌نه‌ رونا‌نه‌و کاره په‌کخه‌رانه‌ی قوره‌یشیه‌کان داوای نه‌که‌ن مه‌گه‌ر به‌درۆخته‌وه‌ و باوه‌رنه‌هێنانی گه‌لانی پێشوو، نه‌وه‌بو ئیمه له‌سه‌ر داخوازی خوێان نه‌وه‌ی داوایان نه‌کرد له‌ پیغه‌مه‌ره‌کانیان بۆمان نه‌کردن و باوه‌ریان نه‌هێنا و نه‌بون به‌ شایسته‌ی سزا و ئیمه بنه‌برمان نه‌کردن. به‌لام ئیمه به‌ویستی خوێمان داخوازی قوره‌یشیه‌کان جی به‌جی ناکه‌ین، چونکه نه‌گه‌ر باوه‌رنه‌هێتن بنه‌بریان نه‌که‌ین. ئیمه مۆله‌تیان نه‌ده‌ین و وه‌لامیان ناده‌ینه‌وه‌ چونکه هه‌ندیکیان باوه‌رئه‌هێتن و خزمه‌تی زۆری ئایینی پیرۆزی ئیسلام نه‌که‌ن و هه‌ندی تریان منالی وایان نه‌بی زانا و سو‌ده‌خش نه‌بن بۆ ئاین.

﴿وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا﴾ وه‌ بۆ غونه ئیمه به‌خشیمانه به‌ گه‌لی سه‌مود هوشتری به‌لگه‌یه‌کی رۆن بو بۆ نه‌و که‌سه‌ی نه‌ی یینی به‌گوێره‌ی داخوازی

خویان، دواپی باوهریان به گوره پی نیشانه پی نهو هوشتره نه هیناو سته میان له خویان کرد و هوشتره که یان سه بر پی و نیمه بنه برمان کردن .

﴿وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا﴾ وه نیمه نهو کاره پهك خدرانه پی دواپان نه کری ره وانه یان ناکه یان مه گهر ترساندنی دانیشترانه به هاتنه خواره وه پی سزا بو سه ریان و بنه بر یونیان ، نه گهر نه ترسان نیمه سزایان بو نه نیرین .

﴿وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ﴾ وه تو بیری نهو کاته بکهر وه نیمه به تومان ووت: خهفت مه خو به راستی پهروهر دگاری تو به تواناو دهسته لاته که پی خوی چوارده وری ئاده میزادی گرتوه و له ژیر توانای نهودان، تو مه وهسته له راگه یاندنی پیشه پی خوت به پی ترس نیمه تو نه پاریزین .

زور به پی زانایان نه لئین: پیغهمهر ﴿﴾ له خه ویا بین پی که له گهل هاور پکانیا نه چینه مه که به لآم کاتی پیغهمهر له سالی حوده پییه نیازی کرد بچی بو مه دینه بت په رستان ریگه یان پی گرت و نه یان هیشت بچینه مه که، دواپی هندی له موسلمانان گومانیان پهیدا کرد له باره پی نهو خه وه پیغهمهر وه ووتیان: ئایا تو هه والت به نیمه نه دا نه چینه نیمه که به پی ترس، پیغهمهر فهرموی: به لئ و تومه . به لآم نهم ووتوه نهم سال به یاریده پی خوا سالی داهاتو نه چینه نیو مه که وه، خوی مه زن له ویا ره وه فهرموی:

﴿وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾ وه نیمه نه مان گپرا نهو خه وه پی نه و تو نیمه نیشانی توماندا مه گهر هر له بهر تافی کردنه وه پی ئاده میزاد، هه تا دهر که وی و بزانی چ که سی بروای ته وای به نهو خه وه پی تو هدیه و چ که سی گومان روی تی نه کا . هندی له زانایان بو هوی هاتنه خواره وه پی نهو ئایه ته چندن شتی تریان ووتوه . به لآم نه وه پی بیر و بوچونی زور به پی زانایان هوی هاتنه خواره وه پی نهو ئایه ته نه وه پی پیشه .

بت په رستان کاتی بیستیان که له سوره تی (سافاتا) خوا فهرموی: دره ختی زه قوم خواره مده پی گونا هپارانه، ووتیان به گالسه وه: موحه مه د نه لئ: به راستی دوزه خ به رد نه سوتینی و له پاشا نهیشلی دره ختی له دوزه خدا رو واه . بو وه لامدانه وه پی بت په رستان خوا فهرموی:

﴿وَالشَّجَرَةُ الْمَكُونَةُ فِي الْقُرْآنِ﴾ وه نیمه نهمان گیاره وه درهخته نهفره تی لی
نه کری له قورناند و باسی فرمونه مه گهر ههر له بهر تاقی کردنه وهی ناده میزاد. یانی نهو
درهخته کاتی گونا هباران نهی خورن نهفره تی لی نه کهن له بهر ناخوشی و بونی خرابی نهو
درهخته .

بۆ زانین: بونی درهختی له دۆزه خدا و ناگری دۆزه خ نهیسوتیتی له گهل نهو ویشدا
ناگری دۆزه خ بهرد نه تویتته وه بۆ توانای خوا جینگهی سهر سورمان نیه، چونکه خوا
جوړه درهختی دروست بکا له ره گهزی ناگری دۆزه خ نهیسوتیتی، هوشتر مورغ پشکوی
ناگر نه خوا وزیانی پی ناگهینی، هه موو درهختی ناگری تیدایه و نایسوتیتی. له نامه ی
(لسان العرب) دا هاتره بالندهیه ههیه ناوی سه مه ندهل کاتی پیر بو له بیچو کردن کهوت
خوی فری نه داته نیو ناگر و جوان نه بیته وه، ههروه ها له توکی نهو سه مه نده له دهسته سر
دروست نه کهن کاتی چلکن نه بیته نه خریته نیو ناگر چلکه کهی نه سوتی و خوی ناسوتی.
نهو خواجه بتوانی نهوانه دروست بکا، نهیشتوانی درهختی سهوز بکا له دۆزه خدا و
ناگری دۆزه خ نهیسوتیتی. نه بی بزانی عه رب به هه موو خوارده مه نیکی خراب و نازاردا
نه لین: مه لعون .

﴿وَلَا تَحْزَنْهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُفْيَانًا كَبِيرًا﴾ وه نیمه بی باوه ران نه ترستین به چهند
جوړی، دوا ی نهو ترسانده ی نیمه هیچ شتی بۆ نهوان زور ناکا مه گهر یاخی بونیکی
گه و ره له سنور ده رچون.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي
كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ

ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ﴿٦٣﴾ وَأَسْتَفِزُّ مِنْ أُسْطَظَعَتْ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبَ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

﴿و إذا قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا إبليس﴾ وه تو بیری نه و کاته بکهرهه نیمه و وتمان به فرشته کان: نیوه سوژده بیهن بو نادهم و ریزی لی بگرن، دواپی فرشته کان هه مویان سوژدهیان برد بو نادهم مه گهر نیلیس که سوژدهی بو نادهم نه برد.

﴿قال أأسجد لمن خلقت طینا﴾ نیلیس ووتی: نایا من سوژده بیهم بو کهسی تو دروست کردوه له خاک. من سوژده نابهم بو کهسی به و جوړه ی تو دروست کردوه، دواپی خوا ی مه زن ده ری کرد له قایی میهره بانی خو ی و دووری خسته وه له به زه یی خو ی.

﴿قال أ رأيتك هذا الذي كرمت علي لئن أخرتن إلى يوم القيامة لأحتنكن ذریته إلا قلیلا﴾ نیلیس به هه موو بی شهر میکه وه ووتی به خوا ی گه وره: تو هه وال بده به من نه و کهسی تو ریزت داوه به سهر مندا چ کهسیکه و بوچی گیراوته به به ریزتر و گه وره تر له من؟ پیچه وانه که ی راسته؟ چونکه منت له ناگر دروست کردوه و نه و له خاک. به راستی نه گهر تو من دوا بجه ی هه تا روژی دواپی و هه لسانه وه ی ناده میزاد له

گۆره کانیان به راستی من مناله کانی ئادهم رائه کیشم بۆ لای هەر شتی ئاره زۆم هه بی له بی
فرمانی تۆ مه گهر که می له مناله کانی نه بی .

﴿ قال اذهب فمن تبعك منهم فان جهنم جزاؤکم جزاء موقورا ﴾ خوا فه رموی به
ئیبلیس: تۆ کاری خۆت جی به جی بکه، دوا بی هەر که سی له مناله کانی ئادهم دوا ی تۆ
کهوت و له ریگه ی راست لایدا به ئاره زۆی خۆیان، دوا ی ئه وه ی من ئه قلم دایه ور یگه ی
چاک و خراپم بۆ جوی کرده وه، دوا بی به راستی دۆزه خ پاداشتی ئیویه به پاداشتیکی
بهرده وام و فراوان .

﴿ و استفزز من استطعت منهم بصوتك ﴾ وه تۆ سو کایه تی بکه به که سی ئه توانی له
ریگه لایانده ی له ئاده میزاد و رایان په رینه بۆ لای کاری خراپ به هۆی ده نگه ی ناپاکی
خۆته وه و گۆرانی وجوزه له ی خۆته وه و داویان لی بکه بۆ لای خراپه بلا و کردنه وه .
﴿ و اجلب عليهم بخيلك و رجلك ﴾ وه تۆ به هۆی لادانی سواره و پیاده ی خۆته وه
بانگی سه ربازه کانی خۆت بکه و کۆیان بکه ره وه به سه ر مناله کانی ئاده مدا، ئیبلیس
سه ربازی سواره و پیاده ی نه، به لام هیمایه بۆ ئه و که سانه خراپه کار و هه وه س باز و
ناپاک و به کری گیرای شه یتانن .

﴿ و شارکهم في الأموال و الأولاد ﴾ وه تۆ بیه به هاو به شی مناله کانی ئادهم و
له په یدا کردنی داراییه کانیا ن به جوړیکی ئاره وا له تالان و داگیر کردن و سود خواردن و
نرخه ی ناپاکی و به کری گیرای و ده ست بلاوی ناجۆرو کردنی قوما ر و خواردنه وه ی
مه ی و به شداریان بکه ن له مناله کانی نه وه ی ئاده ما له داوین پیسیدا و کوشتنی
مناله کانی خۆیان و له ترسی هه ژاری و به خیو کردنیان له سه ر ره وشتی خراپ .

﴿ و عدهم وما يعد الشيطان إلا غرورا ﴾ وه تۆ به لینی خراپ بده به منال کانی ئادهم
به به لینی خراپ وه که ئه وه به ته کان په رستن و ریزی پیاو خراپان بگرن که گوایا بۆیان
ئه پاریته وه لای خوا . وه جیهاندا ئازاریان نه ده ن ئه و پیاو خراپانه، وه شه یتان ه یج به لینی
نادا به وان مه گهر فریودانیان و یاخی بونیا له خوا، برازینی وه بۆیان کاری خراپ .

﴿إِنْ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا﴾ بهراستی بهنده پاك و نیاز
پاکه کانی من بو تو نیه هیچ دهسته لاتی به سهر نه و انداو لایان دهی له پهرستی من و،
په وره دگاری تو به سه بو بهنده کانی من ناگادرایان بکا و له گومانی شهیتان بیانپاریزی و
به نا به خوا بگرن .

رَبُّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ
فِي الْبَحْرِ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾
وَإِذَا مَسَّكُمْ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا بَلَغَكُمْ
إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾ أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُخْصِفَ
بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ
وَكِيلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ
عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا
لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ﴿٦٩﴾

﴿ربکم الذی یزجی لکم الفلک فی البحر لتبتغوا من فضله﴾ په وره دگاری نیوه
که سیکي نه و تو به بو سوودی نیوه نه با به ریوه له ناو، روبردا که شتیبه کان له بهر نه وهی
نیوه پهیدا بکه نه هندی له روزی خوا به هو ی بازار گانی و جگهی بازار گانی .
﴿إِنَّهُمْ كَانُوا بِكُمْ رَحِيمًا﴾ بهراستی په وره دگاری نیوه زور میهره بان و خاوه نه به زه ییه
بو نیوه، چونکه ناماده ی کرده بو نیوه هه مووشتی نیوه پیوستیتان پی هه بی، گرو گرتی
بو تان ناسان کرده .

﴿و إذا مسكم الضر في البحر ضل من تدعون إلا إياه﴾ وه هدر کاتی تووشی نیوه
نهبو ترس و سهختی خنکاندن له نیو ده ریادا لیجان وون نهیی کهسی نیوه نهی پهرستن و
هاواری لی نه کهن رزگارتان بکا له و مه ترسیه مه گهر هدر په وره دگاری نیوه به رزگارتان
بکا و په نای بۆ لای بیهن .

﴿فلما نجاكم إلى البر أعرضتم وكان الإنسان كفوفا﴾ دوایی کاتی په وروهر دگار
نیوهی رزگار کردن له خنکان و نیوهی نه برده وه بۆ لای ووشکایی نیوه وازتان هینا له
باوهرهینان به به کیتی په وروهر دگار، ناده میزاد سوپاسی خوا ناکا به رانبهر به چاکه کانی،
له ته نگانه دا نهیی خوا ناناسی .

﴿أفأنتم أن یخسف بكم جانب البر﴾ نایا دوای نه وهی رزگارتان نهیی له خنکانی
ده ریایا نیوه ناترسن په وروهر دگار نیوه بیاته خوا ره وه له که ناری ووشکاییدا و بچن به زه ویدا،
همو لایه له روبرار و له زه وی له ژیر ده ستلانی په وروهر دگاری نیوه دا. نه گهر نیوه له
نیو روبرادا بن به ژیر تاو و له زه ویشدا نه بن به ژیر خاک و خۆله وه .

﴿أو یرسل علیکم حاصبا ثم لاتجدوا لکم وکیلا﴾ یا په وروهر دگاری نیوه بنیری
به سهر نیوه دا بایه کی زۆر سهخت بریزی به سهر تانا به رد و خۆل باوه کو نیوه له قه لایه کی
قایم دابن، له دواییدا نیوه ده ستان ناکه وی بۆ خۆتان کهسی بتانپاریزی له ناوچوون وهک
گهلانی راوردو .

﴿أم أنتم أن یعیدکم فیه تارة أخرى فیرسل علیکم قاصفا من الریح﴾ نایا نیوه
ناترسن که په وروهر دگاری نیوه بگیریته وه بۆ نیو روبراری تاو جاری تر و بچنه وه نیو
که شتی، دوایی په وروهر دگار به بنیری بۆ سهر نیوه بایه کی کاو له کهر و روخنه ری زۆر
سهخت و که شتی کان بشکینی و نیوه بخنکین و ده رچوونتان نهیی .

﴿فیغرقکم بما کفرتم ثم لاتجدوا لکم علنیا به تیغفا﴾ دوایی په وروهر دگاری نیوه
بخنکینی به هوی بست پهرستی و سوپاس نه کردنتان نه وه که خوا نیوهی رزگار کرده
له خنکان، دوایی نیوه ده ستان ناکه وی بۆ خۆتان هیچ کهسی تۆله بسینی له من به هوی
نهو خنکانهی منه وه .

پوخته‌ی مانای نه و نایه‌ته: مروّقی نه‌زان نه‌گه‌ر ترسا به ناچاری له خوا نه‌پارته‌وه، نه‌گه‌ر نه‌ترسا واز له‌خوا په‌رستی نه‌هینی و له‌خوی بایی نه‌بی. له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا خوا توانای به‌سهر قازانج و زیانی نه‌ودا هه‌یه له‌هه‌موو کاتیکا. به‌لام مروّقی زیر ناموژگاری وهر نه‌گری به‌هوی خو‌شی و ناخو‌شیه‌وه، نه‌ترسی له‌خوا له‌کاتی ناخو‌شیدا، به‌ئومیدی یاریده‌ی خواجه له‌کاتی خو‌شیدا.

دوای رابواردنی گفتوگوی شه‌یتان له‌خزمه‌ت خوادا که نه‌یووت: بۆچی ریزی ئاده‌مت داوه به‌سهر مندا، له‌مه‌ودوا باسی ریزگرتنی ئاده‌میزاد نه‌کا به‌چه‌ند شتی و نه‌فه‌رموی:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَجَعَلْنَاهُمْ
فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى
كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٥﴾ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ
بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوِّيَ كِتَابُهُ يَمِينُهُ فَأُولَٰئِكَ يَقْرَءُونَ
كِتَابَهُمْ وَلَا يُطْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٦﴾ وَمَن كَانَ فِي هَذِهِ
أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ ۖ وَاضْلُسَيْيَلًا ﴿٧٧﴾

﴿ولقد کرّمنا بنی آدم﴾ وه به‌راستی ئیمه ریزی ئاده‌میزادمان گرتوه به‌واغان به‌خشیوه زۆر شتی وا بیان گیری به‌وه‌ی ریزیان بگیری، له‌و شتانه‌یه له‌شی ریک و بیک و شیرین، گفتوگو کردن و نو‌سین و ریگه دۆزینه‌وه‌ی راستی و جووری هو‌ی زیان. به‌تایه‌تی ریزمان گرتوون به‌م شتانه:

۱- ﴿و حملناهم في البر و البحر﴾ وه ئيمه ئادهميزادمان هه لگرتوه له سه ر زه وى به هوى ماشين و ئولاخ و شتى تره وه، له ده ر يادا به هوى كه شتى و زور شتى تره وه، له هه وادا به هوى فروكه وه، هه موو ريگه ي بديكه گه يشتتاتم بو ئاماده كردوون كه نه بنه هوى ژيانتان .

۲- ﴿و رزقناهم من الطيبات﴾ وه ئيمه گيراو مانه روژى و خو اردن و خو اردنه وى ئادهميزاد له هه مو شتىكى پاك و خوش، هه ر شتى سو دى بو ئه وان بى پاك و خاوينه، هه ر شتى زيان بدا به وان پس و ناره وايه، وهك خو اردنه وى مه يى و جگه ره كيشان و تريك و به كار هينايان. به راستى خو ارده مه نى گيا بى يا جگه ي گيا پيوسته پاكي و قيزه ون نه بن.

۳- ﴿و فضلناهم على كثير ممن خلقنا تفضيلا﴾ وه ئيمه ر يزى ئادهميزد مان داوه به سه ر زور كه س له و بونه وه رانه ي ئيمه دروستمان كردوون به ريزدانىكى زور گه وه به زانين و زانيارى و ئه قل و به وه يش ئا زال و بالنده و زور شتى ترمان بو ئاماده كردوون و بو مان رام كردوون .

زانايان زوريان ماناى ووشه ي (كثير) يان به وه ليك داوه ته وه كه به مانا هه موو بى، به و بونه وه ووتويانه ئادهميزاد گه وه رته له هه موو بونه وه ران به فرشته كانيشه وه. به لام ئه وه ي جىگه ي متمانه بى ووشه ي (كثير) به ماناى ده ركه وتوبى خو يه تى. ماناى ئايه ته كه به م جو ره يه: ئيمه ر يزى ئادهميزادمان داوه به سه ر زور له بونه وه ران و ريزدار نين به سه ر كه ميكيانا و، له و كه مانه يه فرشته كان .

بو زانين: زانايان بىرو بو چونيان جياوازه ئايا ئادهميزاد گه وه رترن له فرشته كان يا نه؟ هه نديكيان ئه لين: ئادهميزاد له هه موو بونه وه ر و له فرشته كانيش گه وه رترن ووشه ي (كثير) به مانا (كل) يانى هه موو. هه نه فيه كان ئه لين: زانا تايه بته كانتى ئادهميزاد وهك پيغه مه ران له هه مو فرشته كان گه وه رترن. زانا تايه بته كاني فرشته كان گه وه رترن له ئادهميزادى جگه ي پيغه مه ران، وهك جبه ئيل و ميكا ئيل و ئيسرافيل و ئيسرائيل. زاناكاني ئادهميزاد جگه ي پيغه مه ران گه وه رترن له فرشته كان جگه ي زاناكاني فرشته كان. ئه و ئايه ته زور دووره له وه ي به لگه بى له سه ر گه وه ريه ئادهميزاد له هه موو بونه وه ران .

پیوسته نه‌وه بزانی ئاده‌مزیدا گه‌وره‌و به‌ریزه به‌بی گومان. به‌لام گه‌وره‌تر نه‌یه له هه‌مو بونه‌وه‌ران به‌لکو یه‌کیکه له گه‌وره‌کانی بونه‌وه‌ران. بۆ ئه‌وه ئاده‌میزاد زانستی به‌زۆرتینی بونه‌وه‌ران نه‌یه و به‌زۆربه‌ی ئه‌و شتانه‌ نازانی له‌ زه‌ویدان چ‌جای ئه‌وانه‌ی له‌سه‌ره‌وه‌ی ئاده‌میزاد له‌ ناسمانه‌کان، دوابی ئه‌وانه له‌مه‌ودوا ئیمه‌ نامازه‌ ئه‌که‌ین بۆ لای هه‌ندی له‌و تایبه‌تیانه‌ی ریزی ئاده‌میزادی پی گیراوه‌:

۱- وه‌ك له‌مه‌وه‌ر باس‌کرا خوا ئاده‌میزادی دروست کردوه به‌جۆریکی جوان وه‌ دوو پی ئه‌روا به‌ریوه .

۲- خ‌وای مه‌زن ته‌قل و ه‌وشی داوه به‌ ئاده‌میزاد و ته‌قلی نه‌بوایه به‌هیچ شتی باسی نه‌ئه‌کرا، ئه‌که‌ر له‌م گه‌ردونه‌دا چه‌ندین ته‌ستیره‌ی بریقه‌دار هه‌بی له‌ ته‌قلدا چه‌ندین ته‌ستیره‌ی بریقه‌دارتر هه‌یه، بی‌گومان گه‌ردون گه‌وره‌یه و ته‌قلیش گه‌وره‌یه و خ‌وای مه‌زن له‌هه‌موو شتی گه‌وره‌تره‌، گه‌وره‌یی خواو گه‌ردون به‌ ته‌قل ته‌زانی .

۳- ئاده‌میزاد جیگه‌ی چه‌ندین نه‌ینیه. زانین و نه‌زانین. ئاین و بی‌باوه‌ری. خ‌ۆشه‌ویستی و رق. ترس و ئازایی. ده‌ست پاکی و ده‌ست پیسی ... هه‌تادی. مرۆف بونه‌وه‌ریکی ته‌نها نه‌یه. به‌لکو ملیۆنات بونه‌وه‌ری ژیر و شیت و خ‌اوه‌ن شارستانی و دوواکه‌وتوی تر هه‌ن .

۴- ئاده‌میزاد به‌ به‌رده‌وامی هه‌ولی ژیا‌نی خ‌ۆشتر ئه‌دا با له‌ژیا‌نیکی خ‌ۆشدا بی، ئه‌که‌ر ئاده‌میزاد کیوکی هه‌بوایه له‌زیر یا له‌زیو هه‌ولی ئه‌دا سیه‌ه‌میکی به‌نرخ‌ری هه‌بی.

۵- ئاده‌میزاد خ‌اوه‌نی یاسا و ره‌وشتی به‌رزه و نه‌بی سه‌رشۆری یاسا بی و کاری پی بکاو پرسیار بکا و به‌رپرسیاریش بی، وانه‌بی به‌ریز و پیروژ نه‌بی وانه‌بی بی نرخ نه‌بی .

۶- ئاده‌میزاد به‌که‌سانی رابوردو ته‌می خوا نه‌بی و کاریگه‌ره بۆ که‌سی له‌مه‌وپاش دیت. له‌گه‌ل دانیش‌توانی هه‌مو کاتی ئه‌روا به‌ریوه، بۆ میژوو دووا روژیکی تایبه‌تی هه‌بی جگه‌ی بونه‌وه‌رانی تر .

۷- ئاده‌میزاد جگه له‌ژیا‌نی جیهان ژیا‌نیکی تری تایبه‌تی هه‌یه‌و پرسیا‌ری کرده‌وه‌ی پیشووی لی ئه‌کری .

﴿یوم ندعو کل أناس بأمامهم﴾ تو بیری نهو رۆژه بکه‌روهه ئیمه بانگی همهو ناده‌میزادی نه‌که‌ین به پیشه‌وا کانی خو‌یانه‌وه له پیغه‌مه‌رانو پیاوچاکان و جگه‌ی نه‌وانه‌یش که په‌یره‌ویان کردبون، ئیتز نهو پیشه‌وا‌یانه پیغه‌مه‌ران بن یا ئه‌قل و هه‌واو هه‌وه‌س. بۆ وینه بانگیان نه‌که‌ین: ئه‌ی کۆمه‌لانی موحه‌مه‌د: ئه‌ی کۆمه‌لانی فلان... هه‌تا دوابی .

﴿فمن أوتي كتابه بيمينه فأولئك يقرأون كتابهم ولا يظلمون فتيلا﴾ دوابی هه‌ر که‌سی کرداری خو‌ی بد‌ری به‌ده‌ستی راستیه‌وه و ریزی لی بگیری، دوابی نهو که‌سانه‌نامه‌ی خو‌یان نه‌خو‌ینه‌وه به خو‌شی و به‌دل‌خو‌شی‌یه‌وه، له‌روژی دوابیدا بانگ نه‌کری له‌چ جیگه‌یه‌کن نه‌ی په‌یره‌وانی پیغه‌مه‌ران و پیاوچاکان، له‌چ لایه‌کن نهو که‌سانه‌ی کارتان به‌یاسای ئایین کردوه به‌گویره‌ی ئه‌قلی خو‌تان، دوابی نه‌چنه‌خزمه‌تی دادوه‌ری دادرپه‌روه‌ری خو‌یان و نامه‌کانیان وه‌رئه‌گرن به‌ده‌ستی راستیانه‌وه‌و پاداشتی چاکه‌ی خو‌یان وه‌رئه‌گرن، دووباره‌ بانگ نه‌کرینه‌وه په‌یره‌وانی سته‌مکاران و نامه‌که‌یان به‌ده‌ستی چه‌پ وه‌رئه‌گرن و پاداشتی خراپه‌ی خو‌یان وه‌رئه‌گرن و سته‌میان لی نا‌کری به‌ نه‌ندازه‌ی ده‌زوله‌ی نیو ده‌نکی خورما و چاک و خراپ به‌گویره‌ی کرداری خو‌یان پاداشت وه‌رئه‌گرن .

﴿ومن كان في هذه الدنيا أعمى فهو في الآخرة أعمى و أضل سبيلا﴾ وه‌ه‌ر که‌سی له‌م جیهانه‌دا کویر بی و یاسای خوا نه‌بینی و گیرۆده‌ی نه‌زانین و گومرایی بن، دوابی نه‌و که‌سه له‌روژی دوابیدا کویری ریگه‌ی رزگاری نایینه و گومراتره له‌لایه‌ن ریگه‌ی راسته‌وه، چونکه له‌و رۆژه‌دا مۆله‌تیا نادی به‌وینه‌ی جیهان مۆله‌تیا نه‌درا هه‌تا بیری له‌ خو‌یان بکه‌نه‌وه، پاداشت و سزا په‌یوه‌سته به‌ته‌واوی به‌کرده‌وه جیهانه‌وه‌و ناده‌میزاد کۆنه‌کرینه‌وه له‌سه‌ر نیازی خو‌یان .

نه‌گیرنه‌وه نوینه‌ری له‌ هۆزی سه‌قیف له‌دانیش‌توانی شاری تایف هاتنه‌خزمه‌ت پیغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾ ووتیان به‌ پیغه‌مه‌ر تو بۆ ماوه‌ی سالی وازمان لی به‌ینی (لاتی) خوای خو‌مان په‌رستق و له‌وساله‌دا بیوره لیمان نویژ نه‌که‌ین ریزیش بۆ ئه‌م شیوه‌ی تایف دانی

ته‌فسیری زماناکۆیی

به باخ و بالندهیه و به وینهی نهوانه‌ی مه که پاریزرین، پیغمهر وهلامی داواکه‌یانی نه‌دایه‌وه، جاری تر دووپاتیان کرده‌وه، نیمه پیمان خوشه عهره‌به‌کان بهو ریزه بزانش، نه‌گهر نه‌ترسی عهره‌به‌کان بلین: بوجی ریزی نیمه نه‌کری؟ بلی: خوا فهرمانی پیداویم پیغمهر وه‌ستاو وهلامی نه‌داته‌وه، وابته‌مابون که پیغمهر پرسیاره‌که‌یان وه‌گری. عومهر کوری خه‌تاب ووتی: ئایا ئیوه نایین پیغمهر بی ده‌نگه له‌داواکاری ئیوه. خوای مدزن بهو بونه‌وه فهرموی:

وَإِنْ كَادُوا
لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرُهُ
وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْلَا أَنْ تَبَيَّنَّاكَ لَقَدْ كَدَّتْ
تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذَا لَا أَذَقْنَاكَ ضِعْفَ
الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾
وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

﴿وإن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا الیک﴾ وه بهراستی نزیک بو نویسه‌ره‌کانی هوزی سه‌قیف تو لا‌بدن له شتیکی نه‌وتو نیمه به‌سروش ناردومانه بو لای تو و وهلامی داخواریه‌که‌یان بده‌یته‌وه.

﴿لتفتري علينا غيره و إذا لاتخذوك خليلا﴾ بۆ نهوهی بوختان دروست بکهی و بیدهی بهسەر ئیمه دا جگهی نهو شتهی ئیمه بهسروش ناردمان بۆ لای تۆ، نه گهر تۆ وهلامی داخوازی نهوانت بدایه تهوه و نهوکاتهی تۆ وهلامی نهوانت دایه وه نهوان تۆ وهربگرن به دۆستی خویمان، بهلام پیغمهر ﴿ﷺ﴾ دوورتره له وهی وهلامی نهو بت پهستانه بداته وه، مرقفی یارمهتی درایی له لایه ن خواوه یارمهتی له دژی ئایینی خوا وهرناگری .

﴿و لولا أن ثبتناك لقد کدت ترکن إلیهم شیئا قليلا﴾ وه نه گهر تۆمان نه پاراستایه به یارمهتی دانی ئیمه بۆ تۆ به راستی نزیک بو تۆ مه یلت بدهی به لای نهو بت پهستانه وه به شتیکی کهم وهلامیان بده پته وه. بهلام به راستی ئیمه و یارمهتی دانی ئیمه بۆ تۆ کاریکی وای کرد که تۆ هه ر نیاز ی مه یلی لای نهوانت نه بی .

﴿إذا لأذقناک ضعف الحیاة و ضعف الممات ثم لاتجد لك علينا نصیرا﴾ نهوکاتهی مرخت بروایه بۆ لای دۆستایه تی بت پهستان به راستی ئیمه نه مان چیژا به تۆ دوو چه نانه ی سزای جیهان و دوو چه نانه ی سزای دوا ی مردن له روژی دوا ییدا، یانی سزایمان نه دای به دوو نه وهنده ی سزای جگهی خۆت له ههردوو جیهاندا نه گهر تۆ نهو کارهت بکهدایه، چونکه سزای مرقی گه وه نه بی نه ندازه ی گه وه یی خۆی بی، له پاشا پهیدانا که ی بۆ خۆت یاریده ری له دژی ئیمه و سزای ئیمه له تۆ لادا .

کاتی پیغمهر کۆچی کرد بۆ مه دینه و دهنگی ئایینی پیرو ز په ره ی سه ند له مه دینه و دهو روبه ری مه دینه جو ه کان لایان گران بوو، ووتیان به پیغمهر شام جیگهی پیغمه رانه نه گهر تۆ پیغمه ری برۆ بۆ شام هه تا ئیمه باوهرت بی بهین، پیغمهر چوه ده ره وه به نیازی چوونی بۆ شام، دوا یی پیغمه ر گه رایه وه و بو به هۆی کوشتنی به نو قوره یزه و ده رکردنی به نو نه زیر، وهک خوا نه فهرموی:

﴿و إن یکادوا یستغفرونک فی الأرض لیخرجوک منها﴾ وه به راستی نزیک بۆبت پهستانی مه که که نازاری تۆ بده ن به هۆی دوژمنایه تی خو یانه و له زه وی مه که که دا، له به ر نه وه ی تۆ ده ربکه ن له و زه ویه دا و تۆ بی نرخ بکه ن .

﴿و إذا لا یلبثون خلفك إلا قليلا﴾ وه نهو کاته تو برویشیتیا به ته دهر وه له مه ککه نهوان نه نه مانه وه وه له دوا ی چونه دهر وه ی تو مه گهر ماویه کی کم بمانایه ته وه، دوا ی نهو ماویه بنه بر نه بوون و تیری ژه هراوی خو یان نه گه رایه وه بو سر دلی خو یان نه یی له بیر مان نه چی ههر گه لی پیغه مبه ری خو یان راو بنین یا فیل و فری بسازینن بو دهر چوونی نهو گه له له ناو نه چن، هندی له زانایان نه لین نهو نایه ته له مه دینه هاتو ته خواره وه، نهو بو خوا فه رمانی دا به کوشتی به نی قوره یزه و دهر کردنی به نو نه زیر .

زوری زانایان نه لین: له مه ککه هاتو ته خواره وه مه به ست لهو زهویه مه ککه یه . یانی کاتی بت په رستان نه یان توانی پیغه مکه بخه له تینن هه ولیان دا نازاری پیغه مهر بدهن به مهر جوړی له مه ککه دهر بجی، بیگومان نه گهر پیغه مهر یان دهر بکر دایه بت په رستان هه موویان بنه بر نه بوون نه گهر پیغه مهر یان به زور دهر بکر دایه و نه یزانیایه بوچ جیگه یه بروا هه رچه نده بت په رستان هه ولی کوشتی پیغه مهر یان دا هه تا ناچار ی بکه نه له مه ککه دهر چی به لام بو یان نه کرا و پیغه مهر که له مه ککه وه دهر چو به فه رمانی خوا هه تا برواته لای تا قمی خو یان و سامانی خو یان و خیزانی خو یان بکه نه فیدا کاری پیغه مهر که بریتی بوون له دانیش توانی مه دینه .

﴿سنة من قد أرسلنا قبلك من رسلنا ولا تجد لسنننا تحویلا﴾ نیمه یاسامان داناوه نه گهر بی باوهران تو یان دهر بکر دایه نیمه له دوا ی دهر چوونی تو نیمه نه واغان له ناو نه برد و بنه بر مان نه کردن، به وینه ی ده ستوری نیمه له ناو که سانی له پیش تو وه بوون بنه بر مان کردوون به هو ی دهر کردنو به درو خسته وه ی پیغه مهره کانیا و، تو ده ست ناکه وی هیچ گور انکاریه بو ده ستوری نیمه و پوچ بونه وه ی. به لکو جیگه ی خو ی نه گری له هه موو کات و جیگه ی .

له دوا ی دانانی به لگه له سدر یه کیتی خوا و باسکردنی موژدوو هه ره شه کانی خوا، خوا ی مه زن فه رمان نه دا به راوه ستان و کردنی نویژ و جوړی پارانه وه له خوا ی مه زن و رو نه کاته پیغه مهر و فه رمانی پی نه دا به چ جوړی نویژه کانی بکا له کاتی دیاری کراوی خو یانا و نه فه رموی:

أَقِمِ

الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْءَانَ الْفَجْرِ إِنَّ
قُرْءَانَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ
نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ
ادْخِلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَأَجْعَلْ لِي مِنْ
لَّدُنكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾

﴿أَقِمِ الصلاة للذلوك الشمس إلى غسق الليل﴾ تۆ نویژ بکه له کاتی لادانی خۆر
له ناوه راستی ئاسمان ههتا کاتی هاتنی تاریکی شهو، مه بهست ئه وهیه له و ماوه یه دا
هه موو نویژه کان له کاتی دیاری کراوی خۆیا نا بکه ن، مه بهست ئه وه نیه به بهرده وامی
نویژ بکه ن له نیوان ئه و دوو کاته دا، نیوانی ئه و دوو کاته ی نویژی نیوه رۆ و عه سر و
مه غریب و عیsha ئه گریته وه، کاتی نویژی نیوه رۆ دهست پی ئه کا له لادانی خۆر
له ناوه راستی ئاسمان ههتا سیه ری هه موو شتی به ئه ندازه ی خۆی و که می زۆرتری
لیبی له سیه ری لادانه که ی له هه ندی له هه ریمه کانی جگه ی ناوه راستی زهوی،
نویژی عه سر دهست پی ئه کات له دووای کاتی نویژی نیوه رۆ ههتا خۆر له بهر زترینی
کیوی ئه و ناوچه یه ناوانه بی. نویژی مه غریب دهست پی ئه کا له دوای کاتی ئاوابونی
خۆر له سه ر کیوه بهرزه کان ههتا نه مانی سیه تی که ناری ئاسمان، نویژی عیsha دهست
پی ئه کا له دوای کاتی نویژی مه غریب ههتا که ناری ئاسمان سپی ئه بیته وه به هۆی
خۆره وه و ئه داته کیوه بهرزه کان .

﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ﴾ وهتۆ نویژی بهیانی بکه، زانایان لایان وایه مهبهست بهقورنانی بهیانی شتیکه له نویژی بهیانیدا ئه خوینری، کاتی نویژی بهیانی دهست پی ئه کاله کاتی ده رکهوتنی سپیه تی خۆر له که ناری ئاسماندا ههتا بیینی خۆر له سه ر بهر زترینی کیودا .
﴿إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ به راستی فریشته کانی شهو و روژ کۆنه نه وه بو ئه وهی ئاماده ی نویژی بهیانی بن. له کاتی نویژی بهیانیدا توانای خوا ئاشکرا ئه بی به لابر دنی تاریکی و پهیدا بوونی روناکی، مروف رزگاریان ئه بی له خه و که برای مردنه و هوشیان به خو یانادپته وه، نویژی بهیانی شایسته ی ئه وه یه کۆمه لیک ی زۆر ئاماده بن بو کردنی .

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ﴾ وهتۆ له کاتی هه ندی له شه ودا واز له خه و تن بهینه بو خویندنی قورئان له نویژداو پیویسته کی تره له سه ر تۆ جگه له وه پینچ نویژانه ی پیویست کراون له سه ر تۆ و جگه ی تۆ .
ئه ونویژه ناوئه بری به شه و نویژ و کاته که ی دهست پی ئه کات ئه دوای نویژی عیشا و پیویستبه له سه ر یغمه ر ﴿وَبِالنَّجْمِ﴾ و چاک بوه کردنی بو جگه ی یغمه ر .

﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ ئومید وایه په ره ر دگاری تۆ زیندوت بکاته وه له روژی دوا ییدا و تۆ دابنی له جیگه یه کا سوپاسی خوا ی تیدا ئه کری له لایه ن هه موو که سیکه وه که جیگه ی پارانه وه ی یغمه ر به بو هه موو ئاده میزاد. ووشه ی (عسی) له بو پیویستی به خشینه له فه رموده ی خوا دا، ئاده میزاد به کاری ئه هینن بو چاره وروانی و ئومیدی شتی بو یان پهیدا بی. به راستی شه و نویژ ئه بیته هۆی پله ی بهرز بو ئاده میزاد، بو یغمه مری خوا له ماوه ی ته مه نیدا دوا ی هاتنه خواره وه ی ئه و ئایه ته وازی له شه و نویژ نه هیناوه، خوا فه رمانی داوه به یغمه مری به یارپته وه بهم جو ره:

﴿وَقُلْ رَبِّي أَدْخِلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ﴾ وهتۆ به یارپره وه بلی: ئه ی په ره ر دگاری من تۆ من بخره جیگه ی راستی و نیاز ی پاک له بیر و باوه ر و بو چونمان له هه لسان و دانیشتما وه تۆ من ده ربهینه له کاتی زیندو و بونه ودا به ده رهینانیک ی په سه ند

و ریزلی گیراو. بیگومان ئەو کەسە ی چە کدار بکری بە چەکی راستی خوا یارمەتی ئەدا بە بەلگە ی پە کخەر و دلیکی پاک یی ئە بە خشی .

﴿ واجعل لي من لدنك سلطانا نصيرا ﴾ وە تۆ بلی: ئە ی پەر وە رد گاری من تۆ بگیری بۆ من لە خزمەت خۆ تا هیز و سەر کە و تنم بە سەر دۆژمن دا و یارمە تیم بدە بۆ فراوان کردنی ئایینی ئیسلام .

بۆ زانین: چ شتی گە وەر ترە لە و هیزە کە پیغە مەر ناوی ئە بری لە کاتی بانگدان ی نوێژ داو لە هە موو نوێژیکا بە لای کە مە وە پینج جار و فەرمان ی داو هەر شتی خوا بۆ ی نارد وە وەری بگری وە کاری پی بکا. خۆ ی مە زن هیزیکی وای بە خشی بە ئایینی ئیسلام بلا و بویە وە لە هە ریمە کانی فارس و رۆم دا، پاراستی لە هە موو دۆژمنانی خۆ ی .

﴿ وقل جاء الحق وزهق الباطل إن الباطل كان زهوقا ﴾ وە تۆ بلی: راستی پە یام ی خوا ها تۆ و پەیدا بوە و بیرو با وەری راستی دەر کە و تۆ و جگە ی ئایینی ئیسلام شۆرا وە تە وە و پوچە لای خوا هەر چە نە دە هە مو ئادە میزاد با وەر بە جگە ی ئایینی ئیسلام بهینن. بە راستی شتی پوچ و ناره و ا پیویستە بروا و نە مینی و نابی کاری پی بکری و ئە بی هە ول بدری بۆ نە مانی .

پرسیار/ ئە و رستە یە وائە گە یە نی کردە وە ی پوچ و خا وە نە کانی نامینن لە رو ی زە ویدا کە چی زۆر جار ان ئە بینری سەر ئە کە ون و پەرە ئە سینن، راستی و خا وە نە کانیان بە را ژە ی پوچ و خرا پە کاران زۆر کە من ؟

وە لام/ بیگومان کردە وە ی راست خۆ ی لە خۆ یا بە هیزە و هەر گیز ئە و هیزە ی لی جوی نابیتە وە، ئە و هیزە کاری خۆ ی ئە کا و رو ی خۆ ی دەر ئە خا لە دلی پاکدا و ستە مکاران و کاری پوچ لە ترسی ئە و هیزە ئارام ناگری و لە مە تر سیدان، بە جۆری راستی خۆ ی ئە نوینی و چە کی کوشندە و سی دارە ی ستە مکاران ریگە بە بزوتنە وە ی شۆرش ی راستی ناگرن و کۆل نادا هە تا داد پەر وەری بلا و ئە بیتە وە بە رو ی زە ویدا، کردە وە ی پوچ و ستە مکردن هیزی نامینی و درێژە ناکیشی، چونکە مانە وە ی کاری پوچ بە هۆ ی بە رتیل و فروشتنی ناموسە وە ئە مینیتە وە هە تا سەر درێژ ناکیشی و هیزی راستی سەر ئە کە و ی دور بی یا نزیک .

وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
 وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَإِذَا
 أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا
 ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ
 سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَسَأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
 وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

﴿و نازل من القرآن ماهو شفاء ورحمة للمؤمنين﴾ وه ئيمه نه نيرين شتى له قورئان
 نه وشته رزگار كهره بؤ باوه رداران له نه خوشى دليان و نايبيان رائه وه ستي و دهرونيان پاك
 نه كاته وه ميه ره بان ولا بهرى خهفت و لا بهرى سزاي خوايه و لا بهرى گونا هيانه، قورئان
 هموى رزگار كهره ميه ره باني و خزشيه بؤ باوه رداران به تاييه تي فاتيحا و نايه ته كاني
 شيفا، له فهر موده كاني پيغه مهره ههر كه سي داوا رزگاري نه كا به هوى قورئانه وه، خوا
 رزگاري ناكا و شيفاي بؤ نانيري .

﴿ولا يزيد الظالمين إلا خسارا﴾ وه قورئان هيچ شتى زور ناكا بؤ سته مكاران مه گهر
 ههر زياندانيان بؤ زور نه كا و له ناو نه چن، چونكه به هوى باوه نه هينانيان به قورئان دليان
 پر نه بي له رق و خهم و دل پيسي، هموو كاتي نه وان بي فهرماني خوا زور تر بكه ن
 گونا هو سزيان زور تر نه بي .

﴿و إذا أنعمنا على الإنسان أعرض﴾ وه ههر كاتي ئيمه چاكه و به خششى خو مان
 بريزين به سهر ناده ميزادا له نه ندروستي و سامان و ناسايش و ناردني پيغه مه ران بؤ لايان و

چاك و خراپيان بۆ روون كرايهوه واز لهپهرستن و يادى ئيمه نههين و رو لهفهرمانى ئيمه وهرتهگيرن وهك پيوستيان به ئيمه نهمايى.

﴿ وناى بجانبه ﴾ وه لهفهرمانى ئيمه دوور تهكهويتهوهو واز له نزيكبونهوهى ئيمه نههينى وله ئيمه ناپارينهوهو خۆى بهگهوره دائهنى. رستهى (بجانبه) هيمايه لهخۆ بهگهوره دانان .

﴿ و إذا مسه الشر كان بؤسا ﴾ وه ههركاتى ترووشى ئادهميزاد ببوايه خراپيه له بيمارى و ههژارى و نهخۆشى و ترس نهو كهسه بهتهماي ميههربانى و بهزهى خوا نهبو، بى ئوميد بوو لهوشتانه لابچن .

﴿ قل كل بعمل على شاكلته ﴾ تۆ بلى: ههموو كهسى كار نهكا لهسهر ريگهو نياز ونهو فهرمانه لهسهرهتتى له گومرايى وراستى وهرگرتن بهگيرهى بنچينهى دهروونى خۆى. بهلام نهگهر ريگهى ههمو كاريكى لى گيراو ناچاربو دزى بكه بۆ بهخيو كردنى خيزانه كهى تهو كهسه لای خوا شايسته سزادانى نيه .

﴿ فربكم أعلم بمن هو أهدى سبيلا ﴾ دوايى پهروهردگارى تۆ زاناتره بهكهسى ريگهى راستى دۆزبوهتهوه پهيرهوى راستى كردوهو ريگهكهى چاكه .

جوهكان بهقورهيشيهكانيان ووت: ئيوه پرسيار له موحهمد بكن نهسحابولكههف چ كهسيكن و زولقهرنهين چ كهسيكه و رۆح چ شتيكه: نهگهر وهلامى ههنديكيان دايهوهو وهلامى ههنديكيان نهدايهوه پيغهمدري خوايه. پيغهمدر وهلامى دووه پيشوهكاني دايهوهو وهلامى روحى نهدايهوه، بۆ رون كردنهوهى ته وپرسيارانه خوا فهرموى :

﴿ يسألونك عن الروح قل الروح من أمرى ربي ﴾ پرسيار تهكهن لهتۆ لهو گيانه خوا بههۆى نهوهوه زيندويهتى و ژيانى بهخشيوه بهوان وئهبانبا بهريوه، تۆ بلى گيان لهوشتانهيه خوا بهفهرمانى خۆى دروستى كردوهو فهرمويهتى ببهو نهويش كوتوپر پهيداوبه، زانينى چۆليهتى گيان لای خوايه ههر بۆ خۆى داناه: نههنيهكاني خوايهو ئيوه ههستى بى ناكهن .

بۆ زانین: دروست کراوانی خوا دوو جۆرن: یه که میان دروست کراون له ریگهی هۆیه کی دیاری کراو، وهك ئاده میزاد وچه نندین شتی له خاك دروست کراون، ئهم جۆره یان ئاده میزدا ههستی بی ئه کاو ئه یزانن، جۆری دوو هه میان دروست کراون به بی ئه وهی له سه ر بنچینه ی شتی دروستیان بکا، وهك گیان، خوا به ووشه ی (کن) دروستی کردون و جگهی خوا هیچ که سی نایانزانی، ئاده میزاد دوا ی خۆماندو بونیکی زۆرو تاقی کردنه وه یه کی به هیز ئه و راسته یه یان بۆ ده رکه وت و باوهریان هینا که گیان له و جۆره ی دوو هه میانو که س نایزانی، ئه گه ر گیان له جۆری یه که میان بوا یه زانایان ئه یان توانی گیان تاقی بکه نه وه له کارخانه ی پیشه سازیه کانی خۆیان، دوا ی هه ولی زۆریان په کیان که وت، بۆیه خو ئه فهرموی:

﴿وما أوتیم من العلم إلا قلیلا﴾ وه نه به خشراوه به ئیوه و به هه موو که سی له زانینی خوا مه گه ر که می له زانست و زانین که سودیان لی و هه ر بگرن به هۆی ههسته کانتانه وه، هه ر چه نه ئیوه بتوانن شتی زۆر سه رسورینه ر دروست بکه ن ئه و شتانه به رانه ر به خانه یه له خانه کانی میش نرخ ی بۆ دانانری چه جای دروست کردنی میشه که یش. بۆ روون کردنه وه ی ئه و مه به سه و رون کردنه وه ی مانای ئه و ئایه ته له گۆفاری رۆزلیوسوفی ژماره (۷) ی نیسانی سالی (۱۹۶۹) هاتوه ئهمه ی دووایی:

(له شی ئاده میزاد پیک هاتوه له به لاین خانه، ئه و خانه له به ر به چو وکی خۆی نایینری مه گه ر به هۆی میکرو سکۆبه وه بیینری، چه نندین سالیکی که م نه ئه گونجا زانینی خانه کانی په یدا بکری چونکه زانایان نه یان ئه توانی شانه بکه نه وه یا ده رمانیکی دیاری کراوی بۆ به کار به ینن، چونکه ئه و کاره پیویستی به نه شته ر گه ریکه وه هه بو په نجه که ی له به چو کیدا به ئه ندازه ی به شی بی له هه زاران به شی له میلمه تری و ئه و ده رزیه ئه و کاره ی پی بکری به چو کتر بی له به شیک ی ملیۆنی له میلمه تری. دوا یی توانیان ئه و خانه یه بکه نه وه له ریگه ی روناکی خۆره وه، بۆ زانایان ده رکه وت ئه و خانه یه کۆمه لگایه که په ره له ده یان دروست کراوانی جیاواز و هه ریه که یان شیوه یه کی تاییه تیان هه یه و ئه توانن په یوه ند به خانه کانی تروه بکه ن، ئه و په یوه ندیانه زانینیان چه ند سالی تریان ئه وی، ئیستا ئه زانین خانه چه نندین

دهمار و له شيان هديه و جگه‌ى نه‌وانه‌يش كه نه‌بنه هوى سهرگه‌ردانى همو خاوه‌ن نه‌قلى).

هه‌وره‌ك خواى مه‌زن چه‌ندين شتى دروست كردوه ئاده‌ميزاد نايانزانن، بويه زانايان ناچار بوونباوهر به‌تواناي بى وينه‌ى خوا بهين كه گيان كه‌س نازانى چ شتيكه و نازانن له‌چى دروست كراوه .

وَلَيْنَ شِئْنَا لَنْدَهَبَنَّ

بِالَّذِى أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا يَجِدُ لَكَ بِهِ عِلْمًا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ

لَئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ

لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ

صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ

إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾

دواى خواى مه‌زن زوونى نه‌كاته‌وه ههر به‌وجۆره‌ى پيغه‌مه‌ر و جگه‌ى پيغه‌مه‌ر نازانن گيان چۆنه و چۆن دروستبوه، نه‌گه‌ر خوا ئاره‌زۆ بكا نه‌و سروسه‌ى خوا ئاردويسه بو پيغه‌مه‌ر له دليا نه‌سريته‌وه و نه‌فه‌رموى:

﴿و لو شئنا لنذهبن بالذي اوحينا اليك﴾ وه نه‌گه‌ر ئيمه ئاره‌زۆمان هه‌بوايه به‌راستى ئيمه نه‌مان سريه‌وه له‌نيو نامه‌كان وله دلى ئيوه‌دا شتيكى نه‌وتۆ ئيمه به‌سروش ئادرومانه بۆلاى تۆو شوبه‌وارمان نه‌ئه‌هيشت وه‌ك نه‌و كاته‌ى نه‌ت نه‌زانى نامه‌ى خوا چ شتيكه .

﴿ثم لاتجد لك به علينا وكيلا﴾ له پاش سربنه وهی ئه و سروشه تۆ پهیدا ناكه ی بۆ
خۆت كه سی دهسته لاتی به سهر ئیمه دا هه بی ئه و سروشه بگیریته وه بۆ تۆ نه یسریته وه
وبپاریزی .

﴿إلا رحمة من ربك إن فضله كان عليك كبيرا﴾ مه گهر خوا میهره بانی له گه ل تۆ
بكا و به زهیی پیتا بیته وه و ئه و سروشه بگیریته وه بۆ تۆ . به راستی گه وه یی و چاكه ی
په وهر دگاری تۆ زۆر گه وه یه ، تۆی هه لبژاردوه بۆ پیغه مه رایه تی و قورئانی بۆ ناردووی
و ئه پپاریزی له دلی تۆدا و بۆیشی نویسیوی له نیو نامه كانا ، له رۆژی دوایشدا پله ی
باسکراو چاكت ئه داتی سه ره رای ئه وانه ی جیهان .

﴿قل لن اجتمعت الأنس والجن علی أن یأتوا بمثل هذا القرآن لایأتون بمثلہ﴾ تۆ
بلی : ئه گهر ئادمیزاد و جنۆكه كۆبنه وه له سهر ئه وه وینه ی ئه م قورئانه بهین ناتوان
وینه ی ئه و قورئانه بهین كه وه ك قورئان ئه و هه موو ئامۆزگاری و ده ستور و هه وال و
میژووانه ی تیدا بی به وشیرینی وپاراوییه وه .

﴿ولو كان بعضهم لبعض ظهرا﴾ وه با هه ندی له ئاده میزاد و جنۆكه یاریده ی
هه ندی تریان بده ن بۆ دانانی وینه ی ئه و قورئانه ، بگه ره وینه ی سوره تیکی بچوکیشی
ناتوان داینین .

﴿و لقد صرفنا فی هذا القرآن من کل مثل﴾ وه به راستی ئیمه روغان کردوه ته وه و
دوو پاتمان کردوه ته وه بۆ ئاده میزاد و جنۆكه هه موو شتی په یوه ندی هه بی به بیروباوه ر و
به ده ستور و به ره وشتی چاك به لگه ی رون و په كخه ری وا وه ك لیدانی وینه ی له سهر
سورانانی ئاده میزاد و جنۆكه دا . جاری به هاندا ن و جاری تر به هه ره شه وه . جاری
به موژده دان و جاری تر به ترساندن ... هه تادی .

﴿فأبى أكثر الناس إلا كفورا﴾ دواى زورترینى نادهمیزاد هیچ شتیکیان وهرنه گرت لهو ناموزگار یانه مه گهر بی باوهری و ناسوپاسی بهرانبهریان، چونکه راستی وسوپاس لای نهوان زور گرنگ نهبو، مه گهر لای کهمیکیان .
کاتی خوی مهزن رونی کردهوه بو بت په رستانی بی توانایی نهوان بو دانانی وینهی قورئان، دواى باسی هندی له داخوای بی جیگهی نهوان نه کا داویان له پیغه مهر نه کرد و نه فهرموی:

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ۖ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ۝۹۱ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا لِسَافًا ۖ أَوْ تَأْتِي بَالِلًا ۖ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرْفَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزَّلَ عَلَيْنَا نَقَاشٌ مُّقْرَوًى ۚ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۝۹۲ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۝۹۳ قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً يَّمشُونَ مُتَمِينِينَ لَازَلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكَائِرُ ۖ رَسُولًا ۝۹۴ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝۹۵

﴿وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا﴾ وه قوره يشيه كان ووتيان به پیغمهر: ئیمه باور به تو نایه رین ههتا تو ههلهه قولینی بو ئیمه سه رجاو هیه کی پر لهئاو له: هوی مه ککه دا و ههر گیز ووشک نه کا .

﴿أَوْ تَكُنْ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجَّرُ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا﴾ یا پەیدا بێی بۆ
تۆ بیستانی لەخورما و لەتری، دواى ئەوەش تۆ ھەل بقولینی چەندین روبرار لەئاو وینەى
روبارەکانى شام برۆن بەناوەراستى ئەو بیستانەدا بەھەلقولینیکی زۆر سەرسورینەر.
ھەركاتی تۆ بەوشیوەیە بوی پلەت بەرز ئەبێ و ئەبێ بە شایستەى گەورەبێ، تۆ کە
نەوانەت نەبێ پیویستە گوی رایەلى خاوەن داراییەکانبى و بچوکیان بکەى، نەیان ئەزانى
پیغمەمراھەتێ سامانیکی مەرفایەتى و بوژانەوێ رۆشنیری و گەورە کەلەپوری مەرفە،
پیغمەمەران میھرەبانى و دیارى خوان بۆ ھەموو دانیشتوانى روى زەوى، خاوەن سامان بە
نەزانستى خۆیان وابێر ئەکەنەو کە ھەر سامانە نرخ بدا بە مەرف و بیکا بە گەورەو بە
یشەوا.

﴿أَوْ تَسْقُطُ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِي بَالَهُ الْمَلَائِكَةُ قَبِيلًا﴾ ﴿يَا تَوَّاسِمَانُ بَخْهَيْتَهُ خَوَارَهُ وَهَبَسَهُرَ ئِمِهِدَا پارچه پارچه وهك ئه وهی تَوَّ گومان ئه بهی و هه ره شه مان لی ئه که ی، یا تَوَّ خوا و فریشته کان بهینی روبه رو شایه تی بدهن که تَوَّ فروستاده ی خوای .

﴿أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زَخْرَفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ﴾ ياكاتی ئیمه باوهرت پی
ئههینن تۆ خانویه کت هه بی رازایتیه وه به زیر و له ناویا دانیشی ئه و کاته شایسته ی
بیغه مەدرایه تیت، یاکاتی تۆ بدرز بیتیه وه بۆ ئاسمان به په یژه یه بۆی سەرکه وی .

﴿وَلَنُؤْمِنَ لِرَقِيكَ حَتَّىٰ تَنْزَلَ عَلَيْهَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ﴾ وہ ئيمه بهتہنہا باوہر بہر
بہرزبونہوہی تويہ نايہرن ہداتا ئہہيتتہ خوارہوہ بہسہر ئيمہدا نامہيہ بہزمانی خوٰمان
بيخوينہوہ و فہرماغان يے بدا باوہر بہتو بہينن .

﴿قل سبحان ربى هل كنت إلا بشرا رسولا﴾ تۆبلى: پاكى بۆ خىواي پەروەردىگارى مەنە كە خىوا بىت بۆ لای ئىوۋە فەرمانى خوتانى بەسەردا پىويست بىكەن. مەن ھىچ شتى نىم مەگەر ئادەمىزادەم ۋەك ئادەمىزدانى تر، نىراۋىكم ۋەك پىغەمەرانى تر كە ھىچ شتىكىان نەھىنا بۆ گەلەكانيان مەگەر شتى شىاۋى گەلەكەيان بوبى، مەن ناتوانم ھىچ شتى بىكەم بەجگەى دەستورى خىوا .

﴿ومانع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى إلا أن قالوا أبعث الله بشرا رسولا﴾ ۋە رىگەى لە ئادەمىزاد نەئەگرت كە باۋەر بېھىن كاتى ھات بۆ لای ئەۋان راغۇيان مەگەر ئەۋەى ئەۋان ئەيانووت: ئايا خىوا رەۋانە ئەكا ئادەمىزادى بەۋەى بىكا بە پىغەمەر، ھىچ گومانىان نەماۋو باۋەر بە قورئان ۋ پىغەمەر بېھىن ئەۋ گەتوگىزەى خۇيان نەبى كە لەمەۋبەر داۋايان ئەكرد.

﴿قل لو كان في الأرض ملائكة يمشون مطمئنين لنزلنا عليهم من السماء ملكا رسولا﴾ تۆبلى: ئەگەر لە سەرزەۋى فرىشتەكان ھەبۇنايە برۆن بەرىۋە لەزەۋىدا ۋ دانىشەن لەسەر زەۋى بەراستى ئىمە ئەمان ناردە خوارەۋە بۆ سەر ئەۋان فرىشتەىە لەئاسمانەۋە بۆ پىغەمەرى ئەۋان ۋ لەرەگەزى خۇيان نەك لەرەگەزى جگەى خۇيان. كەۋاتە ئىۋەى ئادەمىزاد ئەبى پىغەمەرەكەتان لەرەگەزى خۇتان بى، بت پەرستان ئەۋەيان ئەزانى بەلام فىل ۋ فرىان بەكاردەھىنا .

پرسىيار/ بەراستى جوبەرئىل فرىشتەىە ۋ موحەمەد ئادەمىزادە، چۆن جوبەرئىل نىرراۋە بۆ لای موحەمەد ؟

ۋەلام/ لەنىۋان ئەۋ دوۋانەدا جۆرە لەيەك چۈنىك ھەيە لەۋ بارەۋە ھەردوۋىكىان نىرراۋن لەلەيەن خواۋە. ھىچ جۆرە لەيەك چۈنى لەنىۋان فرىشتەۋ نەتەۋەكەى پىغەمەدرا نىە بەھىچ جۆرى .

﴿قل كفى بالله شهيدا بيني وبينكم إنه كان بعبادة خيرا بصيرا﴾ تۆبلى: خىوا بەسە بۆ ئەۋەى شاھەتى بدا لەنىۋان مەن ۋ لەنىۋان ئىۋەدا لەسەر راستى مەن ۋ لەسەر ئەۋەى مەن

فهرمانی خوام گه یاندوه به نیوه شایه تیش بدا که نیوه باوهرتان نه هیناوهو دژی فرمان خوا
وه ستاون به راستی خوا ناگاداره به کرده وی نهی وناشکرای بهنده کانی خوی نهیینی
کردار وگفتاریان.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ
مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَائًا وَبُكْمًا
وَصُمًّا مَا لَهُمْ جَهَنَّمُ كُلًّا خَبِثَ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾
ذَلِكَ جزاؤهم بأنهم كفروا بآيائنا وقالوا آء ذاكنا عظمًا
ورفتاء نال المبعضون خلقًا جديدًا ﴿٩٨﴾ أولم يروا أن الله
الذي خلق السموات والأرض قادر على أن يخلق مثلهم
وجعل لهم أجلًا لا ريب فيه فآبى الظالمون إلا كفورًا ﴿٩٩﴾
قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ
الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾

﴿من یهدی الله فهو المهتد ومن یضلل فلن تجد لهم اولیاء من دونه﴾ وههر کهسی
خوا ریگهی راستی بی نشان بداو یاریده یان بدا دواپی نهو کهسه شاره زایی و ریگهی
راست وهر نه گرن وههر کهسی خوا ریگهی راستی لی وون بکا، دواپی تو دهست
ناکهوی بو نهوان وله جگهی خوا هیچ دۆستی یاریده یان بدا. به راستی پیاو چاک نهویه
دواپی چاکه بکهوی پیاو خراپ نهویه لای خوا خراپه کار بیت .

تهفسیری زمناکویی

﴿ونحشرهم يوم القيامة على وجوههم عميانا وكميا و صما﴾ وه ئيمه ئهوان
كۆئه كهينه وه له رۆژى دوايدا به كويرى و لالى و كهري هيچ شتى نابيين و نابيسن و
نايلين .

﴿ماواهم جهنم كلما خبت زدناهم سعيرا﴾ دۆزه خ جيگه ي ئهوانه هه موو كاتى
بكوژينه وه و گرو كلپه ي پيسان نه سوتيني ئيمه زۆرتر ئه كهين بۆ ئهوان سووته مه نى و
گره كه ي و گهرما كه ي زۆر ئه بى .

﴿ذلك جزاؤهم بأنهم كفروا بآياتنا﴾ ئه و سزادانه يان له دۆزه خدا سزاو به شيانه
به بۆنه ي ئه وه وه باوه ريان به ئايه ته كانى قورئانى ئيمه يان نه هينا وه و بروايان به به لگه ي
به كخه رى ئيمه نه بو ه .

﴿وقالوا إذا كنا عظاما و رفاقا إنا لمبعثون خلقا جديدا﴾ وه بى باوه ران ئه يان
ووت: ئايا ئيمه كاتى مردين و بووين به ئيسك و خو لى رزاو، ئايا ئيمه به راستى زيندوو
ئه كرينه وه و ئه بين به دروستكراويكى تازه؟.

﴿أو لم يروا أن الله خلق السماوات والأرض قادر أن يخلق مثلهم﴾ ئايا ئه و بى
باوه رانه نه يان زانيوه كه به راستى خوايه ئاسمانه كان وزه وى دروست كردوه تواناى به سه ر
ئه وه دا هه يه كه دروست بكا وينه ي ئه وان دواى مردنيان .

﴿وجعل لهم أجلا لاريب فيه فأبى الظالمون إلا كفورا﴾ وه خوا داينا وه بۆ ئه و بى
باوه رانه كاتى بۆ سزادان و مردنيان و دواتر زيندوويان بكاته وه له رۆژى دوايدا به بى
ئه وه ي گوماني تيدا بى، دوايى ئه و سته مكارانه وه رناگرن هيچ نامۆزگارى به مه گهر هه ر
بى باوه رى به به لگه ي به هيزو ئاشكرا له سه ر زيندوو بونه وه ي ئه وان .

﴿قل لو كان أنتم تملكون خزائن من رحمة ربي إذا لأمسكنكم خشية الأنفاق و كان
الإنسان قتورا﴾ تۆ بلى به بى باوه ران: ئه گهر ئيوه خوا وه نى گه نجينه ي چا كه و رۆژى
په ره ردگارى من بن كه دوايى نا يه ت ئه وكاته ئيوه خو تان ئه گرنه وه له به خشيني له ترسى
نه مانى ئه وه ي ئيوه ئه يه خشن و ئاده ميزادى بى باوه ر رۆد و ده ست قوچرا وه و ئه ترسى له
هه ژارى .

له زۆر له نایه ته کانی رابوردودا باسی موسا و کاره په کخه ره کانی و باسی فیرعه ون
 ویاوماقولانی فیرعه ون کراوه، له م نایه تانه ی دوایدا باسی داخوازیه کانی فیرعه ون
 له موسا نه کری و نه فیرموی:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ

آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَّاءَ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ

إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ

هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ

يَفْرَعُونَ مَثْبُورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ

فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ

أَسْكِنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾

﴿ولقد آتینا موسی تسع آیات بینات﴾ و بهر استی نیمه به خشیومان به موسا نو
 به لگه ی په ک خه رو رون وناشکرا وهك نه مانه: (۱) داردهستی نه گیرا به ماریک بو
 په کخستی بی باوهران وچند سودی تری موسا. (۲) دهستیکی سپی بی دهر د و
 نه خوشی و رووناکی به کی زوری هه بوو. (۳) چند سالیکی گرانی ونه بارینی باران و
 کهم بوونی ناوی نیل. (۴) کهم بونه وهی بهروبوم به هو ی نه خوشی کشتو کاله وه. (۵)
 لافاو به هو ی بارانی زوره وه که خانوو کشتو کالیانی دائه پو شی. (۶) کولله یه کی زور
 به جوړی هه موو کشتو کالی نه خواردن. (۷) جوړه نه سپیه کی وهك گنه ی نه اژهل
 کهوته نیو خوازده مهنی و خواردنه ویا و بهرگ و له شیانه وه. (۸) بوکیکی نه وتو نه کهوته

﴿ فسال بني إسرائيل إذ جاءهم ﴾ دواى تو پرسيار بکه له بهنو ئيسرائيليه کان کاتى
موسا چو بۆلايان چ شتى روى دا له نيوان موسا وفيرعهونا، بۆئهوهى بۆ خوڤيان و بۆ
جگهى خوڤيان راستى تو لهو سروشه دا خوا بۆ توى ناردوه که موسا ئهيه ويست جوهر کان
رزگار بکا له سته مى فيرعهون و دواى له فيرعهون کرد باوهر بهينى به خواو بهنو
ئيسرائيليه کان بنيرى له گه لياو ريگه يان لى نه گيرى بۆ ههر لايه برۆن .

﴿ قال لقد علمت ما أنزل هؤلاء إلا رب السماوات و الأرض ﴾ موسی ووتی:
به راستی تو نه زانی رهوانه‌ی نه کردوه نهو بهلگه په کخه رانه هیچ که سی مه گهر
پهروه ردگاری ناسمانه کان و زهوی ته می کردنن بۆ تو و بهلگن له سهر راستی من. به لام
خوت فش نه که یته وه له نیو دانیشته و اندا بۆ نه وه ی پله و پایه و ته خت و تاجت به رده و ام
بی .

﴿فَارَادَ أَنْ يَنْتَفِزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا﴾ دوايي فيرعون ويستي موسا و گله كهى سو كايه تي پى بكا و دوريان خاتوه لهزهوى ميسر به كوشتن و دهر به دهرى كردن، زهوى ميسر ههر بؤ خوى بيمينتهوه، به لام پيلان و فيله كهى بؤ خوى

180

گه رایده و کار ی له خو ی کرد و له ناوچو، دوا بی نیمه فیرعه ونو نه و که سه ی له گه لی بوون هه مو یانمان خنک اند به ناوی ده ریای سور، کاتی دوا ی موسا و خز مه کانی که و تبون بیانگیر نه وه و بیان کوژن. نه و کاره ساته دوا ی ناموژ گاری کردنی موسا و باوه رنه هینانی نه وان بو .

﴿و قلنا من بعده لبني إسرائيل اسكنوا في الأرض﴾ وه نیمه و وتمان له دوا ی خنکانی موسا و سوپا که ی به به نو ئیسرانیلیه کان ئیوه دانیشن له زهوی میسر دا، بی باوه ران نه یان ویست ئیوه نه مینن. دوا ی نه مانی فیرعه ون زهوی پهری سه ند بو به نو ئیسرانیلیه کان، خوا به وانی فهرمو: له ههر جیگه یه دانه نیشن ئاره زووی خو تانه، نه بوایه سوپاسی خوا یان بکر دایه که چی یاخی بون له خوا و گویره که ی یان پرست، ووتیان: خوا دهستی به ستراره و نیمه ساماندارین. پیغه مه ره کانی خو یان یان کوشت و ته وراتیان گوری وه وولی کوشتنی عیسایان داو بوختانیان کرد به دایکی داوین پاکی عیسادا .

﴿فإذا جاء وعد الآخرة جئنا بكم لغيفا﴾ دوا بی کاتی هات واده ی روژی دوا بی نیمه ئیوه و نه وان به کو مه لی جیاواز له یه کتری نه هینن و فرمان نه ده م به به ختیا ری هه ندیکیان و به د به ختی هه ندی تریان .

﴿و بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلٌ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ١٠٥﴾

﴿وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ١٠٦﴾

﴿قُلْ ءَامِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ

عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّئِنَّ كَان

وَعَدُ رَبِّئِنَّ أَلْمَفْعُولَ ١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ

خُشُوعًا ١٠٩﴾ قُلْ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ

الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرِ بِصَلَاتِكَ وَلَا تَخَافَتْ بِهَا وَابْتَغِ
 بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
 لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبِيرَةٌ تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

﴿و بالحق آنزلناه و بالحق نزل﴾ وه نیمه و یستومانه قورئان بنیرینه خواره وه
 به جوړه زانست و راستیکی نه وتړ داوای دانانی هه مو شتی بکا له جیگه ی شیوای خوږاو،
 به بی گومان بهو جوړه راستی و رانومایی کردنه وه هاته خواره وه هه موو شتیکی چاکی
 تیدایه، هه روایش بو موسلمانان باوهریان پی هینا. پیاوچاگانو نیازپاکان کاریان پی کرد،
 قورئان فرمان نه دا به راستی و به چاکه ی له مه و بهر و له مه و دوایش. که واته نه بی قورئان
 بکری به یاسا و ده ستوری روژانه ی ناده میزاد و جنوکه بو له مه و یاش و بو نیستایش.
 زانایان له جیاوازی نهو دوو رسته یه بزچونیان جیاوازه، به تین تریان نهو مانایه یه .

﴿وما أرسلناك إلا مبشرا ونذیرا﴾ وه نیمه توژمان ره وانه نه کردووه مه گهر بو
 نهو هی موژده بده ی به پیاوچاگان بهرهمه بندی خواو به به هه شت و ترسینهر بی بو
 گونا هباران به ناگری دوزه خ، ئیتر هه رکه سی ناره زوی هیه باوهر بهینی به خواو هه رکه سی
 باوهرنایه ری به ناره زوی خو به تی .

﴿و قرآن فرقناه لتقرأه علی الناس علی مکث﴾ وه نیمه ناوهر و کی قورئاغان رون
 کردووه ته وهو به هو ی قورئا نه وه چاک و خراپان جوی کردووه ته وه بو ناده میزاد و به یه کجار
 نه مان ناردووه ته خواره وه ثابته ثابته ناردووه مانه ته خواره وه له بهر نه وه ی تو بخوینیته وه
 به سهر ناده میزادا له سهر خو ت بو ماو هی بیست و سی سال .

﴿و نزلناه تنزیلا﴾ وه نیمه قورئاغان ناردووه ته خواره وه به ناردنه خواره وه یه به گویره ی
 روداو پیو یستی ناده میزاد .

﴿قُلْ آمَنُوا أَوْ لَا تَوَّعْنَا﴾ تۆ بلی بهی باوهران ئیوه باوهرهین به قورئان یا باوهری پی نههین خۆتان سهر بهست و ئازادن، باوهرهینانی ئیوه قورئانی پی بهریز نابی و باوهری نههینانی زیانی له قورئان ناداو له ریزی کهم ناکاتهوه .

﴿إِنَّ الَّذِينَ أَتَوْا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يَتْلَى عَلَيْهِمْ يَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا﴾ به راستی کهسانیکی ئهوتۆ بهخشاو بهوان زانیاری و نامه ی خوا بهر لههاته خوارهوهی قورئان ورهوانه کردنی پیغمهر کاتی خوینرایهوه بهسهریانا قورئان ئه کهوتن بهروا بهسوژده بردن بۆ خوا له بهر گه ورهیی فهرمانی خوا و سوپاس کردن بۆ ئه و بهلینهی خوا دابوی بهناردنی پیغمهر و له نامه پیشوه کاندای چاویان پی کهوتبو .

﴿وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾ و ئهههین: پاکی بۆ پهوره ده کهری ئیمهیه و دوره له وهی ئه و بهلینهی دابوی بهناردنه خوارهوهی پیغمهر له نامه کانی پیشوودا جی به جی نه کا، به راستی بهلینی پهروه دگاری ئیمه جی به جی کرا و هاته دی و پیغمهر رهوانه کرا .

﴿وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَكُونُ وِزْيِدُهُمْ خُشُوعًا﴾ وه ئه کهون بهدماو سوژده ئه بهن بۆ خوا و ئهوان ئه گرین له بهر گه ورهیی خواو قورئان زۆرتتر ئه کا بۆ ئهوان نه رمی دلیان و ته ری چاویان، دوو پات کردنه وهی سوژده بردن یه که میان له بهر گه ورهیی خوا به . دوو هه میان له بهر کاریگهری قورئانه له ده روینانا .

بت په رستان کاتی بیستان پیغمهر ئه فه رموی: یا خوا یا ره هان: ووتیان: موحه مه د ریگه ئه گری له ئیمه بۆ په رستنی دوو خوا، خۆی هاوار له دوو خوا ئه کا، خوی مه زن وهلامی دانه وه فه رموی:

﴿قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَاتَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ تۆ بلی: ئیوه هاواری خوا بکه ن و بیه رستن یا هاواری ره هان بکه ن مه بهسته که ناگۆری، چونکه هه ردوویان ناوی خوان، ئیوه هاواری خوا بکه ن یا هاواری ره هان بکه ن جیگه ی شایسته ی خۆیه تی ئه و شته ی ئهوتۆ له و دوو ناوه ئیوه باسیان ئه که ن و چه ند ناوی تر، دوا یی بۆ خوا هه یه چه ندین ناوی شیرین و بالاتر، ئیوه هه رکامیان هاواری پی بکه ن زۆر راسته ئیتر ئیوه بلین: یا خوا یا ره هان یا خاوه ن توانا یا زانا و گه وره مه بهسته ناگۆری:

﴿ولاتجهر بصلاتك ولا تخافت بها واتبع بين ذلك سبيلا﴾ وه تۆ دهنگی خۆت بهرزمه كه ره وه به خویندنی قورئان له نوێژدا و بت په‌رستان بیسن و جیوت پی بدهن و به‌سوکیش مه‌یخوینه نه‌وانه‌ی له‌دوا‌ی تۆ بن نه‌ی بیسن و تۆ داوا‌ی ریگه‌یه‌کی مام ناوه‌ندی بکه له‌نیوان ده‌نگ به‌رزی و نرمی ده‌نگدا .

﴿وقل الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا و لم يكن له شريك في الملك﴾ وه تۆ بلی: هه‌موو سوپاس و چاکه‌بۆ خوا‌یه‌کی نه‌وتۆیه منالی بۆ خۆی وه‌رنه‌گرتوه به‌هیچ جو‌ری. نه‌ك وه‌ك جو‌ه‌كان نه‌لین: عوزه‌یر کوری خوا‌یه، گا‌وره‌كان نه‌لین: عیسا کوری خوا‌یه، بت په‌رستان لایان وایه فریشته‌كان کچی خوان، وه‌ها‌وبه‌ش بۆ خوا‌نیه له‌ده‌سته‌لات و خوا‌ه‌نیه‌تی بونه‌وه‌راندا به‌جو‌ره‌ی بت په‌رستان گو‌مان نه‌به‌ن .

﴿ولم يكن له ولي من الدل وكبره تكبيرا﴾ وه بۆ خوا‌نیه هه‌یچ دۆست و یاری‌ده‌ده‌ری کۆمه‌کی پی بکا له‌به‌ر بی ده‌سته‌لاتی و پیی گه‌وره‌بیی و، تۆ خوا‌به‌گه‌وره‌بگه‌ره به‌جو‌ره‌گه‌وره‌یه نه‌منال و میرات گری هه‌بی و نه‌ها‌وبه‌شی هه‌یه له‌خوا‌یه‌تی بونه‌وه‌راندا، هه‌موو گه‌وره‌یه لای خوا‌بی توانایه .

کۆتایی پی هات به‌یاری‌ده‌ی خوا‌ریکه‌وتی ۱۲ / ۲ / ۲۰۰۰ زاینی

﴿سوره تی نه لکه هف﴾

لهمه کی هاتوته خواره وه جگه له نایه تی (۳۸) لهمه دینه هاتوته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۱۱) نایه تن. خوای مه زن له ژماره ی زوری نایه ته کانی پیشوودا باسی راستی وشاره زایی و روناک کردنه وهی پتگی راستی کرد، لهم سوره ته دا باسی موزده دان به پیاوچاکان و ناشتی خوازان پاداشت وراپواردنیان و باسی پیاو خراپان و سزدانیان نه کات به ناگری دوزه خ.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لِمَنْ عَرَفْهُ

قِيَمًا لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا لِمَنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ

يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَكَثِينَ

فِيهِ أَبَدًا ﴿٣﴾ وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ

أَفْوَاهِهِمْ إِن يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿٥﴾ فَلَعَلَّكَ بِخُفٍّ نَفْسِكَ

عَلَىٰ آثَرِهِمْ إِن لَّمْ تُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾ إِنَّا

جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

﴿ ٧ ﴾ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿ ٨ ﴾

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴾ هه مو سو پاسو ستایش بۆ خوایه کی نه وتویه نار دویه تیه خواره وه بۆ سر بهنده ی خوی نامه یه که قورئانه نه ی گیرا وه بۆ نه و قورئانه هیچ جور ه لاری و خرابه یه نه له رسته کانیدا و نه مانا کهیدا و دژی یه کتر نین .

بۆزانی: خوی مه زن قورئانی نار دوه ته خواره وه بۆ ئیمه له په پره ی ناوه رۆ که کی بگهین و کاری پی بکهین، بیکهین به ده ستور و یاسا بۆ خومان له هه مو رو یکه وه و له هه مو کات و جیگه یه کا نه ک بۆ نه وه ی نایه ته کانی له بهر بکهین. نه گهر ئیمه کاری پی ته کهین ئیمه و نه وانه ی تانه ی لی نه ده ن ئیمه و نه وانه یه و هک یه ک واین، کار به ده ستانی ئیستا که یاسای ده ستکرد دروست نه که ن که دژی قورئان و کاری پی ته که ن به موسلمان دانانرین. که چی نه لئین: ئیمه موسلمانین. پیغه مهر فره موی: کاتی دیت به سه ر ناده میزاد با وه ره یان هه ر شیوازی نه میتی و قورئان خویندنی .

﴿ قِيمًا لِّنُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ ﴾ به لکو خوا قورئانی گیرا وه به جور یکی راست وریک و به نرخ له بهر نه وه ی پی با وه ران برسیتی له سزایه کی سهخت لای خوا وه پهیدا نه بی.

﴿ وَيَبْشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا مَا كُنْ فِيهِ أَبَدًا ﴾ وه موژده نه دا نه و قورئانه به وبا وه ردارانه ی نه وتۆ کاره چاکه کان نه که ن به راستی بۆ نه وانه هه یه پاداشتیکی شیرین وچاک له به ده شتا له نیو نه و پاداشته دا دانه نشن هه تا هه تایه .

﴿ وَيُنْذِرُ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴾ وه بو نه وه ی برسیتی نه و که سانه ی نه وتۆ و توویانه خوا منالی بۆ خوی دانا وه، وه هه ندی له عه ره به کان لایان وایه فریشته کان که چی خوان وجوه کان نه لئین: عوزه ر کوری خوایه و گا وه کان نه لئین: عیسا کوری خوایه .

﴿ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ ﴾ بۆ نهو که سانه و بۆ باو که کانیان هیچ بهلگه و زانیاریه بۆ نهو گفتوگزیه ی خویانه نیه و دوی لاسایی کردنه و هی باو و بابیرانیان که وتون.

﴿ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ ﴾ نهو گفتوگزیه نهوان نه یکن گفتوگزیه کی زور که وریه له ناره واییدا که دهر نه چی له ده میانه وه بهی بهلگه و بنچینه، نه ونده که وریه له بی شهرمی و ناره واییدا که ناسمان بروختی و کیوه کان له بن هه لکه نی.

﴿ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴾ نهو که سانه ی بریاری منال بوون بۆ خوا نه دهن هیچ نالین مه گهر دروکی زور که وریه نه دهنه پال خوا. قه ده غیه شتی به و جورره به بی بهلگه بیژری.

﴿ فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴾ دوی له وانه یه تو خوت له خه فته تا بکوژی له سهر دور که و ته و هی نهوان و وازه یان نه گهر نهوان با وریان بهم گفتوگزیه ی خوا نه هینا که بریتیه له قورنانی پیروز.

﴿ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا ﴾ به راستی ئیمه گیرا ومانه شتی به سهر زه ویه به جوانی و نارایش بۆ زهوی له کانگا و کشت و کال و نازل و منال و سامان، دوی له وانه نامین، جیگه ی سهر سورمانه نهو که سانه با ورنه یان و دلیان به جیهانه وه به ستره.

﴿ لَنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴾ له به رنه و هی ئیمه نهو که سانه تاقی بکهینه وه چ که سیکی نهو تو لهوان کاری چاک نه کهن و به ناده میزاد رابگه یه نری نهو که سانه کامیان خویان نه پاریزن له گونا نه گینا خوا هه موو شتی نه زانی به بی تاقی کردنه وه.

﴿ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرًّا ﴾ وه به راستی ئیمه نه گیرین شتی به سهر زه ویه ویه به خاک و به زه ویه کی نهو تو گیای تیدا نه وایی و جوانیه که ی نایه لین.

هه موو شتی که ناده میزاد خویانی بۆ ماندو نه کهن و خویانی بۆ نه دهن به کوشت بیگومان خوا نه وانه ی بی به خشیون، هه موو که سی نه گهر به بهشی خوی رازی بی نهو که سه به به ختیای نهژی و خه فته ناخوا و چاوی له سامانی که سه وه نیه که داگیری بکا،

نه گهر هه وئی زۆر تر بدا بو خۆی و ههر خۆی مه به سستی و بیهوی له سه ر دارایی جگهی خۆی بژی نه و که سه هه همیشه خه فه تبار و بی تارامه و به ناوای خۆی ناگا .

له سوره تی نه لئیسراء داو له مانای ئایه تی (٨٥) رۆن کرایه وه که قوره یشیه کان دوو که سیان نارد بو خزمه ت پیغه مه ر ﴿٩٥﴾ سێ پرسیا ری لی بکه ن (١) پرسیا ری لی بکه ن: گیانی زینده وه ران چ شتی که؟ پیغه مه ر فه رموی: ههر خوا نه زانی گیان چ شتی که و که سی تر نایزانی. له م ئایه تانه ی دوا ییدا خوا با سی نه وه نه فه رموی: جو ه کان و وتیان به نوینه رانی قوره یش پرسیا ری نه م دوو شتانه یشی لی بکه ن: (١) پرسیا ری لی بکه ن: نه و کۆمه له لا وانه چ که سانی بوون با وه ریان به په روه رد گاری خویان هینا، له پیناوی بیرو با وه ری خویانا له نیشتمانی خویانا ده رچوون به سه رهاتیان چۆن بو؟ (٢) پرسیا ری لی بکه ن: نه و پیا وه چ که سی بو رۆژه لآت و رۆژئاوای پشکنی وزۆر به ی دانیشتمانی هینا یه ژیر فه رمان په وایی خۆی، نوینه رانی قوره یشیه کان چوون نه و دوو پرسیا ره ی تریان لی کرد، پیغه مه ر ووتی به یانی وه لامتان نه ده مه وه، به و بۆنه وه یه نه یفه رمو:

﴿إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ خوا بو سه ره زه نشتی کردنی پیغه مه ر پازده رۆژ سروه شی بو نه هاته خواره وه و خه فه تی زۆری خوارد. به و بۆنه وه دانیشتمانی مه ککه که و ته جه و جۆل هه ری ه که یان به جۆری با سیان نه کرد، دوا یی خوا ی مه زن سروه شی بۆنارد و وه لامی نه و دوو پرسیا ره ی رۆن کرده وه به پیغه مه ری فه رمو: جاری تر نه ئی فلان شت نه که م هه تا نه ئی ﴿إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾. به و بۆنه وه خوا فه رموی:

أَمْ حَسِبْتَ

أَنْ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩٦﴾

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿٩٧﴾ فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي

الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ

أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٢﴾

﴿ اَم حَسِبْتَ اَنَّ اَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴾ نایا تو گومان
بردوه که به راستی دانیشتوانی نه و نه شکه و ته و مانه و هیان به زیندوویی ماو به کی
دوورودریژ و ته خته به ناوی دانیشتوانی نه و نه شکه و ته هیان تیدا نوو سراوه نیشانه یکی
سدر سور پنه ره له نیشانه و به لگه و توانای نیمه به .

نه و شته ی زانراوه له نامه کژنه کاندای باسی دانیشتوانی نه و نه شکه و ته کراوه، که سانیکی
نه و توژ نه و نامه به هیان نه خوینده و یا نه هیان بیست به لایانه و سهر بوو چوَن نه و ماو
دوورودریژ و نه و ساله زورانه خه و توون و به بی خواردن ماونه ته و. دوا بی خسوی مه زن
فه رموی به و که سانه: به لاتانه و سهر نه بی، هه موو نیشانه کانی خوا هه مو نه قلی
سهر گردان نه کا، نه و که سه ی دانیشتوانی نه شکه و ته و هه موو بونه و ه رانی دروست
کردوه ناسانه له سهری نه و لاوانه به یلته و به خه و توویی ماو به کی زور دووایی
زیندوویان بکاته و. به لام زور تر له تاده میزاد به و کاره ی خوا نازان .

بۆ زانین: کورته ی به سهرهاتی نه و لاوانه ی خه ویان پیدا که و تبوو له و نه شکه و ته دا به م
جو ره به: دانیشتوانی شاری (نه فسوس) که کژنه شاریکی (نیغریقیه کانه) که که و ته و ته
سهر روو باری (قهره سو) له ناسیای بچووک (نه ناضولی) نیستای تور کیا نه و کاته له سهر
نایینی عیسا بوون، دوا بی پاشایه کی زور سته مکار که ناوی (ده قیانوس) بوو په لاماری
شاره کانی رومی دا هه رموی داگیر کرد به و شاره ی نه فسوسیشه و، نه و پاشایه فه رمانی دا
به دانیشتوانی نه و شارانه نه بی بن به بت په رست، زور به سه ختی به سهر یانا نه ی سه پاند،
هه ر که سی پیچه وانه ی فه رمانی نه و پاشایه بگردایه و بتی نه په رستایه نه ی کوشت و
له شه که ی به سهر شورای شاره که دا هه لئه واسی. به لام حدوت لاوی خوین گهرم

له دانیشتوانی نهو شاره زوریان لاگران بو واز له نایینی عیسا بهین، به نهی پی پهرستی
 خویان نه کرد، نهو هلو پسته ی نهوانیان به پاشا گه یاند و به پاشایان ووت: نهو لاوانه
 نایینی تو ناپهرستن، خواکانی تو به بی نرخ دانه نین و باوه پریان به وان نیه، پاشا داوی
 کردن بچن بو باره گای خوی، فدرمانی پیدان نایینی نهو پهرستن. لاوه کان ووتیان:
 پهره ردگاری نیمه و ناسمان و زهوی و توو همو بونه وهران هدر خوایه و جگه لهو که سی
 تر ناپهرستین، دواپی پاشا به وانی ووت: نیوه لاویکی سهر به ستن و نه قلتان ته واونیه، من
 په له ناکم له سزادانی نیوه، داواتان لی نه کم بیر له خوتان بکه نه وه، له دواپی سی رژی تر
 بینه وه بو لام. لاوه کان بو دیاری کردنی پاشه رژی خویان به نهی پی که و تنه ووتو ویز،
 دواپی پیک هاتن لهو شاره برونه دهره وه، بو نه وه ی نایینی خویان پیاریژن، بو یه یه کیکیان
 ووتی: من نه شکوه تی نه زانم که باو کم مده کانی نه کرده ناوی، لاوه کان به بیانوی یاری
 تو پینه وه، بو نه وه ی که س گومانیان لی نه کا به ره و نه شکوه ته که که و تنه ری، له ریگه دا
 دایان به لای شوانیکا سه گیکی لا بوو، شوانه که خوی و سه گه که ی دواپیان که و تن هه تا
 گه یشتنه لای نه شکوه ته که راکشان وخوا (سی سهد و نوسال خهوی لی خستن) دواپی نهو
 ماوه یه له خه و راهین پر سیاریان له یه کتر نه کرد نه بی چه ند ماوه یه بی خه ومان پیدان
 که و تی؟ وه لای یه کتر یان نه دایه وه: له وانه یه رژی بی یا هندی له رژی بی، دواپی
 ووتیان پهره ردگاری نیمه نه یزانی به تنه ها، که واته بایه کیکیان بسیرین هه تا هندی
 خوارده مه نیمان بو بکری و بیخوین و ناگای له خوی بی و به ژیرانه بر ووا، چونکه نه گهر
 پیمان بزائن، نه مان کوژن و به رده بارانمان نه کهن یانه مان گیر نه وه بو لای نایینی خویان،
 کاتی نوینه ره که یان چوه بازار خوارده مه نی بکری چوه لای خوارده مه نی فروشی
 کاتی پاره ی دایه دهستی بفروشه که ته ماشای پاره که ی کرد که ناوی ده قیانوسی
 له سهر نوسراوه، گومانی برد نهو لاوه گه نجینه ی دوزیوه ته وه، کو مه لی له پیوانی
 بازار له وان کو بونه وه، نهو لاوه به سهر هاتی رابووردوی خویانی بو گیرانه وه.
 دانیشتوان ووتیان: بی و نه بی نه م لاوه یه کیکه لهو لاوانه باو و بایرمان بو یان

گێڕاویەتەو لە دەست سێتەمی (دەقیانوس) رایان کردووە، دەنگ و باس گەشت بەپاشای شار، ئەو پاشایە زۆر چاک و دادپەرور بوو. لاوەکانی بانگ مردو ووتی: ئەم دراوەت لە کۆی بو، لاوەکە بەسەرھاتی خۆیانی بۆ گێڕایەو، پاشا بەرپوێکی گەشەووە و زۆر بە ئایستەو نەرمی ووتی: ھاوڕێکانت لە چ جێگەیەکن؟ ووتی: لەفلان ئەشکەوتن، پاشا و دانیشتوانی شار چونە دەرەووە بۆ لای ئەو ئەشکەوتە کە گەیشتنە لای ئەشکەوتە کە و لاوەکانیان چاوی کەوت و لەیەک گەیشتن لاوەکان لەپەرورەدگاری خۆیان پارانەووە بیان مریی، خۆی مەزن وەلامی دانەووە مراندنی، ئەو ئەشکەوتە کەوتووە نیوان (عەموریە) و نیوان (نیقیە) کە دووشاری کۆزن لەئاسیای بچووک = (ئەناضول)ی ئیستای تورکیا، خۆی مەزن بە کورتی و بەپوختەتر و زۆر بەرونتر ئە ورووداووە لەمەودووا باس ئەکا.

بۆزانین: زانایان بیران جیاوازی لەمانای (الرقيم) ھەندیکیان ئەلین: ناوی سەگەکە ی لاوەکانە. ھەندێ تریان لایان وایە ناو بۆ ئەو نامەیە ناوی ئەوانی تیدا نووسراوە، ھەندێ تریان ئەلین: ناوی ئەو و کێوێیە ئەشکەوتەکە ی تیدایە، ھەندێ تریان ئەلین ناو بۆ ئەو گوندە ی لاوەکان.

بەلام ھەندێ لەزانایان ئەلین دانیشتوانی رەقیم کۆمەڵی تر بوون جگە ی ئەو لاوانە ی پیشوو، سێ کەسبوون کە چونەتە دەرەووە بۆ پەیداکردنی خوار دەمەنی بۆ خۆیان و خێزانەکانیان، دوای باران رێگەیان پێتەگری و ئەچنە ناو ئەشکەوتیکەووە، دوای بەردی ئەکەوتە خوارەووە و دەرگای ئەشکەوتە کەیان لێ ئەگری. یەکیکیان ئەلێ: باھەریە کەمان باسی کردەووەکی چاکي خۆمان بکەین بەلکە خوا بەزەیی پێمانا بێتەو بەھۆی پێرۆزی ئە و کارەمانەووە رزگارمان بکا: یەکی لەو سێ کەسانە ووتی: من ئیشم ئەکرد بەچەند کرێکاری، لەنیوێ رۆژدا پیاوی ھات و کاری کرد لەگەڵ کرێکارەکانی تردا و بەئەندازە ی تەواوی ئەو رۆژە کاری کرد منیش کری ی رۆژیکم دایە، یەکی لە کرێکارەکان تورەبوو ووتی: ئەوپاوە نیوێ رۆژی کاری کردووە، بۆ تەواوی کرێکە ی ئەدەیتی تورەبوو کرێکە ی وەرنەگرت، کرێکەیم لەگۆشە یەکی ھۆدە یەکا دامنا، لەپاشا

گوێڕەیه کی مێنەم پێ کړی، ئە و گوێره که کهوتە زاوژی و بهویستی خوا ئەندازیه کی زۆری ئولآخی لی پەیدا بوو، دواى ماویه هاتهوه بۆ لام و نەم ناسی و پیرو لاواز بوو، ووتی: من مافیکم بەلاتهویه، بۆی باس کردم و ناسیمهوه هەموو ولآغه کانم دایه دەستیهوه، خوایه ئەگەر من ئەو کارەم لەبەر تۆ کردوه پزگارمان بفرموو کیۆه که کهوتە جۆلە بەجۆری روناکیان بەدی کرد .

پیاوی تریان ووتی: من گوزەرانیکی خوشم هەبوو سامانیکی لەخۆم زۆتر هەبوو، دانیشتوانی تر تووشی گرانی بون، ژنی هات بۆ لام و داواى خوار دەمەنی لیکردم، دواى من پێم ووت: سویندم بەخوا، هەتا ئەو کارەم لەگەڵ ئەکەى نات دەمی، ژنە که نهی کرد و گەرايهوه، لەپاشا سی جار هەر بەوجۆره ئەهات و ئەپرۆیشتەوه، دواى ئەو روداوهی بۆ مێرده کهى گێرايهوه، مێرده کهى وتبوی: وه لآمی بدەرەوهو خێزانە کهت پزگار بکه و بگەرە فریایان، ژنە که گە رايهوهو خۆی دا بەدەستهوه، کاتی خۆی دەر خست و ویستم بچمەلای لەشی ئەلەرزی. پێم ووت: بۆچ وا ئەلەرزی، ووتی: لەترسی خوا. منیش ووتم: تۆ لەخوا ئەترسی لەکاتی ناخۆشی و تەنگانەدا، من لەخۆشی و هەرزانیدا لەخوا ناترسم، وازم لی هێناو هەرچی داوا کردبو دام پێی، خوایه ئەگەر من ئەو کارەم لەبەر تۆ بوە بگەرە فریامان. کیۆه که کهوتە جۆلە بەجۆری یەکتیمان ئەناسی .

پیاوی سیهەم ووتی: من باوک و دایکیکی پەك کهوتەم هەبون هەندێ مەرم هەبون، ئەبوايه نان و ئاوم بدانایه، دواى ئەپرۆیشتەم بۆ لای مەره کانم، بەرپێکەوت رۆژی باران نەبھێشت بگەرپێمهوه بۆ لایان، نەچومە لایان هەتا شەوی بەسەردا هات، دواى چومەوه بۆلای خێزانە کانم و کاسەى شیرە کهم برد و شیرە کهم دۆشی و پێم کرد، چوم بۆ لای باوک و دایکم سەیرم کرد خەوتبون، لام گران بوو بیداریان بکه مەوه، وەستام و کاسە شیرە کهم بەسەر دەستهوهبو، هەتا بیدانی بیداری کردنەوه، ئەو کاتە شیرە کهم دەر خوارد دان، خوایه ئەگەر من ئەو کارەم لەبەر تۆ کردووه پزگارمان بکهی، بەردە که بەتەواوی لاچو، دواى هەمویان چونه دەرەوه .

نه وهی جیگهی پروای ته وای بی دانیشتوانی که هفو ره قیم هه ریه کن، ره قیم ناوی نه وشته به ناوی نه و لاوانه ی تیدا نووسراوه و به سهرهاتیان رپون کراوته وه، خوایش له هم مو که س زاناتره، خوی مه زن باسه که مان بۆ رپون نه کاته وه و نه فهرموی:

﴿ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ ﴾ تۆ بیری نه و کاته بکه ره وه کۆمه لی له لاوانی پیو ماقولانی رۆم چون بۆ لای نه شکوته که و کردیان به جیگهی پشوو دانه وهی خویان، له دهستی پاشایه کی سته مکار هه لّه اتن له بهر پاراستنی نایینی خویان، بۆ نه و که سانه ی باس بکه پرسیاریان له تۆ کردوه به نیازی بریندارکردنی تۆ و په ک خستی تۆ.

﴿ فَقَالُوا رَبَّنَا آتْنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴾ دوایی نه و لاوانه ووتیان: نه ی په روه ردگاری ئیمه: تۆ به خشه به ئیمه له لایه ن خۆته وه شتی هوی لیئوردنی تۆ له ئیمه و خواره مه نیمان بدهیتی و له دوژمن بمانپاریزی و ناماده ی بکه ی له م کاره ی نه و تۆ ئیمه تۆ و شمان بوه له جیابونه وه ی بی باوه ران شاره زایی و راغومایی و هرگرتن بۆ لای ره ازمه ندی تۆ.

﴿ فَضَرْبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴾ دوایی ئیمه دامان به سهر گویچکه ی نه و لاوانه دا په رده به هیچ شتی نه بیستن. یانی ئیمه نه و اتمان خه واند له نیو نه و نه شکوته دا چه ندین سالیکی دیاری کراوی زۆر دورو درێژ.

﴿ ثُمَّ بَعَثْنَا هُم لَتَعْلَمَ أَنَّ الْعَزِيزَ أَحْصَى لِمَا لَيْتُوا أَمَدًا ﴾ له پاشا ئیمه نه و لاوانه مان زیندوو کرده وه له خه و بیدارمان کردنه وه له به ره توه ی ئیمه بزاین چ تاقمی له و دوو تاقمه نه زانن به نه ندازه ی مانه وه یان له و نه شکوته دا، زانیاری ئیمه بۆ ئاده میزاد رپون بیته وه.

زانایان له دیاری کردنی نه و دوو تاقمانه دا بیران جیاوازه: ئایا نه و دوو تاقمه له لاوه کانی دانیشتوانی نه شکوته که ن یا له دانیشتوانی ناو شارن، یابرتین له دانیشتوانی رابووردو یابرتین له باوه رداران و بی باوه ران. ئایه تی (۱۹) ی نه مسوره ته وانه گیه نی نه و دوو تاقمه بریتین له لاوه کانی ناو نه شکوته که.

له دوایدا خوی مه زن به درێژی باسی به سهرهاتی دانیشتوانی نه شکوته نه کاو نه فهرموی:

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ

إِنَّهُمْ فَتِيَةٌ أَمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٢﴾ وَرَبَطْنَا

عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ﴿١٣﴾ هَتُولَاءِ

قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِم

بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٤﴾

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْا إِلَى الْكَهْفِ

يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا

﴿١٥﴾ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَّوُّرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ

الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ

مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لِيَهْدِيَ اللَّهُ الْفَهْمَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ

يُضِلْ فَلَنْ يَجْدَلَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا ﴿١٦﴾ وَتَحْسَبُهُمْ آيَةً ظَا

وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقِلْتُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ

بَسِطَ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ

فِرَارًا وَلَمِلْتُ مِنْهُمْ رُعبًا

﴿ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ ﴾ نيمه نه يخرينه وه به سهر نيوه دا هه والى دانىشتوانى
 نه وه نه شكه وه به راستى و به ييگومان. دانىشتوان بهر له هاتنى پيغه مهر ﴿ ﴾ باسى نه وه
 لاوانه يان نه كرد هه ريه كه يان له نامه ي خويانا نوسيبويان به جورى نه وانه هه مويان
 نه فسانه برون و به نه زانينه وه نوسرابون وله راستيه وه دوور برون .

﴿ اِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴾ به راستى دانىشتوانى نه وه نه شكه وه چه ند
 لاوى بون باوه ريان هيتابو به پهروهر دگارى خويان و وازيان له بت په رستى هيتاو نيمه
 شاره زايى و باوه ر هيتانمان بويان زور كرد و يار يده مان دان ريگه ي راست بدوزنه وه و
 بهرده و امين له سهر بر و اى ييگومان .

﴿ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ اِذْ قَامُوا ﴾ وه نيمه دلى نه وائمان به هيتو كرد كاتى له بهرده م
 ده قيانووس راوه ستابون هه تا نارام بگرن له سهر دهر چوونيان له نيشتمانى خويانسا و
 واز هيتانيان له خزم و كهس و كارى خويان له بهر پاراستى نيايىنى خويان كاتى داواى
 وهر گه رانيان لى كردن .

﴿ فَقَالُوا رَبَّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ اِلٰهًا ﴾ دوايى ووتيان:
 پهروهر دگارى نيمه پهروهر دگارى ناسمانه كان و زهويه نيمه ناپه رستين له جگه ي پهروهر دگار
 هيچ خواهه تر، نه وه خويانه ي نيوه پوچ و بى نرخن .

﴿ لَقَدْ قُلْنَا اِذَا شَطَطًا ﴾ به راستى نيمه نه گهر بلين نه وه بتانه خوان نه وه كاته نيمه
 له سنوورى ديارى كراوى خوا دهر چووين و شتيكى ناشايسته مان ووتوه وهر گيز نيمه
 نه وه شته نالين .

﴿ هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَّوْلا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴾ دانىشتوان نه م
 شاره ي نيمه تاقميكن وه ريان گرتوه له جگه ي خوا چه ند خواهه بو په رستن له ژير
 هه ره شه ي ده قيانووساو له ترسى كوشتنى خويان، نه گهر راست نه كه ن بو نايه رن

به لگه کی به هیز له سهر په رستی نهو بتانه و بلین: خوا فرمانی داوه بو په رستیان، ههر نایینی به لگه کی نه بی پوچ و لاسایی کردنه وی پیشوانه، ناده میزادی ژیز دروست نیه و هری بگری .

﴿ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِباً ﴾ دوايي چ که سی سته مکار تره لهو که سدهی بوختان هه له بستی به درو پیدا به سهر خوا دا که به گومانی خوړان نه و بتانه خوان .

سته مکارانی خزمه کانی نهو لاوانه تنگیان هه لچنی به لاوه باوه دراره کان و هه ولیان دا و هریان گیر له نایینی خوړان، بو نهو مده سته هه ندی له لاوه کان به هه ندی تر له خوړانیان ووت:

﴿ وَإِذَا عَزَلْتَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْوا إِلَى الْكَهْفِ ﴾ و هه ر کاتی نیوه و از بهین له خزمه کانتان و لهو شته نهوان نه په رستن له جگه کی خوا دوايي نیوه په نابین بو لای نهو نه شکوه ته، هه تا پر گارتان بی .

﴿ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهْدِيَكُمْ إِلَى مَرْفَقِ ﴾ په دره رد گاری نیوه فراوان نه کا بو نیوه له پوژی و به زه بی خو ی و ناسان نه کا بو نیوه بو نه م کاره ی خوړتان شتی نیوه دلخوش بکا و سودی لی و هریگرن .

دواي پاويز کردن له نیتوان خوړانا بریاراندا په نا بیدن بولای نهو نه شکوه ته، چونکه چاره ی تریان نه دوزیه وه، دوايي چوونه ناوی کاری و خوړانیان سپارد به خواو رازی بون به وهی خوا بو نه وانی بکا بابیش مرن له برساناو به تینویی .

نهو لاوانه بر وایان به خواي تاك و تنه ها هیواو بیرو باوه ری خوړانیان راگه یاندو به ناودانیشتوانو خوړانیان نه فروشت به بی باوه ران به پله و پایوه سامان . به داخه وه له م سهر دهمه ی نیمه دا زور کهس هه ن نایین و نیشتمانی خوړان نه فروشن به تاییه تی میزه ر به سهر و عابا له بهر به ناوی نایینه وه ریگه خوش نه کهن به په پیره وی سته مکاران و نیشتماندا گیر که ریان .

خواي مه زن، باسی چو نیه تی نهو نه شکوه ته و به سهر هاتی نهو لاوانه نه کا و باسی پاراستیان له تهرایی و بونی ناو نهو نه شکوه ته نه کاو نه فهر موی:

﴿وَتَرَى الشَّمْسُ إِذَا طَلَعَتْ تَرَاوِر عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ﴾ وەتۆ ھەموو کەسى
خۆر ئەیینى کاتى ھەلدى روناکیە کەى لائەدا لەئەشکەوتى لاوہ کان لەلای راستیانەوہو
گەرمايى خۆر لیان نادا ھەتا ئازاریان بدا. یانى ئەو لاوانە لەجینگەيەکی زۆر باشا بوون و
لەژیرچاودیڤى خوادا بوون لە ناوہ راستى ئەشکەوتە کەدا، بەجۆرى بەشیکى باش پشوى
خۆیان وەرگرن لەھەوای پاك و باى بەیانى بەجۆرى تیشكى خۆر لەوان نەدا .

﴿وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ ذَاتِ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ﴾ وەھەركاتى خۆر ئاو ببوايە
لەلاوہ کان لای ئەدا و بەلای چەپا وەرئەگەرپا و لاوہ کان لەجینگەيەکی بەربلاو و فراوانى
ئەشکەوتە کەدا بوون، ئەو ئەشکەوتە گەورە بوو کونیکى تێدابوو ھەوای پێدا ئەھات و
روناکی خۆر ئەھاتە ناوی ئەشکەوتە کەو نەى ئەدا لەلەشیان نەلە کاتى ھەلھاتنى خۆرداو
لەکاتى ئاوبونیا .

﴿ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ﴾ ئەوہى باسکرا لەبەسەرھاتى دانیشتوانى ئەو ئەشکەوتە
لەشتە سەرسورپنەرەکان و توانای زۆر گەورەى بەلگەکانى خوايە و کارى پەك خەرى
خوایە، خوا ھەموشتى لەجینگەى شیاوی خۆیا دائەنى و بیربکەنەوہ بەچ جۆرى خوا
دانیشتوانى ئەو ئەشکەوتەى پاراست لەستەمکاران .

﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ﴾ ھەركەسى خوا شارەزای رینگەى راستى بكاو رزگارى
بكا لەبى باوہرى بەھۆى بیرکردنەوہو خستتە کارى ئەقل دوايى ئەو کەسە رینگەى راست
و شارەزایى وەرگرتوہ ویتەى دانیشتوانى ئەو ئەشکەوتە .

﴿وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا﴾ وەھەركەسى خوا رینگەى راستى لى وون بكا
و ئەو کەسە ئەقلى خۆى نەخاتە کار بۆ دۆزینەوہى ئایینی راست، دوايى دەست ناکەوئ
بۆ ئەو کەسە ھیچ یاریدەرى شارەزایى رینگەى راستى بكا، بەوینەى دەقیانوس و
گەلە کەى .

﴿وَتَحْسِبُهُمْ أَيَّامًا وَهُمْ رُقُودٌ﴾ وەتۆ ھەموو کەسى گرمان ئەبا ئەو کەسانە
لەوئەشکەوتەدا بیدارن، چونکە چاویان کرابوہوہ بەوینەى کەسانى تەماشای بەردەمى

خویان بکهن و لهشیان تهر و پاراوو خویانیان هاتوچوی نه کرد بهدهماره کانیا و نهوان لهراستیدا خهوتبوون .

﴿وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ﴾ وهئیمه لهشی نهو لاوانه مان نهو دیو دیو نه کرد و نه مان جولاندن جاری بهلای راستاو جاری تر بهلای چهپا به گویره ی پیویست نهو هك لهشیان برزی و تووشی نهخوشی بن بهدریژی مانهوهیان لهو نهشکهوتهدا .

﴿وَكَتَبْهُمْ بِاسِطٍ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ﴾ وهسهگی نهو لاوانه ههر دوو دهستی راکیشابوو لهبردهم نهشکهوته کهدا بهوینه ی پاسهوانیکی دلسوز و دهرگهوانیکی دلپاك ودهست پاك .

﴿لَوْ أَطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوِيتُ مِنْهُمْ فِرَارًا﴾ نه گهر تزو هه موو کهسانی تر ناگاداریتان پیدابکدرایه به سهر نهو لاوانه دا لهو نهشکهوتهدا تهماشایان بکردنایه بهراستی پشتتان نه کرده نهوان به راکردنیکی زور توند له بهرترس و سامناکی نهو جیگهیه .

﴿وَلَمَلِثْتُ رُعْبًا﴾ وه تزو کهسانیکی تر دلپان پرئه بوو له ترسی بهچاوی کهوتن نهوان، چونکه نهو جیگهیه چول و دوور لهئاوه دانی بوو کاری بهو جوړه زور سهرسورینه ر بوو شتی وانه بیرابوو .

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ

بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ
 أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ﴿٢٠﴾
 وَكَذَلِكَ أَغَثْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ
 السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا
 ابْنُوا عَلَيْهِم بُيُوتًا رُبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى
 أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿٢١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ
 رَابِعُهُمْ كُذِّبُوا وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كُذِّبُوا رَجْمًا
 بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كُذِّبُوا قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
 بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا
 وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾

﴿ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَسْأَلُوا بَيْنَهُمْ ﴾ وههه بهو جوړه ی نیمه نهو لاوانه مان خهواند
 نیمه نهو انمان بیدار کرده وه دوای نهو ماوه دوورودر یزه نهلهشیان گوزر ابو نه بهر گه کانیا
 کزنه بوبو، بیگومان نهوانه هه مویان به گویزه توانای نیمه بو، له بهر نه وهی نهو لاوانه
 پرسیار بکه نه لیه نیوان خوینان له به سه رهاتی خوینان و له نه ندازه ی ماوه ی مانه وهیان
 له و نه شکه و ته دا هه تا خوینان و دانیش توانی شاره کان توانای خوایان بو ده رکه وی و بزاسن
 هه بهو جوړه یش خوا مردووان زیندوو نه کاته وه .

پرسیار/ خوای مەزن لەنایەتی (۱۲) ۱۵ ئەفەرموی: ئیمە ئەو لاوانەمان زیندوو کردنەو لەبەرئەوێ ماوێ مانەویان لەو ئەشکەوتەدا بزانری، لەم نایەتەدا ئەفەرموی: لەبەرئەوێ پرسیار لەیە کتری بکەن، ئەو دوونایەتە چۆن دژی یە کتر نین؟

وہ لآم/ هیچ دژایەتیە لەنیوان ئەو دوونایەتەدا نیە، چونکە خوای مەزن دانیشتوانی ئەشکەوتە کەبێدار ئەکاتەو لەبەر دووشت: بەنایەتی یە کەم ئاماژە ئەکا بۆ ئەو مەبەستە، بەم نایەتەیش ئاماژە ئەکا بۆلای ئەمەدی ئیرە .

﴿ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ ﴾ یە کئی لەو لاوانە و گەورە کەیان ووتی: چەند ماوێە ئێو ماوێتەو لەم ئەشکەوتەدا، ووتیان: رۆژی دوایی تەماشای یەکیان کرد و خۆر هیشتا ناوا نەبوو، ووتیان. یا هەندئێ لەرۆژ ماوێتەو لەم ئەشکەوتەدا، دوا یە کە یە کە تەماشای خۆیان یان کرد نینۆک و موی سەریان درێژ بوو بۆیان دەرکەوت زۆرتر لەرۆژی ماوێتەو، بۆیە .

﴿ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ ﴾ هەندئێ تریان ووتیان: پەرورەدگاری ئێو زاناترە بەئەندازە ی ئەو ماوێە ماوێتەو، خۆمان ئاگادارین زۆرمان برسێه .

﴿ فَأَبْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرْقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا ﴾ دوا ی ئێو رەوانە بکەن یە کئی لە خۆتان بەم دراوێ زیوێ خۆتانەو بۆ لای شاری ئەفسوس، دوا ی ئەو کەسە تەماشای بکا لای چ کەسێ لە دانیشتوانی ئەو شارە خوارەمەدی رەواو پاک ی هەبوو بیکری .

﴿ فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴾ دوا ی ئەو کەسە بهێتی بۆ ئێو خوارەمەدیە لەو خوارەمەدیە پاک و رەوا یە و پێویستە ئەو کەسە نەرمی بە کاربەهێتی لە کڕینی ئەو خوارەمەدیە و نەخەلەتی و لەرێگەدا لەسەر خۆ بپروا و سەرنجی کەس رانە کیشی و هیچ یە کئی بەو کەسە نەزانی و هەستی پێ ئەکا .

﴿ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعَذِّبُوكُمْ فِي مَلِئِهِمْ ﴾ بەراستی ئەگەر دانیشتوانی شار بەجێگە ی ئێو بزانن و ئاگاداری پەیدا بکەن بەسەر ئێو دا بەردەبارانتان ئەکەن و ئەتان کوژن یا ئەتان گیرنەو بۆ نایینی خۆیان و بۆ باوەرێتان ئەکەن بەزۆر و بە لێدان .

﴿ وَلَنْ تَقْلَحُوا إِذَا أُنْذِرَ ﴾ وهتيوه لهمهو پاش رزگار تان نايي له سزاي خوا نهو كاته بگه رپتهوه بو لاي ناييني نهوان ههتا ههتايه، نهو لاوانه نهيان وهزاني دانيشتواني نهو شاره جگه ي نهوانه ي پيشوون و باوه دارن.

بو زانين: كاتي نهو كه سه چوو بو نيو شار بو كرپني خوارده مهني و خو ي نه پاراست له وه ي ههستي پي بكن بهو جوړه ي هاوړپكاني ناموژگاريان كرد. به لام كو تو پر توو شي شتي بو له گوماندا نه بو، چونكه كاتي پاره كه ي دايه دهستي خاوهن خوارده مهنيه كه لي ي وورد بويه وه ووتي: نه م دراوه كو نه دراوي كاتي ده قيانوسه و كه س مامه له ي پي تا كا، خاوهن دراوه كه ووتي: چون له دو نيوه تانه مرؤ جيهان گورپاوه، نهو هه واله بلاو بويه وه به ناو دانيشتواني شاردا، كاتي پرسياريان لي كرد هه والي دا به وان من و هاوړپكاه بو پاراستي ناييني خو مان له پاشاي سته ماكار په نامان برده لاي نهو نه شكه و ته، هه ندي لهو كه سانه ي له وي بوون و و تيان: به لي ييستومانه تا قمي له كاتي كو نا هه له اتوون بو پاراستي ناييني خويان له سته مي پاشايه ناوي ده قيانوس بوه كه خاوهني نه م وپته يه له سه ر نه م دراوه و په نايان بر دوه بو لاي نه شكه و تي له وان هيه نه مانه نهو تا قمه بن، دواي دانيشتواني شار رايان كرد بو لاي نه شكه و ته كه، خاوهن دراوه كه له پيشا چو بو لاي هاوړپكاني و نهو هه واله ي بو گيرانه وه، دواي كاتي به سه رها ته كه يان ده ركه وت و به كاره كه يان زانرا له خوا پارانه وه و داوايان له خوا كرد نه وه ي چاكه بو يان بكا، كاتي پارانه وه كانيان كو تايي پي هات خوا هه موياني مراند و گياني پاكيان چويه وه بو لاي خوا، دواي دانيشتوان مرگه و تيكيان به سه ريان وه دروست كرد. بو روون كردنه وه ي نهو با سانه و هه ندي ناگاداري له تواناي خوا، خوا نه فهرموي:

﴿ وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيُغْلَبُوا أَلَّ وَغَدَّ اللَّهُ حَقُّ ﴾ وه هه ر وهك بهو جوړه ي نيمه راغوب ي نهو لاوانه مان زور كرد بو يان و دل مان به هير كردن و نه واثمان خه واندو له پاشا بيدار مان كردنه وه، هه روايش نيمه دانيشتواني نهو شاره وه دراوسيكانيان مان ناگادر كرد له به سه رهاتي دانيشتواني نهو نه شكه و ته، به راستي و به ييگومان له به رنه وه ي كه سانيكي نهو تو ناگاداريان په يدا كرد بز ان كه به راستي به لين داني خوا به زيندوو كردنه وه ي مردوان راست و ييگومانه .

﴿ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فِيهَا ﴾ وهزانن بهراستی رۆژی دواپی گومان له بونیدا نه، چونکه ههركه سی توانای به سهر خهواندنێ نهو لاوانه بی بۆ ماوهیه کی دوورودریژ و لهش و گیانیان پارێزراوی لهرزان و بیان هیلتیهوه به بی خواردن باشتر نه توانی مردوان زیندوو بکاتهوه له پاشه رۆژدا .

﴿ إِذْ يَتَنَزَّعُونَ يَتَنَهَّمُ أَمْرُهُمْ ﴾ دانیشتوانان بیدار کردهوه له کاتیکا دانیشتوانی شار و درواستی نهو نهشکهوته له ناو خۆیانان بیرو بۆ چونیان دژی یه کتری بو له باره ی ئایینی خۆیاندهوه: ئایا دانیشتوانی نهو نهشکهوته خهووتون یامردوون ئایا مردون به لهش و گیانهوه زیندوو نه کرێنهوه یا به گیانی تهنها، بۆ نهوه ی پروون بیتیهوه بۆیان به لهش و به گیانه. ههروهها بیرو بۆ چوونی دانیشتوان جیاواز بو ئایا خانوێ دروست بکهن به سهریاندهوه و بیکه نه گوندی یا مزگهوتی دروست بکهن به سهریاندهوه و نوێژی تیدا بکری، بۆ پروون کردنهوه ی نهو مه بهسته خوا نه فله رموی:

﴿ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رُبُّهُمْ أَغْلَمَ بِهِمْ ﴾ دواپی کاتی خوا دانیشتوانی نهو نهشکهوته ی مراند ههندی له دانیشتوان ووتیان: ئیوه دروست بکهن خانوێ به سهریاندهوه و بیکه نه گوندی، پهروه دگاری نهو نهو که سانه بیرو باوهریان جیاوازه زاناتره لهوان له باره ی باو پیری نهو لاوانهوه و زاناتروه له به سهرهاتیان. کهواته واز له ناکۆکی خۆیان بهین و هه مو کاری هه والهی خوی بکهن .

﴿ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا ﴾ وه که سانیکی نهو تو سهر کهوتبون به سهر کاروباری دانیشتوانی و سهر کهوتن به سهریانان له گفتوگۆدا ووتیان: بهراستی ئێمه دروست نه کهین مزگهوتی به سهریاندهوه بۆ نوێژ کردن له ناویدا، بیرو پای نه مانه ی دواپی سهر کهوت و مزگهوتیکیان به سهریاندهوه دروست کرد .

پیشه و رازی و ته بهرسی نه لێن: کاتی نوێنه رانی گاوه کانی نه جران هاته نه خزمهت پیغه مهر باسی دانیشتوانی نهشکهوته که هاته باسهوه، یه عقوبیه کان ووتیان: ژماره یان سی که سن و چواره میان سه گه که یانه، نه ستوریه کان ووتیان: پینج کهس بوون و شه شه میان

سه گه که یانه، دواپی موسلمانان ووتیان: حهوت که سن و هه شته میان سه گه که یانه. دواپی زورترینی زانایان نه لئین: حهوتن و هه شته میان سه گه که یانه. خوای مه زن بیرو بۆ چوونی نه و که سانه ی نه لئین: سیانن یا پینج نه فهرموی: فریدانی هه والیکه په نهان و نه زانراوه و کهس ناگای لی نه. که واته پیوسته حهوت بن و راستی نه مه یانه، چونکه خوا ناهه رموی: فریدانی کاریکي نه پیه .

بۆ رون کردنه وهی ژماره ی دانیش توانی نه و نه شکوته خوا نه فهرموی:

﴿ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كُتِبَ لَهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كُتِبَ لَهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ ﴾ هه ندی تا قم نه لئین: لاوانی ناو نه و نه شکوته سی که سن و چواره میان سه گه که یانه و، تا قمی تریان نه لئین: دانیش توانی نه و نه شکوته پینج که سن و شه شه میان سه گه که یانه، نه و دوو بیرو بۆ چوونانه گفتو گو یه که له نه زانینه وه هاتوه فریدانی گومانه بۆ لای بۆشانی.

﴿ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامُهُمْ كُتِبَ لَهُمْ ﴾ وه تا قمی تریان به هو ی فهرموده ی پیغه مه رانه وه نه لئین: نه و لاوانه حهوت کهس بوون و هه شته میان سه گه که یانه. ناوی دانیش توانی نه و نه شکوته به م جوړه یه: یملیفحا، مکشلمینا، مرنوش، دبرنوش، شاذنوش. ناوی شوانه که کفشططویش، ناوی سه گه که یان: قمطره .

﴿ قُلْ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ تو بلی په روه ردگاری من زاناتره له هه مو که سی به ژماره ی دانیش توانی نه شکوته که مه گهر که می له ناده میزاد بزانی ژماره یان چهنده، نه و که مانه ییش بریتین له و زانایانه بیرو بۆ چونیان وایه حهوت که سن و هه شته میان سه گه که یانه، له بهر نه وه ی خوای مه زن له دواپی بیرو بۆ چوونی دووانه که ی تر فهرمویه تی: ﴿ رَجْمًا بِالْغَيْبِ ﴾ .

﴿ فَلَا ثَمَّارَ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءٌ ظَاهِرًا ﴾ دواپی تو گفتو گو مه که له باره ی ژماره ی نه و لاوانه وه له گه ل خاوه ن نامه کان مه گهر به گفتو گو یه به ناشکرای خویترانه وه به سه ر تودا و به قولی بۆ دامه چوه، هه ر نه وه یه تیمه باسمان کردوه، نه وه لایمان بده روه وه نه به درویشیان بخره وه .

﴿ وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴾ وه تو پرسیار مه که له هیچ که سی له ئاده میزاد و خاوه ن نامه کان له باره ی دانیش توانی نه و نه شک ه و ته نو نه وه نده ت به سه که خوا پرونی کرده ته وه .

له کۆتایی نه و با سانه دا نه م بیرو بو چونه جیاوازانه باس نه که ی ن: ئاده میزاد بیرو بۆچونیان جیاوازه ئایا نه و نه شک ه و ته له چ جیگه یه که: هه ندی ئه لئین: له فله ستینه و له نزیک به یتولوقه ده سه. هه ندی تریان ئه لئین: له موسله. هه ندی تریان ئه لئین: له نه نده لوسه له لای غه رناته وه، چه نندین بیرو بۆچونی تر. ئایا رودای نه و لاوانه له کاتی عیسادا بوه یادای عیسا؟ نه و خواره مه نی یه بۆی رۆیشتن بیکر خورما بو یا میوژ یا گوشت بو. رهنگی سه که که یان چۆن بوه: گه م رهنگ بوه یا به له. کاوی یا رهش بوو یا سی. چه نندین بیرو بۆچونی تر، دوا یی جیگه ی سهر سورمان نیه بیرو با وه ریان جیاوازی. هه مووشتی هه و آله ی خوا یه، پۆیست نیه ئیمه بیانزانین .

دوا ی نه وه ی خوا ی مه زن نه و با سانه ی بۆ پیغه مه ر ﴿ ٢٣ ﴾ رۆن کردو وه، ئامۆز گاری نه کا و نه فهرموی: مه لی: نه و کاره نه که م هه تا نه لئیی: (إِنْ شَاءَ اللَّهُ) وه که نه فهرموی:

وَلَا تَقُولَنَّ لِّشَآئِئِ
إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ
إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا
﴿٢٤﴾ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا
﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ الْغَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
أَبْصَرُ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ

فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

﴿ولا تقولن لشيء إني فاعل غدا إلا أن شاء الله﴾ وەتۆ بۆ هیج شتیک و بۆ هیج کاری نیازت وایی ئەو شتە بکە ی مەلی: بەراستی من بەیانی ئەو شتە ئەکەم مەگەر بلی (إن شاء الله) ئەگەر خوا ئارەزووی هەبێ ئەیکەم. ئەو ئایەتە لەووە هاتووە خوارووە کاتی عەرەبەکان پرسایریان کرد لە پیغمەر ﴿ﷺ﴾: ئایا دانیشتوانی ئەو ئەشکەوتە بەسەرھاتیان چۆن بوە؟ ئەو پیاووە زۆربە ی زەوی داگیر کرد چ کەسی بوە؟ پیغمەر ﴿ﷺ﴾ بەبێ ئەو ی بلی: (إن شاء الله) ووتی: بەیانی وەلامتان ئەدەمەو، بەو بۆنەووە چەند روژ سڕوشی بۆ نەھاتە خوارووە. هەمو ئادەمیزادی جیگە یە بۆ ئەو ی زۆر شتی لەبیر بچیتەو. بەتایبەتی لە کاتی نەخۆشیدا و لە کاتی خۆشیدا و لە کاتی رووداوی زۆردا و کاری زۆریدا، زۆرجارانیشت وائەبێ ناوی خوا لەبیر ناکا، خۆای مەزن فیрман ئەکاو ئەفەر موی:

﴿واذكر ربك إذا نسيت﴾ وەتۆ باسی ئارەزووی پەرورەدگار بکەو بلی: (إن شاء الله) هەر کاتی تۆ لەبیرت چوو (إن شاء الله) بکە ی و دوا یی بیرت کەوتەو بلی .
﴿وقل عسى أن يهدينني ربي لأقرب من هذا رشدا﴾ وەتۆ بلی ئومید وایە کە پەرورەدگاری من شارەزایی من بکا بۆ لای شتی چاکتر و بەسود تر بی لەو شتە ی من لەبیرم چووەتەو (إن شاء الله) ی لەسەر بکەم بە شارەزایی کردنیکی گەورە، چونکە لەبیر چوونەو ی هەندی کاردا سودی زۆری تیدایە. یانی من ئومیدم وایە بە خۆای مەزن بەلگە ی زۆر گەورە تر دابنی لەزانینی بەسەرھاتی دانیشتوانی ئەو ئەشکەوتە لەسەر راستی پیغمەراییەتی من وەك هەوالدان بە بەسەرھاتی پیغمەران و هەوالدان بەشتی نەینی و نادیار و رووداوی پەیدا بی دوا یی .

﴿ولبثوا في كهفهم ثلاثمئة سنين و ازدادوا تسعا﴾ وە ئەو لاوانە مابونەو لەو ئەشکەوتە ی خۆیان سەد (٣٠٠) لەلایەن سالەووە لاووەکان نۆسالی تریان زۆر کرد

لەسەر ئەو ماوە بەیانی سێ سەد و نۆسێل مابونەووە لەو ئەشکەوتەدا بەخەوتوویی لەو رۆژەووە چوونە ناوی هەتا ئەو کاتەی بیدار بوونەووە و دانیشتوان ئاگاداربون .

پرسیار/ لەبەر چ شتی خوا فەرموی: نۆسێلی تریان زۆرتر کرد و یەكسەر نەیفەرمو: سێ سەد و نۆسێل مانەو ؟

وەلام/ فەرمودەیی خوا (و ازدادوا تسعا) ئاماژە بۆ ئەو ئەکا کە (٣٠٠) سێ سەد ئەکا بەسێلی هەتاوی. سێ سەد و نۆ سێل ئەکا بەسێلی مانگی، چونکە جیاوازی نیوانیان نۆ سێلە بۆ هەرسەد سێ سێلە .

﴿ قُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا ﴾ تۆ بلی: خوا زانترە لەو کەسانە بێر و بۆچونیان جیاوازه لەماوەی مانەوێ ئەو لاوانە لەو ئەشکەوتە کەدا، چونکە هەر خوا دروستی کردوون و خەواندونی و بیداری کردونەتەووە دوايی مراندونی .

﴿ لَهُ غِيبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصَرَ بِهِ وَاسْمَعُ ﴾ بۆ خوايە زانیی نەینیەکانی ئاسمانەکان و زەوی لەدانیشتوانیان و هیچ بونەوهری لەخوا پەنهان نیە، جیگەیی سەر سۆرمانە شتی خوا ئەی بیی و شتی ئەی بییسی. خۆی مەزن بە رستەیی سەر سۆرینەرە باسی فەرمووە لەبەر ئەوێ بزانی زانستی خوا زۆر دوورە لەزانستی گۆی گران و بینەرانی چونکە شتی بچووک و گەروو نەینی و ئاشکرا ئەبیی و ئەبییسی دوور بن یا نزیک.

﴿ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ ﴾ بۆ دانیشتوانی ئاسمانەکان و زەوی هیچ کەسی نیە لەجگەیی خوا سەردار و بەریوەبەری کاریان بی و خوا نەیی کردووە بەهاوبەشی خۆی هیچ یەکی لەفەرمانەکانی خۆیا .

وَأَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ يَجْعَلَ مِنْ دُونِهِ مَلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ
أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ
شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا
وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

﴿ و اتل ما أوحى إليك من كتاب ربك لا مبدل لكلماته ﴾ وه تو بخوینه شتی
بهسروش نیراوه بۆ لای تو له نامه ی پهروه ردگاری خۆت، گوی مه گره بۆ نهو که سانه ی
ئه لین: تو جگه ی ئەم قورئانه بهینه یا بیگۆره به جووری تر، هیچ که سی نیه له فه رموده کانی
پهروه ردگاری تو بگۆری و له توانای که سیشا نیه نهو گۆرانه. که واته نهو شته ی خوا
ناردویه تی بۆ لای تو رایگه یه نه به ئاده میزاد لهو شتانه ی په یوه ندارن به وانه وه، وینه ی
دهنگ و باسی لاوانی نهو نه شکه وته و جگه ی نهوانیش، تو هه ره له سه ر بروای بیگومانی
خۆت به، به راستی هاتو چۆی روژانی رابووردو روداوه کان سه لماندویانه که موحه مه د
دیاریه کی زۆر گه وریه بۆ ئاده میزاد و په یامه که ی له ئاسمانه وه نیراوه بۆ لای دانیش توانی
سه ر زهوی و هه تا روژگار به ره و پیش که وتن بروا چاکتر نهو راستیانه ده رئه که ون و
ئه سه لمینرین .

﴿ و لن نجد من دونه ملتحدا ﴾ وه تۆ دهستت ناکهوی له جگهی خوا هیج په ناگایه نه گهر تۆ لابدهی بۆ لایی و له په ناگای خوا دور بکهو یته وه له کاتی ته نگانهدا .
 نه گیر نه وه (عویهینه فهزاری) که یه کی بو له سهرو که کانی قورهیش چو بۆ خزمهت پیغه مهر ﴿ ﴾ کۆمهلی له هاوری کانی پیغه مهری بینی که له ناویان (سهلمانی فارسی) تیدا بو که سه ریچیکی به سهروه وه بو ئارهقی دهردا بو گه لایه کی خورمای به دهسته وه بو، عویهینه ووتی به پیغه مهر: ئایا بۆنی ئهم که سانه ئازارت نادهن. ئیمه ی سهرو که کانی قورهیش نه گهر موسلمان بین زۆر کهس چاومان لی نه کا و موسلمان نه بن، هدر ئهم لات و لرتانه نایه لن ئیمه دوا ی تۆ بکهوین تۆ نه وان دور بخهروه وه له خۆت هه تا ئیمه دوات بکهوین، یا هیج نه بی جیگهی نه وان له ئیمه جوی بکهروه وه، بهر له وه ی پیغه مهر وه لامیان بداته وه خوا فدرموی:

﴿ و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغداة والعشي يريدون وجهه ﴾ وه تۆ دهروونی خۆت رابگره له گهل که سانیکی نه و تۆ پهروه ردگاری خۆیان نه په رستق به بهرده وامی هه مو به یانی وئیواران رهزامه نندی خویان نه یهوی و مه بهستیان هه ر خویا به و جگهی خویان مه بهست نیه .

﴿ و لا تعد عيناك عنهم تريد زينة الحياة الدنيا ﴾ وه تۆ چاوه کانی خۆت له وان لامه دهو ته ماشای جگهی نه وان بکهی و تۆ مه بهستت جوانی زینده گانی جیهان بی و بهوی له گهل پیاوانی جیهانا دانیشی بیر له پله و پایه و سامان بکه یته وه .

﴿ و لاتطع من أغفلنا قلبه عن ذكرنا ﴾ وه تۆ په رهوی و فره مان بهرداری که سی مه که ئیمه دلی نه ومان بی بهش و بهیوش کردوه له یاد و په رستنی ئیمه، وه که نه و که سانه ی تازه موسلمانن و نه لین به تۆ: له سهروه ی جیگه وه دانیشه و نه وه هه ژار و پیس و پۆخلانه له خۆت دور بخهروه وه، هه تا ئیمه ی سهرو کی قورهیش له گهل تۆ دانیش .

﴿ و اتبع هواه و كان أمره فرطا ﴾ وه نه و که سه ئیمه بی ئاگامان کردوه دوا ی ئاره زووی دهرونی پیسی خۆی که وتوه و کاره که ی له سنوور ده رچه و جگهی خۆی به بی نرخ دانه نی. نه بی بزانی ئاره زوی نه و که سه نه بیته هۆی خه فته ی خۆی و له ناو بردنی خۆی .

﴿ و قل الحق من ربکم ﴾ وهتو بلی بهو که سانه نیمه دلمان بی ناگا کردون له ناستی راستی: راستی نه وهیه له لایه ن پهره ردگاری نیوه و دیت نه که نه وه که سه داوای نه کا، سه رکه وتن و لادان له ریگی راست به دهستی خوایه، نایینی نیسلام و قورئانی خوا راستن .

﴿ فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر ﴾ دواپی ههر که سی ناره زوی ههیه با باوه بهینی بهو راستیه و ههر که سی ناره زوی ههیه با باوه نه هینی، ناده میزاد خوی سه ریسته و کهس زوری لی ناکا، دوا رژی به ستراره به بهراوردی خویه وه و خوی به ریسیاره . بژ نمونه پیای ژنیکی جوان نه بینی مهیلی بژ لای پهیدا نه بی و نایین پیویستی کرده لهو کاتانه دا خوی بهاریزی و دوا ناره زوی خوی نه کهوی و بیگومان نه وهیش له توانی خویایه تی .

﴿ إنا أعتدنا للظالمين نارا أحاط بهم سرادقها ﴾ به راستی نیمه ناماده مان کرده بژ سته مکاران ناگری دهوری نه وانی دا و چادری نه و ناگره و سزاکه ی ندم لاوای گرتون .

﴿ و إن يستغيثوا يغاثوا بماء كالمهل يشوي الوجوه بئس الشراب و ساءت مرتفقا ﴾ وه نه گهر له تینیدا داوای ناو بکه ن یاریده یان نه دری و وه لامیان نه دریته وه به ناوی به وینه ی رونی گهر مکرای زهیتون و تواوه ی مس و ناسن رومه تیان نه برژینی و نه یسویی به گهرمای زوری نه و ناوه، خراب خواردنه وهیه که نه و ناوه تواوه یه و خراب پشتیه که نه و ناگره شانی له سه ر دانه نین بژ پشودان .

دوا ناره ی خوی مه زن باسی سته مکاران و جوری سزادانی نه وانی کرد باسی پیساو چاکان و پاداشت و جوری پاداشیان نه کاو نه فهرموی :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾ أُولَٰئِكَ

لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِنِينَ
فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾

﴿ إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات إنا لا نضيع أجر من أحسن عملاً ﴾ به راستی
که سانیکی نه تو باوهربان هیناوه به قورنان و پیغمهر و کرده وه چاکه کانیاں کرده
به راستی نیمه له ناو نادهین پاداشتی که سی کرده وهی چاکی کردی .

﴿ أولئك لهم جنات عدن تجري من تحتها الأنهار يحلون فيها من أساور من ذهب ﴾
نه و پیاو چاکانه بویان ههیه چهن دین به ههشتی بهرین و بهرده وام بو دانیشتن نه چی به زیر
دره خته کانیاں و بهم لاوای کوشکه کانیاں چهن دین روباری ناوی شیرین و بوخته
نهرازینرینه وه لهو به ههشتانه دا به چهن دین باز نهی دروست کراو له زیر .

﴿ و يلبسون ثيابا خضرا من سندس و إستبرق متکین فیها علی الأرائک ﴾ وه نه پوشن
و نه کهنه بهری خوین چهن دین بهر گیکی سهوز له نه وریشمی ته نک و چرو پر دائه نیشن
لهو به ههشتانه دا و پال نه ده نه وه له سهر کورسیه کان به گوزهرانیکی خوشه وه .

﴿ نعم الثواب و حسنت مرتفقا ﴾ چاک پاداشتی که نه و به ههشتانه بو رابواردن و چاک
جیگه یه که بو دانیشتن و پوشودان .

له پاشا خوی مه زن فرمان نه دا به پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ بو بت په رستانی روون بکاته وه
وینه و به سهرهاتی باوهرداران و بی باوهران و بیان ترسینی له کاری خراب و موژده یان
بداتی له سهر کرده وهی چاک، بویان رون بکاته وه نیوه چوَن داوا نه کهن له من واز له
ههژاران بهیم و پاشه روژی سامان نه مانه و بهرده وام نایی وروی خو ی نه کا بو لای
پیغمه ری خوی و نه فره می:

وَأَضْرَبَ

لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا
 بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٣٢﴾ كَلَّمَا الْجَنَّتَيْنِ ءَاتَتْ أَكْلَهَا وَلَمْ
 تَظْلِمِ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ﴿٣٣﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ
 لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾
 وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ
 أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي
 لَأُجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
 أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا
 ﴿٣٧﴾ لَيْكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ
 دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَنِ أَنَا
 أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ
 جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحَ صَعِيدًا
 زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَاءً وَهًا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾

وَأَحِيطَ بِشَمْرِهِ ۖ فَاصْبَحَ يَقْلِبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ
عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَالَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٦﴾ وَلَمْ تَكُن لَّهُ
فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ وَمَا كَانَ مُنْصِرًا ﴿٤٧﴾ هَٰذَا لَكَ الْوَلَايَةُ
لِلَّهِ الْحَقِّ ۚ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٨﴾

له نایه تی (۲۷) ی نه م سوره ته دا باسی نه وه مان کرد که بت په رستان نه یان ووت:
به پیغه مهر کاتی نیمه باوهرت پی نه هینن باوهردارانی هه ژار دهر بکه ی یا بو هه ریه که مان
جیگه یه دیاری بکه ی، چونکه نیمه گه وره ین و نه وان به ندهن، له م نایه تانه ی دوا ییدا باسی
دوو پیاومان بو نه کا یه کیکیان سامانداریکی تاوانبار و یه کی تریان هه ژاریکی چاک و
باوهردار و نه فهرموی:

﴿ و اضرب لهم مثلا رجلین جعلنا لأحدهما جنتین من أعناب ﴾ وه تو رون بکه ره وه
بو دانیشتوانی مه که به سه رهات و وینه ی دوو پیای سامان دارو هه ژار گفتو گزیان
له گهل یه کزی نه کرد نیمه به خشیومان به یه کیکیان دوو بیستان له دره ختی تری
جوړاو جوړ .

﴿ و حففتاهما بنخل و جعلنا بینهما زرعاً ﴾ وه نیمه به خورما هه مو لایه کی نه و دوو
بیستانه مان په رژین کردبوو گیرابومان له نیوانیانا سه وزایی له هه مو جوړو له هه مو رهنگی
بو خوارده مهنی و میوه له هه مو کاتیکا زوړ به جوانی رازاندبو مانه وه .

زانایان بیریان جیاوازه نایا ناوی نه و دوو پیاوه چ ناوی بوون، له چ جیگه یه بوون،
دیاری کردنیان مه به ست نیه، نه وه ی گرنگی و جیگه ی سود بی به سه رهاتی نه و
دوو پیاوانه په یدا بوه .

﴿ کلتا الجنین آت اکلها ولم تظلم منه شیئا ﴾ نهو دوو بیستانه هدریه کهیان نهیان ره خسان خوارده مهنی و میوهی خزیان و کهم نه بوه تهوه له خوارده مهنیه کان هیچ شتی و به گویرهی سورشت ههمو سالی به ره مهنی خزیانیان نه ره خسان .

﴿ و فجرنا خلالهما نهرا ﴾ وه نیمه ههلمان قولاند له ناوه راستی نهو دوو بوستانه دا روباری ناو بو ناودان و پاراو کردهوی نه ویستانه ههتا نزیکبی له دره خته کانیانهو ناویان بدهن به بی ماندو بون و نازار بو نهوهی به ره مهنیان باشی

﴿ و کان له ثمر ﴾ وه نهو پیاهه سامانداره بی باوه ره هدیو دارایی تری جوراوجور و دانه ویلهی تر جگهی نهو دوو بیستانانه و زیرو زیوو گه وههر .

﴿ فقال لصاحبه و هو یجاوره انا اکثر منك مالا و اعز نفرا ﴾ دواپی نهو پیاهه ساماندار و بی باوه ره ووتی به هاوری باوه داره کهی خوی و گفتوگوی له گهل نه کرد: من داریم له تو زورتره و پیاهه کانم گه وره تر و تهواو ترن و کوری زورم ههیه .

﴿ و دخل جنته وهو ظالم لنفسه قال ما أظن ان تبید هذه ابدا ﴾ وه نهو پیاهه که چوه ناو بیستانه که بی و، سته می له خوی کردو خوی به گه وره دانه نا و خوی ههله کیشا بهو سامانه زوره یه وه .

ووتی: من گومان نابهم که نهو بیستانه دواپی بی هدر گیز، که چی به گویرهی ههست جیهان و سامان و دارایی ههموی کوتایی بی دی، که واته نهو پیاهه یا خوی گیل نه کرد یا مه بهستی نهوه بوو نهو سامانه به ردهوام نه بی له ماوهی ته مهنیا. به گویرهی بیرو بزچون و بهراوردی خوی وای نه زانی دارایی و پله و پایه و منال و خزمه تکار زور جیگهی شانازی. به لام نهو شتانه لای باوه داران بی نرخه .

﴿ و ما أظن الساعة قائمة و لن رددت إلى ربی لأجدن خیرا منقلباً ﴾ وه من گومان نابهم کاتی پاشه روژ هه بی و بیت بهو شیویه تو نهیلی و به راستی نه گهر من بگهریمه وه بو لای پهروه دگار به گویرهی گومانی تو که نهو روژه دیت به راستی من دهستم نه کهوی چاکتر گهرانه وه، چونکه بویه نه م بیستانه ی داومه تی له پاشه روژ دا چاکتر له وهی بدا به من، هدر من شایسته ی نه و چاکه یه م .

﴿قال له صاحبه و هو يجاوره أكفرت بالذي خلقك من تراب ثم من نطفة ثم سواك رجلا﴾ هاوری باوەرداره که بهی باوەرەکی ووت و ئەو گفتوگۆی لەگەڵ ئەکرد: ئایا بۆ تۆ باوەرت بە کەسیکی ئەوتۆ نەهیناوە تۆی دروست کردووە لەخاک و لەپاشا لە دلۆبی ئاو لەلایەن باوکتەووە رژاوەتەنیو منالدانی دایکتەووە لەپاشا تۆ ریک و پیکێ کردوی و تۆی کردووە بە پیاو و ئیستا تۆ باوەری پی ناهینی و سوپاسی خوا ناکهیی و لات وایە روژی دواپی نیە و نایی .

﴿لكننا هو الله ربي و لا أشرك بربي أحدا﴾ وە بەلام من ئەلیم هەر خوا پەرورەدگاری من و دروستکەری منە و من هیچ کەسی ناکەم بە هاوبەش بۆ پەرورەدگاری خۆم .

﴿و لولا إذ دخلت جنتك و قلت ما شاء الله لا قوة إلا بالله﴾ وە بۆچی کاتی چوینە ناو بیستانی خۆت و نەت ووت: خوا ئارەزو بکا هەمو شتی ئەکا و ئەم سامانە خوا داوێ بەمن و نەت ووت: هیچ هیز و پشتیوانی نیە مەگەر هەر خوا و هەر خوا پارێزەری هەمو شتیکە و روداوی خراب لائەبا .

﴿إن ترن أنا أقل منك مالا و ولدا فعسى ربي أن يؤتيني خيرا من جنتك﴾ ئەگەر تۆ من وائەبینی کە من دارایی و منالم لە تۆ کەمزە و بۆیە خۆت لەمن بەگەورەتر دائەنی و خۆت هەلەنکیشی، دواپی ئومیدم وایە کە پەرورەدگاری من ببەخشی بەمن چاکتر لەو بیستانە ی تۆ بەهۆی نیازی پاکمەووە .

﴿و يرسل عليها حسباناً من السماء فتصبح صعيداً زلقاً﴾ وە دواپی پەرورەدگاری من رەوانە بکا بەسەر ئەو باخ و بیستانە ی تۆدا کارەساتیکێ دل تەزین بەوینە ی هەورە گرمە و بایەکی گەرم و سەخت دواپی ئەو بیستانە بگەڕینی بەزەویەکی رەق و لوس و بی ئاو و ئادەمیزاد پیاو هەلخلیسکی لە کاتی رویشتن بەسەریا .

﴿أو يصبح ماؤها غورا فلن تستطيع له طلباً و أحيط بثمره﴾ یا ئاوی بیستانە کەت بروا بەناو زەویدا و دەست و دۆلچە پی نەگا، دواپی تۆ توانای ئەوەت نەبی هیچ شتی پەیدا بکە ی بۆ گەڕانەوێ ئەو ئاوەی چووتە خوارەو بەناو زەویدا، لەناوچو بەرو سامان و دارایی ئەو کەسە بی باوەرە .

﴿ فَأَصْبَحَ يَقْلِبُ كَفِيهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا ﴾ دواپی هاوری بی باوره که ی چوه ناوی بیستانه که ی خۆی و دهستی ئەم دیو دیو نه کرد له خهفه تا و په شیمان بویه وه له سهر شتی سهر فی کردبو بۆ ئاوه دان کردنه وه ی ئەو بیستانانه ی له کیسی چوو باخ و بیستانه که ی و دره خشی تریکانی و که پره کانیاں که وتبونه سهر زه وی دا .

﴿ وَ يَقُولُ يَالَيْتَنِي لَمْ أَشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴾ وه نه و پیاوه بی باوره ووتی: خۆزگایه من هاویه شم دانه نایه بۆ پهروه دگاری خۆم هیچ که سی هه تا ئەم باخ و بیستانانه م له کیس نه چوایه . به لام په شیمان بونه وه له دوا ی چ شتی و سوودی پی نه به خشی ؟

﴿ وَ لَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةً يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ مَا كَانَ مُنْتَصِرًا ﴾ وه بۆ ئەو بی باوره نه بوه تا قمی یاریده یان بدا و بهرگری له کاره ساتی باخ و بیستانه که ی بکه ن له جگه ی خوا، ههر خوایه خواوه نی توانایه بۆ لابر دنی زیان و خراپه و ئە و بی باوره سهر نا که وی و ناتوانی به هیزی خۆی ریگه بگری له فهرمانی خوا و تۆله ی له خوا بکاته وه .

﴿ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَ خَيْرٌ عُقْبًا ﴾ رۆژی دواپی یارمه تی و سهر داری بۆ خوا ی دادپهروه ری راستیه خوا چاکترین که سه له لایه ن پاداشت دانه وه ی ئاده میزاد و خوا چاکترین که سه دوا ی هه موو که سی بکه وی و ههر ئە وه پایه دار بی و بگاته فریای هه موو که سی . یانی ئاده میزاد ههر کاتی که سیکی ده ست بکه وی یاریده ی بدا و سزای لی بگیری ته وه له جیهاندا یارمه تی بدا له رۆژی دوا ییدا هیچ یاریده یکی بۆ نابی جگه ی خوا بی، خوا له گه ل پیاو چا کانه .

له پاشا خوا ی مه زن فهرمان ئە دا به پیغه مەر ﴿﴾ بۆ جیهان په رستانی رون بکاته وه هانیان بدا واز له جیهان په رستی به یین و تویشو بۆ رۆژی دواپی هه لگرن و ئە فهرموی:

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيَاةِ
الْدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ

فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾
 الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَةُ الصَّالِحَةُ
 خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرًا أَمَلًا ﴿٤٦﴾

﴿ و اضرب لهم مثل الحياة الدنيا كماء أنزلناه من السماء فاختلط به نبات الأرض ﴾
 وه تۆ رونی بکهره وه بۆ خزمه کانی خۆت وینهی جیهان له جوانی و له نه مانی به گورجی
 که بی باوه ران خۆیانی پیوه هه لئه کیشن به وینهی ناوی ئیمه ناردومانته خواره وه له
 هه وری ناسمانه وه، دواپی گیای زهوی تیکه لاو بهو ناوه بهو وه هه مو گول و رهنگی نهو
 گیایه پیدای نهی و چرو پر نهی و نه چن به ناو یه کا و گه شه نه کا و به وری ناوه که وه .
 ﴿ فأصبح هشيمًا تذروه الرياح وكان الله على كل شيء مقتدرًا ﴾ دواپی به نزیکه وه
 نهو گیایه وه نهو رووه ک و دانه و یله جوانانه و وشک هه لئه گهری نه شکین به سهر یه کا وای
 لی دی با هه لی نه گری و نه ییا به ناسمانا هه ریه که بیان به لایه که وه نه وۆن و کهس نازانی چ
 شتیکیان به سهر دی و خوا به سهر هه مو شتیکا خاوه ن توانایه پیدایان نه کاو له ناویان نه با .
 که واته به نده کانی خوا شایسته ی خۆه لکیشانیان به سامانه وه نه .

﴿ المال و البنون زينة الحياة الدنيا ﴾ دارایی و کوره کان نارایش و جوانی زینده گانی
 جیهان، ناده میزاد خۆیانی پی نه رازینه وه و خۆیانی پی به هیز نه کەن له جیهاندا، دارایی بۆ
 جوانی و سودی جیهانه، کورانیش بۆ هیز و بهرگری به له خۆیان. به لام وه ک گیایه نه وان
 نامین و پرژ و بلاو نه بن پاش ماوه یه نامین، مروۆفی ژیر نهو که سه یه بۆ سودی گشتی و
 پاشه روۆزی خۆی به کاریان بهینی .

بۆ زانین: نارایش و جوانی جیهان دوو بهشن: یه که میان سوده که بیان گشتیه و بۆ هه مو
 که سه له دانیشتوان وینهی زانکۆکان. ناسان کردنی ریگه و بان و دروست کردنی پرد و

ئاو بەن و دامەزراندنی باخچەیی منالان، هەتادی پیشەسازی بۆ رەخساندنی ژێانی دانیشتوان، ئەوانە هەموویان بۆ سودی گشتی و پیوستی سەرشارنی هەمووانە بیانپاریزین. بەتایبەتی کاربەدەستان سزای ئەو کەسەنە بەن دەست کاریان ئەکەن بەدزین و زیان پێی گەیانەدیان .

دوو هەمیان: هەیانە سودە کە تاییبەتە: وەك خانو، ئوتومبیل، کوری سەرکەوتویی ژیر و خاوەن سود. پلەو پایەیی کۆمەلایەتی، ئەوانە هەرچەندە سودەکانیان تاییبەتە و بەگۆرەیی یاسا قەدەغە نین. بەلام پیوستە ئادەمیزاد شانازیان پێوە نەکا و خۆیان بەوانەو هەلنەکیشتن، بەگۆرەیی توانا لەسود و بەختیاری پەسەندا بە کاریان بهینی، ئەبێ بزانی ریز و گەورەیی ئادەمیزاد بەو شتەنە بەراوەرد ناکرین، ریزی مەرووف بەسودی گشتی هەموان بەراوەرد ئەکری، چاکەو سودیان بۆ نەوێی پاشەرۆژ بەردەاو مە و جیگەیی ریزی لای خواپە، وەك ئەفەرموی:

﴿والباقیات الصالحات خیر عند ربك ثوابا و خیر أملاً﴾ وە ئەو کارە چاکانەیی بەرھەمەکانیان و پاداشتیان بەردەوام و پایەدارە چاکترە لای پەروەردگاری تۆ لە دارایی و کور و پلەو پایەیی جیهانی ماوەی کورتە لەلایەن پاداشت و چاکترە لە بارەیی ئومید و ئاواتەو، لەبەرئەوێی خواوەنەکەیی لە رۆژی دوایدا ئەگا بە ئاواتی خۆی و لەجیهاندا ریزدارە و ناوی بە چاکە ئەبێ. ئەو شتە سودی لەناو نەچی و بەردەوام بێ وەك زانیاری خاوەن سود و کردەوێی چاکێ منال و دروست کردنی مزگەوت و نەخۆشخانە و تەرخان کردنی سودی ئاو بۆ دانیشتوان و بەرھەمی زەوی و زار و دروست کردنی پرد و ریگەو بان .

کاتی خۆی مەزن رونی کردەوێی نەخی جیهان و کالای جیهان، باسی ریز و گەورەیی چاکە کردن، باسی هەندی لە کارەساتی رۆژی دوایمان بۆ ئەکاو ئەفەرموی:

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى

الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَهُمْ فَلَمْ تُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾ وَعَرَضُوا
عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ
أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ
مُسْفِكِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوَيْلُنَا مَا لِهَذَا الْكِتَابِ
لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا
حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

﴿ و یوم تسیر الجبال و تری الارض بارزة ﴾ وه تو بیری نهو روزه بکهر وه نیمه
کیوه کان له جیگهی خوینان هله نه که نب و نه یان نه کهین به توز و نه چن بهئاسمانا وهک
ههور و زهوی نه بینی هه مو که نار و گرشه کانی دهر نه کهوی و نه کیوی تیدایه و نه شیو و
نه درهخت. نه بهرزایی و نه نرمایی، نهو کاته کاتی زیندو بونه وهی بونه وهرانه .

﴿ و حشرناهم فلم تغادر منهم أحدا ﴾ وه نیمه لهو کاته دا هه مو گیانداران کو
نه کهینه وه بهئاده میزاد و جنو که وه به باوه ردار و بی باوه رانه وه بو پرسیار کردن لهوان،
دوایی نیمه به جی نایه لین هیچ کهسی لهوان .

﴿ و عرضوا على ربك صعفا لقد جئتمونا كما خلقناكم أول مرة ﴾ وه کوکراوه کان
رائه نویرین به سهر پهروه دگاری تودا بو پرسیار به ریز کراوی یهک له داوی یهک به بی
وونونی یه کیکیان. لهو کاته دا بهوان نه بیژری: به راستی نیمه ئیوه مان هیناوه بو لای
خومان به تنهائی و بهروت و قوتی و بی خاوسی و بی دارایی بهوینه ی نهو کاته ی نیمه
یه کهمین جار ئیوه مان دروست کردبو هیچ شتیکتان لهوانه ی پیشوو نه بو، ئیستا هیچ
کهسی نیه یارمه تیتان بدا و بو تان بپارینه وه به گومانی خو تان.

﴿ بل زعتم أن لن نجعل لكم موعدا ﴾ به لام ئیوه گومانتان نه برد که ئیمه به راستی ناگیرین بۆ ئیوه کاتی زیندوو کردنه و تان و کۆ کردنه و تان، نهوا ئیستا توشتان بو نهو به لینانهی خوا دابوی به ئیوه .

﴿ و وضع الكتاب فتری المجرمین مشفقین مما فیه ﴾ وه لهو کاته دا نامه ی کرداریان دانراوه، نهو نامه یه نه دری به دهستی راستی پساو چا کانه وهو نه دری به دهستی چه بی تاوانبارانه وه، دوا بی تو تاوانباران نه بی نی ته ترسن لهو کاره خراپانه ی له ناویدان و نیشانه ی ترس به ده م و چباویانه وه دیاره و هه مو کرده وه کانیان لهو نامه یه دا نوسراوه و تۆله ی گونا نه کانیان دیاری کراوه .

﴿ و يقولون یا ویلتنا ما لهذا الكتاب لا یغادر صغیره و لا کبیره إلا أ حصاها ﴾ وه تاوانباران نه لین: نه ی له ناو چوون ئاماده بی لای ئیمه یه: چ شتی که بۆ ئهم نامه یه به جبی نه هیشه هیه کاریکی بچووک و گه و ره مه گهر ژماردویه تی و نوسراون به ته واوی .

﴿ و وجدوا ما عملوا حاضرا و لا یظلم ربك أحدا ﴾ وه تاوانباران ده ستیان نه که وی شتی کردویانه له چاک وله خراب به ئاماده کراوی و لهو نامه یه دایه، به ههر جوۆری کردویانه وله چ لایه کردویانه و پهروه ردگاری تو سته م له هیه چ که سی نا کا به جوۆری شتی نوسراو بی نه ی کردبی یا به تاوانی یه کی تر سزای بدری یا له پاداشتی که م بکریته وه .

کاتی خوای مه ز نباسی خراپه ی نهو که سانه ی کرد خو یمان هه لئه کیشا به سامانه وهو بیران له هه ژاره خوا په رسته کان نه کرده وه، نه دیان ووت به پیغه مهر ﴿ ﴿ ٢١٩ ٢٢٠ ﴾ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠ ١٠٠١ ١٠٠٢ ١٠٠٣ ١٠٠٤ ١٠٠٥ ١٠٠٦ ١٠٠٧ ١٠٠٨ ١٠٠٩ ١٠١٠ ١٠١١ ١٠١٢ ١٠١٣ ١٠١٤ ١٠١٥ ١٠١٦ ١٠١٧ ١٠١٨ ١٠١٩ ١٠٢٠ ١٠٢١ ١٠٢٢ ١٠٢٣ ١٠٢٤ ١٠٢٥ ١٠٢٦ ١٠٢٧ ١٠٢٨ ١٠٢٩ ١٠٣٠ ١٠٣١ ١٠٣٢ ١٠٣٣ ١٠٣٤ ١٠٣٥ ١٠٣٦ ١٠٣٧ ١٠٣٨ ١٠٣٩ ١٠٤٠ ١٠٤١ ١٠٤٢ ١٠٤٣ ١٠٤٤ ١٠٤٥ ١٠٤٦ ١٠٤٧ ١٠٤٨ ١٠٤٩ ١٠٥٠ ١٠٥١ ١٠٥٢ ١٠٥٣ ١٠٥٤ ١٠٥٥ ١٠٥٦ ١٠٥٧ ١٠٥٨ ١٠٥٩ ١٠٦٠ ١٠٦١ ١٠٦٢ ١٠٦٣ ١٠٦٤ ١٠٦٥ ١٠٦٦ ١٠٦٧ ١٠٦٨ ١٠٦٩ ١٠٧٠ ١٠٧١ ١٠٧٢ ١٠٧٣ ١٠٧٤ ١٠٧٥ ١٠٧٦ ١٠٧٧ ١٠٧٨ ١٠٧٩ ١٠٨٠ ١٠٨١ ١٠٨٢ ١٠٨٣ ١٠٨٤ ١٠٨٥ ١٠٨٦ ١٠٨٧ ١٠٨٨ ١٠٨٩ ١٠٩٠ ١٠٩١ ١٠٩٢ ١٠٩٣ ١٠٩٤ ١٠٩٥ ١٠٩٦ ١٠٩٧ ١٠٩٨ ١٠٩٩ ١١٠٠ ١١٠١ ١١٠٢ ١١٠٣ ١١٠٤ ١١٠٥ ١١٠٦ ١١٠٧ ١١٠٨ ١١٠٩ ١١١٠ ١١١١ ١١١٢ ١١١٣ ١١١٤ ١١١٥ ١١١٦ ١١١٧ ١١١٨ ١١١٩ ١١٢٠ ١١٢١ ١١٢٢ ١١٢٣ ١١٢٤ ١١٢٥ ١١٢٦ ١١٢٧ ١١٢٨ ١١٢٩ ١١٣٠ ١١٣١ ١١٣٢ ١١٣٣ ١١٣٤ ١١٣٥ ١١٣٦ ١١٣٧ ١١٣٨ ١١٣٩ ١١٤٠ ١١٤١ ١١٤٢ ١١٤٣ ١١٤٤ ١١٤٥ ١١٤٦ ١١٤٧ ١١٤٨ ١١٤٩ ١١٥٠ ١١٥١ ١١٥٢ ١١٥٣ ١١٥٤ ١١٥٥ ١١٥٦ ١١٥٧ ١١٥٨ ١١٥٩ ١١٦٠ ١١٦١ ١١٦٢ ١١٦٣ ١١٦٤ ١١٦٥ ١١٦٦ ١١٦٧ ١١٦٨ ١١٦٩ ١١٧٠ ١١٧١ ١١٧٢ ١١٧٣ ١١٧٤ ١١٧٥ ١١٧٦ ١١٧٧ ١١٧٨ ١١٧٩ ١١٨٠ ١١٨١ ١١٨٢ ١١٨٣ ١١٨٤ ١١٨٥ ١١٨٦ ١١٨٧ ١١٨٨ ١١٨٩ ١١٩٠ ١١٩١ ١١٩٢ ١١٩٣ ١١٩٤ ١١٩٥ ١١٩٦ ١١٩٧ ١١٩٨ ١١٩٩ ١٢٠٠ ١٢٠١ ١٢٠٢ ١٢٠٣ ١٢٠٤ ١٢٠٥ ١٢٠٦ ١٢٠٧ ١٢٠٨ ١٢٠٩ ١٢١٠ ١٢١١ ١٢١٢ ١٢١٣ ١٢١٤ ١٢١٥ ١٢١٦ ١٢١٧ ١٢١٨ ١٢١٩ ١٢٢٠ ١٢٢١ ١٢٢٢ ١٢٢٣ ١٢٢٤ ١٢٢٥ ١٢٢٦ ١٢٢٧ ١٢٢٨ ١٢٢٩ ١٢٣٠ ١٢٣١ ١٢٣٢ ١٢٣٣ ١٢٣٤ ١٢٣٥ ١٢٣٦ ١٢٣٧ ١٢٣٨ ١٢٣٩ ١٢٤٠ ١٢٤١ ١٢٤٢ ١٢٤٣ ١٢٤٤ ١٢٤٥ ١٢٤٦ ١٢٤٧ ١٢٤٨ ١٢٤٩ ١٢٥٠ ١٢٥١ ١٢٥٢ ١٢٥٣ ١٢٥٤ ١٢٥٥ ١٢٥٦ ١٢٥٧ ١٢٥٨ ١٢٥٩ ١٢٦٠ ١٢٦١ ١٢٦٢ ١٢٦٣ ١٢٦٤ ١٢٦٥ ١٢٦٦ ١٢٦٧ ١٢٦٨ ١٢٦٩ ١٢٧٠ ١٢٧١ ١٢٧٢ ١٢٧٣ ١٢٧٤ ١٢٧٥ ١٢٧٦ ١٢٧٧ ١٢٧٨ ١٢٧٩ ١٢٨٠ ١٢٨١ ١٢٨٢ ١٢٨٣ ١٢٨٤ ١٢٨٥ ١٢٨٦ ١٢٨٧ ١٢٨٨ ١٢٨٩ ١٢٩٠ ١٢٩١ ١٢٩٢ ١٢٩٣ ١٢٩٤ ١٢٩٥ ١٢٩٦ ١٢٩٧ ١٢٩٨ ١٢٩٩ ١٣٠٠ ١٣٠١ ١٣٠٢ ١٣٠٣ ١٣٠٤ ١٣٠٥ ١٣٠٦ ١٣٠٧ ١٣٠٨ ١٣٠٩ ١٣١٠ ١٣١١ ١٣١٢ ١٣١٣ ١٣١٤ ١٣١٥ ١٣١٦ ١٣١٧ ١٣١٨ ١٣١٩ ١٣٢٠ ١٣٢١ ١٣٢٢ ١٣٢٣ ١٣٢٤ ١٣٢٥ ١٣٢٦ ١٣٢٧ ١٣٢٨ ١٣٢٩ ١٣٣٠ ١٣٣١ ١٣٣٢ ١٣٣٣ ١٣٣٤ ١٣٣٥ ١٣٣٦ ١٣٣٧ ١٣٣٨ ١٣٣٩ ١٣٤٠ ١٣٤١ ١٣٤٢ ١٣٤٣ ١٣٤٤ ١٣٤٥ ١٣٤٦ ١٣٤٧ ١٣٤٨ ١٣٤٩ ١٣٥٠ ١٣٥١ ١٣٥٢ ١٣٥٣ ١٣٥٤ ١٣٥٥ ١٣٥٦ ١٣٥٧ ١٣٥٨ ١٣٥٩ ١٣٦٠ ١٣٦١ ١٣٦٢ ١٣٦٣ ١٣٦٤ ١٣٦٥ ١٣٦٦ ١٣٦٧ ١٣٦٨ ١٣٦٩ ١٣٧٠ ١٣٧١ ١٣٧٢ ١٣٧٣ ١٣٧٤ ١٣٧٥ ١٣٧٦ ١٣٧٧ ١٣٧٨ ١٣٧٩ ١٣٨٠ ١٣٨١ ١٣٨٢ ١٣٨٣ ١٣٨٤ ١٣٨٥ ١٣٨٦ ١٣٨٧ ١٣٨٨ ١٣٨٩ ١٣٩٠ ١٣٩١ ١٣٩٢ ١٣٩٣ ١٣٩٤ ١٣٩٥ ١٣٩٦ ١٣٩٧ ١٣٩٨ ١٣٩٩ ١٤٠٠ ١٤٠١ ١٤٠٢ ١٤٠٣ ١٤٠٤ ١٤٠٥ ١٤٠٦ ١٤٠٧ ١٤٠٨ ١٤٠٩ ١٤١٠ ١٤١١ ١٤١٢ ١٤١٣ ١٤١٤ ١٤١٥ ١٤١٦ ١٤١٧ ١٤١٨ ١٤١٩ ١٤٢٠ ١٤٢١ ١٤٢٢ ١٤٢٣ ١٤٢٤ ١٤٢٥ ١٤٢٦ ١٤٢٧ ١٤٢٨ ١٤٢٩ ١٤٣٠ ١٤٣١ ١٤٣٢ ١٤٣٣ ١٤٣٤ ١٤٣٥ ١٤٣٦ ١٤٣٧ ١٤٣٨ ١٤٣٩ ١٤٤٠ ١٤٤١ ١٤٤٢ ١٤٤٣ ١٤٤٤ ١٤٤٥ ١٤٤٦ ١٤٤٧ ١٤٤٨ ١٤٤٩ ١٤٥٠ ١٤٥١ ١٤٥٢ ١٤٥٣ ١٤٥٤ ١٤٥٥ ١٤٥٦ ١٤٥٧ ١٤٥٨ ١٤٥٩ ١٤٦٠ ١٤٦١ ١٤٦٢ ١٤٦٣ ١٤٦٤ ١٤٦٥ ١٤٦٦ ١٤٦٧ ١٤٦٨ ١٤٦٩ ١٤٧٠ ١٤٧١ ١٤٧٢ ١٤٧٣ ١٤٧٤ ١٤٧٥ ١٤٧٦ ١٤٧٧ ١٤٧٨ ١٤٧٩ ١٤٨٠ ١٤٨١ ١٤٨٢ ١٤٨٣ ١٤٨٤ ١٤٨٥ ١٤٨٦ ١٤٨٧ ١٤٨٨ ١٤٨٩ ١٤٩٠ ١٤٩١ ١٤٩٢ ١٤٩٣ ١٤٩٤ ١٤٩٥ ١٤٩٦ ١٤٩٧ ١٤٩٨ ١٤٩٩ ١٥٠٠ ١٥٠١ ١٥٠٢ ١٥٠٣ ١٥٠٤ ١٥٠٥ ١٥٠٦ ١٥٠٧ ١٥٠٨ ١٥٠٩ ١٥١٠ ١٥١١ ١٥١٢ ١٥١٣ ١٥١٤ ١٥١٥ ١٥١٦ ١٥١٧ ١٥١٨ ١٥١٩ ١٥٢٠ ١٥٢١ ١٥٢٢ ١٥٢٣ ١٥٢٤ ١٥٢٥ ١٥٢٦ ١٥٢٧ ١٥٢٨ ١٥٢٩ ١٥٣٠ ١٥٣١ ١٥٣٢ ١٥٣٣ ١٥٣٤ ١٥٣٥ ١٥٣٦ ١٥٣٧ ١٥٣٨ ١٥٣٩ ١٥٤٠ ١٥٤١ ١٥٤٢ ١٥٤٣ ١٥٤٤ ١٥٤٥ ١٥٤٦ ١٥٤٧ ١٥٤٨ ١٥٤٩ ١٥٥٠ ١٥٥١ ١٥٥٢ ١٥٥٣ ١٥٥٤ ١٥٥٥ ١٥٥٦ ١٥٥٧ ١٥٥٨ ١٥٥٩ ١٥٦٠ ١٥٦١ ١٥٦٢ ١٥٦٣ ١٥٦٤ ١٥٦٥ ١٥٦٦ ١٥٦٧ ١٥٦٨ ١٥٦٩ ١٥٧٠ ١٥٧١ ١٥٧٢ ١٥٧٣ ١٥٧٤ ١٥٧٥ ١٥٧٦ ١٥٧٧ ١٥٧٨ ١٥٧٩ ١٥٨٠ ١٥٨١ ١٥٨٢ ١٥٨٣ ١٥٨٤ ١٥٨٥ ١٥٨٦ ١٥٨٧ ١٥٨٨ ١٥٨٩ ١٥٩٠ ١٥٩١ ١٥٩٢ ١٥٩٣ ١٥٩٤ ١٥٩٥ ١٥٩٦ ١٥٩٧ ١٥٩٨ ١٥٩٩ ١٦٠٠ ١٦٠١ ١٦٠٢ ١٦٠٣ ١٦٠٤ ١٦٠٥ ١٦٠٦ ١٦٠٧ ١٦٠٨ ١٦٠٩ ١٦١٠ ١٦١١ ١٦١٢ ١٦١٣ ١٦١٤ ١٦١٥ ١٦١٦ ١٦١٧ ١٦١٨ ١٦١٩ ١٦٢٠ ١٦٢١ ١٦٢٢ ١٦٢٣ ١٦٢٤ ١٦٢٥ ١٦٢٦ ١٦٢٧ ١٦٢٨ ١٦٢٩ ١٦٣٠ ١٦٣١ ١٦٣٢ ١٦٣٣ ١٦٣٤ ١٦٣٥ ١٦٣٦ ١٦٣٧ ١٦٣٨ ١٦٣٩ ١٦٤٠ ١٦٤١ ١٦٤٢ ١٦٤٣ ١٦٤٤ ١٦٤٥ ١٦٤٦ ١٦٤٧ ١٦٤٨ ١٦٤٩ ١٦٥٠ ١٦٥١ ١٦٥٢ ١٦٥٣ ١٦٥٤ ١٦٥٥ ١٦٥٦ ١٦٥٧ ١٦٥٨ ١٦٥٩ ١٦٦٠ ١٦٦١ ١٦٦٢ ١٦٦٣ ١٦٦٤ ١٦٦٥ ١٦٦٦ ١٦٦٧ ١٦٦٨ ١٦٦٩ ١٦٧٠ ١٦٧١ ١٦٧٢ ١٦٧٣ ١٦٧٤ ١٦٧٥ ١٦٧٦ ١٦٧٧ ١٦

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا

لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ

يَتَّبِعُونَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾ مَا أَشْهَدُكُمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا خَلَقَ أَنْفُسَهُمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا

﴿٥١﴾ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ
فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ

النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

﴿ و اذا قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا ابليس كان من الجن ففسق عن أمر ربه ﴾
وه تو بیری نهو کاته بکهروه نیمه ووتمان به فریشته کان: نیوه سوژده بیهن بو نادهم
به ریزه وه، دواپی فریشته کان هه مویان سوژده یان برد مه گهر نیلیس له جنوکه کان بو
سوژده ی بو نادهم نه برد، دواپی له فه رمانی پهروه دگاری خوئی ده رچوبو. خوا جنوکه ی
له ناگر دروست کردوه. به راستی نیمه برومان به بونی جنوکه کان هه یه و نه قلیش لای
گونجاوه، دریزه ی چو نایه تیان خوا نه یزانی.

﴿ افتتخذونه و ذریته اولیاء من دونی ﴾ نایا دواپی نیوه بو نیلیس و مناله کانی
وهر بگرن به دوستی خو تان له جگه ی من و بچوکی نهوان بکهن و من نه په رستن، هه ندی
له زانایان نه لین: مه به ست له (ذریه) نهو که سانهن دوا ی شه ی تان بکهون نیتر منالی نهو
بن یا نادهم یزاد بن .

﴿وَهُمْ لَكُمْ غَدُوٌّ وَبُئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا﴾ وه شه‌یتان و منالەکانی دوزمنی ئیوه‌ن خراپه‌ گۆرینه‌وه‌ی په‌رستی خوا به‌په‌رستی ئییلیس و منالەکانی بۆسته‌مکاران، له‌ سته‌مکارانه‌ پیاو خراپان هه‌لبێژێرن بۆ پله‌یه‌ له‌ پله‌کانی جیهان و رێژیان بده‌ن به‌سه‌ر پیاو چاکانا، دوزمنی خۆتان چۆن نه‌که‌ن به‌ په‌رستراوی خۆتان؟.

﴿مَا أَشْهَدُكُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ﴾ وه من شه‌یتان و منالەکانی شه‌یتانم ناماده‌ نه‌کردوه‌ و له‌وێ نه‌بوون ناسمانه‌کان و زه‌وی و خۆیانم دروست کردوون و پرسم بێ نه‌کردوون و داوای یارمه‌تیم لێ نه‌کردوون، هه‌یج که‌سی ناگای له‌دروست کردنی خۆی نه‌بوه‌. که‌واته‌ چۆن په‌رستیان بۆ نه‌کرێ که‌ خاوه‌نی سود و زیان نه‌بن نه‌ بۆ خۆیان و نه‌ بۆ جگه‌ی خۆیان، جیگه‌ی سه‌رسوڕمانه‌ واز له‌په‌رستی خوا به‌یتری؟.

﴿وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَصَدًا﴾ وه من نه‌و که‌سانه‌ی ئاده‌میزاد وه‌ر نه‌گێرن له‌ خوا په‌رستی وه‌رم نه‌گرتوون به‌ یاریده‌رو پشتیوان بۆ خۆم له‌ دروستکردن و په‌یدا کردنی هه‌یج شتی له‌ بونه‌وه‌ران هه‌تا گومان بیری هاوبه‌شی خوان له‌ په‌رستندا.

﴿وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ﴾ وه‌تۆ بیری نه‌و کاته‌ بکه‌ره‌وه‌ خوا نه‌فه‌رموێ به‌ بێ باوه‌ران. ئیوه‌ بانگی هاوبه‌شه‌کانی نه‌وتۆی من بکه‌ن گومانتان نه‌برد هاوبه‌شی من و بۆتان نه‌پاریته‌وه‌ و له‌ رۆژی داویدا و رزگارتان نه‌که‌ن له‌ سزا.

﴿فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا﴾ دوا‌یی بێ باوه‌ران بانگی بته‌کانیان نه‌که‌ن بێن به‌ فریایانه‌وه‌، دوا‌یی نه‌وان وه‌لامیان ناده‌نه‌وه‌ و ناگه‌نه‌ فریایان و ئیمه‌ گێڕاومانه‌ له‌نیوان بێ باوه‌ران و بته‌کانیان جیگه‌یه‌ بۆ له‌ناو‌بردن و سزادانیان به‌هاوبه‌شی له‌ ناگری دۆزه‌خدا و هه‌ریه‌که‌یان به‌خۆیانه‌وه‌ خه‌ریکن و ناگایان له‌یه‌که‌ نیه‌.

﴿وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾ وه بت په‌رستانی تاوانباران له‌ پاشه‌روژدا ته‌ماشای ناگری دۆزه‌خ نه‌که‌ن، دوا‌یی به‌راستی نه‌وان نه‌زانن که‌ نه‌که‌ونه‌ ناو نه‌و ناگه‌ره‌وه‌، چونکه‌ تاوانه‌ زۆر گه‌وره‌کانی خۆیان نه‌بینن و ده‌ستیان نه‌که‌وتوه‌ جیگه‌یه‌ لایان بدا له‌و ناگره‌ هه‌روه‌که‌ نه‌یان توانیوه‌ خۆیان رزگار بکه‌ن

له‌ مردن .

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾ وَمَنْعَ النَّاسِ أَنْ يُؤْمِنُوا
إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ
الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ
إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَمُجَدِّدِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ
لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخِذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾

﴿ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ﴾ وه بهراستی ئیمه رونمان
کردوه ته وه چهند جاری بۆ ئاده میزاد لهم قورئانه دا هه موو وینه وه هه موو شتی پیوستیان پی
هه بی له ده ستور و یاسای ناین و هه وال و به سه رهاتی گهلانی رابوردو، بۆ نمونه وینه ی
ئو دوو پیاره له ئایه تی (۲۳۲) دا باسی کرا لهم سورته دا، بۆ ئه وه ی ئاده میزاد ته می
خوار بن و میشکی خوین بجه نه کار .

﴿ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا ﴾ وه ئاده میزاد زۆرتین شتی که دوژمنایه تی
پروبوچ بکا به دروو به جوړی نابه سه ند. به تابه بی له باره ی زیندوو بونه وه ی مردووان .
﴿ وَمَنْعَ النَّاسِ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ ﴾ وه رینگه ناگری له
ئاده میزاد که باوه ر بهین کاتی چوبو بۆلایان شاره زایی که ری له و ینه ی قورئان و داوای
لی خرشبوون بکه ن له په روه ردگاری خوین و کاتی په شیمان نه بنه وه له گونا هه کانیا ن .
﴿ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴾ مه گهر که بیته بۆلای ئاده میزاد
ده ستوری له ناو بردنی گهلانی پیشوو به وینه ی گه لی نوح ولوت وعاد و سه موود یابیت بۆ

لایان سزای روبه‌رو به‌وینه‌ی فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی، دوا‌یی ئەوکاته باوهره‌هین و سودی ناگه‌یه‌نی به‌وان. یانی بی‌باوهران بیر له باوهره‌هینان ناگه‌نه‌وه مه‌گه‌ر به‌کی له‌و دووسزایانه تووشیان بیی ئەوکاته بیر ئەگه‌نه‌وه .

﴿و ما نرسل المرسلین إلا مبشرین و منذرین﴾ وه ئیمه ره‌وانه ناگه‌ین پیغه‌مه‌ران مه‌گه‌ر بۆئه‌وه‌ی موژده‌ بده‌ن به باوهرداران به به‌هه‌شت و بی باوهران بترسینن به‌ئاگری دۆزه‌خ، ئیتر هیچ شتی تر به‌ده‌ست پیغه‌مه‌ران نیه جگه له‌و راگه‌یانده .

﴿و یجادل الذین کفروا بالباطل لیدحضوا به الحق﴾ وه که‌سانیکی ئەوتۆ باوهریان نه‌هیناوه دوژمنایه‌تی فهرموده‌ی خوا نه‌که‌ن له‌باره‌ی زیندوو بونه‌وه‌ی مردوو و باه‌رو بیانوی پوچ دوا‌ی ئەوه‌ی خوا به به‌لگه‌ی رون و ئاشکرا باسی کردوو بۆ ئەوه‌ی پوچ بکه‌نه‌وه ئە کاره پوچه به‌راستی فهرموده‌ی خوا له‌قورئانی پیرۆزدا .

﴿و اتخذوا آیاتی و ما ائذنروا هزوا﴾ وه بی باوهران ئایه‌ته‌کانی من و شتی ئەوانی بی ئەترسینری له سزای خوا به گالته کردن و هریان گرتوه هه‌ر که‌سی قورئانی خوینده‌وه‌و کاری بی نه‌کرد نه‌چیه نیو ناگری دۆزه‌خ .

وَمَنْ

أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ
إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا

وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾ وَرَبُّكَ

الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ

الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ﴿٥٨﴾

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْتَهُم لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم

مَوْعِدًا ﴿ ٥٩ ﴾

﴿ و من اظلم ممن ذكر بآيات ربه فأعرض عنها ﴾ وه چ كه سكه سته مكارتره له كهسی نامۆزگاری بکری به نایه ته کانی قورنانی په روه ردگاری خوئی بهو هموه ته می کردانه وه، دواپی نهو كه سه روو وهرگیری لهو نایه تانه، بیر له کاره پهك خه ره کانی نه کاته وهو گالته دیان پی بکا .

﴿ و نسي ما قدمت يداه ﴾ وه له بیری چوبیته وه شتی به دهستی خوئی کردویه تی، له نه وپه ری دوزنایه تی و هه ولدانا بی بۆ شتی پرو پوچ وگالته بکا بهو شته ی پی ترسیناوه له سزای رۆزی دواپی و بیر له خوئی نه کاته وه .

﴿ إنا جعلنا على قلوبهم أكنة و في آذانهم وفرا ﴾ به راستی نیمه گیراومانه به سه ر دلیانا په رده یه كه سود له قورنان وهر نه گرن، چونكه خاوه نی نه قل نین و نایخه نه کارو گیراومانه له گوړیکه یان قورسای و کهری راستی نابیسن .

﴿ و إن تدعهم إلى الهدى فلن يهتدوا أبدا ﴾ وه نه گهر تۆ بانگی نهو بی باوه رانه بکه ی بۆ لای شاره زایی نایینی خوا و باوه رهیتان به قورنان، دواپی راغومایی وهر ناگرن هه رگیز، نه بی بزانی هه ر كه سی نامۆزگاری وهر نه گری وهك كه سی وایه گوړیچکه ی کهر بی .

﴿ و ربك الغفور ذو الرحمة لو يؤاخذهم لعجل لهم العذاب ﴾ وه په روه ردگاری تۆ لی بوردن زۆره خاوه نی به زه یی و میهره بانیه نه گهر ویستی وایی سزای بی باوه ران بدا به هوئی شتیكه وه کردویانه وله ناویان ببا به راستی به گورجی سزای نه وانی نه دا، به تاییه تی به ردۆخته وه ی پیغه مهر و باوه ر نه کردن به قورنانی پیروز .

﴿ بل لهم موعد لن يجدوا من دونه موثلاً ﴾ به لکو خوا په له ناکا و بۆ سزادانی نه وان ماوه یه له جیهان و له رۆزی دواپی دا دهستی نه وان ناکه وی لهو رۆزه دا په ناگایه بۆ رزگار بونی خویمان .

﴿و تِلْكَ الْقُرَىٰ أَمْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَ جَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا﴾ و ئەو گوندانە باسیان کراوە ئیمە لە ناومان بردون کە باسیان بۆ تۆ کۆاوە کاتی سەتەمیان لە خۆیان کرد و باوەریان بە پیغمەرەکانی خۆیان ئەهینا و دەستیان داووە گوناھ کردن و ئیمە دیاریمان کردبو بۆ لەناوبردنیان کاتیکی دیاری کراو، بۆ بت پەرستانی مەکەش کاتی دیاری کراوە بۆ سزادنیان .

ئەگیرنەو موسا پیغمەر ووتاری ئەدا لەناو بەنو ئیسرائیلیدا زۆر کاریگەر ئەبی، دواى لی بونەووی لەو ووتارە پیاوی لەوانە بە موسا ئەلی: ئایا تۆ ئەزانی بە کەسی لە خۆت زانتر بی، موسا ئەلی نیە . بەو بۆنەو بە سەرزنەشتی کردنی موسا خوا سڕوشی نارد بۆ لای موسا: بەراستی من بەندەیه کم هەیه لە (مجمع البحرين) لەو جیگەدا دوو روبار کۆئەبنەو لەسەر کەناری ئەو روبارە بەردیک لەویدا، ئەو بەندەیی منە لە تۆ زانترە. موسا فەرموی: ئەی پەرورەدگار: من بە چ جوۆری ئەو بەندەیی تۆیەم دەست ئەکەوی؟ خوا فەرموی: ماسیە لە گەل خۆت هەلگرە و بیخەرە ناو زەمیلە کەتەو، لە هەر جیگەیه ئەو ماسییە زیندو بویەو تۆ لەبیرت چو بو ئەو بەندەیی منە لەو جیگەیه دایە، دواى موسا ماسییە کی نایە ناو زەمیلە کەیی و بەرەو (مجمع البحرين) کەوتنە ری بە هاوڕییەتی یوشەعی کوری نون و خوشکەزا و قوتابی جیگەداری موسا بو لە پاش خۆی، بە یوشەعی ووت: هەر کاتی ئەم ماسیە خۆی فرەدایە ناو روبارەو ئەگادرم بکە لە پاشا خۆی و هاوڕیکەیی رویشتن هەتا گەیشتنە لای ئەو بەردە موسا و یوشەع وەنەوزی گرتنی و خەویان پیدا کەوت، بەو یستی خوا هەندێ ئاو کەوتە سەر لەشی ئەو ماسیە و کەوتە جولە و بازی دایە ناو ئاو وریگەیی خۆی گرتە بەر و رویشتن بە ناو ئاودا و چووە ناو روباری کە لەویدا بو .

یوشەع لەنیوان خەو و بیداریدا بوو ئەو ماسیەیی بینی بەو جوۆرە، کاتی بیدار بویەو لە بیری چووبەو موسا ئەگادری بکاو موسایش لەبیری نەبوو پرسیاری لی بکا، هەر لەو رۆژەدا کەوتنە ریگە هەتا رۆژی دواى سەرلەبەییانی بەو رویشتنە زۆر ماندو بون. موسا

به هاوریکهی خوئی ووت: خواردمهمنی بهیانی بهینه نهوهی راستی بیت لهم رویشتهدا زور ماندوو بوین به جوئی ماندویهتی وامان به خوْمانهوه نه دیوه، کاتی یوشع نیازی کرد خواردمهمنی ناماده بکا بیرى كهوتهوه ماسیه كه چوه نیو روبارهوه. به موسای ووت: تو نه زانی کاتی لای بهرده كه بوین و پشومان دابو من له بیرم چویهوه هه والی ئه و ماسیه به تو بدهم و شهیتان له بیرى بردهوه. به راستی ئه و ماسیه به جوئیکی سهرسورینه ر خوئی فره دایه نیو روبارهوه و ریگهی خوئی گرت به نیویدا. موسا ووتی: ئاواتی ئیمه چونی ئه و ماسیه به بو نیو ئاو، هه لسه با بگهرینه وه به شوینی خوْماناو ریگه مان لی تیک نه چی هه تا نه چینه وه بو لای ئه و بهرده و ئه و جیگه به، بو روون کردنه وهی ئه و رووداوه خواى مه زن نه فرموی:

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتْنِهِ لَا أْبْرَحُ حَتَّى
أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦١﴾ فَلَمَّا بَلَغَا
مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦٢﴾
فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتْنِهِ إِنَّا غَدَاءٌ نَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا
هَذَا نَصَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
الْحُوتَ وَمَا أَنَسَنِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ
فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٤﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَأَرْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا
قَصَصًا ﴿٦٥﴾

﴿إِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ صُقْبًا﴾ تۆ بیری ئەو کاتە بکەرەو موسا ووتی بە ھاوڕیکەیی خۆی و قوتابییەکی کە ناوی پۆشەعی کوری نونە و جیگەنشینی موسایە دوای خۆی بۆ بەنو ئیسرائیلییەکان و خوشکەزای موسا بو زانیاری لە موسا وەرگرتبو: واز نایەرم و ئەروم بە بەردەوامی هەتا ئەگەمە (مجمعه عولبه حرهين) و ئەو جیگەییە خوا بۆی دیاری کردووم و بەلینی پیداویم بگەمە لای پیاویکی زانای خوا پەرست لەسەر کەناری روباریکەلای بەردیکا، هەندی پرسیاری لی کەم و زانیاری لی وەرگرم، یا ئەروم بە ریگەییەدا ماوێه کی زۆر هەتا شۆینی ئەو پیاو چاکەیی تیدایی، ئیت بە ئەوپەری توشی نازار بیم .

زانایان بیر و بۆچونیان لە دیاری کردنی ئەو موسایەدا و ئەو ھاوڕیی موسایەدا جیاوازی: هەندیکیان لایان وایە ئەو موسایە کوری میشای کوری یوسفی کوری یەعقوبە و کۆن ترە لە موسای کوری عیمرائی خواوەنی تەورات و ئەو روداوی بەسەر هاتو. بەلام ئەوێ جیگەیی بروای بیگومانی زۆربەیی زانایان بی ئەو مەسایە کوری عیمرائی خواوەنی تەوراتە و ھاوڕیکەیی بریتیە لە یوشەعی باسکراو .

﴿فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا﴾ دوايي کاتی گەشتە جیگەیی کۆبۆنەوێ ئەو دوو دەریایە خوا بۆی دیاری کردوون کە لەلای ئەو بەردە بو موسا و یوشەع ماسیەکیان لە بیرچووبوو و فەرامۆشیان کرد. با ئەوێش بزاین لەو شۆینەدا دوو دەریا ئەگەنە یەکتری و دەریایەك پیک دینن، وەك لەمەوپاش باسی ئەکەین .

﴿فَاتَّخَذَ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا﴾ دوايي ئەو ماسیە لە نیو روبارەکەدا ریگەییەکی بۆ خۆی وەرگرت و رویشت بەزەو دەریا بە گۆیرەیی سروشتی خۆی .

زۆربەیی زانایان لایان وایە: ئەو دوو دەریایە بریتین لە (دەریای سپی ناوەند و دەریای کەنداوی فارس) هەندی تر ئەلین: (دەریای سپی ناوەند و دریای سورە) ئەو دوو بیر و بۆچونە زۆر دوورن لە راستی هەرچەندە زۆربەیی زانایان فەرمویانە، چونکە هیچ یەکی لەو دوو دەریایانە ناگەن بەیەکتری و کۆ بنهوه لەیەك جیگەدا. هەندی تر لەزانایان

نه لین: نومید و بۆچونمان وایه نهو دوو ده ریا به بریتی بن له ده ریا ی ئوردون و دریا ی مه یت که تیکه لاوی یه ک نه بن و یه ک ده ریا پیک دین، نهو بیرو بۆچونه لای هه ندی له زانیان په سه نده. نهوه ی شایانی باس بی وا چاکه هه واله ی زانیاری لای خوا بکری، نهوه گرنگی نهو دوو ده ریا به هه ن، په یوه ندی به بنچینه ی باوه روه نه به با خۆمانی بۆ ماندوو نه که ی ن .

﴿ فلما جاوزا قال لفتاه آتينا غدا عنا لقد لقينا من سفرنا هذا نصبا ﴾ دوایی کاتی موسا و یوشه ع لهو جیگه به تپه رین دوو ده ریا که ی تیدا کۆ نه بوه وه موسا به یوشه عی ووت: خواره مهنی به یانیه که مان بهینه بیخۆین به راستی نیمه لهم رویشته مانا تووشی ئازار و ماندو بون بووین لهو کاته دا هه لسا ی لای به رده که و پشوماندا بو هه رگیز ماندو بونی وامان به خۆمانه وه نه دیوه، لهو کاته دا یوشه ع بیری که و ته وه که ماسیه که ی خۆی فریدا بوه ناو ده ریا که وه .

﴿ قال أرأيت إذ أوینا إلى الصخرة فأنی نسیت الحوت و ما أنسانیه إلا الشیطان أن أذکره ﴾ یوشه ع ده ستی کرد به بیانو هینانه وه ووتی به موسا: ئایا تو نه زانی و ئاگاداری کاتی نیمه گه یشتینه لای به رده که ی سه رچاوه ی ناوه کان و پشوماندا، دوایی من له بیرم چویه وه که به تو بلیم: نهو ماسیه خۆی فره دایه نیو ده ریا که وه له بیری نه برده وه نهو روداوه ت بۆ بگیری مه وه مه گه ر شه یتان له بیری برده وه داوای لی بوردن نه که م .

﴿ و اتخذ سبیله فی البحر عجا ﴾ وه ماسیه که ریگه ی خۆی گرت له نیو روباره که دا و رویشته به جیگه به کی سه رسورینه ر چونکه به زه وی ووشکا رویشته هه تا گه یشته ناو روباره که .

﴿ قال ذلک ما کننا نبغ فارتدا علی آثارهما قصصا ﴾ موسا ووتی: کارو کرده وه ی نهو ماسیه شتیکه نیمه داوای نه که ی ن و به شوینیا نه گه رین و نهو روداوه نیشانه ی سه رکه و تهمانه دوایی به ره و دواوه گه رانه وه بهو ریگه به دا هاتبون گفتو گۆی نهو شتانه یان نه کرد بۆی هاترون و به شوینیا نه گه رین . رویشتن و ئاگاداری خۆیانیا ن نه کرد نه وه ک ریگه یان لی تیک به یت هه تا گه یشتنه وه لای به رده که .

فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ
عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِمَّا لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ
عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا ﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ
مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ
سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ
فَإِنْ أَتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا

﴿ ٧٠ ﴾

﴿ فوجد عبدا من عبادنا و آتيناہ رحمة من عندنا ﴾ دوايی موسا و يوشع بهنده يه له
بهنده کانی نیمه یان دهست کهوت و توشیان بو به توشیه وه و نیمه بهو بهنده يه ی خو مانان
به خشیبو و میهره بانی و زانیاری نیز بههر جور ی بوی نهو زانیاریه به سروس بی یا
به جگه ی سروس مه بهسته که ناگورری .

زانیان بیر و بوچونیان له باره ی نهو بهنده يه وه جیاوازه : نایا نهو بهنده يه نیستا زیندوه و
نامری ههتا روژی دوايی . خاوهنی نامه ی بوخاری و موسلیم و جگه ی نهوانیش بلاویان
کردوه ته وه و نهلین : زیندوو نیه و مردوه ، هندی له زانیان لایان وایه بلاو کردنه وه ی
زیندویه تی خزر له شهیتانه وه یه به نیو مروڤدا ، تا قمی تر نهلین : زیندوه و نه مردوه . به لام
واچا که نیمه لهو کاره بی دهنگین ، چونکه نه له قورئاندا ونه له فهرموده ی پیغمهر
به لگه ی بیگومان دهست ناکه وی بو هیچ یه کیکیان و پدیوهندی به بنچینه ی باوهر وه نیه .
نه وه ی مه بهستی بو نیمه پیویسته برومان بهو رووداوه هه بی . به گیره ی بیستن له

زۆرىبەي كەسەۋە زۆر جاران لە كاتى تەنگ و چەلەمەدا توشيان بوە بە تووشى كەسىكەۋە لەو تەنگانەيە رزگارى كردوون يا شارەزايى ريگەي راستى كردوون بەي ئەۋەي بزائن چ كەسىكە؟ لەوانەيە ئەو كەسە فرىشتەيە بىي خواي مەزن يارمەتى بەندەكانى خۆي ئەدا بەھەر جۆرى بىي و ھەموو شتى ھەر خوا ئەيانزاني .

ھەرۋەھا زانايان بىر و بۆچرونيان جياوازە بۆ ناوي ئەو بەندەيە ئايا ناوي خۆي و باوكى چيە؟ ئادەمىزادە يا فرىشتەيە؟ پىغەمەرە يا دۆستىكى خوايە؟ ئەۋەي جىگەي برواي ھەندى لە زانايان بىي: ناوي بلياي كورى مەلكانە و نازناوي خزرە و ئادەمىزادە و دۆستى خوايە و پىغەمەر نىيە، لە بارەي نازناوي ئەو بەندەيە بە خزر ياني بە زمانى عەرەبى سەوز، بىرو بۆچونى زۆر دريژيان ھەيە، تەماشاي تەفسىرى خازىن بكن بۆ زانينيان .

﴿و علمناه من لدنا علما﴾ وە ئىمە لەلايەن خۆمانەۋە ھەندى زانيارى نەھىنى خۆمانغان فيرى ئەو بەندەيەي خۆمانە كردبوو لە ناديارى لاي ئسادەمىزاد. موسا كەبۆي دەر كەوت ئە وپاۋە ئەو بەندەيەيە خوا باسى فەرموۋە ئەو كەسە زۆر زانائەرە لەو چوۋە لاي و سلاۋى كرد، ئەو پياۋە ووتى: لاي ئيوە سلاۋ باۋە؟ تۆ چ كەسىكى؟ موسا ووتى: من موسام. پياۋە كە فەرموى موساي بەنو ئيسرائيل؟ موسا فەرموى بەلى، چ كەسى ھەۋالى منى داۋە بەتۆ كە من موسام؟ پياۋە كە ووتى: ئەو كەسەيە ھەۋالى منيشى بە تۆ داۋە خواي گەۋرەيە. موسا ووتى: ئەۋەي راستى بىي پەرۋەردگارى من منى رەۋانەي لاي تۆ كردوۋە، بۆ ئەۋەي فيرى منى بكنەي ھەندى لە ناديارى و ئەو زانيارانەي خوا فيرى تۆي كردوۋە، ھەتا بىكەم بە شارەزايى خۆم لە ژيانى رۆژانەما. خوا فەرموى :

﴿قال له موسى هل أتبعك على أن تعلمني مما علمت رشدا﴾ موسا ووتى بەو پياۋە: ئايا من دواي تۆ بكنوم لەبەر ئەۋەي تۆ فيرى من بكنەي ھەندى لەو زانيارى بە شارەزانەينيانە فيرى تۆ كراۋەو ياريدەي من بەدەي بۆ پىكانى شتى راست.

﴿قال إنك لن تستطيع معي صبرا﴾ پياۋە كە ووتى: بەراستى تۆ تواناي ئەۋەت نابى ئارام بگري لە گەل من، موسا ووتى: بۆچى؟ بەندە كەي خوا ووتى: تۆ فروستادەي خواي

بۆ فه رماندان بهو شتانهی نه بئیرین و دیارین و من شتی وا فیرکراوم به گویرهی رووالهت خراپن لای تۆ و شایانی نه وه نین تۆ بی دهنگ بی له وان .

﴿ و کیف تبصر علی مالم تحط به خبرا ﴾ وه تۆ چۆن توانای نه وهت ههیه نارام بگری له سه ر شتی تۆ ناگات له نه جامی نهو شته نه بی به ناگاداربونیککی تهواو، چونکه تۆ شتی وا نه بئینی له منه وه به رووالهت نارهوایه وجیگه ی سه رسورمانه، تۆ به گویره ی پیوستی خۆت ره خنه له من نه گری له سه ر نهو شتانه لای تۆ قه ده غهن. به لام پاشه روژ نه نجامیککی رهوا و چاککی ههیه .

﴿ قال ستجدونی ان شاء الله صابرا ولا أعصى لك أمرا ﴾ موسا ووتی: تۆ له مه ودوا منت دهست نه کهوی به نارام گر نه گهر خوا نارهزووی هه بی من بی فه رمانی تۆ ناکه م له هه یج کاریکا .

﴿ قال فان أتبعتني فلا تسألني عن شيء حتى أحدث لك منه ذكرا ﴾ پیاوه که ی به نده ی خوا ووتی: دوا بی نه گهر تۆ دووای من نه کهوی دوا بی تۆ پر سیاری هه یج شتی له من مه که لای تۆ نه بئیری له منه وه چاککی یا خراپ هه تا من باسی نهو شته بۆ تۆ روون نه که مه وه .

فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْنَا
لِلْغُرُقِ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ
لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا
تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ
قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٤﴾

﴿٧٥﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۚ قَالَ إِن

سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَٰذَا فَلَا تُصَحِّحْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِن لَّدُنِّي عُذْرًا

﴿٧٦﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا

أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ

قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۚ ﴿٧٧﴾ قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي

وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا أَوْيَلَٰ مَالَهُ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ﴿٧٨﴾ أَمَّا

السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا

وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۚ ﴿٧٩﴾ وَأَمَّا الْغُلَامُ

فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا

﴿٨٠﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا

﴿٨١﴾ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ

تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا

أَشَدَّهُمَا وَلِيُخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ وَمَا فَعَلْتُمْ

عَنِ أَمْرِ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ ۚ مَالَهُ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ﴿٨٢﴾

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذْ رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا﴾ دوایی موسا و ئەو بەندەى خوايه رویشتن بەرەو کەنارى دەريايە کا بۆ ئەوێ کەشتیەکیان دەست بکەوی سواری بن، دوای ماوێه کەشتیە کە دەرکوت و داوای سواربونیان لە کەشتیەوانە کە کرد و ئەویش لەبەرئەوێ بە پیاو چاک هاتنە بەر چاوی بەخۆرابی سواری کردن بە تاییهتی خزریان ئەناسی .

لیڕەدا باسی یوشەع نەکراوە نایا گەرایەوێ یا لەگەلیان رویشت؟ ئەوێ لە دارژاندنی ئەو باسەوێ دەرئەکەوێ یوشەع لەگەل موسا و خزردا نەرویشتوێ . بەلام بۆ چ جیگەیه رویشت باسی نەکراوە . هەندی لە زانیان ئەلین: لەگەلیان رویشتوێ .

هەرۆهە رویشتن کاتی سواری کەشتیە کە بوون و شەپۆلی ناو پەرهی سەند خزر بەبی ناگای دانیشتوانی کەشتیە کە تەوریکێ هەلگرت و تەختەیهکی کەشتیە کە کون کرد بە جوۆری ناو بیته ناو دانیشتوانی ناو کەشتیە کە بجنکین، دوایی موسا لەو کارە بەگۆیرەى رووالەت ترسا و بە کاریکی نارەوای دانا .

﴿قَالَ أَخْرِقْهَا لِتَفْرُقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا﴾ موسا ووتی: نایا تۆ بۆ ئەو کەشتیە کون کرد، بۆ ئەوێ دانیشتوانی ئەو کەشتیە بجنکین بە هۆی ئەو کارەى تۆو بە ئاوی ئەم دەریایە بەراستی تۆ شتیکی زۆر خراپت کردوێ و زۆر دل تەزینە، موسا بە بەرگی بەرى خۆی کونەکەى گرت .

﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ خزر فەرموی: نایا من بە تۆم نەووت: بەراستی تۆ توانای ئەوەت نیە لەگەل مندا برۆی و ئارام بگۆی، موسا داوای لی بودرنی لی کرد .

﴿قَالَ لَا تَأْخُذْ بَمَا نَسِيتَ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عَسَا﴾ موسا فەرموی: تۆ لۆمەى من مەکە بەهۆی شتی من لەبیرم چۆیهوێ و سزای من مەدەو مەبخرە سەر من سەختی و نازار لەبەر ئەم کارەى من کردم .

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذْ لَقِيا غُلَامًا فَقَتَلَهُ﴾ دوایی موسا و ئەو زانیە رویشتن هەتا گەیشتن بەکۆری دوایی ئەو زانیە کۆرەکەى کوشت . خاوەنی تەفسیری حوسەینی لە تەفسیرەکەى خۆیا بەزمانی فارسی ئەلی: ئەو کۆرە ناوی (خوش) بو، رومەت جوان و بالا بەرز و شوخ و شەنگ و بی کەوتو، ناوی باوکی کۆرە کە (کماردویی) دایکی ناوی (شاهویه)، ئیتر ئەو زانیە بەهەر شیوەیه ئەو کۆرەى کوشت و بە چ شتی کوشتی و ئەو کۆرە خەریکی چ شتی بو، یاری ئە کرد یا نه؟ لەو کاتەدا بی باوەر بوێ یا نه؟ گرنگ نیە . ئەوێ شایستەیه ئیمە باوەرمان بەو رووداوە هەید، خواى مەزن باسی نەفەرموێ ، و اچاکە ئیمە هەوالەى زانیاری خواى بکەین .

﴿ قال أقتلت نفسا زكية بغير نفس لقد جئت شيئا نكرا ﴾ موسا فرموی: ئایا تو بۆ نهو کهسه پاک و بی تاوانهت کوشت به بی نهوهی کهسیکی کوشتی. بهراستی تو به کاریکی ناپهسند و خراپهوه هاتووی .

﴿ قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبرا ﴾ زاناکه ووتی: ئایا من به توّم نهووت بهراستی تو توانای نهووت نیه له گهل من بروی و ئارام بگری و هیچ شتی نهلی .

﴿ قال إن سألتك عن شيء بعدها فلا تصاحبنی لقد بلغت مني عذرا ﴾ موسا ووتی: نه گهل من له دواى ئهم جاره پرسیاری ههل شتیکم لی کردی، دواى هاوړیتی من مه که. بهراستی تو گه یشئو به بیانوی خوټ بۆ جوی بونهوهی تو له منو بۆ له مه وپاش به لگه م به دهست نامینی .

﴿ فانطلقا حتى أتيا أهل قرية استطعما أهلها فأبوا أن يضيغوهما ﴾ دواى موسا و خزر رویشن ههتا چونه لای دانیشئوانی گوندی داواى خواریده مه نیان کرد له دانیشئوانی نهو گونده زوریان برسیو، دواى دانیشئوانی نهو گونده وازیان له میوانداری نهوان هینا چونکه زور رژد و بهرچاو برسیوون .

زانایان له دیاری کردنی نهو شاره بیر وبۆچونیان جیاوازه ، نهوهی شایستهی نهو رووداوه بیت نهو گونده (فاسریده) پیشه و جه عفه ری سادیق لایه نی نهو بۆچونه نه گری. ﴿ فوجدا جدارا يريد أن ينقض فأقامه ﴾ دواى موسا و خزر چونه دهره وهی گونده که سهر له بهیانی نهو رۆژه دیواریکیان دهست کهوت و تهماشایان کرد نهیه ویست بروخی، دواى خزر دیواره کهی چاک کرده وه ههلی ساندوهه.

﴿ قال لو شئت لأتخذت عليه أجرا ﴾ موسا فرموی به خزر: دانیشئوانی نهو گونده تا قمی بوون ئیمه داواى خواریده مه نیمان لی کردن میوانداریان لی نه کردین تو چۆن نهو دیواره یان بۆ چاک نه که یته وه، نه گهل تو ئاره زۆت بکرایه تو کریت له سهر چاک کردنه وهی نهو دیواره وهرده گرت، خواریده مه نیمان بهو کرییه نه کری و پیویستی ترمان بی جی به جی نه کرد .

﴿ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَنِي وَ يَتَكَ ﴾ خزر فرموی: نه م کاته کاتی جوئ بونه وهی من و تویه له نیوان یه کا. دواپی ههر له ئیسته وه تو به ریگه دا نه رویت و منیش به ریگه یه تردا نه روم، دواپی هه ولدان به سوودی نهو کارانه منکردم و تو پرسپارت له من کردنیان کرد. ﴿ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴾ له مه وداو من هه وال نه دهم به تو به مانای شتی تو توانای نارام گرنت نه بوه له سه ری و ناگاداری نه نجامه کانت بو نه که م .

﴿ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ ﴾ به لام که شتیه که که شتی جهند هه ژاریکی باوه ردار بون کاریان نه کرد بهو که شتیه بو به خپو کردنی خویان و خپزانیان لهو روباره دا به نرخیکی که م .

﴿ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَ كَانَ ورَؤَاهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴾ دواپی من ویستم که نهو که شتیه عهیب دار بکه م به هوئ نهو کونه وهو له پیشیان وهه پاشایه هه یه هه مو که شتیکی چاک و بی عهیب داگیر نه کا به زور و نارهوا، من نهو کاره م کرد هه تا نهو که شتیه داگیر نه که ن .

﴿ وَ أَمَّا الْفُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهَا طُفْيَانًا وَ كَفَرًا ﴾ وه نهو کوره ی من کو شتم باوک و دایکی باوه ردارن و ئیمه ترساین که نهو کوره دایک و باوکی خوی ناچار بکاو دایان بهوشی به لادان له خوا په رستی و بی باوه رپان بکا و سوپاسی چاکه ی خوا نه که ن و ریگه ی خرابی نهو بگرن به هوئ خو شه ویستی نهو کوره وه. به گویره ی فرمانی خوا نهو کاره م کرد و کو شتم .

﴿ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ وَ أَقْرَبَ رَحْمًا ﴾ دواپی ویستمان پهروه ردگاری باوک و دایکی نهو کوره ببه خشی بهوان کوریکی لهو چاکتر لهو کوره پاکتر بی لهو نزیکتری لهو کوره خو شه ویستر و خاوه ن به زه بی تر بی بو نهوان .

﴿ أَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتَمِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَ كَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَ كَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا ﴾ وه به لام نهو دیواره دیواری دوو کوری بی باوک و دایک بوو لهو شاره دا له ژیر دیواره که وه گه نجینه یه کی زیرپان هه یه نه گهر نهو دیواره بروخایه دانیشنوان پاره کانیان نه برد و له کیسیان نه چوو نهو دوو کوره باوکیان پیاوچاک و باوه ردار بوه .

﴿ فأراد ربك أن يبلغا أشدهما ويستخرجا كنزهما رحمة من ربك ﴾ دوایی پروه ردگاری تو ویستی نهو دوو کوره بگه نه کاتی بالغون و نه قل و شاره زایی پهیدا بکه نه و گه نجینه که ی خوین دهر بهین له بهر نهو بهو خوا به میهره بانی و بهزه یی پروه ردگاری خوین نهو کاره یان له گهل بکا .

﴿ و ما فعلت عن امری ذلک تأویل مالم تستطیع علیه صبرا ﴾ وه من نهو کارانه م نه کرده به بیرو بچوونی خومه وه به فرمانی خوا من نهو کارانه م کرده، نهو سی وه لامانه ی من وه لامی تو م پی دایه وه ماناو نه نجانی شتی بون تو توانای نارام گرنت له سهریان نه بهو .

ناگاداریه له باره ی زیندوویی خزر یا مردنی: زانای بهرز شیخ موحه مه دی کوری سهیده دهر ویش مه شهر به حوتی نه لیراتی له نامه ی خوینا (أستی مطالب) لاپهره (۲۲۹ - ۲۳۰) نهو فوموی: { دوستانی خواو پیاو چاکان زیندوویی خزر به شتیکی بروا پیکراوی نازانن و به لگه ی راستی له سهر نیه، نهو فوموده یه نه دریته پال پیغه مهر ﴿ زه عیغه، ئینو حه بهر و سه خاوی نه لین: نهو فوموده یه مونکهره، ههروه ها ویندوو بونه وه ی ئیلیاسیش راست نیه و پوچه گویا هه مو سالی له کاتی حه جدا له گهل خزر کو نه بیته وه. به کورتی هه مو نهو هه والانه دهر باره ی زیندوویی خزره وه هاتوون راست نین }

نهو نایه ته نه مانه مان فیر نه که نه: چهند کاری هه نه به روواله ت چاکن و له ژیره وه سزادراو و سه ختن و هو ی دهر چونن له ده ستوری خوا، وایش نه یی به گویره ی روواله ت هه ندی کار خراین. به لام له نه نینیدا چاکن و نه نجامه کانیا ن سود به خشن، نه وه ی جیگه ی شایسته یی نیمه له هه مو کاتیکدا خورا گر بین و بیرو بچوونی خومانی تیدا یه کار نه یه رین هه تا پاشه روژی نهو کاره مان بو دهر نه که وی. پیاوی خواوه ن نه قل به گویره ی ده ستوری ئیسلام کاریکی خراپ نه کا بو نه وه ی کاریکی زورتر خراپتر رونه داو به ره وایش نه ژمیری، زور جارن دیومانه نه یی مروقی نه ندامیکی خوی بیری بو مانه وه ی

نەنادمەکانی تری، زۆرجاران دیومانە بنەمالەیهکی خوا پەرست وخواهن سوود بە هۆی
منالیکیانەوه بی ئابرو ئەبن و ناموسیان ئەرووشی. کەواتە پیویستە لەسەر باوک و دایک و
کاربەدەستان واز لە منالو خیزانی خۆیان نەهینن لەبەر پاراستنی ریز پاکی خۆیان
وچاکە ی بنەمالەکەیان .

بە یاری دە ی خوا کوتایی بە ماناکردنی جزمی پازدەهەم هات

روژی سی شەممە (١٤٢٠ هـ) (٢٤) ی مانگی زیلقە عەدە ریکەوتی ٢٩ / ٢ / ٢٠٠٠

خوا یاری دەرمان بی بۆ هەموو کاری

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان. درودی بی پایان له سهر پیشه وای بونه وهران و یارو یاهوهران و خیزان و پدیره وانی. له جزمی پازده نایه تی (۸۵) سوره تی نه لیسرا دا رون کرایه وه که عدره به کان به هاندانی جوه کان پرسپاریان له پیغمهر کرد له باره ی گیانه وه (الروح) لهم سوره ته دا و له نایه تی (۱۳) هه تا نایه تی (۲۲) پرسپاریان لی کرد دهر باره ی دانیش توانی نه شکوه ت، خوا فدرمانی دا به پیغمهر ﴿﴾ و له امه کانیا ن دایه وه. لهم نایه تانه ی دوا یشدا پرسپاری لی نه که ن له باره ی (ذولقهر نه نه وه) وهك خوا نه فهر موی:

وَيَسْأَلُونَكَ

عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاثِمْنَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَأَنْبَعِ سَبَبًا

﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ

وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَذَا الْقُرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ

فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ

فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَكِرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ

أَلْحَسَنٌ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ أَنْبَعِ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ

إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ

دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الَّذِينَ قُلُوبُهُمْ مُخَيَّرَاتٌ مِنْهُمْ قُلْ لَا يُؤْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا الَّذِينَ يُؤْتُونَ حَتَّى إِذَا خَرُجُوا مِنَ الْبُيُوتِ إِلَى الْأَسْوَاقِ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْا أَكْثَرَ النَّاسِ مِنْهُمْ كَانُوا بِآيَاتِ الْآلِ الْآخِرَةِ لَكَاهِنًا﴾
 پرسیار ئەکەن لە تۆ بە هاندانی جوەکان لە ذولقەرنەین کە ئەو کەسە زۆربەی ئاوەدانی
 سەردەمی خۆی خستە ژێر دەسەلاتی خۆی. تۆ بلی: من ئەخوێتمەووە بەسەر ئێوەدا لە
 بارەوی ئەو مەزۆقەووە باس کردنی هەندێ لە کارەکانی.

زانایان و میژوو نوسان بیرو بۆچونیان جیاوازه لە بارەوی ذولقەرنەین: چ کەسیکە، ئایا
 فریشتەییە یا ئادەمیزادە پیغمەمەرە یا بەندەییەکی چاکی خوا پەرستە؟ بۆچی ناوبراوە بە
 ذولقەرنەین؟ ذولقەرنەین ناوی ئەسکەندەرە، ئادەمیزادە وە فریشتە نیە. هەندێ لە
 زانایان ئەلین: پیغمەمەرە، هەندێ تریان لایان وایە پیغمەمەر نیە و گومان لە پیاو چاکی
 ئەودا نیە و ئەو بۆچونە فەرمودەیی زۆری زانایانە، ناوی براوە بە ذولقەرنەین
 لەبەرئەوێ باوک و دایکی بەرپێز بوون، هەندێ لایان وایە لەبەرئەوێ خۆرنشین و
 خۆرەلاتی داگیرکردووە، چەندین بیرو بۆچونی زۆرتر هەن. خوای مەزن و پیغمەمەر لەو
 بارەیدەووە هیچ شتیکی لە بارەوی ذولقەرنەینەووە رۆن نەکردووەتەووە.

ئێبنو قوتەیبەیی دینەوهری لە نامەیی (ئەلمەعاریف لاپەرە ٢٥) ئەفەرموی ذولقەرنەین
 ناوی ئەو (ئەسکەندەرۆسە) دانیشتوی ئەسکەندەرە بوە، خەوێکی بینی وای زانی نزیك
 بوەتەووە لە خۆرەووە و بەجۆری دەستی گرتبوو بە دوو شاخەیی خۆردا، بۆیە ناوبراوە بە
 ذولقەرنەین) بەلام قورئانی پیرۆز نرخیی نەداوە بەباس کردن و ناوێشانی کەسانی
 رابوردوو، واکاکە ئێمە خۆمان خەریک نەکەین بە شتیکی سەودا هەردوو جیهانی تێدا
 نەبی. ئەوێ شایانی باسی چەند کەسی پرسیاریان لە پیغمەمەر کردووە لەو پیاو پیتی
 ووتراوە ذولقەرنەین، دوايي خوای مەزن وەلامە کەیی فیڕی پیغمەمەر کردووە، بەم جۆرەیی
 کە خوا ئەفەرموی:

﴿إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا﴾
 ذولقەرنەین هێز و فەرمانڕەوایی لە زەویدا هێزێکی واما ن بێ بەخشیبوو بترانی هاتوچۆ بکا
 بەناو شارەکانی زەویدا بەهەر جۆری تازەزۆی بکراوێ و سەرئەکەوت لە جەنگدا و

بیلائی لی نه نه کراو ریگهی لی نه نه گیراو، نیمه به نه ومان به خشیبو و بومان ناماده کردبو
شتیکی نه و تو بیگهی نه بیگهی به یو بی بوی پروا، لهش ساغی و شاره زایی و دارایی و
چه کی جندگ و سهر بازی زور و سپوری بو سهر که و تن به سهر دوژمنانی خویا دابومانی.
ناوهر و کی نهو نایه ته بومان پون نه کاته وه ههر چه نده خوا یاریده ی به نده ی خویه تی. به لام
پیوستیه بو هه موو کاری پیشه کی هویه کانی سهر که و تن ناماده بکری هتا دوژمن برسی
و ههر گیز خوی مه زن به ره وای دانانی به بی هری سهر که و تن له کارو کرده وه دا
به لاماری دوژمن بدری له جهاندا .

﴿ فَاتَّبَعَ سَبَبًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ ﴾ دوایی ذولقهر نه یین دوای نهو هوو
ریگهی که و ت خوا بو ناماده کردبو و خستیه کار بو جی به جی کردنی هه مو کاره
چاکه کان که و ته بیر کردنه وه بو دوزینه وه ی ریگهی سهر که و تن هتا گه یشته جیگهی به
چاو نه بینرا خورئاوا نه بی و چوه ناو شاره کانی خورئاوا که نهو پهری ناوهدانی زهویه لای
خورئاوا .

﴿ وَجَدَهَا تُغْرِبُ فِي عَيْنِ حَمِئَةٍ ﴾ ذولقهر نه یین بینسی و دهستی که و ت خورئاوا نه بی
له نیوان قورپکی رهش و گهرم و له نیو دهریایه له دهریاکانا، زانای بهرز مه راغی نه لی:
دهریای نه تلنه نیه. به لام خوا نه یزانی چ دهریایه که .

﴿ وَ وَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا ﴾ وه ذولقهر نه یین لای نهو سهر چاوویه تا قمی ناده میزادی
دهست که و ت. زانایان نه لئین تا قمی بوون بت پهرست که ل و پهل و بهر گیان پیستی
گیانداران بو، خوارده مه نیان لهو شتانه پهیدا نه کرد زاویان نه کردن له ناو ناو و شکانیدا
وینه ی ماسی و جگهی ماسی .

﴿ قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْ تَعَذَّبَ ﴾ نیمه و وتمان نه ی ذولقهر نه یین: تو یا سزای نهو
تا قمه بده ی به کوشتن نه گهر باوهر یان نه هیناو دهستیان دایه جندگ کردن و سته میان له
خویان کرد به یونه ی مانه وه یان له سهر بت پهرستی .

﴿ وَ إِنَّمَا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴾ یا تو له وان بوره و شاره زای یاسای خوا پهرستیان
بکه و چاکه یان له گهل بکه و مه یان کوژه نه گهر جهنگیان له گهل نه کردی، نه توانی

به ندیان بکه‌ی هه‌تا باوه‌ی به‌یئن. نه‌یی بزانی چاکه کردن له‌گه‌ل بی باوه‌رانا دروسته نه‌گه‌ر جه‌نگیان نه‌کرد و که‌سیان ناواره نه‌کرد، نه‌گه‌ر ناواره کرابن پیوسته به‌رگری له خۆمان بکه‌ین .

﴿قَالَ أَمَّا مَنْ أَظْلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ﴾ ذولقهرنه‌ین ووتی: به‌لام که‌سی له‌و تاقمه سته‌می له‌خوی کرد و بی باوه‌ربو، دوایی سزای نه‌و که‌سه نه‌ده‌ین به‌کوشتن نه‌گه‌ر باوه‌ری نه‌هینا و به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر بت په‌رستی. فه‌رمان نه‌ده‌ین به‌و سزایه له‌جیهاندا . ﴿ثُمَّ يَرْدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا﴾ له‌پاشا نه‌گیریتسه‌وه بو‌لای په‌روه‌ردگاری خوی له‌پاشه‌پوژدا، دوایی په‌روه‌ردگار سزای نه‌دا به‌سزایه‌کی سه‌خت وناهه‌موار و گران .

﴿وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَ سَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا﴾ وه به‌لام که‌سی باوه‌ری هینابوو کرده‌وه‌ی چاکی کردبوو، دوایی بو‌نه‌و که‌سه هه‌یه پاداشتیکی چاک له‌جیهاندا و له‌پاشه‌پوژدا و ئیمه به‌و که‌سه نه‌لین: له‌و شته‌دا ئیمه فه‌رمانی بی نه‌ده‌ین به‌ئاسان و به‌شتی گران نه‌یی له‌سه‌ری نه‌و شته. نه‌وانه‌ی باسکران یاسای ئیمه‌یه و خوا خستویه‌تیه دلمه‌وه .

﴿ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ﴾ له‌پاشا ذولقهرنه‌ین جاری تری دووه‌م دووای هویه‌کی تر که‌وت و که‌وته ریگه بو‌جی به‌جی کردنی کاریکی تری چاک به‌ره‌و خۆره‌لآت هه‌تا کاتی گه‌شته جیگه‌یه خۆری لی هه‌له‌هات له‌لای زووروی ناوه‌دانی له زه‌ویدا .

﴿وَجَدَهَا تُطْلَعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ تَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سَبِيلًا﴾ ذولقهرنه‌ین بینسی و ده‌ستی که‌وت خۆر هه‌لدی له‌سه‌ر تاقمی له‌ناده‌میزاد ئیمه نه‌مان گیرابو بو‌نه‌و تاقمه شتی بکه‌ویته نیوان نه‌وان و خۆر و بیانباریزی له‌گه‌رما و خۆر له‌به‌رگ و له‌خان و شتی تر، په‌نایان نه‌برد دوای هه‌له‌هاتی خۆر بو‌لای نه‌شکه‌وته‌کان وچال و چۆلی دۆل و شیوه‌کانی زه‌وی، شه‌وی نه‌هاته ده‌روه‌وه بو‌کارکردن و په‌یداکردنی هۆی ژبانی خۆیان به‌پیچه‌وانه‌ی کاری نا‌ده‌میزادی تره .

خوای مه زن رونی نه کرده ته وه که ذولقهر نه نین چ شتیکی له گهل نهو تاقمه کرد: نایا چاکه ی له گهل کرد نه گویره ی باوه رهیئان به خوا و به گویره ی بی باوه ریان، یا وازی لی هیئان که به رده و امبن له سهر نهو زیانه ی له سهری بوون، به تایه تی له سهر نهو بی شارسنانه ته ی خوریان، بویه هه والی زانیاری خوای نه که نین. به لام خواهه نی ته فسیری به یزاوی له ته فسیره که ی خویا نه فهر موی: نهو کاره ی له گهل دانیشنوانی خورئاوای کرد هه ر بهو جوړه ی له گهل نهو تاقمه ی خوړه لاتی کرد، خویانی سه ربه ست کرد له باوه رهیئان و باوه رنه هیئاندا .

﴿ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴾ هه ر بهو جوړه ی باسکرا له به رزی پله ی ذولقهر نه نین و فراوانی دهسته لاتی له خورئاوادا و نهو کاره ی کردی له گهل دانیشنوانیدا هه مان کاریشی کرد له گهل دانیشنوانی خوړه لاتا و به راستی نیمه به خشویمان زانیاری به که شیوا ی نهو کارانه بی به هو ی شتی درابو بهو له سهر باز و که ره سه و تفاقی جهنگ و هویه کانی پاشایه تی .

بو زانین: دانیشنوانی خوړه لات به وینه ی زینه وه رانی کیواندا نه زیان، هه ندی له زانایان نه لئین: شاره کانایان که وتوه ته سهر که ناری خوړه لاتی نه فهریقا .

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَنْذِ الْأَقْرَبِينَ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكْنِيَ فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ أَتُؤْنِي زُبْرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ

قَالَ أَنْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا
 ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْتَطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾
 قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دُكَّاءً وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي
 حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ
 فَجُمِعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

﴿ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السُّدَيْنِ ﴾ له پاشا ذولقهر نه دین دواى هویه ک و
 رینگه ی سیهم کهوت بۆ لای شوتینکی تر جگه ی خورناوا و خوره لآت له باشوره وه
 به ره و باکوور هتا گه یشته نیوان دوو کپو که له پستی نه و دوو کپوانه وه هۆزه کانی یاجوج
 و ماجوج کردبویان به نیشتمان بۆ خویان .

به جورینکی دیاری کراو نه و دوو هۆزه چ که سینک و لهشیان چۆنه و نیشتمانیان چ
 جینگه یه که؟ زانایان بیر و بۆ چونیان جیاوازه، هه ندیکیان نه لئین: زر کورته بالا و هه ندی
 تریان لایان وایه زۆر بالا یان به رزه و زۆر شتی تریش له باره ی شیوازیانه وه. زۆر له و
 شیوازان له گه ل نه قلدا گونجاو نیه . به لām نه وه ی جینگه ی بپروا بی نه مه یه: نه وانه دوو
 هۆزن له ناده میزاد، نه قل لاوازو هه رچی و به رچین و سته مکارن. یاجوج بریتین له
 ته تهره کان، ماجوج بریتین له مه غولیه کان، له بنچینه دا کوری یه ک باوکن ناوی (تورک)
 بوه. هه ندی زانایان لایان وایه دانیشتی رۆژناوای سنووری (چینن) هه ندی تریان
 نه لئین: دانیشتی باکووری رۆژه لاتی دانیشتی کۆزی سه رده می ذولقهر نه یین. زۆر
 جارن په لاماری دراوسیکانی خویان نه دهن و تالانیان نه کردن. جینگیز خان و هولاکو و
 تهمور له نگ له وانن و له و دوو هۆزن. به بیرى من و اچاکه هه وانه ی زانیاری خویان
 بکه یین.

﴿ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴾ ذولقهر نه بن بینی و دهستی كهوت له بهردهم نهو دوو كیوه دا تا قمی هه ن نريك نه بوو له هیج گفتو گویه بگهن و جگهی زمانی خو یان هیج زمانی تریان نه نه زانی. به ماندو بو نیکی زور جگهی خو یان له زمانی نه وان بگهن .

﴿ قَالُوا يَا ذَا الْقُرْآنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَاجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ﴾ به هو ی كه سیكه وه زمانی نه وان وزمانی نه مانی نه زانی نهو تا قمه ووتیان: نه ی ذولقهر نه بن: به راستی هوزه كانی یاجوج و ما جوج خرابه ی زور بلاو نه كه نه وه له زهوی و نیشتمانی ئیمه دا تالان و جهردهیی و كوشتن به بی نه ندازه، نه وه نده زورن وه كه كوله بلاو نه بنه وه، تهر و ووشك نایه لن و نه یخن و نه یه ن له گهل خو یان .

﴿ فَهَلْ نَجْعَلْ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴾ دوا بی نهو تا قمه به ذولقهر نه بنیان ووت: نایا ئیمه كۆ بكه یه وه و بیگیرن بو تو كری له دارایی خو مان له سهر نه وه ی كه تو دروست بكه ی ریگری و بیگری له نیوان نهو دوو هوزه ره وشتیان جا نه وه رانه یه بیته هو ی په لامار نه دانیان بو سهر ئیمه . زانایان بو دیاری كردنی شوینی نهو ریگره و نهو سه ده بیر و بو چونیان جیا وازه . زانای به ناوبانگی میسری ماموستا (مه راغی) نه ی گیر پته وه له گزفاری (المقتطف) له سالی (۱۹۸۸) زاینی نهو ریگره ی ذولقهر نه بن كه و توه ته پشت ده ریای (جه یحون) له پاریز گاری (به ل خدا) و ئیستا ناو نه بری به (باب الحديد) = ده ر گای پولا یین، له نريك شاری (تور موزه وه). زانای نه لمانی (سیلد برجر) و میژوو زانی نه سپانی (کلا فیحو) له گه شته كه یدا سالی (۱۴۰۳) زاینی، هه ردوو زانا كان پشت گیری نهو بیر و بو چونه ی مه راغیان كرده .. له میژووی زور كۆ نه وه هه ندی له زانایان ووتویانه: نهو ریگره نه كه و په نه رمنیا و نازهر با یجانه وه، میژوونوسی به ریز ماموستا (ته به ری) نه لی: پیای ریو شته بو لای نهو ریگره كه له لای ده ریای (خه زهره) و وای باس كرده كه جینگه یه کی به رزه له پشتیه وه چال و چول و دۆلێك و شوینیکی قول هدییه .

لهو بیر وبؤجونه جیاوازانوه بۆمان دهر کهوت به جوریکی رون جیگهی نهو ریگره به جوری دیاری نه کراوه جیگهی متمانه بیت. کهواته نهوهی پیویسته بۆ ئیمه نه مهیه: برومان به دروستکردنی نهو سهده ههیی، جیگهی دیاری بۆ کراوی ههوالهی زانیاری خوای بکهین.

﴿ قَالَ مَا مَكَّنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ ﴾ زولقهرنهین ووتی: شتیکی نهوتو پهروردگاری من دهستهلاتی منی به سهردا پهیدا کردوه و به خشویه به من چاکتره لهو شتهی خوا به خشویه به ئیوه و ئیوه خوۆتان زۆرتتر پیویستیان به دارایی خوۆتان ههیه و بۆ خوۆتانی سهرق بکهن، دواپی ئیوه یارمهتی من بدهن به کریکار و به کهرهسهی خانوو دروست کردن، من به خوۆراییی نهو ریگرهتان بۆ دروست نه کهم. کهواته نه ندازیاره کان ناماده بکهن بۆ من بۆ دروست کردنی نهو سهده.

﴿ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُمْ رُدْمًا ﴾ من دروست نه کهم و نه گیرم له نیوان ئیوهو نهو دوو هۆزه دروندانه دا ریگریکی زۆر سهخت سهدی ریگه بگری لهوان و نه توانن بیته نهه دیوی لای ئیوه.

﴿ أَتُونِي زَبَرَ الْحَلِيدِ حَتَّى إِذَا سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ ﴾ ئیوه به خشن به من پارچهی زۆر ناسن و بیان خه نه سهر یه که بهیه کسانیی ههتا کاتی ریک نهبن له نیوان ههردوو لای کیوه کان و له خوارهوه بۆ سهر پر نهبن له پارچهی ناسن، دواپی سوته مهنی بهین و ناگری تی بهربدهن و فودانیان. بۆ دابنن، دواپی نهو کارهتان بۆ ساز نه کهم، نهوانیش داواکانی زولقهرنه بیان جی به جی کرد.

﴿ قَالَ انْفُخُوا حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴾ زولقهرنهین به نه ندازیارو کریکارهکانی ووت: ئیوه فو بکهن به کوره کان و به ناگره کهدا ههتا کاتی نهو ناشتانهو نه وچاله وهک ناگریان لیدی و نهوتیهوه، لهو کاته وهک ناگری لی هات زولقهرنهین ووتی: ئیوه بۆ منی بهین مس و ناسن و بۆلای تواوه من نه ییژم به سهر نهه لاو لای دیوارهکانیا، بۆ نهوهی برۆن به ناو بۆشایی پارچه ناسنه کاندای نه لکین بهیه کدا و بۆشایی تیدا نامینی، بهوینهی کیویکی لی دی.

﴿ فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقِيًّا ﴾ دوایی نهو دوو هوز هتوانای نهو هیان نامیتی که سهری نهو ریگر و سهده بکهون له بهرزی و لووسی نهو دیواره و توانای کون کردنی دیواره که یان نایی له بهر رهقی نهو دیواره .

﴿ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي ﴾ زولقه رنهین ووتی: دوای دروست کردنی نهو ریگره: دروستکردنه که ی چاکه یه که له لایه ن پوره ردگاری منهوه بهتهنها که قهده غه ی هاتی نهو دوو هوزه خوین مزه و کاول که رانه نه کا له هاتیان بو نهو دیوی نهو ریگره و ناتوان تالان و خراپه بکه ن .

﴿ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴾ دوایی هدر کاتی نریک بویه وه نهو کاته ی نهو تو یاجوج و ماجوج بینه دهره وه له پستی نهو ریگره وه بو نهو دیو خوا ناماده ی نه کا هو ی روخانی و نه مانی و به لیتی خوا راسته و گومانی تیدا نیه، کاتی روخان و نه مانی نهو ریگره خوا رونی نه کرده تدهوه .

زانایان بیریان جیاوازه بو کاتی هاتی نهو به لینه ی خوای مه زن: زاناو ماموستای مدراغی له تهفسیره کانی خوینا نه لین: نهو کاته روی داوه به هاتی جینگیز خان و نهوه کانی، نهوه بو ناوه دانی و شاره کانی نهو سهده مه یان روخان وزور به ی زوری دانیش توانی نهو شارانه یان کوشت هدر له چینه وه هه تا شام، به جو ری میژو شتی وای به خو یه وه نه دیوه .

خواه نی تهفسیری (مجمع البیان) ته بهرسی لای وایه کاتی هاتی نهو به لینه دوای کوشتی ده جال نه بی، پیشه و رازی نه لی له رژی دوایدا نه بی، نهو بو چونه ی پیشه و رازی نه چینه دله وه به گو یه ی نهوه ی خوای مه زن نه فده رموی:

﴿ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ ﴾ وه نیمه نه گیرین هندی له یاجوج ماجوج برؤن به ناو یه کا به وینه ی شه پوی ناو له زوریدا لهو رژه دا ریگره که نه شکی و دینه دره وه له پستی سهده که وه . به راستی نیمه نه زانین که یاجوج و ماجوج بلاو، نه به وه بهزه ویدا دوای روخانی ریگره که و خراپه به کار نه هین له گهل ناده می زاد. هندی له

زانایان نه لکین نهو رۆزی دواپی بونه وهران هه ندیکیان نه چن به ناو هه ندی ترینا به ناده میزاد و به جنۆکه یانه وه به سهر گهردانی دین و نه رۆن .

﴿وَنُفِخُ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا﴾ وه لهو رۆژه دا فو نه کری به سوردایا بۆ جینگهی راوهستان زیندوو نه کری نه وه، دواپی ئیمه بونه وهران کۆ نه کهینه وه بۆ پرسیارو وه لام به کۆکردنه وهیه کی وا هیچ کهسی به جی نامینی، هه مویان پاداشت و تۆله ی خویان وه نه گرن .

بۆ زانین: سور به گویره ی فهرموده ی پیغه مهر ﴿﴾ بریتیه له که له شاخی به ونه ی سهریاز بانگیان نه کری بۆ کۆبونه وه ی دهشتی مه شق کردن. وه که چهند جاری باسکرا: مدرج نیه دیاری کردنی جینگهی نهو رینگره و سهرچاوه یه نیه بۆ دیاری کردنی و ئیمه بڕوامان به بونی ههیه هه موشتی ههر خوا نه یزانی .

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٥٥﴾

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ

سَمْعًا ﴿١٥٦﴾ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِن دُونِي

أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِّلْكَافِرِينَ نَرُؤُهُمْ ﴿١٥٧﴾ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ

أَعْمَالًا ﴿١٥٨﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ

يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٥٩﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ

فَحِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ﴿١٦٠﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ

جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٦١﴾

﴿ وَ عَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴾ وه نیمه دۆزهخ دهر نه خهین و رای نه نوین له رۆزی دوایدا به دهر خستنیکی وا چاوایان بی بکهوی بهر له وهی بخرنه ناو دۆزهخ بو نه وهی باشر بر سترین .

﴿ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرَى وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴾ بی باوه پرنکی نهوتۆن چاوایان له ژیر په رده دایه له یادی من وله قورنانی نیمه ههتا ته ماشای بکهن و خوایان به وینه کویر نه گرن و توانای بیستی فرموده ی میان نیه و خوایان که نه کهن له ناستی نه و شانیه ی پتیه مهر نه بخرنده وه به سه ریانا ههر له بهر نه وهی پتیه مه ریان خوش نه نه ویست .

﴿ اَلْحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُوْنِي اَوْلِيَاءَ ﴾ نایا دواپی که سانیکی نهوتۆ باوه پریان نه هیناوه گومانیان بردوه که به نده کانی من وهر بگرن به دوست و په رستروای خوایان له جگه ی نیمه به وینه ی عیسا وعوزه ییر و فرشته کان نه گه نه فریایان وانه زانن نیمه سزایان نادهین ؟.

﴿ اِنَّا اَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزْلًا ﴾ به راستی نیمه ناماده مان کردوه دۆزهخ بو بی باوه پریان به شتی ناماده نه کری بو میوان، دۆزهخ شایسته ی کاری بی باوه پرا نه و میوانداری نهوانی بی بکری، بیگومان نهو شته ی پیش کهشیان نه کری ناوی گهرم و خوادره مه نی تال و بونی زور ناخوشه .

﴿ قُلْ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ بِالْاَخْسَرِیْنَ اَعْمَالًا الَّذِیْنَ ضَلَّ سَبِیْلُهُمْ فِي الْحَیَاةِ الدُّنْیَا ﴾ تو بلی: نایا من هه وال به نیوه بدهم نهو که سانه ی زیانۆ مه نرینی هه موو که سن له باره ی کرده وه کانیه نه وه، که سانیکی نهوتۆن و ونون له وان نهو کۆشش و ماندوبونه یان کردویانن له ژبانی جیهانیانا، له بهر بی نه قلی خوایان هیچ شوینه واریکی کرده وه ی چاکیان نه ماوه و له کیسی خوایانیا ن داوه .

﴿ وَ هُمْ يَجْسَمُونَ أَنَّهُمْ يَحْسِنُونَ صُنْعًا ﴾ وه نهو که سانه نهونده بی نه قلن گومان نه بدن که نهوان به راستی کرده وی چاک نه کن و وانه زانن پاداشت وهر نه گرن له سهر کرده وه کانیاں. نه زانین و کرده وی خرابی خویانیان به چاک دانه نا، خوی مه زن بهم جوړه وی خواره وه باسیان نه کاو نه فهر موی:

﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ ﴾ نهو تا قمانه که سانیکی نهو تون باوهریان به نایه ته رونه کانی قورنانی په ورردگاری خویمان و به خزمه ت گه یشتنی په روره رده کهری خویمان نه بوه له روژی دوایدا که زیندوو نه کرینه وه و له به ردهم خوادا پرسپاری کرده وه کانیاں لی نه کری.

﴿ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا ﴾ دواپی پوچ بوه ته وه و پاداشتی کرده کانیاں به هو ی بی باوهری خویانه وه، دواپی هیچ نرخ و کی شانیه یه بو نهو که سانه بهر پانا که یں له روژی دوایدا و نرخ بو هیچ کاری داناسری له گهل بی باوهریدا، نیمه رسوا و بی نرخیاں نه که یں لهو روژه دا.

﴿ ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِمَا كَفَرُوا ﴾ نهو پوچ بونه وه ی پاداشتی کرده کانیاں و پهستی و خواری ریژیان به هو ی شتی که وه بو باوهریان پیی نه هیتابو له زیندو بونه وه و به خزمه ت گه یشتنی خوا.

﴿ وَ اتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوا ﴾ وه به هو ی نهو هیشه وه بووه نایه ته کانی نامه ی من و گفتوگوی پیغمه ره کانی منیاں به گالته وهر نه گرت سهرباری نهو هیش باوهریان پیی نه نه کردن.

نهو نایه تانه ی پیشو و امان پیشان ته دهن: که به راستی نرخ ی مروّف به بیرو بوچونی خوی و به بیر و بوچونی دانیشتون به راورد ناکری. به لکو نرخ ی مروّف به پهیره وی کردنی قورنات و پیغمه مه ران و به راستی و به دادپنهره وی و خوبه خت کردنی گیان و به به خشین داریی به راورد نه کری.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١١٧﴾ خَلِيدِينَ

فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا ﴿١١٨﴾ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكُمْتُ رَبِّي

لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَنْفِدَ كِمُتُّ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١١٩﴾ قُلْ

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَن كَانَ يَرْجُوا

لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١٢٠﴾

﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴾ به راستی که سانیکی نه تو بز باو هریان هیناوه به نامه کانی خوا و بیغه مهره کانی و کرده وه چاکه کانیان کرده بز نه و که سانه هدیه چه ندین میوه ی باخ و بیستانه کانی به هشتی بالا و به رزی به رین جیگه به بز میوانداری نه وان، میوه ی نه و به هشتانه کهس نه ی دیوه و، به دلی هیچ که سیکا نه هاتره، فیرده وس جیگه به کی به رز و پر له دار و دره خته و هه مو جزره میوه به یکی تیدایه، ناماده کراوه بز میوانداری باو هرداران .

﴿ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا ﴾ نه و که سانه به رده و امن له و به هشتانه دا، داوای ده رچوون له و به هشتانه دا ناکن، چونکه چاکریان له و جیگه ده ست ناکه وی و به ته مای شتی تر نین.

﴿ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكُمْتُ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَنْفِدَ كِمُتُّ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴾ بز بلی: نه گهر ناوی هه مو و ده ریا و زه ریای سه رزه وی مورکه بی بز نوینی فه رموده کانی خوا ی په روه ردگاری من. به راستی کو تایی به ناوی زه ریا کان دی و هه موویان نامین بهر له وه ی فه رموده کانی په روه ردگاری من کو تایی بی بی، زور ناشکرایه فه رموده کانی خوا ناژ میرین .

﴿و لو جئنا بمثلہ مددا﴾ وە باوە کو ئیمە وینە ئاوی ئەو زەریایانە بهین و بیخەینە سەر هەمو زەریاکانی سەر زەوی بۆ یارمەتی دانی نوسینی فەرمودەکانی خوا. بەراستی زانیاری پەرورەدگاری من ئەوەندە زۆر ئاوی زەریاکانی زەوی ئەوەندە تریش بخەینە سەریان کۆتایی پێ دی و فەرمودەکانی خوا هەر ماون و بی کۆتاین .

﴿قل إنما أنا بشر مثلكم یوحی إلی إنما إلهکم إله واحد﴾ تۆ بلی: بەراستی من نەدەمیزادیکم وینە ئیوە، دواى ئەوەی رون بویەو فەرمودەکانی خواى مەزن زۆر و زانیاری خوا بی کۆتاییە. ئەبی بزانی زانیاری من زۆر کەمە و جیاوازی نە لە گەل ئیوەدا جگەى ئەمە نەبی بەراستی خوا سەروش ئەنیری بۆ لای من کە خواى ئیوەیە و، هاوبەشی نە لە پەرستندا، ئەو شتەى نایترین من نایانزانم و لە خۆمەو هەچ شتی نالیم، ئەوەی بیزانم خوا پیم ئەفەرموی. کەواتە منیش یەکیکم بە وینەى ئیوە .

﴿فمن كان یرجو لقاء ربہ فلیعمل عملاً صالحاً ولا یشرك بعبادہ ربہ أحدا﴾ دواى هەر کەسى بە ئومیدی ئەوەیە بەخزمەتی پەرورەدگاری خۆی بگا لە روژی دوایدا و پاداشتی بداتەو، دواى با ئەو کەسە کردەوێ چاک بکا و هەچ کەسى نە کا بەهاوبەشی پەرورەدگاری خۆی بۆ پەرستن .

﴿ سوره تی مەریەم ﴾

له مه ككه هاتوته خوارهوه، ههندی له زانیان نهئین: جگه له نایهته کانی (٥٨-٧١)
که له مه دینه هاتوته خوارهوه. ژماره ی نایهته کانی (٩٨) نایهتن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

(به ناوی خوای به خشندهی میهره بان)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كَهَيْعَصَ ﴿١﴾ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ﴿٢﴾
إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ
مِنِّي وَأَشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ
شَقِيًّا ﴿٤﴾ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ
أُمْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ﴿٥﴾ يَرِثُنِي وَيَرِثُ
مِنْ عَالِي يَعْقُبُ وَأَجْعَلَ رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾

﴿ كهیمص ﴾ ئەو پێنج پیتانە لەو پیتانەن کە قورئانیان لی پێک هاتوو، هەر بەو پیتانە
عەرەبەکان هۆنراوەو پەخشانی خۆیانیان پێ ئارایش ئەدا، بێ باوەران و زۆر بەی کەسانی
تری زمان پاراو خاوەنی توانا بوون نامەی خۆیانیان بەو پیتانە دائەرپێژن. بەلام نەیانترانی و
پەکیان کەوت لە دارژاندنی وێنەی سی نایهتی کورت لەم قورئانە هاتوته خوارهوه

تەفسیری زمانکۆیی

بوسه موحدهد (د. خ) نه گهر نهو قورئانه دانراوى مروف بوايه نه يان توانى ويته دابئين،
خوای مه زننهو پیتانهی باس کردووه بوشهوى په کیان بخا بهو پیتانهی سهرهوه، له
سوره تى نه لېقه ره وسوره ته کانی تر دا باسیان کراوه. هندی له زانایان نه لېن: نهو پیتانهی
ناوی خوای گهره، هندی تر یان لایان وایه ناوی قورئانن، چهلین مانای تر یان بومانای
نهو پیتانه باس کردووه.

﴿ذِكْرُ رَبِّكَ عَبْدُهُ ذَكْرِي﴾ نهو شتهی نهو تو نه خو پیتانهوه به سهر تودا باسی
مېهره بانی و چاکه ی پهره رد گاری تویه له گهل بهندهی خو ی که زه که ریا به، زه که ریا له
بنه مالیهی هارونی برای موسایه که هردو و کیان کوری عیمرانن و نه چنه سهر (لاوی)
کوری یه عقوب کوری یسحاق کوری نیراهیم، ژنی زه که ریا خوشکی مهریم دایکی
عیسایه، چاودیری که رو پی سپراوی پهره ده که ری مهریم بووه. به کورتی:
تو یادی به سهرهاتی زه که ریا بکه ره وه و بزانه به چ جوړی خوا ریژی گرتووه. بیژراوه
زه که ریا دارتاش بووه.

﴿إِذْ نَادَى رَبُّهُ نَدَاءً خَفِيًّا﴾ چاکه ی له گهل کرد کاتیک پارایده وه له پهره رد گاری
خو ی به پارانه وه به کی سوک و نه پیتی له نیوان خوای مه زن و خو یا پی نه وه ی که س گوی
لېن. پارانه وه له خوای مه زن به نه پیتی و به ناشکرا یه کسانه لای خوای گهره. به لام
به نه پیتی کزولې و خوشکاندنې زورتری تېدا به، شهرمیشی نه کرد که خو ی ته مه نی زور بی
و ژنه که شی نه زو کبی که سی تر پی بزانی.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي﴾ زه که ریا ووتی له پارانه وه که یدا: نه ی
پهره رد گاری من: به راستی من نیسک و له شی من لاواز بووه، بویه فهرموی:
(نیسکی من)، چونکه له کاتی پر نه بونا نیسکی ناده میزاد له هه موو نه ندانه کانی تری
به هیر تره که پیریشو له هه موی لاواز تره.

﴿وَأَشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا﴾ وه موی سهری من له بهر پیری شه و قی داوه ته وه و سپی
هه لکه راوه به و پته ی رونا کی ناگر. زه که ریا ته مه نی زور بویو خوای مه زن منالی پی
نه به خشپو، پارایه وه و هاواری خو ی برد بولای خوا که لاوازو پیره و پی خوشبو خوا
منالیکې بدانی.

﴿وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا﴾ و همن له مه و بهر نا نومید نه بووم به هوئی پارانده وه
 له تو، نهی پهروه ردگاری من، داوای هدر شتیکم له تو کردیی پیت به خشیوم داوا له تو
 نه کهم نیستایش نا نومیدم مه که لهم کاتی پیرمه دا و نزا کهم و هر بگره. بویه و وتی: ﴿وانی
 خفت الموالی من ورائی وَ کانت امرائی عاقراً﴾ و همن به راستی ترساوم له ناموزاو
 خزمه کانی ترم که له مه و دوا له دوای من نه به کار به دهستی دانیشتون و کاروباری
 یاسایی و ثانی نه بهن به ریوه له دژی فرمانی تو هه لسن و خراپه بلا و بکه نه وه له زه ویداو
 ژنه که یشم نه زو که و منالی نابی و تمه نی زوره به گویره ی سروشت ناگونجی منالی بیی.
 ﴿فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا يَرِثُنِي وَ يَرِثْ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ﴾ دوا یی تو به خشه به من
 له لایه ن خوته وه کورئ فرمانی تو بیا به ریوه له دوا ی من و زانیاری له من و هر بگری و
 پیغمه به رایه تیش له خیزانی په عقوب و هر بگری و شایسته ی نه وه یی سروشی بو به نیری.
 میراتی پیغمه به ران جگهی سامان و دارایه، زانیاری میراتی نه وانه .

﴿وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا﴾ وه تو نهی پهروه ردگاری من: نه و کوره ی نه یه خشی به من
 بیگوره به که سی تو له کردار و گفتوگوی رازیی. خوای مه زن پارانده وه که ی لی و هر گرتو
 کوریک ی دایه و کردی به جیگهی ره زامه ندی خو ی. هندی له زانیان لایان وایه: نه و
 په عقوبه په عقوبی کوری نیسحاق نه. به لکو مه به ست په عقوبی برای عیمرانی باوکی
 مهریدمه که نه یته برای زه که ریاو به برای عیمرانی باوکی مهریدم .

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اَسْمُهُ يَحْيٰى لَمْ نَجْعَلْ لَهٗ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

﴿٧﴾ قَالَ رَبِّ اَنِّىْ يَكُوْنُ لِيْ غُلَامٌ وَكَانَتْ اَمْرًاۤتِيْ

عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ﴿٨﴾ قَالَ كَذٰلِكَ

قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلٰى هٰٓئِيْنٍ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ

شَيْئًا ﴿١﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً قَالَ ءَايَتُكَ ءَلَا تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿٢﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٣﴾

﴿يا زكريا انا نبشرك بغلام اسمه يحيى لم نجعل له من قبل سمياً﴾ نهي زه كهريا بهراستی نيمه موژده نه دهين به تو به كورئ ناوی به حيايه، نيمه غمانگير او به بو نهو كوره له مهو بهر هيچ كه سي هاوناوی نهو يي وينه ي نهويي. نهبي بزاني ريزدانان بو به حيا له بهر نهو به نهو هاوناوی نه. بهلكو له بهر نهو به كه خوا سه بهر رشتي ناوه كه ي كردو وهو ناوی ناوه به حيا. نهبي بزاني نهو موژده دانه به زه كهريا به هوزي فرشته كانه وه بو وه .

﴿قَالَ رَبِّ اُنِي يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا﴾ زه كهريا ووتی: نهی پهروه ردگاری من: چون من كورم نهبي و زنه كه ششم نه زوكه و منالي نابي و پيره و چون جواني بو نه گه رپته وهو و من گه شتوم به كاتي همگه و نيسكه كانم و وشك بونه ته وه به و پته دره ختي رهق له بهر پيري و ته مهني زورم .

﴿قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ﴾ خوا فه رموي: ههر بهو جوړه به خوت نه يلي: پيرو لاوازي، پهروه ردگاري تو نه فه رموي: دروست كردني كورئ له توي پيرو زنيكي نه زوك ناسانه له سهر من و گران نه .

﴿وَقَدْ خَلَقْنَاكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا﴾ وه بهراستی من توم دروست كردو وه له پيش نه م كانه ي كه كورئ بو تو دروست بكه م و تو هيچ نه بوي به يي كه رهسته من توم هيتا وه ته بوونه وه .

﴿قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً﴾ زه كهريا ووتی: نهی پهروه ردگاری من: تو دابني بو من نيشانه به كي ناشكرا به لكه يي له سهر پارانه وه كه ي منت و هر گرتو وه بزاني له مهو دوا نهو كاره دپته دي .

﴿ قَالَ آيَتِكَ إِلَّا تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴾ پهروه ردگار فره موی: نیشانه‌ی تو نه‌ویه که تو توانای نه‌وهت نابیی گفتوگو بکه‌ی له‌گه‌ل ناده‌میزاد سی شهو به‌یی نه‌وه‌ی تو لالی و که‌ریت توشیی و تهن‌دروستیت ته‌واوهو شتیکی وا روت تی ناکا بیته هوی نرمی نه‌قلی تو .

﴿ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ ﴾ دوی روون بونه‌وه‌ی توانای خوا به به‌خشینی کوری و نه‌یتوانی گفتوگو بکا، هاته دهره‌وه بولای خزم و تاقمه‌که‌ی خوی له‌جیگه‌ی نویزو په‌رسته‌وه، به‌وینه‌ی جارن هات و دهرگای مزگه‌وتی کردوه بو نویژ که‌ران، لای نویژ که‌ره‌کان شیوازی زه‌که‌ریا گورابو، ووتیان بو تو گفتوگویان له‌گه‌لا ناکه‌ی؟ .

﴿ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَجُولَ بَكْرَةَ وَعَسِيًّا ﴾ دوا‌یی به‌ده‌ستی خوی ناماژه‌ی کرد بولایان یا به‌نوسین پی راگه‌یاندن که نیوه نویژه‌کانتان بکه‌ن بو خوا به‌یانیان و نیواران و گفتوگو له‌من قه‌ده‌غه کراوه، پاکی خوا دهر‌برن له‌لایه‌ن خوتانه‌وهو بی فره‌مانی په‌روه‌ردگار مه‌که‌ن .

يٰۤيَحْيٰى خُذِ الْكِتٰبَ بِقُوَّةٍ وَّءَاٰتَيْنٰهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾
وَحَنٰنًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكٰوَةً وَّكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوٰلِدَيْهِ وَاَمَّا
يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوْتُ
وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

کاتی ماوه‌ی له‌دایکونی به‌حیا کوتایی بی هات و له‌دایک بوو خوی مه‌زنه زیره‌کی و ووریایی و تیگه‌یشتی بی به‌خشی، هیژو توانای خسته ناو می‌شکی و پی فره‌مو:
﴿ یا یحیی خذ الکتاب بقوة وآیناه الحکم صبیاً ﴾ نه‌ی به‌حیا: تو نه‌و نامه‌یه که ته‌وراته وهری بگره و کاری پی بکه به‌همو توانای خوته‌وه به‌نیازی پاکه‌وه، به

دانشتوانې رابگه يه نه به هوی بېری تیژی خوته وهو به بیر کړنده وه له دهسه لاتی خوا
 فرمانې پېداوی و نیمه به خشو مانه فرمان و پیغه مېراییه تی و زانینی ته ورات و نه قلی
 ته و او له سالانی منالید او کړد مان به پیغه مېر هدر به منالی، هدر به و جوړه ی یه حیا مان
 به خشی به باوک و دایکی به پېری. نه گېر نه وه منالان به یه حیا مان ووت و هره برؤین بو
 یاری کړد، دوا یی یه حیا ووتی: نیمه بو یاری کړد دروست نه کراوین، نیوه بین با
 برؤین بو نو ژ کړد.

﴿وَحَفَانًا مِّنْ لَّدُنَا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا﴾ و نیمه به خشو مانه به یه حیا له لایه ن
 خورمانه وه میهره بانی و به زه یی هاتنه وه ی به بنده کانی خوا و پاکی له گونا هو ریزی
 تایه تیمان دابویه و یه حیا فرمان به رداری نیمه بو خوی دور نه گرت له گناه کړد و
 له بین فرمانی خوا.

﴿وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ و به یه حیا مان به خشو چاکه کړد له گه ل
 باوک و دایکی خوی و گوی رایهل بی بو فرمانیان و خوی به گه وړه دانه نه او نازاری
 دایک و باوکی نه نه داو بی فرمانی خوا ی نه نه کړد.

﴿وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُعْثَرُ حَيًّا﴾ و پاراستن و یاریدانی خوا
 له سهر یه حیا بی له روژیکا له دایک وړه و پاراستویه تی له شهیتان و ناگاداری خوا ی
 له سهر بی کاتی نه مرئ و سزای نه درئ و بیاریزی له سزای ناگر له و روژه دا
 هله نه سیته وه له گوره که یدا به زیندوی.

نه گېر نه وه (هیردوس) فرمان روا یی فله ستین بو له سهرده می یه حیا دا دلی چوبوه
 سهر (هیرودیا) ی برازی خوی و زوری بو پېریشانبو، نه و کچه زور جوان و بی که و
 و بو نه یو یست بیخو ازئ و کچه که و دایکی زوریان پیخو شبو. به لام یه حیا له دزی نه و
 کاره را و ه ستابو، چونکه له نایینی نه و اندا به فقر موده ی ته ورات خواستی برازا قه ده غه بو،
 نه و کچه به مامه که ی خوی ووت: پیو یسته سهری یه حیا مان بو بکه ی به مارهی، نه ویش
 فرمانی دا یه حیا مان سهر بېری و سهره که یان به دیاری هینا بو نه و کچه.

بۆ زانین: لەم نایەتانهی دوایدا خوای مەزن باسی مەریەم و لە دایکبونی عیسی کوری مەریەم دەکا. ئێمە بەر لەوەی بچینه سەر مانا کردنی نایەتەکان بەم جوۆری خوارەووە باسی مەریەم و داوین پاکی مەریەم و لە دایکبونی عیسی کوری مەریەم ئەکەین بەم جوۆری خوارەووە:

جارێک مەریەم چوو بۆ جێگەیه لە رۆژەلاتی (بەیتولموقەدەسا) بۆ جێبەجێ کردنی هەندی کاری تاییەتی خۆی، پەردەیه کی گێژایەووە بۆ ئەوەی کەس نەیبینێ، لەو کاتەداو لەو جێگە چۆڵەدا خوای مەزن جوورەئیلی نارد بۆ لای لە شیوەی ئادەمیزادیکێ پێ کەتوو دەم و چاوو رومەت جوان، کاتێ مەریەم ئەو کەسە ی بینی وای زانی ئادەمیزادەو ئەیهوێ پەلاماری بدا. مەریەم ووتی: من پەنا ئەگرم بەهۆی خواوە لە خراپەیی تۆو داواکارم خوا بپاریزێ ئەگەر نیازت خراپە، جەرەئیل ووتی: من ئادەمیزاد نیم. بەلام فریشتەیه کم خوا ناردومی فوبکەم بەناو کراسەکە ی تۆدا هەتا خوا منالیکت بدات، مەریەم ووتی: من کچم و شووم نەکردووە منالەم چۆن ئەبێ؟ جەرەئیل ووتی: بپاریکە لەلایەن خواوە دەرچوو، دوا ی جەرەئیل فویه کی کرد بەناو کراسەکە ی مەریەمدا، دوا ی جەرەئیل روشت لای مەریەم، دوا ی ماوێه سکی پرپوو کاتی منالبنی نزیک بوێهوەو ژانی منالبن گرتی و پەرهی سەند و لە ئاوەدانی دورکەوتەووە بۆ پستی کێوێ لە شەرمەزاری خۆیداو هەستی بە منالبن کردو ژانی منالبن زۆری لێ سەند، لە دلی خۆیا بەخۆی ووت: بە چ شتی روبەرۆی دانیشتوان ئەبیتەووە بە چ شتی گفتوگۆیان لەگەڵ ئەکە ی و چۆنت برۆا پێ ئەکەن کە پاکێ؟ بەلگەیه کت بەدەستەووە نیه کە پاک و داوین خاوتی. بیگومان تاوان و خراپەت ئەخەنە پال، لەو کاتەدا ئاواتی مردنی خواست بەرلەووە ی منالی بیست و بەسەر هاتی بلاو بیستەووە. بەناچاری و ژانەووە خۆی دایە پال دارخورمایه، بۆ ئەوە ی دەست بگری بە دارخورماکە هەتا زال ببێ بەسەر ژانەکیداو لەسیبەرە کەشیدا پشوی بسدا. لەو کاتەدا نیشانهی گەورە ی خوا روی داو عیسی لێ کەوتە خوارەووەو لە دایک بوو، دوا ی عیسی نایە سەر دەستی و دایپوشت، لەو کاتە ناسکەدا جەرەئیل بانگی کردە مەریەم و

ووتی: نهی مهریم که له جیگهیه کهله خواریه وه بوو هه تا نه و ترس و خهفته تی نه می تی و
که م بیته وه ووتی: نهی مهریم: تو مه ترسه و خهفته مه خو، خوا یاریده رته و چاوی
لیته. به هوی توانای خویه وه داوین پاکی تو نه سه لیتی به دانیش توان، لقی خورما که
راکیشه بۆلای خوت و رای وه شینه و له خورما تهره که ی بخو، بروره وه خواره وه بۆلای
نه و ناویش له ناوه که ی بخوره وه. که واته دلت بیته وه بۆ جیگه ی خوی و چاویشت فینک
بکه ره وه، له دانیش توان مه ترسه نه گهر و یستیان گفتوگوت له گه ل بکه ن په نجیه ی خوت
راکیشه بۆلایان و ناماژه یان بۆ بکه و بلی: من پیوستم کردووه له سه رخوم گفتوگو نه که م
و گفتوگو له گه ل نه م مناله بکه ن نه گهر نه تانه وی له م کاره ساته بگه ن، مهریم نارامی
گرت و رژیسته وه به مناله که یه وه بۆلای خزمه کانی، کاتی مهریمه یان به و کاره وه بینی
زوریان لا گران بوو ناخوش بولایان، زور سه ریان سورما نه و مناله چون گفتوگو نه کا؟
عیسا دانه ماو کتوپرووتی: من به نده ی خوام و له مه و پاش نه کریم به پیغه مبه ر، فه رمانی
خوا ی مه زنه رائه گه یه غم. کورته باسی له دایک بونی عیسا به و جوړه بوو باس کرا
له مه و به ر.

نه یی بزانی: په یوه ندی له نیتوان له دایک بونی عیسا و له دایک بونی یه حیادا چ شتی که
که دوا به دوا ی یه کتری باسیان کردوه ؟ له وولامدا نه بیژری په یوه ندی پته ویان به یه که وه
هه یه، وه ک چون عیسا به یی باوک خوا دروستی کردوه، یه حیایشی له باوک و دایکیکی پیر
دروست کردوه که له نه قله وه دور بووه منالیان بی و که چی دروستی کردوه، به شیوه ی
ناسای هه ردولایان له نه قله وه دورن منالیان بی. بۆرون کردنه وه ی باسی له دایک بونی
عیسا خوا ی مه زن نه فه رموی :

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ

مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا

فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي
 أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ
 رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي
 غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكْ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ
 قَالَ رَبِّكِ هُوَ عَلَى هَيِّئٍ وَلَنَجْعَلَ لَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً
 مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

﴿واذکر فی کتاب مریم إذ ابتلت من أهلها مکاناً شرقیاً﴾ وه تو له قورناندا و لهم
 سوره ته دا باسی هه وال و به سدر هاتی مدریم بکه کاتی جوی بویه وه و دور که وه وه
 له خزمه کانی بوجیگه یه لای خوره لاتنی (بهیتولوقه دهس) بو جی به جی کردنی کارنیکی
 پیوستی و تایه تی خوی و بو په رستن و خو شور دن. هه له بهر نه وه شیه گا وره کان
 روزه لاتیان کردوه به روانگه بوخویان له کاتی نوژ کردندا، هندی له زانیان لایان وایه
 نه و کاته وهرزی زستان بووه زور سارد بووه .

بو زانین: جوی بوونه وهی مدریم و که نارگیری له خزمه کانی نابا له بهر نه وه بو شتیکی
 بینی لای ناخوش بو، یا بو په رستن بو یا بو جگه ی نه وانه بو؟ نه و جیگه یه شوینی بو خوړ
 به سهر یا هه لته هات یاخوره لاتنی بهیتولوقه دهس بو؟ نه و په رده یه چ شتی بو دیواری بو یا
 خانو یاشتی تر؟ نه وانه هه مویان له و نایه تانه دا باسیان نه کراوه، چونکه رون کردنه وه یان
 په یوه ندی بهیرو باوه ری سهره کیمانه وه نیه، واشایسته بی دهنگبن و هه والهی زانیاری
 خوای بکه یین.

﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ دواوی مهریم
 پدیده کی گپرا به نیوان خوی و خزمه کایا بونهوی خوی بشوری و کسئی نه بیینی،
 دواوی نهوه نیمه ره وانه مان کرد بولای مهریم لهو شویته چوله دا گیان له بهریکی زیندوی
 نیمه که جبره نیل بو دواوی جبره نیل خوی برده وینهی ناده میزادیکی ریک و ینک له شیوهی
 لاویکی جوانداو خوی نیشانی مهریم دا که جاوی بهو وینه شیرینه کهوت وای زانی
 ناده میزادهو نهیهوی په لاماری بدا، زور ترساو لای بیگانه بو لهو جینگه چوله دا نهو کهسه
 بهی پرس هاتوه ته لای، بویه ؟ .

﴿قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا﴾ مهریم وتی: به راستی من په نا نه گرم
 له تو بهوی خوی به خشندهوه له خراپه ی تو نه گهر تو باوه رت به خواو سزای خواو
 پرسیاری خوات ههیه، نهو کهسه ی له خوا نه ترسی چونکه لهو کاته دا هیچ دهسه لاتیکی
 بونه مایه وه جگه ی له وهی بیترسیتی له خوا، نه گینا مهریم پشتی به خوا نه ستوربو که خوا
 نه پیاریزی نیر نهو کهسه له خوا بترسی یانه ترسی ؟ . به لام که جبره نیل ترسی مهریم
 بۆدر کهوت .

﴿قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا﴾ جبره نیل به مهریم ووت: تو
 مه ترسه به راستی من نیواویکی په روه ردگاری تو بولای تو، من ناده میزاد نیم و فریشته ی
 نهو خوایم توبه نای بو نه بهی، خوانمی ناردوه بولای تو له بهر نهوه ی من به خشم به تو
 بهوی ده ستوری خواوه کورپکی له خوا ترس و پاک له گونا، گه شه بکا له سر پیروزی و
 فهور چاکه دا. مهریم داوین پاک سهری سورما له وشته ی جبره نیل فهورمی .

﴿قَالَتْ أَنِّي يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا﴾ مهریم ووتی: چون نه یی
 من کورپکم لی پهیدا بیی و من کچ بم و هیچ ناده میزادی دهستی له من نه که و توه و
 میردم نه کردی و من داوین پیس و خراپه کار نه بوم، نه به داوین پاکی و نه به داوین پیسی
 هیچ پایوی نریکی من نه که و توه ته وه .

﴿قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْئٍ﴾ جبرئیل ووتی: هه بهو جوړه یه تو نه یلی تو کچی و هیچ که سی دهستی نه که وتوه له تو، په روه ردگاری تو فره رموی: به راستی به خشینې کورې به تو به یی میړد له سهر من ناسانه و کاریکی گران نیسه، هه رچه نده به گوړه ی سروشت کاریکی نه گونجاو بی.

﴿وَلَنَجْعَلَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا﴾ وه له بهر نه وه ی نیمه نه و کاره سه سور پندره بگترین به نیشانه بو ناده میزادو بیکه ینه به لگه له سهر توانای بی وینه ی خو مان و بیگترین به چاکه بزه نده کانی نیمه له لایه ن خو مانه وه و راغوی وهر گرن بو باوه ر هیتان به نیمه.

﴿وَكَانَ أَمْرًا مُّقْضِيًّا﴾ وه دروست کردنی نه و کور به یی باوک کاریکه برپاری پی دراوه و نیمه نه و کور به یی به یی نه وه ی کهس به خرابی دهستی دایی له تو. جبرئیل به ده ستوری خوا به مریه می ووت: به راستی هو ی منال بون هه به ته بها بریتی نیه له وه ی پیاوئ بجپته لای ژنی، نیمه هه مو شتی دروست نه که ین به وشه ی توبه، دوا یی نه و شته کتوپر پیدا نه بی. هه بهو جوړه ی ناده مان به یی باوک و دایک دروست کرد. به راستی خوی مه زن نه و کور به یی به یی به لگه یه کی ناشکرا له سهر گه وره یی خوی و کردنی نه و مناله به پیغه مه رو به چاکه و خوشی بو مرو فایه تی و به لگه یی له سهر نه و جوله کانه ی ویستیان نه و کور به یی بکوزن.

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ

بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٣﴾ فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ

قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا ﴿٢٤﴾

فَنَادَتْهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٥﴾

وَهَزَى إِلَيْكِ جِذْعُ النَّخْلَةِ السَّقِطَ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا

فَكُلِّيْ وَآسِرِيْ وَقِرِّي عِيَّتًا فَاِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ اَحَدًا فَقُولِيْ
اِنِّيْ نَذَرْتُ لِلرَّحْمٰنِ صَوْمًا فَلَنْ اُكَلِّمَ الْيَوْمَ اِنْسِيًّا ﴿٥٦﴾

﴿ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴾ دواى نهوى جبره نيل فوى كرد به ناو كراسه كهى
مهريه مدا نهو كوره به خشراوهى هه لگرت له ناو منالدا نيداو نيشانهى منال بونى رويدا،
دواى مهريه دور كه و ته وه له ناو هدانى و كه نارى گرت بولاي جيگهيه كى زور دور به وهى
هه لى گرتبو له منالدا نيدا .

﴿ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّحْلَةِ ﴾ دوايى ژانى منال بون مهريه مى بردو ناچارى
كرد بولاي بنكى دره ختى خورمايه كى ووشك و بئ لق و پوپ له بهر نه وهى خوئ
بشاريته وه و دهستى بئ بگرئ له كاتى منال بونيدا، نهو كاته كاتى زستان بوو. زانايان
بيريان جياوازه. نايا لهو كاته دا ته مه نى مهريه چهنده بوه؟ وچهند ماويه له منالدا نيا نهو
كوره مايه وه، نه وانه هه مويان باس ناكهين و گرنگ نه وهيه نهو روداوه هه بوه و پيويسته
نيمه بروامان بئ هه بئ .

﴿ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ مِنْ قَبْلُ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا نَسِيًّا ﴾ مهريه ووتى: نهى كاشكايه
من بمردمايه بهر له وهى من نه م كارم به خو مه وه ببينايه له بهر نه وهى شهرمه زارى خزمانى
خوم نه بومايه و من ناده ميزادئ بومايه واز لى هينراو بومايه و نه ناسرامايه و كهس باسى
نه كردمايه؟ چونكه من هه مو زاناو خوا په رستان نه زانن من كچى ماموستاي نه وانم، له ژير
چاوديرى زه كه ريدا بووم، كچم و ميردم نه كردوه كه چى من منالنيكم بوه، من شهرمه زارم
و نازانم چ شتى بكهم، دوايى عيسا له دايك بوو، مهريه به خه فته بارى به لاي نهو
كوره بو، كوتو پر موژدهى بو هات له لايه ن خواوه .

﴿ فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي ﴾ لة دواى نه وهى عيسا له دايك بو جبره نيل له خوار نهو
جيگهيه وه مهريه مى تيدا بو بانگى مهريه مى كردو ووتى: تو خه فته مه خو و مه ترسه.
هه ندى له زانايان نه لين: نهو كه سهى بانگى مهريه مى كرد عيسا بو، وهك كاريكى پهك
خه رى عيسا .

﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكَ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ بەراستی پەرورەدەكەری تۆ دروستی كردووە
لەخوارتەوێ گۆلاوێ، برۆ لەئاوێكەى بخۆرەوێ خوێشتی ئی بشۆرە، مەترسە خوا ھەمو
شتیكى بۆسازاندوی .

﴿وَهَزَىٰ إِلَيْكَ بِجِدْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا﴾ وەتۆ رابكێشه بۆلاى خۆت
بنكى درەختى خورماكەو راي وەشێتە تۆ بخەرە خوار بەسەر خۆتا خورماى تازەو تەرپو
تازە ئەگەر برسیت بو، خەفت مەخۆو منالەكەت بەرگريت ئی ئەكاو رزگارت ئەكا
لەگومانی خراپ بردن بەتۆ .

﴿فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا﴾ دواى تۆ بخۆ لەو خورما تازەو تەرپو بخۆرەوێ لەو
ئاوێ چاوى خۆت فێتەك بەكەرەوێ خۆت دلخۆش بكە بەبونی ئەو كۆرەى خۆتەوێ .
﴿فَإِمَّا تَرَيْنِ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَزَرْتُ لِالرَّحْمَنِ صَوْمًا﴾ دواى ئەگەر تۆ ھەر
كەسێك لە ئادەمیزاد بنی و پرسىارى ئەو منالەى لەتۆ كرد ئەو منالەت لەج
جیگەى كەوێ ھێناوێ، تۆ بى دەنگ بەو گفتوگۆ مەكە، دواى تۆ بلى بە پرسىار كەران بە
ئاراستەو لەسەر خۆو دەست رابكێشه بۆلايان، دواى بلى: بەراستی من پێویستم كردووە
بەپرۆژوم، لەبەر پەزنامەندى خواى بەخشنەدە، پێویستە گفتوگۆ نەكەم، پرۆژوى
باوەردارانی ئەو كاتە وەك پێویستبو خوار دەمەنى نەخۆن پێویستیشبو گفتوگۆ لەگەڵ
ئادەمیزاد نەكەن، وەك خودا ئەفەرموی:

﴿فَلَن أَكَلِمَ الْيَوْمَ أَنسِيًّا﴾ دواى من گفتوگۆ ناكەم لەگەڵ ھىچ ئادەمیزادى نەپرۆ
جگە لەوێ لەخوا بپاریتمەوێ یا گفتوگۆ بكەم لەگەڵ فریشتەى .

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِيْلًا ۖ قَالُوا يَمْزِيـَٔمٌ لَّكَدَّ جِئْتِ شَيْئًا
فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَتَّخِذَ هَرُّونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوْءًا وَمَا كَانَتْ
أُمُّكَ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ تُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي

الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
 نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ
 وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي
 جَبَارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ
 وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ
 الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ
 إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

﴿فانت به قومها تحملہ﴾ دواپی دانانی کورہ کھی مهریم منالہ کھی ہلگرت و
 چویدوہ بہ منالہ کہیدوہ بڑلای خزمہ کانی، دواپی پاک بوندوہی لہ خوینی پاش منال بہین
 باکی و بہین ترس، چونکہ منالہ کھی نہین بہاریزی لہوئی گومانی خراپہ بردن بوی، ہر
 نہو منالہ نہین بہشایدت بڑ پاکی و بڑداوین پاکی، دانیشتران کہمہریمہ میان بینی بہو
 منالہوہ بہین میرد سہرسامبون .

﴿قالوا یا مریم لقد جئت شیئا فریا﴾ خزمہ کانی ووتیان: نہی مهریم: بہراستی تڑ
 بہشتیکی درڑو بوختانہوہ ہاتوی بڑلای نیمہ کہتڑ نہیلی من منالیکم سووہ بہین میردو
 بہین داوین پیسی، بہراستی نہوہی تڑ نہیلی بوختانیکی روتہ.

﴿یا اُخت ہارون ماکان أبوک امرأ سوء وماکانت أمک بغیا﴾ نہی خوشکی ہارون
 باوکی تڑ پیاویکی خراپ نہبو کہ عیمرانسی باوکتہ زور لہخوا ترس و داوین پاکبو،
 ہدرگیز کاری خراپی نہکردبو، نیمہ تڑمان وک ہارونی برات دانابو لہخوا پهرستی و

داوین پاکیدا، ئەو کارەت چۆن کردووە، هارون وینەی نەبو لەپیاو چاکیداو ناوبانگی
دەرکردبو لەخوا ترسیدا، مەریەم تۆ لەرەگەزی هارونی برای موسای و دایکی تۆش
خرابە کارو داوین پیس نەبو، ئەم جۆرە کردەوێهە لە کەسێ ئەوێشێووە باوک و دایکی
خرابە کردەوێهە.

زانایان بیرو بۆچونیان جیاوازه لەبارەى هارونەو نایا چ کەسیکە ؟ هەندیکیان ئەلین:
مەبەست هارون برای موسا پیغەمبەرە کە مەریەم لەنەوێ ئەو، هەندێ تریان ئەلین:
مەبەست لەهارون یا پیاویکی چاکى ئەو کاتە بوە یا پیاویکی خراب بوە. مەریەمیان
وینەى ئەوانیان داناو لەچاکى و لەخرابیدا، هەندێ تریان لایان وایە ئەو هارونە برای
راستی مەریەمە.

﴿فأشارت إليه قالوا كيف نكلم من كان في المهد صبيا﴾ دواى مەریەم بەبێ دەنگى
وەستاو ئیشارەى کرد بۆلای منالەکەى کە گفتوگۆیان لەگەڵ بکاو وولامیان بداتەو
ئەگەر بیانەوێ راستیان بۆ دەرکەوێ ئەوانیش تۆرە بون و سەریان سورما، ووتیان: ئیمە
چۆن گفتوگۆ بکەین لەگەڵ کەسیکا منالی ناو بیشکە بێ و شیاوی ئەو نەبە گفتوگۆ
لەگەڵ بکری بەگۆرەى سروشت هەتا وەلامى ئیمە بداتەو.
گفتوگۆى خزمەکانى مەریەم کۆتای پێ هات. دواى نۆرەى وولامدانەوێ ئەو
منالەیه.

﴿قال إني عبد الله آتاني الكتاب وجعلني نبيا﴾ عیسا ووتى: بەراستی من بەندەى خوا
بەخشىوێتى بەمن نامەیه کەئێنجیلەو منى گیراو بە پیغەمەر لەم کاتە بەدواوە ووشەى
(عبدالله) بیرو بۆچونی گاورەکان پوچ نەکاتەو کە عیسا کۆری خوایه یا هەر خۆى
خوایه یا سیبەمى سێ خوایه.

﴿وجعلني مباركاً أين ما كنت وأوصاني بالصلاة والزكاة ماومت حيا﴾ وەخوا منى
گیراو بە مەزۆفیکى زۆر خواوەن سودو فیرکەرى یاسای خوا بەئادەمیزاد بۆهەر لایە بروم.

يىگومان مەروڧى بەو جۆرە بىي پىرۋزو خاوەن فەرە، خوا فەرمانى داوہ بەمن و راى سپاردوہ کەمن نويزە کانم بکەم کاتى گەورەبوم و زە کاتىش بىدەم بە ھەزاران بەماوہى زىندويىم لەجىھاندا، فەرمانىش ئەدەم بە ئادەمىزاد ئەوانىش نويز بکەن و زە کات بىدەن، لىرەدا دەرى خستوہ کەپويستە پەرستەن ھەر بۆخوا ئەکرى، بىرو باوہرى گاوارەکان بەدرۆ ئەخاتەوہ کەعيسا کورى خوايە ياھاوبەشى خوايە .

﴿و برا بوالدى ولم يجعلنى جبارا شقيا﴾ وەخوا فەرمانى داوہ بەمن چاکە لەگەڵ دايکماو ريزى لى بگرم و گوئى رايەلى بىم وەخوا منى نەگىراوہ بەمەروڧى بىي فەرمانى خوا بکەم و خۆم بەگەورە دابنىم بەرانبەر بەخواو چاکە نەکەم لەگەڵ دايکماو بىي فەرمانى ئەو بکەم .

﴿والسلام على يوم ولدت ويوم أموت و يوم أبعث حيا﴾ وەخۆشى و بىي ترسى لەسەر من لەرۆژىکا من لەدايک بووم لەخراپەى شەيتان دوربوم و رۆژىک ئەمەرم لەبت پەرستى دورم وەرۆژى زىندو ئەکرىمەوہ لەترسى رۆژى دواى پارىزراویم و خوا پاداشتى چاکەم بداتەوہ .

﴿ذلك عيسى ابن مريم قول الحق الذي فيه يمترون﴾ ئەو شتانەى ئەوتۆ باسى کرا لەمەوبەر لەبارەى عيساوہ ئەو گفتوگۆيانەى ئەوتۆ راستىکى ئەوتۆن گومانىان ھەيە لەراستى ئەوانداو جوہ کان ئەلین: عيسا جادوگەر و پياو خراپە، گاوارەکان ئەلین: عيسا خوا ياکورى خوايە ياھاوبەشى خوايە. ووشەى راست ئەوہيە عيسا بەندەى خواو پىغەمبەرى خوايە. نويز کەرە زە کات دەرو پىرۋزو دادپەرورەو چاکە کەرە لەگەڵ دايکى و جگەى دايکى خۆى .

﴿ماکان الله أن تخذ ولدا سبحانه﴾ شاىستە نيە خواى مەزن کەوہربگرى منال بۆخۆى و ناگونجى خوامنالى ھەبى، پاك و خاوينى بۆخوايەو دورە لەوہى منالى ھەبى، ئەگەر خوا منالى ھەبوايە ھەمو سامانى جىھانىيان بۆخۆيان دائەناو نەيان ئەدا بەجگەى خۆيان، وينەى کورانى فەرمانرەواى ئەم سەردەمەى ئيمە ، جىھانىيان پرتە کرد لەناشويو جەنگ و ستەم کردن و خوین ريژى ، تاقي کردنەوہ لەجىھاندا ئەوانەى سەلماندوہ .

﴿اذا قضى امرا فانما يقول كن فيكون﴾ هدر كاتى خوا فره مانى دابى به دروست
کردنى شتى، دواى به راستى بهو شته نهلى: تو (به) نهو شته كتوبر نهلى بهو جورى
خوای مه زن بیهوى .

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ

فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾ فَأَخْلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ

بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ أَسْمِعْ بِهِمْ

وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُوتُنَّا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

﴿٣٩﴾ إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

﴿وإن الله ربى وربكم فأعبدوه وهذا سراط مستقم﴾ وه به راستى خوا پهروه ردگارى
من و پهروه ردگارى نيوه شه كهواته من و نيوه يش پهروه ردگارى خو مان بهرستين و
جگهى نهو نه بهرستين. نهوانه ي باسكران ريگهى راسته نه گهر نيوه پهيرهوى نهو بكنه
رزگارتان نهى له سزای خوا، چونكه هدر نهويه نهو نايه ي پيغه مبه ران فره مانيان پيداوه،
من بروای راستى به نيوه نهليم: كه من ناده ميزادم وهك نيوه، نهو شتانه شايسته ي خوايه تى
نين، خوا پهروه ردگارو په رستراو دروست كه رى من و نيوه، بويه پيوسته هه مومان نهو
به رستين به تاقى ته نها .

﴿فأختلف الأحزاب من بينهم﴾ دواى هه مو تاقمه كانى خاوه ن نامه كان بىرو بو چونيان
جياوازه له نيوان خو يانا ده رباره ي عيسا: جوه كان نه لين: عيسا جادو گهرو دروزنه،
گاوره كان له نيوان خو يانا بىريان جياوازه: يه عقوبه يه كان نه لين: عيسا خوايه و له ناسمانه وه

ته فسیرى ز مناکوی

هاتوره خواره وه بوسر زهوی له پاشا بهرز بۆته وه بۆلای ناسمان. نه ستوریه کان گومانیان وایه: عیسا کوری خوایه، تاقمێ تر له گاواره کان لاپان وایه: خواو عیساو مهریم سی خوان. نهو بیرو باوهره جیاوازه بیرو باوهری کویانه. بهلام گاواره کان لهم سهرده مهی نیمه دا هه مویان پیک هاتون له سهر نه وهی که ههر عیسا خوایه به ته نها.

﴿فویل للذین کفروا من مشهد یوم عظیم﴾ دواپی سزای زۆر سهختی دۆزه خ بۆ که سانیکی نهو تو به باوهریان به خوا نه هیناوه لهو که سانهی نهو تو نه لین: ههر عیسا خوایه و نه وان هیش نه لین: عیسا کوری خوایه له ناماده بونیان له روژیکی گه وره له باره ی سهختی و سزای گرانی نهو روژه وه توشیان نه یی.

﴿أسمع بهم وأبصر یوم یأتوننا﴾ شتیکی زۆر سه سورینه ره نهو بی باوهرانه نهی بیسن و نهی بیسن لهو روژه دا دین بۆلای نیمه و سزای نیمه نه بیسن له روژی دوایدا. یانی بی باوهران له ناستی راستیدا که رو کورن و باوهریان بهیه کیتی خوا نه هیناوه، هاو بهشیان بۆ خوا داناوه له جیهاندا. نه گهر نهوان بیرپان بکر دایه وه سودیان له بیستراو و بینراو وه نه گرت. بهلام له روژی دوایدا که دین بۆلای نیمه بهو بی باوهریه وه بویانه ههتا پرسیار تهواو نه یی گوئی نه گرن و چاوو ورد نه که نه وه زۆر شتی دژوار نه بیسن و نه بیسن؟ نهو کاته ناوات نه خوازن بگهرینه وه بۆ جیهان ههتا باوهر بهین.

﴿لکن الظالمون الیوم فی ضلال مبین﴾ بهلام سهه مکاران که خویانیان که رو کور نه کرد له جیهاندا و راستیان نه نه بیست و نه پان نه بینی له گومراییه کی ناشکرادان له پاشه روژدا.

﴿وأنذرهم یوم الحسره إذ قضی الأمر﴾ وهتۆ سهه مکاران بترسینه له روژی خهفته و سهر گهردانی که روژی دوایه و تاوانباران خهفته نه ههزن له سهر کردنی کاره خراپه کانیان کاتی هه مو شتی کوتای بی دی و پرسیارو وولامیان لی نه کری، نیتر نهو کاته ریگهی ههلهاتن نه به سهری بی باوهران نه چنه ناو دۆزه خ و باوهرداران نه چنه به ههشت، نهو کاته بی باوهران دلیان پر نه یی له خهفته.

﴿وهم فی غفلة لا یؤمنون﴾ و هتو بی باوهران بر سینه له کاتیکا نهوان له گیلی و بی ناگایدان باوهر نابهرن له جیهانداو نهیان توانی باوهر بهینن بهیه کیتی خواو پیغه مبهرو لهم روزه برسانایه. بهلام بدردهوام بون له سهر بی فهرمانی خوا ههتا توشیان بووه بهتوشی نهم روزهوه خه فته تباریان نه کاو سزایان نه درئی .

﴿إنا نحن نرث الأرض ومن علیها وإلینا یرجعون﴾ بهراستی ی نیمه دانیشترانی سهرزهوی لهناو نه بهین و ههر نیمه نه مینینه وهو خواوهنی زهوی و ههمو نهو که سانهین له سهر زهویدان و نهوان نه گهرینه وه بولای نیمه له روژی دوایدا بو وهر گرتنی پاداشتی کردهوی چاک و خرابی خویمان .

وَأَذْكُرُ

فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٤١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْتِبَتِ
لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾ يَأْتِبَتِ
إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يَأْتِبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ
عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ يَأْتِبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ
فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْ
يَا إِبْرَاهِيمَ لَبِئْسَ لَمْ تَنْتَهَ لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾ قَالَ
سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَى
 أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا أَعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾
 وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

﴿ واذكر في الكتاب إبراهيم إنه كان صديقاً نبياً ﴾ وەتۆ باسی ئیبراھیم بکە لە قورئاندا بۆ گەلە کەت کە ئەوان و جگەى ئەوانیش بروایان بە گەورەیی و ریزی ئیبراھیم ھەبە. بە تاییەتی ئەو عەرەبە بت پەرستانە خوێان بەنەوێ ئیبراھیم ئەزانن و خوێانی پیو ھەلنە کیشن. بە راستی ئیبراھیم مەروڤیکی راستگۆ بوو ھەموو گفتوگۆکانیاو لەو بەلینانەى داوێتەى، پیغەمبەرێکە لە پیغەمەرانى خواو ھەلبژێراو ە بۆ پیغەمبەراییەتى و سەروشی بۆ ئیبراو، گفتوگۆی خرابى نە کردووە و خوا پەرستبوو .

﴿ إذ قال لأبيه يأبى لم تعبد ما لا يسمع ولا يبصر ولا يغنى عنك شيئا ﴾ ئیبراھیم راستی کرد کاتی ووتی بە باوکی خۆی کە ئازەرە: ئەى باوکی من، ئومیدە واربو باوەر بەینى بە خوا: تۆ بۆ چی شتی ئە پەرستی ھیچ شتی نایستی و ھیچ نایینى و ھیچ سودى بە تۆ نابەخشى، بگرە ئە گەر بیسن و بسینن خواوێ زبانی لابردن نین و خواوێ سود بەخشین نین نە بە خوێان و نە بە جگەى خوێان، چونکە ئەوان وینەى تۆن. ئیبراھیم یە کەم جار دانەبەزیە سەر باوکی و بلى: تۆ گیل و بى ناگای، زۆر بە ژیرانە گفتوگۆی لە گەل کرد . زانیان لە بارەى باوکی ئیبراھیمەو ە بیرو چونیان جیاواژە: ھەندیکیان ئەلین: ئازەر باوکی راستی ئیبراھیمە بە گۆرێ ە دەر کە و تۆی فەرمودەى خوا کە وای دەر ئەخا. ھەندى تریان لایان وایە ئەو کە سەى ئیبراھیم پى ئەوت: باوکی خۆم مامى بوو، چونکە بەمام و بەخیو کەریان ئەووت: باوک. دووبارە نایا باوکی ئیبراھیم باوەردار بوو یان نە ؟

تەفسیری زمانگۆیی

لهوولامدا نهو گیره و گیشه به سودیکی تیدانیه، نهوی پیوست بی لهسر نیمه نه مهیه نیمه باوه رمان به پیغمه به رایه تی ئیبراهیم هه بی. به لام بروابون به باوهرداری باوکی ئیبراهیم نرخه بو دانانری له لایه نائینه وه. به تایه تی ده رکه وتی قورنان واده رنه خا باوکی ئیبراهیم باوه ری به خوا نه بوه. به هه ر جو ری بو بی ئیبراهیم باوکی راسته قینه ی خو ی یا باوکی ناراسته قینه ی خو ی بانگ کرده بۆلای باوه رهینان به خوا. هه رچه خده زۆربه ی زۆری زانایان لایان وایه مامی بوه، له به رنه وه ی بابیره کانی پیغمه به ری ئیسلام نه بی هه مویان باوه رداربن به خوا .

﴿یاأبت انی قد جاعنی من العلم مالم یأتک﴾ نه ی باوکی من: به راستی هاتعه بۆلای من له زانین و ناسینی خوا شتی نه هاتوه بۆلای تو، وهک نه وه ی هه ر که سێ دوا ی راستی نه که وێ سزای نه دری به ناگری دۆزه خ، نه ی باوکی به ریزم: کاتی من داوا نه که م له تو واز بهینی له بت په رستی جگه ی راستی به تو نالیم و هیچ مه به ستیکم نه مه که ر هه ر چاکه ی تو مه به ستی منه .

﴿فاتبعنی اهدک سراطا سویا﴾ دوا ی تو پهیره و ی من بکه ریگه ی راست و خوا په رستی شاره زای تو نه که م و پیتی نیشان نه ده م که تو به ناواتی خو ت بگه ی و رزگارت بکا له سه رگه ردانی، به ختیا ری هه ردو جیهانت ده ست گیر بی .

﴿یاأبت لاتعبد الشیطان إن الشیطان کان للرحمن عصبا﴾ نه ی باوکی به ریزی من: تو شهیتان مه په رسته به راستی شهیتان بی فه رمانی خوا ی به خشنده نه کاو باوه ری به خوا نه وه پهیره و ی مه که تو سه رگه ردان و به ده بخت نه کاو به ره و ناگری دۆزه خ رانه کیشی .

﴿یاأبت انی أخاف أن یمسک عذاب من الرحمن فتکون للشیطان ولیا﴾ نه ی باوکی به ریزی من: به راستی من نه ترسم و چاوه روانی نه وه نه که م که تو شتی تو بی سزایه کی سه خت له لایه ن خوا ی خاوه ن به خشنده نه که ر تو به رده و امبی له سه ر پهیره و ی و په رستی شهیتان، دوا ی بی به هاو ری و دوستی شهیتان له نیو ناگری دۆزه خداو دور بکه و یتسه وه له به زه بی خوا ی به خشنده به وینه ی شهیتان .

﴿ قال أراغب أنت عن آلهتى يا إبراهيم ﴾ نازەرى باوکی ئىبراهیم بە ئىبراهیمی ووت
 بەھەرەشەوہ دوای ئەوہەمو نامۆزگاریہ زیرانہی ئىبراهیم بە کاری هینا لە گەڵ باوکیا: ئایا
 تۆ ئارەزوت لەوہیہ واز لە پەرستنى خواکانى من بهینی ئەى ئىبراهیم، سویند ئەخۆم
 ﴿ لئن لم تنته لأرجمتك واهجرني مليا ﴾ بەراستى ئە گەر تۆ کۆتای نەهینی بە دژایەتى
 من و خواکانى من و پەشیمان نەبیتەوہ لەو شتانەى وتووتە بەراستى من تۆ بەردەباران
 ئەکەم و خۆت لەمن بپاریزەو خۆت لەمن دوربخەرەوہ کاتیکی دورو درێژ هەتامن ماوم
 و زیندوم و یەك نەبین لەم کاتە بەدواوہ .

﴿ قال سلام عليك سأستغفر لك ربى إنه كان بى حفيا ﴾ ئىبراهیم دوای بى ئومیدی
 لەباوہرەینانى باوکی و خۆراگرتنى لەسەر بى باوہرى بەباوکی ووت: بىوہى بى و توشى
 خراپەنەبى و من لای تۆ نەرۆم و لەبەر ریزی باوکی داوای لیبوردنت لى ئەکەم لەمەودوا
 لەپەروەردگارى خۆم داوا ئەکەم بۆتۆ کەلە تۆ خوش ببى و ئومیدەوارم تۆش پەشیمان
 بیتەوہو پارانەوہى من وەرەبگیرى لای خوا. بەراستى پەروەردگارى من زۆر بەلوتفە
 لە گەڵ من و وەلامى پارانەوہى من ئەداتەوہ .

﴿ وأعتر لكم وما تدعون من دون الله ﴾ وەمن کەنار لەئێوہو ئەو شتە ئەگرم ئێوہ
 ئەپەرستن لەجگەى خوا ھەركاتى نامۆزگارى من كارتان تى ئەکا منیش بەجیتان دیلم
 لە گەڵ خواکانتان .

﴿ وأدعو ربى عسى ألا أكون بدعاء ر بى شقيا ﴾ وەمن پەروەردگارى خۆم ئەپەرستم
 و لەو ئەپاریمەوہو پەنا بۆلای ئەو ئەبەم ئومید ئەوہیہ کەمن بەھۆى پەرستنى
 پەروەردگارى خۆمەوہ کۆشش و پارانەوہم لەکیس نەچى و بى ئومید نەم بەوینەى ئێوہى
 بت پەرست کەسود لەماندوبون و پەرستنى بتەکان وەرناگرن مەرف ھەر پلەبەکی ھەبى
 پیویستە داوای ریگە نوماى لەخوا بکا، چونکە ھەر خوايە دەسەلاتى ھەموەشتى
 بەدەستەو رینوماى ئادەمیزاد ئەکا.

﴿ فلما أعتز لهم وما يعبدون من دون الله ﴾ دواى كاتى ئیراهیم جوئ بویه وه لهو
بت په رستانه وه لوشته ی نه وان نه یان په رست له جگه ی خوا، خوا پاداشتی ئیراهیمی
دایه وه و جیگه ی نه وانی پر کرده وه به چاکر له وان، وهك خوا نه فهرموی:

﴿ و وهبنا له إسحاق ويعقوب وكلا جعلنا نبیا ﴾ وه نیمه به خشیمان به ئیراهیم
نیسحاقی کوری و یه عقوبی کوره زای و منالی زوړیش، وه نیمه هه مو یه کئ له وانان گیرا
به پیغه مبهرو ئیراهیممان کرد به باوکی پیغه مهران .

﴿ و وهبنا لهم من رحمتنا وجعلنا لهم لسان صدق علیا ﴾ وه نیمه به خشیمان به وان
له گهل پیغه مبهرا یه تیدا دارایی و کورو نه وه ی زوړو خوارده مهنی فراوان و شتی تریش و
نیمه گیرابومان بوئنه وان زمانی راستی به رزو به ناوبانگی چاك، به جوړئ ناده میزاد نه وه
له دواى نه وه شانازی به ئیراهیم و یسحاق و یه عقوبه وه نه کهن و سوپاس و ستایشیان
بوئنه نیرن و نه وانده یش به رده وامن هه تا هه تابه .

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ٥١
وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ٥٢ وَوَهَبْنَا لَهُمِنْ
رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ٥٣ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ
صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ٥٤ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ٥٥ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ
إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ٥٦ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ٥٧ أُولَئِكَ الَّذِينَ
أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَاوَأَجْبَبْنَاهَا إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ

ءَايَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوْا سُجَّدًا وَبُكِيًا ﴿٥٨﴾

﴿وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مَخْلُصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ وەتۆ باسی موسا بکه له قورئاندا بۆئاده میزاد به راستی موسا مروفیکی ههلبزیراوه له لایه ن خواوه نیراو پیغه مبهری خوابوو، موسا به نیازی پاکه وه خوا په رستی نه کرد، (رسول) به مروفی نه لین:: نامه ی بۆ نیرایی و فرمانی پێ درایی ناوه روکی نه و نامه یه رابگه یه نی به نادامیزاد. (نه بی) که سیکه کرای به پیغه مبهرو خواوه نی تۆمه ت نه بی و نامه ی بۆ نه نیرایی .

﴿وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرْنَاهُ غِيَا﴾ وەئیمه ی پهروه ردگاری موسا بانگی موسامان کرد له لای راستی موساوه له کیوی (تور) وئیمه موسامان له خۆمان نزیک کرده وه بۆ گفتوگۆ کردن له گه لیا ریزمان لی گرت به بی هۆی فریشته وه. نه و گفتوگۆیه ی نه بیست له هه مو لایه که وه. (تور) کیویکه له نیوان مه دیه نا کاتی له مه یه نه و موسا نه چه وه بۆ میسر ئاگریکی بی و بانگی کرا من خواو پهروه ردگاری هه مو بونه وه رانم .

﴿وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا﴾ وەئیمه به خشیبومان به موسا له بهر به خشنده بی و چاکه ی ئیمه برای موسا که هارونه پیغه مه رایه تی و یاریده رایه تی موسا، چونکه بهر له ئیستا موسا داوای له ئیمه کردبو هارون بکه یین به یاریده ری = (وزیر) بۆی.

﴿وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ﴾ وەتۆ باسی ئیسماعیل بکه له قورئاندا. به راستی ئیسماعیل مروفی بو راستی نه کرد له به لینه انداو هه ر به لینیکی بدایه جی به جی نه کرد، به تاییه تی نه و به لینه ی دایوبه ئیبراهیمی باوکی که ئارام بگری له سه ر

سه ربڕینی خۆی که به کی فه رموی: له خه وما من فه رمانم پێ درابو که تۆ سه ربڕم .

﴿وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ﴾ وه ئیسماعیل نیرای ئیمه بو بۆ راگه یاندنی فه رمانی خوا به ئاده میزاد، پیغه مبه ری ئیمه بو هه وāl بدا به مروف فه رمانه کانی ئیمه به وان و فه رمانی ته دا به خیزانه کانی خۆی به کردنی نوێژو به خشی نی زه کات به هه ژاران .

﴿وكان عند ربه مرضيا﴾ ۋە ئىسماعىل مەرىپەت بۇ لاي پەرۋەردگارى خۇي، خۇي مەزىن باسى ئىسماعىلى كەردۈۋە لە بەلىندانا بۆنەۋەي ھەمۇ كەسى ۋە كۈ ئەۋ بى لەبەلىن دان ۋ فەرماندانى خىزانە كانى بە نوپۇز كەردن ۋ زەكات دان، بۆيە بو بەجىگەي رەزامەندى خوا. كەۋاتە ھەركەسى پەيرەۋى ئەۋ بىكا خۇشەۋىستى خوايە .

﴿واذكر في الكتاب إدريس إنه كان صديقا نبيا﴾ ۋەتۇ باسى ئىدىرىس بىكە لەقورئاندا. بەراستى ئىدىرىس مەرىپەتلىكى راست گۆۋ پىغەمبەر بو ھەۋالى ئەدا بەئادەمىزاد فەرمانبەردارى خۋابن .

﴿ورفعناه مكانا عليا﴾ ۋە ئىمە ئىدىرىسمان بەرز كەردۈۋە بەپەلەۋ پايسى بەرزە لاي ئىمە لەجىھاندا بە پىغەمبەرايەتى ۋ بەزانيارى .

بۆزائىن: ئىدىرىس كورى يارد كورى مەھلائىل كورى قەينان كورى ئەنوش كورى شىس كورى ئادەمە. لەتەۋراتا ناۋى براۋە بە (خەنۇفە) لەگۇرانى زمانى غەرەبىدا ناۋى بوبە (ئوخنوخ) .

خۇي مەزىن لەقورئاندا ناۋى بىردۈۋە بە ئىدىرىس. زانايان بىريان جىاۋازە لەبارەي ئىدىرىسەۋە، ئايا لەمىسردا لەدايك بوە يا لە بابولدا، چەند زمانى زانپوۋە چەند شارى دروست كەردۈۋە؟ بىژراۋە: خەفتا زمانى زانپوۋە، سەدۋ ھەشتا شارى دروست كەردۈۋە . يەكەم كەس بوە بۆزائىنى تاقىكەردنەۋەي ھاتۇچۇي خۆرو مانگ ۋ ئەستىرە كان ، بەۋ بۆنەۋە دانىشتوانى فېرى ژمارەي سال ۋ مانگى كەردوون، فەرمانى داۋە بە ئادەمىزاد بەكەردنى نوپۇز بەخشىنى زەكات، فېرى خوا پەرىستى ۋ يەككىتى خۇي كەردوون ۋ فەرمانى داۋە بەپاك كەردنەۋەي لەشيان ۋ دەۋر كەردنى لەش پىسى، فەرمانى داۋە بەقەدەغە كەردنى خۋاردنى گۆشتى سەگ ۋ بەراز، چەندىن كاتى بۆدىارى كەردوون بىكرىن بەرۋۇزى جەژن ۋ خۇشى ۋ سەيران، مۇژدەي داۋە بەھاتنى پىغەمبەرانى دۋاي خۇي بەتايىستى باسى پىغەمبەرى ئىسلامى كەردۈۋە بو دانىشتوانى روون كەردۈۋەتەۋە، ھەرىشتىكى لى پىرسىاربىكرايە ۋولامى ئەدانەۋە لەبارەي روداۋەكانى ئاسمان ۋ زەۋى، پارانەۋەي لاي خوا

گیراوه، نه یفرمو: نایینی پیغمبهری نیسلام شایسته به بۆهمو کات و ههمو جیگه به و رهو شته به رزه کانی پیغمبهری باسکر دوه. به که مین کهس به به پیئوس شتیکی ویستی پیئوس. جگه له پیستی نازه ل و گه لای دره خت فیری له بهر کردنی ی پۆشاکی تری بۆ کردن. ئیدریس به که مین کهس بووه کیشانه و پیوانه و چه کی به کاره نیایی.

هه ندی له زانا یان نه لین: خوا ئیدریسی بهرز کردوه ته وه بۆ به هه شت، هه ندی تریان نه لین: بهرزی کردوه ته وه بۆ ناسمانی شه شه م یا ناسمانی چواره م.

﴿الک الذین أنعم الله من النبین من ذریة آدم وممن حملنا مع النوح﴾ نه و تاقمه پیغمبه رانه ی باسکران که سانیکی نه و تۆن خوا چاکه ی خوی به سه ر داریژان به پیغمبه رایه تی له هه ندی له مناله کانی ناده م وینه ی ئیدریس و له هه ندی له و که سانه ی نیمه هه لمان گرتبۆن له گه ل نوحدا له ناو که شتیدا له جگه ی ئیدریس وه ک ئیبراهیم که له مناله کانی سامی کوری نوحه .

﴿ومن ذریة ابراهیم واسرائیل وممن هدینا واجتینا﴾ وه له مناله کانی ئیبراهیم وه ک ئیسماعیل و ئیسحاق و له مناله کانی ئیسرائیل که نازناوی به عقوبه زه که ریاو به حیاو موساو هارون و عیساو که کۆمه له که سیکن نیمه راغویمان کردوون بۆریگه ی راستی خوا په رستی و نیمه هه لمان بژاردوون له نیو ههمو ناده میزاددا بۆ پیغمبه رایه تی و ریگه پشانده ری مروف و بۆیلاو کردنه وه ی چاکه ی ههمو جیهان .

﴿إذا تلى علیهم آیات الرحمن خروا سجدا وبکیا﴾ هه رکاتی بخوینریته وه به سه ریا نا نایاته کانی قورنانی خوی مه زنی خاوه ن به خشنده له گه ل نه و ههمو پله و پایه به رزه ی خوا به وانی به خشیون نه که ون به سه رده ما به سوژده بردن بۆخوا و به گریان و ترسه وه و باوه ری زۆر بۆخوا ی مه زن .

خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ

خَلَفَ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيَا

﴿٥٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
 وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾ جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ
 بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا ﴿٦١﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا
 وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ
 عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًا ﴿٦٣﴾ وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُمْ مَأْبِكِنَ
 أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًا ﴿٦٤﴾
 رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
 هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

﴿فخلف من بعدهم خلف أضاعوا الصلاة واتبعوا الشهوات فسوف يلقون غيا﴾
 دواى نهوئى خواى مهزن باسى نهو پیغه مبه رانه ی کرد نامازه نه کات بو تا قمیکی خرابی
 دواى نهوان نه فهر موی: له دواى نهو پیغه مبه زانه تا قمیکی خراب دین و جیگه ی نهوان
 نه گرنه وه و از له نویژ کردن نه هین له کاتی دیاری کراوی خویانا نایکه نه بهو مهر جانه وه
 بویان دیاری کراوه و دواى ناره زو هه وه سی خرابی خویان نه که ون و دزی یاسای خوا
 نه وه ستن و گوناھی جزرا و جزر نه که ن، دواپی نهو منالانه یان توشی زیانر مه ندی نه بن
 له روژی دوایدا به هوی بی فهرمانی خوا و نیازی خرابیانه وه .

﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَالْتِك يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ مه گهر
 که سی لهو مناله ی نهوان په شیمان بو بونه وه له کرده وه خرابه کانیا و داواى لیبوردن

له‌خوای مه‌زن بکه‌ن به‌نیازی پاکه‌وه‌و باوه‌ریان هینایێ و کرده‌وه‌ی چاکیان کردیێ، دوایی ئه‌وه‌ که‌سانه‌ خوای مه‌زن له‌ کرده‌وه‌ خراپه‌کانیان خوش ئه‌بێ و ئه‌چنه‌ به‌هه‌شته‌وه‌و ئه‌وه‌ که‌سانه‌ سته‌می هیچ شتیکیان لی‌ناکرێ و به‌ته‌واوی پاداشتی خۆیان وه‌رنه‌گرن، ئه‌وه‌ مرو‌فانه‌ی په‌شیمان بینه‌وه‌ له‌ گونا‌هی خۆیان وه‌ك گونا‌هیان نه‌کردیێ وان .

[illegible]

به نادپاری باوهریان پځ هیناوه که هدی. به راستی به لینی خوادیت و پیچه وانه له به لینی
خوادا نیده باره ی نهو به هه شتانه وهو به خشیني به وکه سانه په شیمان بونه ته وهو باوهریان
هیناوه و کرده و ی چاکیان کرده.

﴿ لا يسمعون فيها لغوا إلا سلاما ولهم فيها رزقهم بكرة وغشيا ﴾ ئەو كەسە باوەردارانە گفتوگۆی بێجێگە نایسن لەو بەهەشتانەدا مەگەر ئەو شتەى ئەيىسن سلاوکردن و دەرینی خۆشە بۆیە کترى و بۆ ئەو كەسانە هەيە لەو بەهەشتانەدا خواردەمەنى زۆر خۆش و رابواردنى چاك بەجۆرى دليان بچیتە سەرى لەبەيانيان و ئیواران و هەمو کاتيکى تردا .

﴿ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ نَبِيًّا ﴾ ئەو بەهەشتەى ئەوتۆ كە ھەمو
خواردەمەنى تەدايە لەوانەى چاكنو دەر وون ئارەزۆى بكاو چاو پىى گەش بىتەو ٲىمە
ئەيكەين بەمىراتى بەر و بومى كەسى لەخوا ترساو ەو ٲارىز بوە لە گوناھ لەبەندە كانى ئىمە،
پاداشتى كردهوە كانىانەو بەتازەى پٲيان دانراو ە .

بت په‌رستان و جوه‌کان پرسپاریان له پیغه‌مبه‌ر کرد له‌باره‌ی چۆنیه‌تی گیانی زینده‌وه‌ران و دانیش‌توانی ناو‌ئه‌شکه‌وت و زولقه‌رنین. پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ فهرموی: به‌یانی وولامتان ئه‌دده‌مه‌وه‌و نه‌یفه‌رمو: خوا ئاره‌زو بکا .

تہفسیری زماناکوئی

بەو بۆنەيەوۈ بۆماوۈيە سىروشى بۆ نەھاتە خوارەوۈ پىغەمبەر زۆرى لاگرانىو. بى
باوۈران تانەيان دا لەو كارەو ئەيان ووت: موخومەد خواكەى وازى لىھىناوۈ. لەپاشا
خوای مەزن بە جىرەئىلدا سىروشى بۆنارد لەبارەى وولامدانەوۈى پىرسىارە كانىانەوۈ،
پىغەمبەر فەرموى بە جىرەئىل: بۆچى درەنگ ھاتى بۆلاى من. جىرەئىل فەرموى: ئىمە
بەندەيە كىن بى فەرمىانى خواناكەين لەلايەن خوای گەورەوۈ فەرمائان بى ئەدرىو بەبى
فەرمىانى خوا ھىچ شىئى ناكەين وبەدەستورى خوانايەين بۆلاى تۆ. وەك خوای مەزن
نەفەرموى:

﴿وما نزل إلا بأمر ربك له ما بين أيدينا وما خلفنا وما بين ذلك﴾ وەجىرەئىل ووتى:
ئىمەى فرىشتە نايەينە خوارەوۈ بەسروش ھىنان مەگەر بەھۆى فەرمىانى پەرورەدگارى تۆوۈ
بىينە خوارەوۈ، ھاتنە خوارەوۈمان بەويستى خوايە بۆپەرورەدگارە تۆيە شىئى لەدوای
ئىمەوۈ دىت و شىئى لەمەوبەرى ئىمەوۈ رۆيشتوۈ شىئى لەنيوان داھاتوو رۆيشتودايە
لەكارەكانى ئىستا. كەواتە ھەمو شىئى لەكاتى دروستبونی بونەوۈرانەوۈ ھەتا كۆتايى
جىھان ھەمويان فەرمىانى خوان.

﴿وما كان ربك نسيا﴾ وەپەرورەدگارى تۆ تۆى لەبىر نەچۆتەوۈ وازى لەتۆ
نەھىناوۈ نەھاتنە خوارەوۈى سىروش لەبەر ئەوۈيە خوا فەرمىانى بى نەداوۈ بەگومانى بت
پەرستان نابى. كەواتە بۆماوۈيە سىروش نەھات بۆلاى تۆ خەفەت مەخۆ، سىروش
بەگۆيرەى دانانى ھەمو شىئىكە لەشوينى شىاوى خۆياو گۆيت مەدەرە گومانى بت
پەرستان كەگوايا خوا تۆى لەبىر چۆتەوۈ.

﴿رب السماوات والأرض وما بينهما﴾ پەرورەدگارى تۆ پەرورەدگارى ئاسمانەكان
و زەوى و شىئىكە لەنيوان ئاسمان و زەويدان. چۆن ئەچىتە مىشكەوۈ بى ئاگايى و
لەبىرچوونەوۈ روى تى بكا، چۆن ئەگونجى واز لەتۆ بھىنى كەھەلبۇاردەى خوای
بۆپىغەمبەرايەتى ھەموو بونەوۈران.

﴿فاعبدہ وأصطبر لعبادته﴾ دوا بی تو له پوره ردگاری خوټ بیرسته و نارام بگره
بو پوره رستی پوره ردگاری خوټ و خوړاگر به له سهر نازارو نیش و له سهر نهو شتانه ی
دبته ریگه ی توو له سهر تاوانجی بت پهرستان و گالته یی کردنی تو، خواری مه زن ناگای
له تویه له هه ردو جیهاندا .

﴿هل تعلم له سميا﴾ نایا تو نه زانی به وینه ی خوا که سی شایسته یی ناوی بری
به خواو شایان بی بو پهرستن و به که سی ناوی بری به خوا بیگومان هیچ که سی نیه، چونکه
بت پهرستان ناوی بته کانیا ن نه یه ن به جگه ی (الله) و نه لین (اله) .

هه ندی له بی باوهران بی شهرمانه نه یان ووت: نیمه چو ن زیندو نه کرینه وه دوا ی مردن
و رزاندنی نیسک و پسمان و گیان نه کرینه وه به بهرمانا ؟ خوا فهرموی :

وَيَقُولُ الْإِنْسَنُ أَءِذَا مَاتُ لَسَوْفَ

أُخْرِجَ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَنُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ قَبْلُ

وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَيْكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ

لَنَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ

شِيعَةٍ أَئِمْمَةً أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِنِيًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ

هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ

حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَحْجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ

فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

﴿ويقول الإنسان أ إذا مامت لسوف أخرج حيا﴾ وهره گهزی ئاده میزاد ئهوانه یان بی باوهرن ئه لین: نایا کاتی من مردم و ئیسک و پیسم نهما بهراستی من دهرئه هینریمه وه له گۆردا بهزیندویی وهك موحه مه د ئه یلی. خوی مه زن و ولای ئه داته وه و ئه فهرموی:

﴿أ و لا یذكر الإنسان أنا خلقناه من قبل ولم يك شيئا﴾ نایا ئه و ئاده میزاده بۆیر ناکاته وه که بهراستی ئیمه ئه ومان دروست کردوه له پیش ئیستا وه و ئه و هیچ شتی نه بوه. که واته ئیمه توانای ئه ومان بوبی به بی که رهسته یه کی پیشو ئه ومان دروست کردبی و له نه بونه وه هاته وه بون له سهر ئیمه گران نیه ئیمه ئه و ئیسک و پروسکانه کۆبکه ینه وه به مروقیکی وهك جارن و گیان بکه ینه وه به بهریا .

﴿فوربك لتخرنهم والشیاطین﴾ دوا یی به پهروه ردگاری تۆ سویندی: بهراستی ئیمه ئه و بی باوهرانه و ئه و شهتانه هاوریی ئه وان بوون و سهری لی تیکداون و بروایان بهزیندو بونه وه نه بوه کۆیان ئه که ینه وه و زیندویان ئه که ینه وه له گۆره کانیاو دهریان ئه هین .

﴿ثم لنحضرنهم حول جهنم جثيا﴾ له پاشا بهراستی ئیمه هه میوان ئاماده ئه که یان بهم لاولای دۆزه خدا له سهر ئه ژنۆ دانه نیشن له بهر ته سک و تروسکی جیگه کانیاو و ناتوان به ئارامی دانیشن هه تا زۆرتر خه فته بخۆن و چاوهروانی پرسیار نه که ن .

﴿ثم لنذعن من کل ایهم أشد علی الرحمن عتيا﴾ له پاش ئه وه ی ریز کران له م لاولای دۆزه خه وه له سهر ئه ژنویان ئیمه دهرئه هین له هه مو تا قم و هۆزی که سی له وان زۆرتر تاوانبارو بی فهرمانی خوی به خشنده ی کردوه فری ئه دریته دۆزه خ یه که له دوا ی یه که به گویره ی خراپه یان ئه خرینه جیگه یه له دۆزه خ شایانی تاوانه که یان بی. ههروه ها تا قم له دوا ی تا قم. خراپتر له دوا ی خراپتر فری ئه دریته ناو دۆزه خ .

﴿ثم لنحن أعلم بالذین هم أولى بها صلیا﴾ له پاشا بهراستی ئیمه زاناترین به که سانیکی ئه و تۆ شایسته تر بن بخریته دۆزه خه وه، ئه و که سانه یان گونا ه ی گه و ره تر بی سزا که یشی گه و ره تره، له پاشا گه و ره تر له دوا ی گه و ره تر له گونا ه کردندا و ده ستیان ئه که و ی به ئاماده کراوی ئه و شتانه ی کردویانه له جیهاندا و سه میان لی نا کری .

﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِيَّاهَا كَانِ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا﴾ وه هېچ كه سى له ئيوه
 ناده ميزاد نيه مه گهر نه چټه ناو دوزه خ، نه وچونه يان بوناو دوزه خ پيوستېكه
 په وروډگارى تو پيوستى كړدوه له سهر خوې زانايان بېرو بړچونيان جياوازه له مه به ست
 له ماناى (وارد) هه نديكيان نه لين: به مانا بېينه، چونكه باوه رداران، دور نه خرينه وه
 له دوزه خ، هه ندى تر يان لايان وايه به مانا چونه ناو دوزه خه و چاك و خراپيان نه خرينه
 دوزه خ، پياو خراپان له سهر نه ژنو، پياو چاكان به يى نازار نه چنه ژوره وه .

﴿ثُمَّ نَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرَ الظَّالِمِينَ فَهَاجَبُوا﴾ له پاشا ئيمه رزگار نه كه ين
 كه سانېكى نه و تو له خوا تر ساون و خو يان يان پاراستوه له بې فهرمانى خوا وه ئيمه واز
 نه هين له سته مكاران له نيو دوزه خدا و له سهر نه ژنو دانه نيشن له بهر ته نكي جېگه يان
 هه له بهر نازار دانيان .

هاورېكانى پېغه مېهر ﴿﴾ ژيان يان نه برده سهر به ناخوشى و له بړگيكي چلكن و
 شر دابون، بې باوه رانېش له نيو ژبانى خوش و بهرگى ناياب و جېگه ي جوان و رازاوه دا
 نه ژيان، بې باوه ران به هاورېكانى پېغه مېهر يان نه ووت: بېگومان خوا ئيمه ي له ئيوه خوشتر
 نه وى و ريزى پېداوېن و سامانى زورى داوه پيمان له جېهاندا، ئيوه هه ژارو بې داراين.
 كه واته له پاشه روژدا ئيمه چاكو نه ين، خواى مه زن رسوايان نه كاو نه فهرموى:

وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمْ
 أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْثَارًا وَرِءْيَا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ
 كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
 إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا

وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى
وَالْبَلَقِيَّتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

﴿وإذا تعلی علیهم آیاتنا بینات قال الذین کفروا للذین آمنوا ای الفریقین خیر مقاما
وأحسن ندیا﴾ وه هەر کاتی بخوینریته وه به سهر بت په رستانا نایه ته کانی نامه ی نیمه
بهرونی و به ناشکرای مانا کانیان. بی باوهران چه نندین پروپاگهنده یان ساخته نه هینا له باره ی
زیندوبونه وه سزای روژی دوا یی نه یان ووت که سانیکی نه و تو باوهر یان نه هینا بوو: چ
تاقمی له دو و تاقمه ی نیمه ی بی باوهر و ساماندارو له نیوه ی باوهر دارو هزار چاکترن
له لایه ن جیگه و پله و پایه و خوشتر نه ژین و کام لایان چاکترن لای دانیشتون ناشکرایه
نیمه ی بی باوهر خوش گوزهراین، نه گهر خوا نیوه ی باوهر داری خوش بویتابه وه که نیمه
سامانی نه رژان به سهرتانا. که واته نیمه لای خوا چاکترین. نه که نیوه ی هزار، له پاشه
روژیشا نه گهر هه بی وه که نیوه نه یلین له نیوه چاکتر نه بین.

بۆزانین: (نه بیقور) که یه کیکه له زاناکانی (یۆنان) هاوکات و هاو شاگرده کانی
(نهره ستو) بوه بیرو بۆچونی وایه هه مو چاکه یه بریتیه له تام و خوشی و رابواردنی جیهان،
نیتر بۆگه ده پرکردن بی یابوشتی تربی، هه رکه سی خوش رابویری چاکتره له وه که سه ی
رابواردنی که م بی.. فیرعه ون و دارو دهسته که ی و بت په رستانی کاتی پیغه مبه ریش هه ر
نه و بیرو بۆچونه یان هه بو، نه وه بو فیرعه ونه نه یووت: من پاشای میسر م و نه م روباره ی
ژیرم په یوه ندی به مننه وه هه یه، نیتر چۆن نه بی من خوا نه م. بت په رستانی قوره یش نه یان
ووت: نیمه دارایی و سامانان له نیوه ی باوهر دار زۆرتره و خوشتر نه ژین.

به داخه وه له م سهرده مه ی نیمه یشدا زۆر خوینه واری بیر ته سک هه ن هه ر نه و بیرو
بۆچونه یان هه یه به رانیه ر به ر ژیمه سامانداره کان په یرویان نه که ن و لایه نیان نه گرن. هه ر
سامانداریه پالی به پارتی به عسی عه فله قیه وه ناوه که سه ته مکردن و ره گه ز په رستی
لای نه وان ره وایه، بۆغونه (۷۰۰) که سی له تاقمه که ی (قاله ته گهرانی) پیای خوشیان
بوو له گه ل.

(۸۰) هزار بارزانی بی تاوانیان کوشت هرله بهر نهوهی کورد بوون، نزیکه‌ی (۱۸۰) هزار کوردیان به‌ناوی نه‌فاله‌وه کهس نازانی نه‌وانه چ شتیکیان به‌سه‌رها تووه، زۆرتر له شه‌ش هزار کهسیان له‌دانیشتوانی هه‌له‌بجه به‌گازی کیمیای له‌ناو برد، نزیکه‌ی پینج هزار شارو گوندی کوردستانیانه‌مژگه‌و توکانیان روو‌خاند، نه‌وانه جگه‌ی هزاران کوردو بی‌تاوانی تر که کوشتیان به‌سی‌داره‌و تیره‌باران کردیان، نه‌وانه هه‌مویان هه‌ر له‌بهر نه‌وه‌بو که کوردن، نه‌و شتانه هه‌مویان له‌بهر سامانداری زۆر بو که نه‌و کاره خراپانه‌یان به‌کوردی موسولمان نه‌کرد. به‌لام خه‌یالیان خاوه پاشه‌روژیان به‌م جوّره نه‌بی که خوا نه‌فه‌رموی:

﴿و کم اهلکنا قبلهم من قرن هم احسن اثاثا ورتیا﴾ وه‌ئیمه زۆر تا قمی بی باوه‌رمان له‌ناو بردووه له‌دانیشتوانی هه‌موسه‌رده‌می له‌پیش نه‌وانه بون نه‌وان رابواردن و دارایی و به‌رگ و رواله‌یان له‌وان چاک‌ترو شیرینه‌ترو له‌و بت په‌رستانه. وینه‌ی گه‌لانی سه‌مودعارو جگه‌ی نه‌وانیش. هه‌ریه‌که‌یان به‌جوّره سزایه بنه‌برکران. بۆیه نه‌بی بت په‌رستانی قوره‌یش چاوه‌روانی نه‌و جوّره سزایانه بکه‌ن.

﴿قل من کان فی الضلالة فلیمد له الرحمن مدا﴾ توبلی به‌و که‌سانه شانازی نه‌که‌ن به‌به‌شی پوچی جیهانه‌وه: هه‌ر که‌سی له‌گومراییدا بی و دوربی له‌راستی، دوا‌یی خوای خاوه‌ن به‌خشنده‌ درێژه نه‌دا به‌ته‌مه‌نی نه‌و که‌سه‌و مۆله‌تی نه‌داو سامانی زۆری نه‌داتی و وازی لی دینی و بی باوه‌ری و گونا‌هی زۆر نه‌کا به‌دریژدانیکی زۆر.

﴿حتى إذا رأوا ما یوعدون إما العذاب وإما الساعة﴾ هه‌تا کاتی نه‌و که‌سانه نه‌لین: کام لایه‌کمان چاکین نه‌بینن یاسزایان نه‌دری به‌کوشتن و دیل کردن و سه‌رکه‌وتنی موسولمانان یا نه‌بینن روژی دوا‌یی نه‌خرینه نیو ناگری دۆزه‌خ.

﴿فسیعلمون من هو شرمکانا وأضعف جندا﴾ دوا‌یی نه‌و که‌سانه‌ی له‌گومرایدان نه‌زانن چ که‌سی جیگه‌ی خراپه‌و چ که‌سی یاریده‌ری لاوازتره، له‌روژی دوا‌ییدا نه‌و که‌سانه‌خوای مه‌زن رسوایان نه‌کا باوه‌رداران سه‌ربه‌رزو رزگارن.

ته‌فسیری زمانکۆبی

﴿ويزيد الله الذين اُهدوا هدى﴾ وهوا شاره زایی به ده ستوری خواو ریگهی چاك زور نه كا بؤكه سانیکی نهوتو راغویان وهرگرتوهو باوه ریان هیناوهو به رده وام بون له سهری، ههروهك دریژه نه دا به گومرای بی باوه ران .

﴿والباقیات الصالحات خیر عند ربك ثوابا و خیر مردا﴾ وهه و کرده وه چاكانه سودیان به رده وامه وهك زانیاری خواناسین و کاری سود به خش نه وانه چاکتون له دارایی و پله و پایه له لایهن پاداشته وه له خزمهت پهروه ردگاردا پاشه رۆژیان چاکتره . چونکه نه و کاره چاكانه پاداشتیان به رده وامه و کاری خراب سودی نه بریته وه، نه و کاره چاكانه وهك نویژو منالی خواناس و زور شتی تریش .

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا
 ﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ اِتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا
 سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ
 مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾ وَأَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً
 لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ
 عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
 تَوْرِهِمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعْدُهُمْ عَذَابًا
 يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ
 إِلَى جَهَنَّمَ وَرْدًا ﴿٨٦﴾ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ

الرَّحْمَنُ عَهْدًا

۸۷

﴿ افرایت الذی کفر بآیاتنا وقال لأوتین مالا وولدا ﴾ نایا تو زانیوت هه والت داوه به کهمیکی نهوتو باوهری نههیناوه و پروای به زیندو بونهوه نه بهوه نه بیوت: به راستی نه به خشری به من دارایی و منال له مه و دوا نه و کاته نه و قهرزه ی تو داوای نه کدی نه تده می.

زانایان نه لین: هو ی هاته خواره و هی نه و نایه تانه نه مه یه: خه بابی کوری نه لسه رت قهرزیکی به سهر عاسی کوری وائیله وه بوو کاتی داوای قهرزه کدی لیکرده وه عاس به خه بابی ووت: نه و قهرزه ت ناده مه وه هه تا بی باوهر نه بی به مو حمه ده، خه باب ووتی: سویندم به خوا: نه به زیندوی و نه به مردوی نه کاتی زیندو نه کریمه وه بی باوهر نام به مو حمه ده ﴿﴾، عاس ووتی: کاتی تو زیندو کرایته وه نه و کاته من کورو داریم نه دریتی و قهرزه که ت نه ده مه وه و گالته ی بی نه کرد.

﴿ اطلع الغیب ام اتخذ عند الرحمن عهدا ﴾ نایا نه و پیاوه بی باوهر ناگاداری له سهر نه و شته نهینه چون بو پیدایا به وه چ کده سی به وی ووتوه نه چیه به هدشت و نه و شتانه ی نه دریتی؟ یاوهری گرتوه له خزمه ت خرای خاوه ن به خشنده وه په یانی نه و شته ی نه دریتی؟ نه بی بزانی نه و بی باوهر نه نه و هیان به وه نه نه مه یان.

﴿ کلا سنکتب ما یقول و نغده له من العذاب مدا ﴾ نه و کسه هه له یه له و شته دا بیری لی کردوه وه بو خوی و نه منالی نه دریتی نه دارایی. له دوا پیدا نیمه نه و شته ی نه و بی باوهر نه یلی نه یوسین دوا بی سزای نه ده یی له روژی دوا پیدا له سهر نه و شته ی نه یلی دریره نه ده یی به سزادان بوی به دریزدانیکی زور له سهر نه و بوختانه کردویه تی که دارایی و منالی نه دریتی.

﴿ و نرته ما یقول و یاتنا فردا ﴾ وه نیمه نه و شته نه و کسه نه یلی لسی نه سینه وه له دارایی و له منال به هو ی مردنی و له ناو بردنیه وه و نه و کسه دیت بولای نیمه له پاشه روژدا به نه نهایی و به بی دارایی و به بی منال، جگه له خوا کده سی تری نه و کس ناگاته فرمای.

﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِكُونَ لَهُمْ عِزًّا﴾ و هبت په رستانی قوره بش چه ندين خويان و هر گرتوه بؤخويان له جگه ی خوا بؤ په رستن له بته کان و فرشته کان هه تا ئه و په رستراوه پوچانه بين به هؤی ئه رجومه ندى و ريز بؤ ئه وانو بؤيان بپارينه وه، هه ركه سى خؤى به گه و ره دابتي به جگه ی خوا و خوا به رگى رسوايى ئه كاته به رى .

﴿كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ ئه و كار ه به و جو ره نيه ئه و ان گومانى بؤ ئه بدن، له مه و دوا ئه و په رستراوانه ئه و ان به درؤ ئه خه نه وه و بيزارى خويان له و ان ده ر ئه برن و ئه بن به دژى ئه وه ی ئه و ان له سه رى بوون و ئه بن به دوژم نيان. نه ك به دوژست و يار يده ريان لای خوا .

﴿أَلَمْ تَرَأْنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْزَمُهُمْ أَذَا﴾ ئايا تو نه ترانيوه به راستى ئيمه ناردومانه بؤ سه ر بى باوه ران شه يتانه كان و ده سه صه لاتيان پيدا كرده به سه ريانا و هانيان ئه دن بؤيى فه رمانى خوا و ناچار يان ئه كه ن له سه ر كردنى گونا به هاندا نيكي زؤر سه خت و گومان ئه خه نه دليان. به لام ئيمه ريگه ی چاك و خراپان بؤ ر و ن كردونه ته وه و ئه قلمان داونه تي بؤ كردنى هه مو شتى و سه ر به ستن .

﴿فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعِدْ لَهُمْ عَذَابًا﴾ دوايى تو په له مه كه له سه ر ناو بردنى ئه و ان هه تا خؤت و باوه رداران رزگار تان ئه بى له تازار و خراپه ی ئه و ان. به راستى ئيمه ئه ژميرين و دياريمان كرده بؤ ئه و ان ته مه نيكي كورت و دوايى بى ديت و چه ن رؤژيكيان ماوه له ژيانيانا يابه ديارى كردنيكي زؤر كه م، به لام ئيمه دوايى ئه خه ين بؤلاى ماوه يه كي ديارى كراو، ته مه نى دريژ چاكه ی تيدا نيه مه گه ر بؤ ئه و كه سانه باوه ر ئه هين و كارى چاك ئه كه ن. به لام بؤيى باوه ران و گونا ه كاران ژيانيان نه گبه تيه بؤيان .

﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا﴾ وه تو بى رى ئه و رؤژه بكه ره وه ئيمه كو ئه كه ينه وه كه سانيكي ئه و تو له خوا ترساون و خويانيان پاراستوه له بى فه رمانى خوا بؤلاى خواى خاوه ن به خشنده به چه ندين كؤمه ل و به چه ند شيواز بؤ ئه وه ی بچه به هه شت و بچه سينه وه له ژير ميه ره بانى خوا دا به را بواردن و خوار ده مه نى خو ش و به تام .

﴿و نسوق المجرمین إلى جهنم وردا﴾ و هئیمه لهو روزه‌دا تاوانباران نه‌نیرین بؤلای
دوزه‌خ به‌وینه‌ی نازل به‌پاده‌یی و به‌تینوتی لیسان نه‌خورن به‌وینه‌ی نازل بؤلای ناو
خواردنه‌وه .

﴿لا یملکون الشفاعة إلا من اتخذ عند الرحمن عهدا﴾ به‌نده‌کان هیچ که‌سیکیان
خاوه‌نی نه‌وه نین بؤ هیچ که‌سی به‌پارینه‌وه له‌لای خوا مه‌گەر پارانه‌وه‌ی که‌سی لای خوای
خاوه‌ن به‌خشنده‌ به‌یمانی پیدرابی بؤپارانه‌وه بؤ که‌سی وه‌یا بؤئه‌و که‌سه‌ی پارانه‌وه‌ی
بؤئه‌ کرئ لای خوا ده‌ستوری بؤدرابی، هەر که‌سی فه‌رمانی خوای جی‌به‌جی کردبی‌و
گوناهی گه‌وره‌و بجوکی نه‌کردبی خوا به‌یمانی پیداوه رزگاری بکاو پارانه‌وه بکا بؤ که‌سی
شایسته‌یی بؤئه‌وه‌ی پارانه‌وه‌ی بؤکرئ .

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۝۸۸ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ۝۸۹ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَفْطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشُقُ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۝۹۰ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۝۹۱ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝۹۲ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ۝۹۳ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ۝۹۴ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۝۹۵ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۝۹۶ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ

الْمُتَّقِينَ وَتُذَرِّبُهُ قَوْمًا لَّدَا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ
مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِشُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

﴿وقالوا اتخذ الله الرحمن ولدا﴾ بی باوران گیشونه ته راده به له بی باوره ی و له بی شهرمیدا. ئه یان ووت: خوی خاوه ن به خشنده منالی داناوه بوخوی له ناده میزادو له فرشته، جوله که کان ئه یان ووت: عوزهر کوری خواجه. گاوره کان ئه یان ووت: عیسا کوری خواجه. هندی له بت په رستانی عه رب لایان وابو: فرشته کان کچی خوان. ئه و بوچون و بروایانه همویان پروپوچن. گفتوگوی ناره و او بیزی کراوه ن.

﴿لقد جئتم شيئا إذا﴾ به راستی ئیوه ی بی باور هاتون به شیکی زور خراب و بیزی کراوه و گفتوگوی کی زور گه و ره ی ناره و او خرابان کردوه، چونکه خوی مه زن بی باوک و بی منال و بی وینه به .

﴿تكاد السماوات يتفطرن منه وتنشق الأرض وتخر الجبال هدا أن يدعو للرحمن ولدا﴾ زورنریکه ئاسمانه کان پارچه پارچه بن و نه ستیره کان بده ن له یه ک و زیان بو گیانداران نه مینی له بهر خرابی ئه و گفتوگوی و زهوی روچی و کیوه کان بکه ون به پارچه پارچه بی له بهر نه وه ی ئه و بی باوره انه بانگیان کردوه بوخوی خاوه ن به خشنده و داویانه ته پال خوا منال و ئه و گفتوگو ناره وایانه .

﴿وما ينبغي للرحمن أن يتخذ ولدا﴾ وه شایسته نه به وه ریگری خوی خاوه ن به خشنده منال بوخوی، نه بی منال له باوکی خوی بچی و خوا بی وینه به، وه رگرتی منال له بهر پیوستیه و خوا پیوستی به بونه وهران نه .

﴿إن كل من في السماوات والأرض إلا آتى الرحمن عبدا﴾ هیچ که سی له نیو ئاسمانه کان و زه ویدا نه مه گهر دین بولای خوی خاوه ن به خشنده به بده نده تی بوخوا، ئیت ئه و که سانه ناده میزاد بن یا فرشته و جنوکه، ئه بی بریار بده ن خواجه که و سه رشوری دهر بن بوخوا، بده نه ئه بی جگه ی گه و ره ی خوی بی .

ته فسیری زمانکوی

﴿لقد أجصاهم وعدهم عد أو كلهم آتية يوم القيامة فردا﴾ بەراستی خواى خاوەن بەخشنده ئەوانەى لەئاسمان و زەویدان ھەمویان ئەزانى و ئەوانى ژماردووە و تۆمارى کردون لای خۆى بەتۆمار کردنى خۆیان و ھەناسەیان و کردەووە و گوشتاریان بەدانىشتوانى سەرەو خوارەووە ھەمویان دین بۆلای خواى خاوەن بەخشنده بەتەنھایی و بێ یاریدەر و خاوەنى خۆیشیان نین چەجای جگەى خۆیان، کەسانى بین بۆلای خوا بەو جورە چۆن ئەبێ کورى خواىن؟

﴿إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات سيجعل لهم الرحمن ودا﴾ بەراستی کەسانى کى ئەوتۆ باوەریان ھیناوە بەخوا و کردەووە چاکەکانیان کردبێ خواى خاوەن بەخشنده ئەگیرى بۆیان خۆشەویستى بەندەکانى بۆ ئەوانە کە خاوەنى باوەرو نیازی پاکن و بەچاکە باسیان ئەکەن. پیغەمبەر ئەفەرمۆى بەجبرئیل: من ئەو بەندەى خۆم خۆش ئەوێ پیویستە تۆیش خۆشت بوێ، دوایى جار ئەدا بەنیو ئاسمانەکاندا خوا فلان کەسى خۆش ئەوێ، ئیوەش خۆشتان بوێ. دوایى بەو بۆنەووە خۆشەویستى ئەو کەسە دیتە خوارەووە بۆسەر زەوێ و دانىشتوانى سەر زەویش باسى بەچاکە ئەکەن.

﴿فإنما يسرناه بلسانك لبشر به وتندر به قوما لذا﴾ دوایى بەراستی ئیمە قورئانمان ئاسان کردووە بەھۆى زمانى تۆو بەزاراوى عەرەبى ئاردومانەتە خوارەووە ھەتا لەقورئان بەباشى تیگەى، لەبەر ئەوێ تۆ مۆژدە بەدەى بەھۆى قورئانەووە بەو کەسانەى لەخوا ئەترسن و خۆیان لەگوناھ ئەپارێزن و بەو قورئانەیش بترسینی تا قمتى دوژمنى سەر سەختى تۆن و زمانیان پیسە ھەتا خوا بنەریان بکا وەك گەلانى رابوردو ئەگەر باوەرنەھینن.

﴿وكم أهلكنا قبلهم من قرن هل تحس منهم من أحدًا وتسمع لهم ذكرا﴾ وەئیمە زۆر کەسمان لەدانىشتوانى کاتەکانى پێش ئەوان لەناو بردووە وینەى ئەوێت پەرستانە دوژمنى پیغەمبەرەکانیان بوون، ئایا تۆ ھەست ئەکەى بەھیچ یەكێ لەوان و ئەیان بینى یانەبیسى دەنگى کى نزم لەوانەووە ھەمویان بنەربوون، بت پەرستانى ئەم کاتەش وەك ئەوانى لى دى.

بە یاریدەى خوا کۆتایى ھات روژى شەممە (٥)ى مانگی زیل حىجە ریکەوتى ١١/٣/٢٠٠٠
خواى خاوەن بەخشنده ئەوێ چاکە بۆخۆم و خیزانم بکەو لەخۆم و باوک و دایکم خۆش ببە

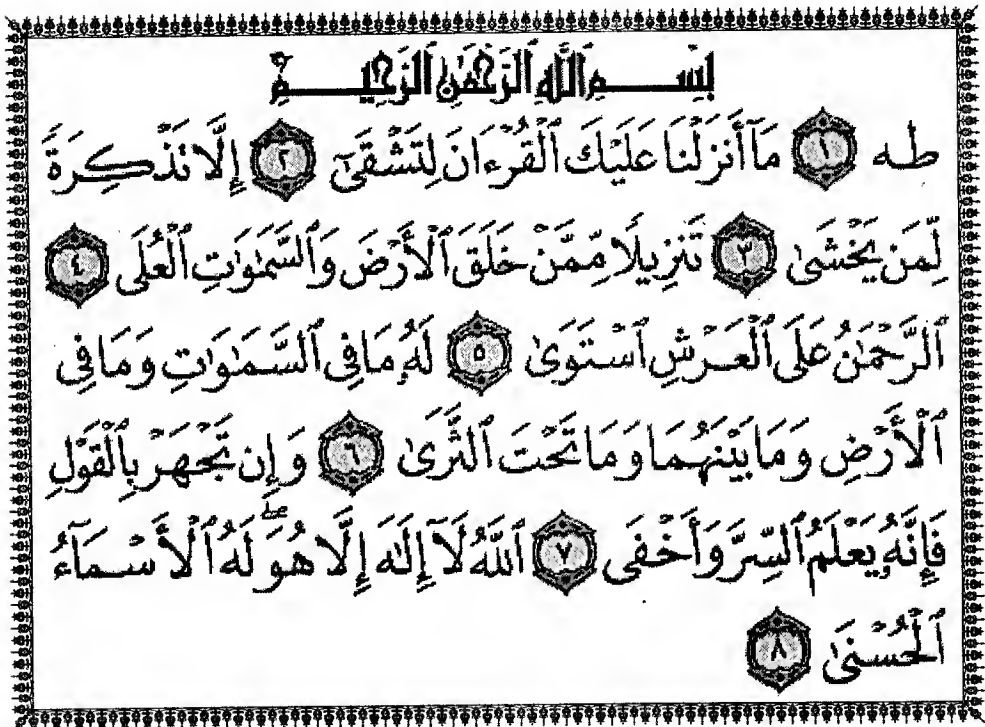

﴿ سوره تی ته ها ﴾

له مه كه هاتوته خواره وه. هه ندی له زانیان نه لێن: جگه له نایه ته كانی (۳۰-۳۱)
له مه دینه هاتونه ته خواره وه، ژماره ی نایه ته كانی (۱۳۵) نایه تن .

﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾

(به ناوی خوای به خشنده ی میرده بان)

﴿ طه ﴾ زانیان بیروبو چونیان جیاوازه له مانا کردنی نهودوو پیتانه، بۆ نه وهی چاکتر
مانای نهوجۆره پیتانه بزانرێن ته ماشای سه ره تای سوره تی نه لبه قه رهو سوره ته كانی تر
بكه ن. به لām زۆربه ی زانیان لایان وایه: نهودوو پیتانه ی ئیره ناو ن بۆ پیغه مبه ر ﴿ ۳۰ ﴾،
چونكه كاتی ئازاری زۆری خو ی نه داو خه فه تی نه خوار د له سه ر نه وه ی دانیشتوان
باوه ریان پی نه نه هینا. خوای مه زن فه رمو ی: نه ی تاها: تۆ ئازاری خو ت مه ده له سه ر

ته فسیری زمانکۆیی

نہوی قورہیشہ کان باوہرت بی ناہین، نیمہ پیوستان نہ کردوہ لہسہر تو نہوان باوہرت
بی بہین، نہوہتہ خوای مہزن نہفہرموی :

﴿وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى﴾ وہ نیمہ قورٹانمان رہوانہ نہ کردوہتہ خواروہ
بہسہر توڈای نازار بجیڑی لہسہر نہو شتانہ تو نہبینی لہبی باوہرپانہوہو بہردہوامیان
لہسہر بی باوہری .

﴿الْأَثَدِ كِرَةً لِّمَنْ تَخْشَى﴾ بہلام نیمہ قورٹانمان ناردوہتہ خواروہ لہبہرئہوی
تویکہی بہناموژگاری کردن بؤکہسی لہخوا بڑسی و خوا دلی کردیتہوہ بؤباوہر ہینان.
نہك بؤکہسی خوای مہزن موری دابی بہسہر دلایا بہہوی گوناہ کردنہوہ، بؤئہ
کہسانہیش پہپہوی تئہکەن بہہوی نہو قورٹانہوہ رپگہی راست وەرئہگرن، بؤئہوہیش
ناوہرؤکی قورٹان بیت بہبہلگہ لہسہر بی باوہران و بیانویان نہمیتی .

﴿تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْغُلَى﴾ نیمہ قورٹانمان ناردوہتہ خواروہ
بہناردن لہکہسیکہوہ زہوی دروست کردوہ بہو شتانہوہ لہسہریہتی لہگیانداران و
جگہی گیانداران بہجوڑی نہتوانی پشووی تیدا بیری و ٹاسمانہ بہرزہکانی دروست
کردوہ بہجوڑی کەس ناتوانی دروستیان بکاو نہستیہ کان ہاتوچوہ تیدا نہکەن بہو شیوہ
سروشٹیہو نہوان بہزمانی تایہتی خویان و قورٹانیش بہزمانی گفتوگو بہلگەن لہسہر
بونی توانای خوای مہزن و بہختیاری ئادہمیزاد، دوابی تو بؤئہو قورٹانہ نہکەی بہنازارو
ماندوبونی خوٹ. پیغہمبہر ﴿ﷺ﴾ ہەرچہندہ گہورہترینی دروست کراوانی خوایہو
زانپاری لہزانیاری بی ویتہی خواوہ وەرگرتوہ، لہبہر نہوہ خوڑی بہوہ نہمیری کەسستی
لہفہرمانی خوادا نہکا، بہتایہتی نہگەر بانگہوازہ راستیہکەی بہرہمی نہبی لہراغوی
وہرگرتی قورہیشہ کان .

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ خوای خواوہن بہخشنده دہسلاتی ہدیہ بہسہر
بونہوہراندان، نہو رستہیہ ہیمایہ لہسہر توانای خواو بہرپوہ بردنی بونہوہران، وەك
نہبیڑی پاشا توانای بہسہر تہختی خوایا ہدیہ، بؤباشتر رون بونہوہی مانای نہو رستہ

یہ تہ ماشای مانای نایہ تی (۴۵) ی تہ لہ تہ عرف بکہن. بۆوہر گرتی توانای. خوای مہ زن،
خوا تہ فہرموی:

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾ ہر بۆخوا یہ شتی
لہ ناو ناسمانہ کاندایہ لہ فریشہ کان و تہ ستیرہ کان و تہو شتہ لہ ناو زہویداو لہ سہریہ تی
لہ گیانداران و کیو و پوارو درخت و تہو شتانہ تی تیش لہ ناسمان و زہویدان نابیرین و
شتیکیش تہ بیرئی. بۆ خوایشہ شتی لہ زہویدایہ لہ کانگاکانی زیرو زیو نہوت و
تہ لہ ماس و یۆرانیم و گازو خواردہ مہ نی و ناو و ناگرو شتی تیش. کہ واتہ ہر خوا
شایستہ تی پەرستہ و ناگای لہ ہمو شتی ہدیہ .

﴿وَإِنْ تَجْهَر بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾ و تہ گہر تو دہنگ بہرز بکہیتہوہ
لہ گفتوگودا، دوایی بہ راستی خوا تہ زانی بہ گفتوگوی نہیتی و بہ شتی نہیتی تر لہو
شتانہ تی بہ دلدا تپہر تہ کہن. کہ واتہ خوا تہ زانی بہ گفتوگوی نہیتی و ناگاداری ہمو
شتیکہ، پیوستی بہ دہنگی بہرز نیہ لہ پارانہ و دہا، چونکہ دہنگ بہرز کردنہوہ بہروالست
لہریاوہ نزدیکہ ہتا دانیشتان باستان بکہن .

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ خوا تہو خوایدیہ ہیج خوایہ نیہ شایانی
پہرستن بی مہ گہر ہر خوایہ تاك و تہ نہایہ، بۆخوا ہدیہ چہ ندین ناوی گہورہو زۆر
شیرینتر لہ ہمو ناوی ہدیہ کہ لہو ناوانہ مانا کانیان جۆرہ توانا زانیاری خوا دہر تہ خہن
کہ لہ ہیج کہ سیکئی تر و دہر ناچن و بۆہیج کہ سئی تر ناگو نجین، مہ گہر بۆکہ سئی زاناو
خواہنی ہمو بونہ و ہران بی .

سہرہ تائی تہم سورہ تہ ہاتوہ تہ خواروہ بۆسہر پیغہ مہر ﴿﴾ بۆنہوہی دل نہوایی
بداتہوہ لہ سہر تہو نازارہی تروشی تہو تہ بی لہو بی باوہر انہوہو دژی تہوہ ستن،
بۆنہوہیش پیغہ مہر ﴿﴾ بہزہی بہ خویا بیتہوہو تہوہندہ نازاری دلی خوی نہدا
بہ خہفہت خواردن لہ سہر تہوشتہی روی تی کردوہ لہ بہر دہو امبونی قورہیشہ کان لہ سہر
بی باوہری .

لہدوای ئەو باسانە خوای گەورە پەوانەیی کردووە بۆسەر پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ باسی بەسەرھاتی موسا ئەکا هەتا پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ موسا بکا بەچاو لی کراوی خۆی و پەپەرھوی موسا بکا لەسەر هەلگرتنی باری گرانی پێغەمبەراییەتی و ئارام گرتنی لەسەر ئازار و نیشی بانگی ئادەمیزاد بۆلای خوا پەرستی .

خوای مەزن باسی بەسەرھاتی موسا ئەگیرێتەووە بۆ پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ لەو کاتەووە کەموسا داوای لەشوعەیی خەزوری کرد ڕینگەیی پێ بدا لەگەڵ ژنەکەی لەمەدینەووە بگەرێتەووە بۆمیسر بۆچاو پێکەوتن و دیدەنی دایکی و خوشکی کەماووی (١٠) سالا بەجێ هیشتون لە میسردا، لەدەستی فیرعون و سەربازەکانی هەلھاتبو بەبۆنەیی کوشتنی پیاویکی بێ باوەر، وای ئەزانی لەو ماوہ زۆرەدا لەوانەیی ئەو کردووەییە لەبەر چوینتەووە، کوشتنی ئەو پیاوہ لەسەر ئەوہبو سەربازیکی فیرعون لەخزمیکی موسای ئەدا ئەویش چوو بەھاواریەووە ئەو پیاوہی کوشت. شوعەیب فەرمووی: پڕۆ بۆلای دایکت و ئەو سەردانەت زۆر راستە، موسا بەرہو میسر کەوتە ڕینگە، ڕینگەییکی گرتە بەر کەس ھاتوچۆی پێدا نەئەکرد لەترسی ئەوہ بەو ڕینگەییەدا ئەرویشت نەوہک لەلایەن پاشاکانی شامەووە تووشی خراپە بێ. کاتی گەشتە شیوی (تووا) کەئەکویتە لای رۆژئاوای کێوی (تور) لەشەوێکی تاریکی زستانا لەو کاتەداو لەو شەوہدا خوای مەزن کورپێکی پێ بەخشی، موسا جگە لەژنەکەیی و دوومنال و خزمەت کاریکی کەسی تری لەگەڵدا نەبوو، زۆریان پێوستی بەئاگر ھەبوو. بەردە ئەستێکەیی دالەییەک ئاگری نەکردووەو ڕینگەکەیی وونکردبوو. ئازەلە کەیشی پەرش و بلاو بووہووە، ئاری پێ نەمابو ئەھاتو ئەرویشت بەھەر چوارلای خۆیاووێل و سەرگەردان، بۆئەووەی لەلایەکەوہ ئاگریکی دەست بکەوێ لەو کاتەداو لەو تاریکیەدا لەدورەوہ ئاگریکی بینی لای کێوی (تور) پڕوای وابو ئەو روناکیە ئاگرە. بەخێزانەکەیی خۆی ووت: ئێوہ لیۆرە دانیشن و مەجولین و مەچن بۆھیچ جینگەییە ھەتا منە ئەرۆم بۆلای ئەو ئاگرە، ھیوام وایە بێمەوہ بۆلاتان و دەستەوارە ئاگری بەیتیم و خۆمانی پێ گەرم بکەینەووەو ڕینگەیی

پیدوزینه‌وه، یا به‌لکو له‌لای نه‌و ناگره که‌سێکمان ده‌ست بکه‌وئ و ریگه‌مان نیشان بدا، کاتی له‌و ناگره نزیک بویه‌وه ده‌نگیکی خوای بیست له‌هه‌مو لایه‌که‌وه، موسا نه‌و ده‌نگی وهرگرت به‌ وهرگرتیکی گیانی و رۆحی له‌هه‌مو له‌شیوه‌وه و چوه نیو سه‌رجه‌م نه‌ندامه‌کانی له‌شیوه‌وه . نه‌ک نه‌و ده‌نگه به‌شیوه‌یی بی که‌تایبه‌تی بی بۆلایه یا بۆلای تاکه نه‌ندامی بی. بیژرا به‌موسا له‌و کاته‌دا: نه‌ی موسا: من په‌روه‌ردگاری تۆم، تۆم هه‌لبژاردوه راسته‌وخۆ به‌بی هیچ که‌سی من گفتوگۆت له‌گه‌ڵ بکه‌م. که‌واته پێلاوه‌کانت داکه‌نه بۆنه‌وی هه‌ردو پیت به‌روتی بکه‌وئ له‌خاکی پاکی (تور) له‌م شیوه‌ پیرۆزه‌دا، هه‌تا پیت و فه‌ری من وهربگری. من تۆم کرد به‌په‌غه‌مبه‌ر، که‌واته به‌چاکی گوی‌بگه‌وه نه‌ندامه‌کانت هیدی بکه‌روه‌وه و چاوت بنوقینه‌ دلت له‌ من بترسی، نه‌و سروشه‌ی دیت بۆلای تو بیسه، پروات وایی هه‌رمن شایسته‌ی په‌رستم به‌ته‌نها. خوای مه‌زن به‌دریژی باسی نه‌و به‌سه‌ر هاته‌ی موسا و پاشه‌روژی موسا نه‌کاو نه‌فه‌رموئ:

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١﴾ إِذْ رَأَى نَارًا
فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ
أَوْ آجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿٢﴾ فَلَمَّا أَنْنَهَا نُورٌ يَمُوسَى ﴿٣﴾
إِنِّي أَنَارُ بَكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿٤﴾
وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى ﴿٥﴾ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿٦﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ
أَكَادُ أَخْفِيهَا لِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿٧﴾ فَلَا يَصُدُّكَ

عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴿١٦﴾

﴿وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى﴾ نایا هاتوه بۆلای تۆ هەوال و بەسەرھاتی موسا کە کاتی دوویاو بوبەجەنگیان یەکیکیان سەر بە فیرعەون بو، ئەوێریان لە عیریەکانی خزمی موسابو، ئەو عیریە ھاواری کردە موسا کە یارمەتی بدات، موسا چوو بە ھاواریەو، لە ئەنجامی ئەو ناو بژیەدا موسا بۆکزیکی دا لەو پیاو سەر بە فیرعەون بو موسا کوشتی. موسا لە ترسی کوشتنی خۆی لە میسر ھەلھاتو بەرھەم دەدین کەوتە ڕینگە. شووعەیب کچیکی خۆی ئی مەرھەرد بەو مەرھەردی (٨) سال یا (١٠) سال بێ بەشوانی و نازە لە کە ی بۆلەو ڕیتی. موسا ماوێ دیاریکراوی بۆبەجی ھینا، لە پاشا داوای لە شووعەیب کرد بگەریتەو بەو میسر لە گەل ژن و خێزانە کەیدا، موسا لەو چۆلەوانیەدا ڕینگە ی ئی وونبو لە شەوێکی تاریکی ساردی زستاندا، لەو کاتەدا لەو سەر ڕینگەیدا ژنە کە ی ژانی منال بوون گرتی، لەبەر تاریکی شەو و ساردی و ژانی منال بونی ژنە کە ی و ناگرنە گرتنی پوشوی ئەستێکە ی ئەوانە ھەمویان بوون بەھۆی ئەو ی موسا بترسی لەناو چونی خۆی و خێزانە کە ی .

﴿إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا﴾ ئەو ھەوالە ی لە کاتی کە بوو موسا ناگرتی لە دوورەو ھاواری کەوت، بەو بۆنەو ھەوێ کەوتە دلی و بەژنە کە ی ووت: زۆر ھیوادارم خوا ھەروێ خوشیمان ئی بکاتەو، داوای موسا بەخێزانە کە ی خۆی ووت: ئیو ھەر دانیشن و مەجولین لەجی خۆتانا بەراستی من ناگرتی ئەبێم و ئەجم بۆلای .

﴿لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدٍ عَلَى النَّارِ هُدًى﴾ ھیوام وایە من لەو ناگرە بێھێم بۆئێو پشکوێ ناگری بێ بکەنەو و خۆتانی بێ گەرم بکەنەو و بەرچاومان ڕون بێئەو و ڕینگە ی پێدۆزینەو یامن دەستم بکەوێ لەسەر ئەو ناگرە پیاوێکی ڕینگە ناس و شارەزای ڕینگە مان بکا، ئەو ھەو ڕینگە مان ئی وونبو .

تەفسیری زمانکۆیی

﴿فَلَمَّا آتَا هَانُودِي يَامُوسَى﴾ دواى کاتى چو لە ناگرە کە بە گۆڕەى زانیاری خۆى، زۆر سەرى سورما لە پروناکیە کى زۆر گەورە زۆرتر لە پروناکی خۆر هاتە پێش چاوى کەنەو پروناکیە دەرئەچوو لە درەختێکى سەوزەو هەر لە بنێهەو هەتا سەرپۆپەى لقەکانى لە کاتى ئەو سەرسورمانەدا بانگى موسا کرا بە دەنگێکى زۆر سامناک بێژرا: ئەى موسا:

﴿إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعْ نَعْلَيْكَ﴾ بەراستى من پەرورەدگارى تۆم، دواى تۆ هەردو پێلاو کانت دا کەنە لە بەر گەورەى و پێزى ئەم جیگەیه، ئەو درەختەى موسا چاوى پێ کەوت عەناناب بێ یا ئاس یا درەختى تر، پێلاو کەنە لە هەر چەرمى دروست کرابێ گرنگ نیه. خۆى مەزن بە موسای فەرمو لەو کاتەدا:

﴿إِنَّكَ بِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ طَوًى﴾ بەراستى تۆ لە شیونکى پاك و پیرۆزو پێزدارداى کەناوى ئەو شیو (تووايا) چونکە دەنگى زۆر گەورەو بەنرخ لە ئاسمانى ئەم شیووە بەرز ئەبێتەو. پروناکی بێ وێشەى خۆى مەزن بۆتۆ دەرکەوتو، ئەبێ بزائى ئەو دەنگە بەراوردی لە گەڵ هیچ دەنگى بێ ناکرێ، چونکە لە هەر شەش لاو موسا ئەو دەنگەى ئەبێست بە هەمو ئەندامى ئەک بەتەنها بە گۆنچکە بێبێسى .

﴿وَأَنَا أَخْتَرُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي﴾ وەمەن تۆم هەلبێژاردووە بۆ پێغەمبەراییەتى، دواى تۆ گوى بگرە بۆشتى بەسروش ئەنێرى بۆلاى تۆ. بەراستى هەر من خۆى هەمو بونەو وەرێم هیچ پەرستراوى نیه شایانى پەرستى بێ مەگر من ئەبێ بەتەنها، دواى تۆ هەر من بپەرستە، ئەبێ بزائى مەبەست لەو سروشە زانینى تەنهاى خواپە کەنەو پەرى زانیاریەو فەرمان دانیشە بەپەرستى بۆخۆى مەزن. زانیان ئەلێن: ئەو گەفتوگۆیەى خۆى مەزن لەشیوى (تووادا) یە کەمەن سروشە خوا پەوانەى کردووە بۆلاى موسا بەجۆریکى راستەوخۆ بەبێ فریشتە .

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ وەتۆ نوێژ راوەستێتەو بەجێ بهێتە لەبەر یادی من هەر بەتەنها، بەردەوام بە لەسەر نوێژکردن و پەرستى من بە نیازى پاکەو، هیچ شتى خەریکت نە کاو بێ ناگات نە کا لەیادی من .

﴿إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا﴾ بهراستی کاتی رږږی دوايي و راکړدنی ناده میزاد
 بوډه شتی پرسیار دووای هه لسانیان له گوره کانیان و زیندو بونه وهیان دیت به بی گومان،
 من نه مه وی کاته که ی بشارمه وه له بهر نه وهی بنده کانی من بترس و له بهر زور شتی تر.
 خوم نه زانم چ کاتی دیت و لای یمه دیاری کراوه، له و رږډه دا هه مو کرده وه کانی
 ناده میزاد نشانی خاوه نه کانیان نه دري و نه یتی دلیان دهر نه که وی و چاوه پروانی نه و رږډه
 بکه، چونکه به کتو پری پیدا نه بی .

﴿لَا تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ﴾ ﴿﴾ له بهر نه وهی هه مو که سی پاداشتی بدریته وه بهر
شته ی خوئی نه یکاو خوئی کوششی بونه کا له کرده وهی چاک و خراب و سته م له که س
ناکری .

﴿ فَلَا يُصَدِّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبِعْ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴾ دوايى تو لانهدا
له باوه په هاتنى نهو رږژه كه سى باوه په نه هيتى به هاتنى نهو رږژه دواي ناره زوى خرابى
خوى كه وټي، دوايى تو له ناو بچي وټه ي نهو كه سانه ي باوه پيان به هاتنى نهو رږژه نيه .
خوای مه زنه پرسيارى كرد له موسا نهو شته ي به ده ستي تويه هه والم بده ري چ
شټكه، بيگومان ناشكرايه خوای مه زن زاناره له موسا به وشته ي وا به ده ستي وه. كه واته
شټكى زور گرنگي نه يني خوا لهو دارده سته ي موسادا دروستي كرده و موسا بهر
به نه يتيه نازاني نه و يش نه و يه نهو دارده سته زور شتي په ك خه ري بي باوه پاني بي نه نجام
نه دري، وهك نه و ي نه يي به ماريك و دوژماني خوى پي نه ترسي يني و زور شتي تر
كه له وټه ي نهو دارده سته وه زور دوورن، به وټه ي نه و ي خوا دلويه ئاوي به هوى
پياووه نه رږي يته ناو منال داني ژنه وه نه يي به مروځي. هيلكه يه نه يي به مريشك. دانه وي له ي
ووشك نه يي به روه كيكي زور تهر و ئاودار نه وانه هه مويان جيگه ي سه رسورمان نين،
چونكه خوای مه زن به گوړه ي سروشت هيري گه شه پيداني تيدا دروست كرده وون.
به لام داريكي ووشك خوای گه وړه نه و هيزه ي تيدا دانايي به گوړه ي سروشت جيگه ي
سه رسورمانه، بويه خوای مه زن پرسيار له موسا نه كا هه تا نيشاني بدا نه و كا ره په ك خه ره
به و دارده سته ي موسا ده رنه كه وي. وهك خوای مه زن نه فهرموي :

تہفسیری زمناکوی

وَمَا تِلْكَ

بِإِمِينِكَ يَمْوَسَى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّوْا عَلَيَّهَا
وَأَهْشُرْ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى ﴿١٨﴾ قَالَ أَلْقِهَا
يَمْوَسَى ﴿١٩﴾ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا
وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى ﴿٢١﴾ وَاضْمُمْ يَدَكَ
إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ ؕ آيَةً أُخْرَى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيكَ
مِنْ ءَايَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٢٤﴾ قَالَ
رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾ وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ
لِّسَانِي ﴿٢٧﴾ يَقْفَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَلْ لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَٰزُونَ
أَخِي ﴿٣٠﴾ أَشَدُّ بِهِ ؕ أَرِنِي ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾ كَيْ نُنسِجَ لَكَ
كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

﴿وَمَا تِلْكَ بِإِمِينِكَ يَا مَوْسَى﴾ خوا فہر موی: تہ وہ چ شتیکہ بہدہستی راستی تہ وہ وہ
تہی موسا، ناشکرایہ خوا تہ زانی چ شتیکہ بہدہستی موسا وہ. بہ لام تہ وپر سیارہ
بونا گادار کردنہ وہی موسایہ ہتا خوی نامادہ بکا بوشتیکی سہر سور پتہر، بونہ وہیش
کہدہر بکہوئ شتیکی بترخی وک داردہستہ کہی موسا تہ گورری بہماریکی زور گہورہو

بههلمهت و بۆزۆر شتی تریش وهك جوی كردهوهی ئاوی ده‌ریا به‌دووبه‌شی وا
تیكه‌لاوی یهك نه‌بن به‌ی پهرده، ده‌هینانی ئاو له‌به‌ردیکی رهق به‌هوی لیدانی نه‌و
دارده‌سته‌وه له‌ده‌ریاو له‌به‌ردی ووشك و رهق .

﴿ قال هی عصای أتوكو علیها وأهش بها علی غنمی ﴾ موسا فهرموی: نه‌م شته‌ی
به‌ده‌ستمه‌وه‌یه دارده‌ستی منه خۆم نه‌ده‌م به‌سه‌ریا له‌كاتی رۆیشتن و ماندوبونا، له‌كاتی
هه‌لخلیسكاندا خۆمی یی نه‌گرمه‌وه، نه‌یده‌م له‌دره‌خت بۆنه‌وه‌ی گه‌لا‌ی بوهری و مه‌ره‌كانم
بیخۆن، نه‌یده‌م به‌سه‌رپشتی مه‌ره‌كانما له‌كاتی لیخوری‌نیانا بۆله‌وه‌ر خواردن و
هاوردنه‌ویان، وهك باسما‌ن كرد نه‌و دارده‌سته‌ له‌هه‌ر دره‌ختی یی گرن‌گ نه‌ی .

﴿ ولی فها مآرب أخرى ﴾ وه‌بۆمن هه‌یه له‌و دارده‌سته‌مدا چه‌ندین پیوستی تر، وهك
لقی دره‌ختی یی دانه‌نه‌وینم مه‌ره‌كانم گه‌لا‌که‌ی بخۆن، کاتی بچم به‌ریگه‌دا شتومه‌ك و
خواردمه‌نی پیدا هه‌له‌ئه‌واسم و نه‌یده‌م به‌سه‌رشانما، دای نه‌کوتم به‌زه‌ویداو شتی نه‌ده‌م
به‌سه‌ریاو له‌سیبه‌ره‌که‌یدا دانه‌نیشم .

کاتی گوریسی دۆلچه‌ی ئاو کورت‌بین نه‌یه‌ستم به‌دارده‌سته‌که‌مه‌وه هه‌تا بگاته‌ ئاو.
به‌رگری دورنده‌ی یی نه‌که‌م له‌خۆم و له‌مه‌ره‌كانم و زۆر شتی تریشی یی نه‌که‌م .

کاتی موسا باسی سودی دارده‌سته‌که‌ی خۆی به‌و شیوه‌یه‌ی شایسته‌ی بۆدره‌ختی
ووشك کردی، خوای مه‌زن ویستی شتیکی وا له‌و دارده‌سته‌وه په‌یدا بکا دژی سروشتی
نه‌و داره‌ ووشکه‌ی، وهك بوونی به‌ماریکی زیندو وبکه‌ویت به‌لاماردا‌ن هه‌تا هه‌وال بدا
به‌موسا و به‌دانیشتوان توانای خوا له‌وه زۆرت‌ره‌ نه‌وان نه‌یین .

﴿ قال ألقها یا موسی فألقاها فإذا هی حیه تسعی ﴾ خوا فهرموی: تۆ نه‌و دارده‌سته‌ی
خۆت فری بده، نه‌ی موسا، دوا‌یی موسا دارده‌سته‌که‌ی خۆی فریدا، کتوپر نه‌و دارده‌سته‌
بو به‌ماریکی وا رای نه‌کرد به‌م لا‌ولادا زۆر به‌تیژی ، موسا زۆرت‌رساو رای کردو پشتی
تی کرد، خوای مه‌زن ئارامی خسته‌ دلی و ترسی نه‌ما .

﴿ قال خذها ولا تخف سنعيدها سرتها الا ﴾ خوا فہرموی: موسا تو داردہستہ کہی
خوت ہلگرہ بہدہستی راستی خوت کہتو بہماری نہزانی و تو مہترسہ نازارت
بی ناگہیہنی، نیمہ نہو داردہستہ نہگیرینہوہ بولای دیمہنہ پیشوہ کہی خوی بہرلہ
فریدانی و نہیکہینہوہ بہ داردہستہ پیشوہ کہ، نہو سودانہی لہمہوہر پیت و ہرگرتوہ
وہریان بگرہوہ بہو دار دہستہی خوت، من کاریکی یہک خہری توت بی نیشان نہدہم و
نہفہرموی:

﴿ وأضمم يدك إلى جناحك تخرج بيضاء من غير سوء آية اخري ﴾ وہتو دہستی خوت
بکہ بہنبالی خوتا نہو دہستہی تو دیتہ دہرہوہ بہسپیہ کی زور روناك و بریقہدار بہبی
نہوہی نہخوشی روی تی کردی بہوینہی بہلہ کی و شتی تر، نہوہش نیشانہیہ کی ناشکراو
روونی تری پک خہرہ ہوتو، موسا رہنگی سبی و قاوہی بوو، زوری لاسہیر بو کہسپی بوہ
بہو جوروہ بہو روناکیہ ہدیہ تی .

﴿ لنريك من آياتنا الكبرى ﴾ داردہستہ کہت ہلگرہ لہبہرئہوہ نیمہ نیشانی تو
بدہین ہہندئ لہنیشانہ روون و ناشکرا گہورہکانی نیمہ و نہو کارہ پک خہرہکان
کہنہو داردہستہو نہو دہستہ روناك و سپیہی تو بہبی نہوہی نہخوشی تیدایی .

﴿ اذهب إلى فرعون إنه طفي ﴾ تو برو بولای فیرعہون بہوکارہ پک خہرانہوہ بانگی
بکہ بولای پہرستن و باوہرہینان بہنیمہ . بہراستی فیرعہون لہگوناہو بی فہرمانی نیمہدا
لہسنور دہرچوہ، نہوپہری بی شہرمی دہست داوہتی، بہجوری داوا لہدانیشتان نہکا
بیہرستن و بہخوای دابین .

کاتی خوای مہزن فہرمانی دا بہموسا بروا بولای فیرعہون زانی نہوکارہ زور گہورہو
گرانہ کہبہو سپراوہ، بویہ داوای خوراگری و نارامی دلی خوی لہخوای مہزن کرد:

﴿ قال رب اشرح لي صدري ويسر لي أمري ﴾ موسا فہرموی: نہی پہرورہدگاری
من: تو دلی من فراوان بکہ ہہتا توانای ہلگرتی نہو کارہ گرانہی ہہبی لہو سروشہی
تو دیت بولای من و تو ناسان بکہ بومن نہوکارہی تو نہیسپیری بہمن ہہتا بتوانم نہوکارہ
رابگہیہم بہفیرعہون .

﴿واحلل عقدة من لساني يفقهوا قولي﴾ وهتۆ نهو گریۆ قورسیه بکه ره وه له زمانی مندا ههتا دانیشتوان به ئاسانی له گفتوگۆی من بگهن. نهو زمان گرتنه ی موسا سروشتی بی یابهوۆی تاقیکردنه وه ی موسا بی له لایه ن فیرعه ونه وه بۆنه وه ی بزانی موسا پشکۆی ئاگرو خورما له یه ک جوئ نه کاته وه زانیی نه وانه لای خوای مه زنه، به لام نه وه ی جیگه ی شایانیی نه و ئایه ته نه وه نه گه یه نی زمان پاراوی به خششی خوای مه زنه بو گفتوگۆکردن له گه ل دانیشتوانا .

﴿واجعل لی وزیرا من اهلی هارون اخی اشدد به ازی﴾ وهتۆ ییگیره بۆمن له م کاره گرنگه دا که به منت سپاردوه یاریده ده ری بۆمن له خیزانی خۆم نه ویش هارونی برامبی، ههتا تۆ به هیز بکه ی پشتی من بهوۆی هارونه وه .

﴿واشر که امری کی نسبحک کثرا ونذکرک إنک کنت بنا بصرا﴾ وهتۆ هارون بکه به هاوبه شی من له م کاره ی مندا که گه یاندنی فرهانی تۆ به و بیکه به ییغه مبه ر ههتا یاریده ی یه کتری بده ی بۆجی به جی کردنی په یامی تۆ به جوۆی پیوستیی، له به ر نه وه ی ئیمه تۆ پاک بکه ی نه وه له کار ی بی شه رمی بی باوه ران له باره ی گه و ره یی و په رستنی تۆ به رده و امین. له سه ر په رستنی تۆ به زوۆری و بۆنه ویش یادی تۆ بکه یی به زوۆری و بهوۆی سوپاس کردنی تۆ نو یژکردن بۆتۆ. به راستی تۆ نه زانی و ئاگاداری کارو کرده وه ئیمه ی له هه مو رویه که وه و هیچ شتی له تۆ په نهان نیه .

بۆزانی: له جیگه یه ییغه مبه ران پیوستیان به یاریده ر هه بی بۆگه یاندنی په یامی خوای مه زن له خزمی ئازاو نیاز پاکی خو یان ههتا بین به فیدا کار بۆمه به ستی په یامی خوای گه و ره، ئیمه موسولمان پیوستمان به یاریدانی جگه ی خو مان هه یه، که واته یی شه ی ییغه مبه ران گه یاندنی فرهانی خوا یه بهوۆی یاریده ی باوه ردارانه وه، هه ر خوا یه به ته نها هه مو شتی به فره موده ی: (تۆ به) نه ویش بیی به بی دوا که وتن. ییغه مبه ران مرو فئ توانای هینانی چاکه بۆخو یان و لا بردنی خرا به له سه ر خو یان نین، به وینه ی مرو فانی تر که پیوستیان به یاریدانی جگه ی خو یان هه یه، ییغه مبه ران له کاتی جه نگدا بۆگه یاندنی داوا کاری خو یان پیوستیان

بەسەر بازو چەك ھەيە بۆ پتەو كردنى ياساى خواناسى، پىغەمبەرەن ھەمويان بە پىغەمبەرى نىسلا مەو ە نازارى زۆريان چەشتو، ھەندىكيان لەو ريگەدا كوژراون ياهەولى كوشتيان دراو، ھەركەسى بىلى: موحمەد سەرچاويە بۆ دوستكردى بونەو ەران ئەگەر ئەو نەبوايە خواى مەزن بونەو ەرانى دوست ئەكرد ئەو كەسە لەسنورى خواى مەزن دەرچو، لەبەر ئەوانەى رابوردون و موسا پارايە بەھيزى بكە بە ھۆى ھارونەو، پىغەمبەرى نىسلا مەش پارايەو ە خواى گەورە ھاورىكانى بپاريزى لە دەست دريژى بى باو ەران، فەرەوى: ئەى خوايە: ئەگەر ئەوانە نەمەين لەمەو پاش پەرستن بۆتۆ ناكړى .

میژو نووسان ئەلین: ژبانی پیغمبەر ﷺ زۆر سادە بوو: خانووەکەی لەدوازدەیی دووجار بەرزایی هەشت یی زۆرتر نەبوو، سەرانی خانووەکەی لق و گەلای خورما بوو، قاپی هۆدەکەی موی بزن و کورگی هۆشتر بوو، ژیرخەرو سەرخەری زۆر سادەتر بوو، بەرگی خۆی پینەکردووە. فوی لەناگر کردووە بۆساخەنە هینانی خواردەمەنی. بەدەست خواردنی خواردووە. مالی خۆی پاک کردۆتەو. خۆی بزنی خۆی دۆشیو، خۆی خواردەمەنی لەبازاردا کریو، خواردەمەنی سەرەکی پیغمبەر ﷺ نانی جوو خورما بوو، شیرو هەنگوین خۆشترین خواردەمەنی و رابواردنی ئەو بوو، ئەوێ لەمیژو نووسانەو بەسی کرا (و.ل.دیورانت) کەزانایەکی جگەیی ئیسلامە تۆماری کردووە.

ئەبى بزانين لە ھەمان کاتدا پيغەمبەر (ﷺ) پيوستى بە پزىشك ھەبۆھ ھەركاتى نەخۆشى
تووش ببوايە بەوينەى ئەوكەسانە باوەريان بەخواو رۆژى دوایى نەبۆھو، بەوينەى
باوەردارانیش .

دواى پاراندهوى موسا له خړاى مه زن بډبه خشيڼى نه و شتانه ي پيشو بوخوئ. خړاى مه زن فهرموى:

قَالَ قَدْ
أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمُوسَى ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾
إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَمْرَكَ مَائُوحَى ﴿٣٨﴾ أَنْ أَقْدِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْدِفِيهِ

تہفسیری زماناکوپی

فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَهُمْ وَالْقَيْتُ
 عَلَيْكَ مَحَبَّةٌ مِّنِّي وَلِنُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي ﴿٣٩﴾ إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ
 فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُمْ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ
 عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقَلَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَّكَ فُتُونًا
 فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَمْوَسَّىٰ ﴿٤٠﴾
 وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿٤١﴾

﴿قال قد أوتيت سؤالك يا موسى﴾ خوی مهزن فرموی: نهی موسا: بهراستی نیمه
 نهو شتانهی تو داوات کردبوهه مویان بهخشان بهتو، له فراوانی دلت و ناسان کردنی
 کاره کهت و له پارای زمانت و توندو تول کردنی پشتت بههوی هارونی براتهوه
 هاوبهشی نهو بوتو له کردنی به پیغه مبهه .

﴿ولقد مننا عليك مرة أخرى إذ أوحينا إلى أمك ما يوحى﴾ وه بهراستی نیمه
 رزاندبومان بهسهر تودا چاکه ی خو مان جاری تر له مهو بهر کاتی نیمه خستمانه دلی
 دایکت شتی خرایه دلی، یا نیمه له خه ودا سروشی خو مانان به دایکت راگه یاند یا
 پیغه مبهه ی نهو کاته یا فریشته یه سروشی نیمه ی راگه یاند به دایکت. دایکی موسا ناوی
 (بو کایده) .

﴿أن أقذفه في التابوت فأقذفه في اليم﴾ بهوه کهتو موسا بخه ره نیو سندوقیکی
 قیرتاو کراو، دواپی تو نهو سندوقه بخه ره ناو روبرای نیله وه. دواپی دایکی به بروای ته واه
 سندوقه که ی خسته ناو ناوی روبرای نیله وه که نهو روبره نهروشت به بهردهم کوشکی
 فیرعه وندا .

﴿ فليلقه اليم بالساحل يأخذه عدولى وعدوله ﴾ دوايى باروباره كه نهو سندوقه بخاته كه نارى خويه وه دوزمنى من دوزمنى موسا نهو سندوقه وه نه گرن و نه يهن بؤلاى فيرعون و ناسيهى ژنى .

بوزانين: نه ستيره ناسان و پۆشه ويژان به فيرعونيان ووت: له مه ودوا كوربك له به تو ئيسرائيلى له دايك نه بئى نه بيته هؤى نه مانى خوت و پاشايه تى خوت، بهو بۆنه وه فيرعون فه رمانى دابو كه هه رژنى له وان منالى نيرينهى بو نهو مناله سه ربيرن و كچه كانيان بهيلنه وه بؤكاره كه رى، كاتى موسا له دايك بو دايكى ترسا موسا سه ربيرن و سه رگردان بو نه يزاني چ شتى بكا خوا خستيه دليه وه موسا بخاته ناو سندوقيكه وه و بيخاته ناو روبارى نيلاه وه. نه گيرنه وه له زانايانه وه: كاره كه ره كانى ناسيهى ژنى فيرعون چونه ده ره وه بۆنه وهى خويان بشۆرن له ناوى روبارى نيل كه به نيو حه وشى كۆشكى فيرعونا نه رۆيشت، سندوقيكيان دۆزيه وه له كه نارى ده رباى نيلدا به قيرتاو كراوى برديانه وه بؤلاى ناسيهى ژنى فيرعون، فيرعون فه رمانى دا به شكاندنى نهو سندوقه ته ماشايان كرد كۆرپه يه كى تيدايه، فيرعون ده رى هينا، ته ماشايان كرد كوريكى قه شهنگى رومه ت جوانى تيدايه، ناسيهى ژنى زۆر دلى بهو كوره گه شايه وه به فيرعونى ووت: تۆ نه م كوره مه كۆزه نه ويش به دلى كردو نه يكوشت .

﴿ والقيت عليك محبة منى ولتصنع على عيني ﴾ وه من خۆشه ويستى خۆم رزانده بو به سه ر توداو هه ر كه سى تۆى ببينايه تۆى خۆش نه ويست، يه كى لهو كه سانه فيرعون و ناسيهى ژنى فيرعون بوو، بۆنه وه به خيوبكرى له سه رچاوديرى كردنى من و خۆشه ويستى لاى دانىشتوان و لاى فيرعون به گشتى .

﴿ إذ تمشى أحتك ﴾ موسا تۆبيرى نهو كاته بكه ره وه خوشكى تۆ نه رۆريشت و نه گه را بۆه وال زانينى تۆو بزاني چ شتيكت به سه ره اته وه ؟ نه وه بو دايكى موسا كه موساى خسته نيو ناوى روباره كه وه دلى كه وته خورپه و ترسى له موسا پيدا كرد نهى نه زاني چ شتيكى به سه ره اته وه، بۆ دهنگ و باسى موسا دايكى موسا خوشكه كهى موساى نارد

ته فسيري زمناكۆيى

که به کۆلان و کوچدها بگهړئ و سؤراخیکی موسا بکا، خوشکه کهی چوه
دهړئ و بهر یکهوت و به میهره بانی خوا سهړی هه لته قا به کۆمه لئ له خزمهت کاره کانی
فیرعهون بۆ نه وهی ژنیکیان دهست بکهوئ شیربدا به کوری فیرعهون، نهو کوره مه مکهی
هیچ ژنی ناگړئ مده ریه می خوشکی موسا بۆی ده رکهوت که نهو کوره موسایه، بۆیه
مه مکهی هیچ ژنی ناگړئ .

﴿ فتقول هل اذکم علی من یکفله ﴾ دواپی خوشکه کهی موسا به پیاوه کانی فیرعهونی
ووت: ئایا نه تانه وهی من شاره زایی ئیوه بکهم له سه ر که سی نه و مناله به خیو بکاو شیری
بداتی؟ پیاوه کانی فیرعهون ووتیان به خوشکی موسا: تۆ نهو مناله نه ناسی نه ویش ووتی:
من نهو مناله نانا سم. به لām نهو خیزانه خۆیان به به ختیار نه زانن نزیککی شاژن بکه ونه وه
به هۆی به خیو کردنی کوره که یانه وهو به نیازی پاکه وه خزمه تیان بکا، له پاشا داروده سته ی
فیرعهون دایکی موسایان برد بۆلای ناسیای شاژن و ژنی فیرعهون، موسای نا
به باوه شیوه وه مه مکهی نایه ده می، موسایش زۆر به په رو شه وه مه مکهی گرت و دهستی
کرد به مژینی و به شیر خواردن، ژنه کهی فیرعهون زۆر زۆر خوش حال بوو داوای له دایکی
موسا کرد له کۆشکی پاشادا بمینته وه بۆ به خیو کردن و شیردان به موسا، دایکی موسا
ووتی: بۆم ناگړئ لیره بمینمه وهو پیویسته کاروباری خیزانه کام هه لسورینم، ناسیه
موسای دایه دهستی و بردیه وه بۆ خانه ی خۆی، شاژن چاکه و خزمه تی دایکی موسای
کردو له گه ل کوره کهی چوه وهو بردیه وه بۆلای خۆی و پیی شاد بویه وه، وهک خوا
نه فهرموئ:

﴿ فرجعناک الی أمک کی تفرعینها ولا تحزن ﴾ دواپی ئیمه تۆمان گه رانده وه بۆلای
دایکت له بهر نه وهی چاوی دایکت روناک و فینک بیته وه به هۆی چونه وهی تۆ بۆلای و
خه فدت نه خوا بۆ جیا بونه وهی تۆ .

کاتی ماوه ی شیر پیدانی موسا کۆتایی پچ هات، ناسیه ی ژنی فیرعهون داوای موسای
کرده وه بۆلای خۆی، موسایان برده وه بۆلای ناسیه به ته ندروستی ته واوه وه، ناسیه زۆر
به به ختیاریه وه موسای برد بۆلای فیرعهون، نه ویش خوشه ویستی خۆی بۆ موسا ده ربړی
که هاته وه بۆلای خۆی .

له پاشا خوای مه زن چاکه یه کی تری خوئی له سهر موساو بیرى نه خاته وه که رزگاری کردوه له کوشتن، نه فهرموی :

﴿ وقتلت نفسا فنجیناک من الغم ﴾ وه بیرى نه و کاته ش بکه ره وه که تو پیاویکی قیبت کوشت و وویستیان له تۆله ی نه و پیاوه دا بت کوژن، دوایی ئیمه تۆمان رزگار کرد له خه فته تی کوشتن، فهرمانم پی دای که بچی بۆمه دیهن. کوشتنی نه و پیاوه له لایهن موساوه به و جوړه بو: روژئ موسا به کۆلانی له کۆلانه کانی میسر دا نه گه را بۆپاسه کردن، دوو پیاوی بینی ده مه قاله و جهنگیانه، یه کیکیان عیبری و نه وی تریان قیبتی، پیاوه عیبری که هاواری له موسا کرد کۆمه کی پی بکا، نه ویش له میانه ی ناو بژیدا مسته کۆلیکی ئاراسته ی قیبتیه که کردو کوشتی، ههر چه نده به نیازی کوشتنیش نه بو. به لām کار له کار تراز او موسا نه تر سا تۆله ی لیبکه نه وه و بیکوژن. به و بۆنه وه رای کردو چوو بۆ مه دن .

﴿ وفتناک فتونا ﴾ وه ئیمه تۆمان تا قی کردوه به چه نندین تا قی کردنه وه یه و توشی زۆر رود او مان کردی، له و تا قی کردنه وانه دا ده رچوی و ناسوپاسی ئیمه ت نه کردوه، وه ک رزگار کردنت له کاتی منالیدا، له سه ره ده میکا هه مو منالی نیرینه ی عیبری که کانیان سه ره نه بری، پیاویکی قیبت کوشت و رزگارم کردی، چه ند سالی بووی به شوانی شوعه یب و مه ره کانی نه وت نه له وه ران. له کاتی گه رانه و تا بۆمیسر ریگه ت لی و ونبو. مه ره کانت پرژوبلا و بوونه وه. له شه ویکى تاریکی زستاندا ژنه که ت به بی مامان ژانی منال بوون گرتی و سه ر گه ران بویت و له سهر نه وه هه مو ناخوشیانه دا تۆخواه نی ئارام بوویت، ئیمه ش پاداشتی تۆمان دایه وه و تۆمان کرد به پیغه مبه رو هه مو داواکاریه کانتیم جی به جی کرد .

﴿ فلبث سنين فى اهل مدین ثم جئت على قدر یاموسی ﴾ دوایی تۆچه ند سالی مایته وه له نیوان دانیشتواتی شاری (مه دینه دا له بهر جی به جی کردنی یه کئ له و دوو ماویه بۆت دانرا بو له لایهن شوعه یبه وه که مه ره کانی بله وه رینی دوایی کچیکی خویت لی ماره بکا. مه دین شاری شوعه یبه له باشوری شامه دایه وه هشت قۆناغ له میسره وه دووره. له پاشا تۆ هاتیت بۆلای نه و جیگه به ریزه بۆنه وه ی بکریت به پیغه مبه ره له و کاته دا بۆت دیاری کرا له لایهن خواوه بۆ روانه کردنت نه ی موسا بۆلای فیرعه ون .

﴿وَاسْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي﴾ وەمن تۆم ھەلبژارد بو بۆیغەمبەرایەتی و وەرگرتنی سروشی من، تۆم کرد بەنیرراوی خۆم بۆ راگەیانندی فەرمانی من بەفیرەون و دارو دەستەگە، دواوی ئەو ھەموو شتائە ی موسا بەخۆیەو ھەبینی، خوا فەرماوی:

أَذْهَبَ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِمَا يَتَّبِعِي وَلَاقِنِّيَا

فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾ أَذْهَبًا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّسِنَا

لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴿٤٤﴾ قَالُوا رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا

أَوْ أَنْ يَطْغَى ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافْ إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى

فَأَنبِئَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ

وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ

الْهُدَى ۚ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ

وَتَوَكَّلْ

﴿ اذهب أنت وأخوك بآياتي ولا تنبأ في ذكري ﴾ ﴿ موسا تۆۋ براكەي خۆت كەھارونە بىم نیشانە رونانەۋە كارە پەك خەرەكانى من كەنەۋ دارەي دەستەۋ نەۋ دەستە سىپەي تۆيەۋ چەند كارى پەك خەرى ترە ۋەبۆ راگەياندىنى فەرمانم برۆن بۆلای فيرعەۋن ۋ كەمتەرخەمى نەكەن لەگەياندىنى پەيامى منداۋ يادى مندا بەشتى شايستەي گەورەيى منى. ﴿ اذهباً إلى فيرعون إنه طفى ﴾ ئيۋە برۆن بۆلای فيرعەۋن. بەراستى فيرعەۋن لەسنورى من دەرچوۋە ياخى بوە لەبەندايەتى مندا. بەجۆرى بى شەرمانە بەميسرىەكان ئەلە: من خواي گەورەي ئيۋەم ۋ ىم پەرستى .

تہفسیری زماناکوئی

﴿فَقُولَا لَهُ قَوْلَا لَنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾ دواپی نیوه به گفتوگوی نهرم به فیرعهون بلین و توندو تیژی له گهلیا به کار مههین و وینهی کاریگه‌ری بۆ بهینه‌وه. به کسهر فرمانی بی مه‌دهن و بلین: پیویسته ههر شتی نیمه به تۆ ئه‌یلین بیکه‌ی، له‌به‌رته‌وه‌ی نامۆزگاری وهر گریو بیربکاته‌وه یا بترسی له‌سزای خواوله‌که‌له ره‌قی خۆی وازبه‌ینی .
 نه‌و ئایه‌ته به‌نرخانه نیمه فیرئه‌کا : پیویسته نیمه کاتی که‌وتینه گفتوگو له‌گه‌ل ههر که‌سیکا بی که‌مانه‌وی بیروباوه‌ری ئیسلامی بۆده‌ربخه‌ین و به‌وی بسه‌لینین بیروباوه‌ری ئیسلام راسته، به‌له‌سه‌رخۆ و به‌نه‌رمی به‌بی توره‌کردنی گفتوگوی له‌گه‌ل بکه‌ین، وینه‌ی بۆینینه‌وه بۆراستی بیروباوه‌ری خۆمان به‌شه‌رمه‌وه له‌گه‌لی بدوین و دانه‌به‌زینه سه‌ری هه‌تا نه‌ویش شه‌رمه‌زاربی. زۆر جیگه‌ی سه‌رسورمانه کاتی هه‌لبێژاردنی ئه‌ندامانی په‌رله‌مان و نه‌نجومه‌نی شاره‌وانیه‌کان هه‌ندئ که‌س له‌کاتی بلا و کردنه‌وه‌ی پروپاگه‌نده‌دا نه‌لین: ههر که‌سی ده‌نگ بۆنیمه نه‌دا بی‌باوه‌رو خوانه‌ناسه، یابه‌ دانیشنوان نه‌لین: تۆله‌نیو چادری بی‌باوه‌ریدا یاله‌ خانوی ئیسلام‌دا، ئه‌گه‌ر ده‌نگ به‌نیمه نه‌ده‌ی بی‌باوه‌رئه‌بی به‌خوا. زۆر شتی ئالزازی ترئه‌لین و دانیشنوان دلیان له‌وان ئه‌تۆری .

﴿قَالَا رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْفُي﴾ موساو هارون ووتیان: ئه‌ی په‌روه‌ر دگاری نیمه: به‌راستی نیمه ئه‌ترسین که‌فیرعه‌ون پیش ده‌ستی بکاو کوتوپر په‌لاماری نیمه بداو فرمان بدا به‌لیدان و کوشتنی نیمه و گوی له‌نیمه نه‌گری یانه‌و زۆرتر له‌سنور ده‌ربجی و خراپه به‌کار به‌ینی به‌رامبه‌ر به‌گه‌وره‌یی تۆو کاری ناشایسته به‌کار به‌ینی، خۆت نه‌زانی فیرعه‌ون پیاویکی زۆر که‌ له‌ ره‌ق و ناله‌باره، داوا له‌تۆ ئه‌که‌ین که‌شتی به‌نیمه به‌هرموی له‌خرابه‌ی نه‌و نه‌ترسین .

﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ خوا به‌هرموی به‌موساو به‌هارون: نیوه مه‌ترسن له‌و شتانه‌ی نیوه گومانی بۆئه‌به‌ن، به‌راستی من له‌گه‌ل نیوه مه‌تانپاریزم من نه‌بیسیم و نه‌بینم شتی له‌نیوان نیوه ئه‌ودا ئه‌روا له‌گفتوگوو هه‌مو کار، من نیوه لانه‌ده‌م له‌خرابه‌ی فیرعه‌ون و له‌هه‌مو کات و له‌هه‌مو روداویکا شتی واتان بۆنه‌سازیم خراپه‌ی نه‌وتان لی دووربخاته‌وه .

﴿ قَاتَعَا فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ ﴾ دواپی نیوه بچن بۆلای فیرعهون، دواى چونتان بۆلای فیرعهونه نیوه به فیرعهون بلین: به راستی نیمه روانه کراوی پهروه ردگاری تۆین، تۆیش بهندهی خواى و تۆخوانیت بۆتۆ دروست نیه دیل کردن و نازاردانی بهنو ئیسرائیلی بۆت نیه سهر بهستی نهوان زهوت بکهیی و کاری گرانیاں پی بکهی، به تاییه تی کوره کانیاں سهربری و ژنه کانیاں بۆکاری کهری خۆتان به کاریان بین.

﴿ فَأَرْسَلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعْذِْبْهُمْ ﴾ دواپی روانه بکه له گهلمان بهنو ئیسرائیلیه کان و بهرهلایان بکهو تۆسزایان مهدهو وازیان لی بهینه بابرون بۆهر جیگهیه خۆیان نه یانه وئ، نازاریان مهده به کردنیاں به خزمه کارو کاره کهر، بهردو چهوو لم و داریان پی مه کیشه بۆدروستکردنی نه هرام و کۆشک.

بۆزاین: داواکردنی خواى مهزن له موساو هارون که پیشه کی داواى رزگارکردنی بهنو ئیسرائیلیه کان بکهن له فیرعهون و سزایان نه دا، بهرله وهی داواى باوه رهینان بکهن له فیرعهون: ئهم ئامۆژگاریه مان فیرئه کا. خواى مهزن پیویستی کردوه له سهر پیاوچاکان ناشتی خوازیبن ههول و تهقه لایان رزگارکردن ئاده میزادبی له کۆت و پیوه و چهوساندهوه، یه کهم جار نیازی جهنگ کردنیاں نه بی، دواپی داواى چه سپاندن و رونکردنه وهی باوه رهینانیاں به خواى لی بکهن.

موساو هارون رویان کرده فیرعهون و ووتیان: نیمه له مهو بهر پیمان راگه یاندی نیمه نیراوی خواى گه ورهین و نهو داوا یانه ی پیشومان لی کردی. ئیستایش بۆ راستی گفتوگۆی راستی خۆمان نه لین:

﴿ قَدْ جِئْنَاكَ بَآيَةً مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ إِتِّعِ الْهَدَى ﴾ به راستی نیمه هاتوین بۆلای تۆ به نیشانه یه کی ئاشکراو کاریکی پهک خهر له لایه ن پهروه ردگاری نۆو که به لگه یه له سهر راستی نیمه. موسا له و کاته دا دهستی خۆی له باخه لی خۆی دهرهینا زۆر به جوانی روناکی زۆری بلاو کرده وه به جۆری بویه هۆی سهر سورمان و سهر گهردانی دانیشنوان و ناشتی له سهر که سنی بی. دواى شاره زایی و ئایینی خوا که و توه، ههر که سنی دواى ههر که سنی بکهوئ داواى ئایینی خوا بکا توشی نازار نابی له پاشه روژدا.

تهفسیری زمانا کۆبی

﴿ انا قد احيى لينا ان العذاب على من كذب وتولى ﴾ به راستی سروس نيراوه بولای نیمه که به راستی سزای پاشه روژو جیهان له سهر که سیکه باوهری نه هیناوه به خواو، پیغه مبه رانی به درو بخنده وه واز له باوهر هینان هینایی. نه و تابه ته هدر شه کردنه له فیر عه و ن به له ناو چوون که کاری موساو هارون به سوک بزانی و باوهر به پیغه مبه رایده تی نه وان نه هینی و به رده وام بی له سهر یاخی بوون و خراپه کاری .

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمُوسَى ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ﴿٥١﴾
قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥٢﴾
الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَاسْلَاكَ لَكُمُ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٣﴾ كُلُوا
وَارْعَوْا أَنْعَمَ كُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿٥٤﴾ * مِنْهَا
خَلَقْنَكُمْ وَفِيهَا نَعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ
أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ﴿٥٦﴾

﴿ قال فمن ربكما ياموسى قال ربنا الذى اعطى كل شئى ثم هدى ﴾ فیر عه ووتی به موساو هارون دروستکه رى ئیوه چ که سیکه نه ی موسا. موسا وولامی دایه وه ووتی: پدروهرده که رى نیمه که سیکى نه ووتویه به خشیری به هه مو شتی له بونه وه ران دیمه ن و شیویه شایانی نه و شته بی و پدیوه ندی به سودو تابیته تی نه و شته وه بی. به تابیته تی ناده میزادی

دروست کردوه به‌شیرین‌ترین شیوه، له‌پاشا شاره‌زایی ریگه‌ی راستی کردوون، به‌گیره‌ی سروشت فیری کردون به‌چ جوړی سوود وهرگرن له‌وشته‌ی خوا پییانی به‌خشیوه، چوَن چاو‌دیری خوْیان بکه‌ن بۆمانه‌وه‌ی سه‌ربه‌خوْیی خوْیان و خوْیان پپاریزن له‌کاره‌سات. فیرعه‌ون که‌موسای بینی به‌و به‌لگه‌ رونه‌وه‌ ترسا که‌موسا ریگه‌ی راست نیشان دانیش‌توان بداو ناگاداریان بکا له‌سه‌ر نه‌و کاره‌ پروپوچانه‌ی فیرعه‌ون که‌دوای که‌وتوون. نه‌وانیش پشت بکه‌نه‌ فیرعه‌ون و روبه‌ر وی راوه‌ستن، بۆیه فیرعه‌ون ویستی لابدا له‌باسی په‌روه‌ردگارو باسه‌که‌ بگورئ بۆلای شتی په‌یوه‌ندی به‌پیغه‌مبه‌رایه‌تی و کاره‌که‌ی موساوه نه‌بی که‌موسا بۆی ره‌وانه‌ کراوه، بۆیه .

﴿قال فما بال قرن أَلألی﴾ فیرعه‌ون ووتی: دوایی به‌سه‌ره‌تای دانیش‌توانی کاتانی رابوردو چوَنه‌ بۆمان باس بکه، دوای مردنیان رزگاریان بو‌هو به‌ختیارن یا سزایان دراوه؟ وه‌ک گه‌لانی نوح و عادوسه‌مود که‌نه‌وانیش بت په‌رست بوون و جگه‌ی خوایان په‌رستوه، فیرعه‌ون مه‌به‌ستی له‌و پرسیاره‌ نه‌وه‌بو، نه‌گه‌ر نه‌وخوایه‌ به‌وجۆره‌یه‌ تۆباسی نه‌که‌ی نه‌بوایه‌ نه‌وان باوه‌ریان به‌ینایه .

﴿قال علمها عند ربی فی کتاب لایضل ربی ولا ینسی﴾ موسا له‌وه‌لامی فیرعه‌وندا ووتی: زانینی به‌سه‌ره‌اته‌کانی دانیش‌توانی کاته‌کانی رابوردوی نه‌وگه‌لانه‌ لای په‌روه‌رده‌که‌ری منه‌ تۆمار کراوه له‌نامه‌یه‌ کدا په‌روه‌ردگاری من هه‌له‌ناکا له‌تۆمار کردنی کاره‌کانیان و هیچ شتیک له‌وانه‌ له‌بیری ناچئ و هه‌مویان نه‌زانی. من نه‌و شتانه‌ی دیارنن نایان‌ترنم، خوا زیندویان نه‌کاته‌وه‌ بۆپرسیار .

دوای نه‌وه‌ی موسا به‌لگه‌ی له‌سه‌ر ته‌نهایی خوای مه‌زن هینایه‌وه، خوای مه‌زن باسی نه‌وکاره‌ نه‌کا به‌جوړیکي رون ترو به‌پیزتر، نه‌فه‌رموئ:

﴿الذی جعل لکم الأرض مه‌دا و سلک لکم فیها شیلا﴾ په‌روه‌ردگاری من که‌سیکی نه‌وتوئیه‌ زه‌وی بۆسودی ئیوه‌ دروست کردوه‌و گیراویه‌تی به‌وینه‌ی بیشکه‌ بۆتان به‌جوړی ئیوه‌ پشوی تیدا بدن و بتوانن هاتوچۆبکه‌ن به‌سه‌ریاو گیراویه‌ بۆسودی ئیوه‌ له‌زه‌ویدا چه‌ندین ریگه‌یه‌ بروَن به‌سه‌ریاناو به‌ئاسانی ئاوات و ئامانجی خوْتان جئ به‌جئ بکه‌ن ژبانی روژژانه‌ی خوْتان فه‌راهه‌م به‌ینن و زه‌وی ئاوه‌دان بکه‌نه‌وه‌ به‌دروستکردنی شارو گوندو باخ و بیستان و شتی تریش .

پرسیار: موسا ئه زانی به ییگومان که گومریان و خوا سزای داو، بۆچی به فیرعه ونی ووت: خوا ئه زانی و ئه یوت: گومان و سزایان ئه درئ ؟

وه لام: ئه گهر موسا بیغه رموا به له گومریان فیرعه ون داوای به لگهی برنده وای ئه کرد دانیشتون ئه توانن له دژی راوهستن و موسایش ئه و به لگهی دهست نه ئه کهوت، بۆیه به جۆری وولامی فیرعه ونی دایه وه داوای به لگهی لی نه کا .

﴿ وأنزل من السماء ماء فأخرجنا به أزواجا من نبات شتى ﴾ وه پهروهردگار ناردویه ته خواره وه له هه وری ئاسمانه وه ئاوی له و ئاوه چه نندین روبرو دهریو و زهریو جوگی لی پهیدا ئه بی، دوا یی به هۆی ئه و ئاوه وه ئیمه دهر ئه هینین و ئه روینین چه نندین بهش و هاو جوتی جۆراو جۆر له روهك و درهخت، به ره میان جیاوازن له تام و رهنگ و بۆن و گه وه یی و بچو کیدا، ههر له و روه کانه ییش دهرمان و په یینی کیمیای دروست ئه کری بۆرزگار بوون له نه خو شی و پیزه پیدا کردنی زهویه کانیا .

﴿ كلوا وارعوا أنعامكم إن في ذلك لآيات لأولي الألبهی ﴾ ئیوه بۆن له میوه و دانه ویله و شینایی زهوی و چوار پی و ئاژه ل و گیاندارانی خۆتانیان پی به خیو بکه و دهرخواردیان بدهن. به راستی چه نندین به لگهی ئاشکرا و رون هه ن له و شتانه دا باسکران بۆئه و که سانه ی خاوه نی ئه قلن، چونکه ههر به ئه قل راستی ئه دۆزیته وه و پال به بیرو باوه ری پرو پچه وه ئه نیرری و بهرگری ئه کرین، ههر به ئه قل راستی پیغه مبه ران ئه زانری. به تایه تی پیغه مبه رایه تی موسا و هارون .

﴿ منها خلقناکم ومنها نعیدکم ومنها نخرجکم تارة أخرى ﴾ ههر له هه ندی زهوی ئیمه ئیوه مان دروست کردوه یه کهم جار له دلۆپه ئاوی له خواردمه نی زهوی پهیدا ئه بی ئه چیه پشته باوک و ئه ریژته ناو منالدا نی دایکه وه و ههر له نیو زهویدا ئیمه ئیوه ئه گیرینه وه دوا ی مردنتان و ههر له زهویدا ئیمه بۆجاری تر ئیمه ئیوه دهر ئه هینین و زیندوتان ئه کهینه وه وهك جاری یه کهم .

﴿ولقد آريناه آياتنا كلها فكذب وألى﴾ و به راستى نيمه نيشانى فيرعه وغاندا هممو نيشانهى ناشكراو كاره پەك خەره كانى خۆمان لەدار دەستى موسا كه نه بوه مارى و دەستى زۆر روناك دەرى موسا و شتى ترى زۆر تر كه بهلگه بون لەسەر راستى موسا، دوايى فيرعهون ئەو بەلگانهى به درۆ نه خسته وهو به گوماني خۆى به جادوى نه زانين و له بهر گونا بهارى خۆى وازى له باوهر كردن به خوا هينا .

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا

مِّنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمْوَسَىٰ ﴿٥٧﴾ فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرِ مِّثْلِهِ

فَأَجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا

سُوءٍ ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَن يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى

﴿٥٩﴾ فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُم

مُوسَىٰ وَيَلَيْكُم لَا تَقْرَؤُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ

وَقَدْ خَابَ مِن أَفْئَرِي ﴿٦١﴾ فَتَنَزَّعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا

الْجَوَىٰ ﴿٦٢﴾ قَالُوا إِن هَٰذَا لَسَحِيرٌ يُرِيدُ أَن يُخْرِجَاكُم

مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَ بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَىٰ ﴿٦٣﴾ فَاجْمَعُوا

كَيْدَكُمْ ثُمَّ أَتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

﴿قال أجتنا لتخرجنا من أرضنا بسحرک یاموسی﴾ فیرعون ووتی: ئایا وادیارہ تۆھاتوی بۆلای ئیمہ لہ بہرئەوہی کہ تۆ ئیمہ دەر بکە ی لہ زەو ی و نیشتمانی ئیمہ کہ میسرہ بہو ی جادوی خو تەوہ ئە ی موسا .

فیرعون جھو جۆلی پی کہوت: ئە گەر کار بہو جۆرہ بروا پاشایەتی لہ دەست دەرئەچی و هیچ شتیکی بہ دەستەوہ نہ ماوہ بہرانبەری موسای پی بکا . بۆیہ کہوتہ دروست کردنی فروفیل و درۆ بوختان، داوای لہ موسا کرد بہلینی پیدا جیگہیہ دیاری بکەن و کۆری بگرن بۆنیوان موسا و نیوان جادو گەرائی فیرعون کہ جیگہیہ کی پان و تەختی و کەندو کۆسی تیدانہ پی بہرچاوی دانیشتوان بگری . بۆئەوہی بہ گشتی کردەوہی موسا و جادو گەران ببیری .

﴿فلنأتک بسحر مثله فأجعل بیننا و بینک موعدا﴾ دوا یی من سویند ئەخۆم بۆتۆ: ئیمہ بۆتۆی ئەھین جادویہ وینە ی ئەو جادویہ ی تۆو بہرانبەری تۆی پی ئە کەین و بۆرت ئەدەین، دوا یی تۆ بگیریہ و ماوہیہ دانئ لہ نیوان ئیمہ و لہ نیوان تۆدا ھەتا کۆبیینەوہ لہ و کاتەدا و بہ کت بخەین .

﴿لاتخلفه نحن ولا أنت مکانا سوی﴾ ئیمہ و تۆ هیچ لایە کمان پیچەوانە ی ئەو کاتە و ئەو بہلینە نەرۆین لہ جیگہیہ کی تەخت و پان و ریک و پیکی بہزرو بی چال و چۆلیدابی . ھەتا دانیشتوان جادوی ئیمہ و تۆ لہ دەشتەدا ببین، ئەو کاتە بہ چاوی خۆت ئەیبینی چۆن ئیمہ سەرئە کەوین بہ سەر تۆدا، موسا چونکە باوہری تەوا ی بہخۆی ھەبو نہ ترسا .

﴿قال موعدکم یوم الزینة وأن یحشر الناس ضحی﴾ موسا فەرموی: کاتی بہلیندان بہ ئیوہ روژی جەژن و کاتی ئارایشندان و رابواردن و سەیرانی دانیشتوانی و کۆبکرنەوہ لہ کاتی چیشتنەگادا کہ ئەو کاتە روناکی خۆر پەرەئە سینئ و دانیشتوان ھەمویان لہ خەو رائە پەرن و ئەتوانن خۆیان بگەییەننہ ئەو جیگہیہ بہخۆشی و بہ بی ماندو یون، موسا ئە یو یست کە راستی دەر کەوئ و کاری پوچ پوچ بیتەوہ، زانایان و وتویانہ ئەو روژہ روژی نەو روژبو کە جەژنی ھاتنی بہ ھارو نہمانی سەرما یہ .

﴿فتولی فیرعون فجمع کیده ثم أنى﴾ دوايى فیرعه‌ون پشتی کرده موساو وازی لی‌هیناو چوو بۆلای داروده‌سته‌ی خۆی. دوايى فیرعه‌ون نه‌وشتانه‌ی پیویست بۆن بۆجادوگه‌ران دانیش‌توانی پی بخله‌تینن کۆزى کرده‌وه بۆیان هه‌موشتی بۆئاماده‌کردن، له‌گه‌ل پیاوه‌کانی که‌وته‌نه‌ راویژکردن بۆکیشانی نه‌خشه‌ی سه‌ر که‌وته‌ن به‌سه‌ر موسادا، پیاوه‌کانی خۆی نارد بۆهه‌مو شاره‌کانی میسر هه‌تا جادوگه‌ری کارامه‌و پسپۆر له‌جادوگه‌ریدا کۆزبکه‌نه‌وه، له‌پاشا فیرعه‌ون فه‌خفه‌ی پاشایه‌تیه‌وه هات بۆلای جیگه‌و کاتی دیاری کرای پاله‌وانبازی بۆیکادانی هه‌ردولای موساو جادوگه‌ران. موسا که‌وته نامۆزگاری کردنی جادوگه‌ران.

﴿قال لهم موسى ويلکم لا تفترّوا علی الله کذبا﴾ فه‌رموی به‌وان که‌روبه‌روی یه‌ک وه‌ستابۆن: هاوارو له‌ناوچۆن بۆئیه‌ی جادوگه‌رانی فیرعه‌ون ئیه‌وه درۆ هه‌لمه‌به‌ست و مه‌یده‌ن به‌سه‌ر خوادا به‌بوختان کردن، نه‌گه‌ر لاتان وابی جادوی ئیه‌وه په‌کی من نه‌خا نه‌وه کاریکه ئیه‌وه نه‌یده‌نه پال خواى مه‌زن و بۆتان ناروا ته‌ سه‌رو نه‌بیته هۆی نه‌مانتان.

﴿فبستحکم بعذاب وقد خاب من إفتري﴾ دوايى خوا ئیه‌وه له‌ناو نه‌باو بنه‌برتان نه‌کاو ریشه‌تان ده‌رئه‌هینی. به‌هۆی سزایه‌کی سه‌خته‌وه که‌له‌ئاسمانه‌وه نه‌رۆی به‌سه‌رتاناو به‌راستی رسواو بی‌هوده‌یه که‌سێ بوختان بکاو درۆ هه‌لبه‌سێ، فیرعه‌ون چه‌نده‌ خواوه‌نی ده‌سه‌لاتی ناتوانی زیان له‌خۆی و له‌ئیه‌وه لاداو ناشتوانی هیچ سودی به‌هیچ که‌سێ بگه‌یه‌نی، کاتی جادوگه‌رانی فیرعه‌ون فه‌رموده‌ی موسایان بیست و زۆر سه‌ربه‌ستانه به‌ئاماده‌بوونی فیرعه‌ون و دانیش‌توانه‌وه نه‌و فه‌رمودانه‌ی ئاراسته‌ی نه‌وان نه‌کرد، که‌وته‌نه مقۆمقۆو زۆرکاری تیکردن.

﴿فتنازعوا أمرهم بینهم وأسرّوا النجوى﴾ دوايى جادوگه‌ران که‌وته‌نه گفتوگۆو راویژکردن له‌نیوان خۆیان له‌باره‌ی نیوان نه‌وکاره‌ی موساو فیرعه‌ون و خۆیان و به‌نه‌هینی گفتوگۆی نزمیان له‌گه‌ل یه‌کتری نه‌کرد.

هەندیکیان ئەیان ووت: وای بە چاک ئەزانین بەرامبەری موسا نەکەین و پاشەکشیی بەکەین، هەندئێ تریان بریاراندا جادوی خۆیان لەدژی موسا بە کاربەهێنن، دواى بەردەوبگرەیه کی زۆر لایەنگرانی فیرەهون سەرکەوتن. بە گۆڕەى فەرمودەى خواى مەزن.

﴿ وَقَالُوا إِن هَذَا لَسَاحِرٌ أَرَادَ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا ﴾
وہ جادو گہران وتیان بہ راستی: ئەو دوپیاوہ جادو گہرن ئەیانہوئێ ئیوہ دەر بکەن لەزەوئێ نیشتمانی خۆتان کەزەوئێ میسرہ بہوئێ جادوہ کانیانہوہو ئەم شارہ بخەنہ ژیر دەسەلاتی خۆیان .

﴿ وَيَذْهَبُ بِطَرَفَتِكُمُ الْمِثْلَى ﴾ وەرۆئ ئادەمیزاد بگۆرن و وەری گیرن لەم یاساو دەستورہ بہرزەئێ خۆتان، سەر بہخۆئێ دەسەلات و نایبئێ ئیوہ ژیر پی بکەن .

﴿ فَاجْمَعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ إِنَّتُمْ صَفَا ﴾ دواى ئیوہ ھەمو فیل و جادوی ھیزی خۆتان کۆبکەنہوہ، پیک بین لەسەر بیروباوہری خۆتان و یەک دەست بن بۆپە کخستنی موسا، لەپاشا ریز بدەن و برۆن بۆلای جیگہی کۆرو کۆبونہوہ ھەتا موسا بترسێ و ھەستئێ خۆئێ و تاقمہ کەئێ لاواز ببێ .

﴿ وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ اسْتَعْلَى ﴾ وە بہ راستی بہختیار و خوشبەختہ کەسئێ ئەمرو بلسندو سەر بہرزئێ و سەر ئە کەوئێ بەسەردژی خۆیا. ئەم روژہ روژئێ تاقیکردنہوہیہ، ئە گەر سەر نہ کەوین ژیان بۆئیمہ نابێ و نابرومان ئە چئێ. کەچونہ جیگہی دیاری کراو .

قَالُوا يَمْوَسَىٰ إِمَامًا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِمَامًا أَنْ تَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ۖ قَالَ
بَلْ أَلْقُوا فَأَذَابَ اللَّهُ لَهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ تُخِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنهَاسَعَىٰ
﴿ ٦٦ ﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَىٰ ﴿ ٦٧ ﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ
أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿ ٦٨ ﴾ وَالْقَىٰ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا

كَيْدٍ سَحَرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا
 قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾ قَالَ ءَامَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ
 لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ
 وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خَلْفٍ وَلَا صَلْبَتَكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَنَعْلَمَنَّ
 أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿٧١﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنِ
 الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ
 الْحَيَوَةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ إِنَّا ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِئَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
 عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾ إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا
 فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿٧٤﴾ وَمَن يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ
 عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى ﴿٧٥﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَن تَزَكَّى ﴿٧٦﴾

﴿قالوا يا موسى إما أن تلقى و إنا أن نكون أول من ألقى﴾ جادوگران ووتیان: نهی
 موسا توداری دهستی خوت فری نهدهی یائمه یه کهم جار فرهی بدهین گوریس و
 داردهستی خویمان ؟

﴿قال بل ألقوا﴾ موسا فرهروی: بهلکو نیوه یه کهم جار دارو گوریسی خوتان
 فرهبدن هتا نهو فیلو جادوهی لاتانه دهر بکهوی و نهوهی پیتانه هه مو بخنه کار، موسا

بۆ ئەوە فەرمو ی ئیوه یەكەم جار ئەوەی لایانە بیکەن هەتا بە دەست بۆشی بمینەو و دوا یی
خوای مەزن دەسەڵاتی خو ی دەربخا .

﴿فَإِذَا جَاءَهُمْ وَعَصِيَهُمْ يَخِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُمْ تَسْعَى﴾ دوا ی ئەوەی جادو گەران
ئەوەی لایان بو و لە دارو گوریس کە فرەیاندا لە کاتی فرەدانی گوریس و دارەکانیان
لە جادو ی جادو گەران بە جوړی نیشان بە موسا ئەدرا کە ئەو گوریس و دارانەیان رائە کەن
و ئەرو ن. ئەوەی راستی یی ئەو گوریس و دارەستانەیان پیلانی بو جادو گەران بە جوړیکی
هونەری جیوهیان کردبو نیو دارەکانیان و دابو یان لە گوریسە کان کاتی گەرمای خو ر بیدایە
لەوان دەستیان ئە کرد بە جوړ و وۆر بە پەلە ئەهاتن و ئەرو یشتن و وائەزانرا مارن و
رائە کەن. ئەگینا لە ناوەرۆکا داری و ووشک و موی یی گیان بوون. ئەم باسە لە ئایەتی
(١١٣) ی سوره‌تی ئەلئەعرافدا باسی تری کراو ه .

زانایان بیرو بۆچونیان لە ژمارە ی جادو گەران و ژمارە گوریس و دارەکانیان جیاوازه:
ئەوەی گرنگ یی ژمارەیان دیاری نە کراو ه. بەلام وادەرئە کەو ی ژمارەیان زۆربو ه،
هەرچەندە بن خوا ئەیزانی .

﴿فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةَ مُوسَى﴾ دوا یی موسا لە دەرونی خو یا هەستی بە ترسان
کرد. موسا لەو کەسانە نەبو ه بترسی. ئەو ترسە ی لە بەر خو ی نەبو. چونکە خوای مەزن
بە موسا و هارونی فەرمو: ئیوه مە ترسن من لە گەڵ ئیو ه. لەو ئە ترسا دانیش توان سەریان
لی تیک بجی و پر و پوچی جادو گەران کاریان بکاتە سەر .

﴿قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى﴾ ئیمە بە موسامان ووت: تۆ مە ترسە کە چاک و خراپ
جو ی نە کړیتەو ه لای دانیش توان بە راستی تۆ زāl ئەبی بە سەریاناو هەمو شتی رون ئەبیتەو ه
لە بەر چاوی دانیش توانا. دوا یی جادو گەران باو ه ر ئەهین بە راستی تۆ، ئەوان خواو ه نی درۆو
فیلن فیرەو ن زۆری لی کردون .

﴿وَأَلْقَ مَافِي يَمِينِكَ تَلْقَفَ مَا صَنَعُوا﴾ وە تۆ فرەبده شتی بە دەستی راستی تۆ یە ئەو
شتە ی تۆ قوت ئەدا شتی جادو گەران دروستیان کردو ه بە ساخته لە گوریس و لە دارو
نیشانی تۆ ی ئەدەن جوړ و بکەن و تۆ ی یی بترسین .

تەفسیری زمان کۆبی

﴿ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدًا سَاحِرًا وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴾ به راستی شتی جادو گهران دروستیان کردوه فیلی جادو گهریکه و نهو جادو گهره سه رنا که وئ له هه ر جیگه یه که وه هاتی بهو فیله و نه یه وئ دانیشتون فری و بداو ناچیته سه ربوی .

﴿ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجْدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴾ دوای نه وه ی موسا دارده ستی خو ی فره داو گوریس و داره کانی نه وانی هه لوشی جادو گهران خو یان به ده ما خستو سوژده یان برد بو خوای مه زن چونکه بو یان ده رکه وت نه و کاره ی موسا جادو نیه و ووتیان: نیمه برو امان هینا به پهره و رد گاری هارون و موسا، بو یه هارون پیش خراوه له به رنه و ی له ته مه نا له موسا گه و ره تر بو ه، له به رنه و هیش گومان نه بری مه به ست له پهره و ره ده که ر فیرعه و نی به خیکه ری موسایی له کاتی منالیدا .

﴿ قَالَ آمَنْتُ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ﴾ فیرعه ون به جادو گهرانی ووت: نیوه باوه رتان به موسا هینا وه به رله وه ی من ده ستور بده م باوه ر به موسا بهین. فیرعه ون نه ونده بی شه رم بو وای نه زانی باوه رهینان به خوای گه و ره نه بی مرو ئیکی لا وازی وه کو نه و ده ستوری بویدا. له و دراوه خو ی وازی نه هینا و ته می خوار نه بوو، ووتی:

﴿ إِنَّهُ لَكَبْرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحْرَ ﴾ به راستی موسا گه و ره و ماموستای نیوه ی نه و توبه جادوی به نیوه فیر کردوه به راستی من واتیکه یشتوم نیوه له گه ل موسای جادو گهری ماموستای خو تان پیک هاتون پاشایه تی من و ده سه لاتی من نه هیلن. نه تانه وئ رژیم و یاسای من وه گیرن له پاشا خو تان ده سه لات بگر نه ده ست. دوایی ده ستی کرد به هره شه و گوره شه و ووتی:

﴿ فَلَا قُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صَلْبُكُمْ فِي جَذْوَعِ النَّخْلِ ﴾ دوایی به راستی من ده ست و پیکانی نیوه نه برم به بیچه وانه ی یه کتری. ده ستی راست و پی چپتان نه برم هه تا نازاری زورتان توشیی و رسواتان بکه م و به راستی من نیوه هه لئه واسم به سه ر لقی دره خحتی خورما و نه تان نه که م به نمونه و دانیشتوانی تر تان پی ته می نه که م هه تا که سی تر نه توانی دژی من را وه ستی .

﴿ ولتعلمن أننا أشد عذابا وأبقى ﴾ وهئوه بزائن و بۆتان دهرئه كهوئ چ كهسئ
له ئيمه و له موسا نازاردانی سهخته و بهردهوام تره له تۆله سهندنه و هدا ئايا من يائه و خوايهی
موسا ئيوه كورنوشي بۆئه بهن بهرله وهی من دهستورتان پي بدهم .

﴿ قالوا لم نؤثرك على ماجئنا من البينات والذى فطرنا ﴾ جادو گهره كان دواى
ئه وهی باوهريان هينا به فیرعه ونيان ووت: ئيمه تۆ هه لئنا بژيرين و ريزی تۆ نادهين به سه ر
شتيكا هاتوه بۆلاى ئيمه له و كاره پهك خهرو نيشانه روون و ئاشكرایانه و به سه ر كه سيكي
ئه و تۆدا ئيمه ی دروست كرده، هه ره شه و گوره شه ی تۆ كارنا كاته سه ر ئيمه كه واز
له خوا په رستی بهينين .

﴿ فأقض ماأنت قاض إنما تقضى هذه الحياة الدنيا ﴾ دواى فه رمان بده و ئه وشته ی تۆ
ئه ته وئ بيكه ئه ی فیرعه ون، ئيمه له نازاردانی تۆ ناترسين و بهرده وامين له سه ر
باوه ره خوا. به راستی تۆ فه رمان به شتئ ئه ده ی پيت خو شه له ژيانی ئه م جيهانه دا، ئيمه
جيهان په رست نين و پاداشتی رۆژى داو پيمان ئه وئ و هه رئه و بهرده وامه تۆ ده سه لاتت
به سه ر خو تانيه چ جاي جگه ی خو ت .

﴿ إنا آثمنا بربنا ليغفر لنا خطايانا وما أكرهتنا عليه من السحر والله خير وأبقى ﴾
به راستی ئيمه باوه رمان هيناوه به په ره رد گاری خو مان، له بهر ئه وه ی خوش بئي
له گونا هه كاغمان و له وشته ی تۆ زو رت كرده له ئيمه له سه ر كردنی له به كار هينانی جادوو
خوا چا كتره بۆ ئيمه پاداشتمان ئه داته وه له م جيهانه دا له هه مو كه سئ و بهرده وامتره بۆ
پاداشت دانه وه ی ئيمه له پاشه رۆژدا، ئيمه برو امان وايه كۆمه لی خوا په رستان سه رئه كه ون
ئهك تا قمی سه رلی شي وادانی تۆ.

﴿ إنه من يأت ربّه مجرماً فإن له جهنم لايموت فيها ولايحى ﴾ به راستی
هه ر كه سئ بچئ بۆلاى په ره ره رد گاری خو ی به تا وانباری و پي باوه رى، دوايى به راستی
بۆئه و كه سه هه يه دۆزه خئ نه ئه مرئ له ناو ئه و دۆزه خه دا هه تا رز گاری بيئ له سزاو
ئه ئه وه يه بۆ به ژيانی سودی پي بگه يه نئ. به لكه بهرده وام ئه بي له سه ر رسوايى و
سزادان.

﴿ومن یاتہ مؤمنا قد عمل الصالحات فإلئک لہم الدرجات العلی﴾ و ہر کہ کسی بچی بولای پوروہردگاری خوی بہ باوہرداری بہ راستی نہو کہ سہ کارہ چاکہ کانی کردوہ لہ جیہاندا، دوائی بڑو کہ سانہ ہہیہ چہ ندین پلہ و پایہی بلند و بہرز لہروژی دوا پیدا، نہی بزائری باوہرہینان بہ تہنہا نایبہ ہوی نہو پلہ و پایہ بہرزانہ۔ بہ لکو ہردو لہ باوہرہینان و کردنی کارہ چاکہ کان نہ بنہ ہوی و ہر گرتنی نہو پلہ و پایہ یانہ ۔

﴿جنات عدن تجری من تحتہا الأنهار خالدين فیہا ذلک جزاء من ترکى﴾ نہو پلہ و پایہ یانہ بریتین لہ چہ ندین بہ ہشتی پایہ دارو بہرین نہ چئی بہریر درہختہ کانیاو بہ ملاولای کوشکہ کانیاں چہ ندین روبرائی لہ ناوی شیرین و بہ تام نہو کہ سانہ بہردہ و امن لہ نیو نہو بہ ہشتانہ دا نہژین، نہو بہ ہشتانہ پاداشتی کہ سیکہ پاکبی لہ پیسی بی باوہری و گرناہ، بہ خوا پورستی خوی پاک کردیتہ وہو ۔

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا
فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفْ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ٧٧ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
بِجُنُودِهِ فَغَشَّيْهِم مِّنَ اللَّيْمِ مَا غَشَّيْهُمْ ٧٨ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ
وَمَا هَدَىٰ ٧٩ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكَ مِّنْ عَذَابِكُمْ وَوَعَدْنَاكَ
جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلَوىٰ ٨٠ كُلُوا
مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي
وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ٨١ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ
وَعَامَن وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ٨٢

﴿ولقد أوحينا إلى موسى أن أسر بعبادي﴾ وه دوای نه وهه مو کاره پهك خه رانه له موساوه وه بؤ فیرعه ون و باوه رنه هینانی و له سنور لادانی به راستی نیمه سروشان نارد بؤ لای موسا که تزشه و رهوی بکه به بنده کانی من له زهوی میسره وه. کاتی گه یشته که ناری ده ریاو چاووت به فیرعه ون و له شکره که ی که وت به دواتانه وه دین تومه ترسه.

﴿فأضرب لهم طريقا في البحر يبسا﴾ دوایی توبده له روباره که به داردهسته که ی خوت و پهیدای بکه بؤ بنده کانی من ریگه یه کی ووشك هه تا نه وان به و ریگه ووشکه دا برؤن و بچنه نه و به ری ده ریا که وه.

﴿لاتخاف دركاو ولا تخشى﴾ تومه ترسه له وه ی که فیرعه ون و سه ربازه کانی پیتان بگن که دواتان که وتن مه ترسه له وه یش بخنکین به ئاوی ده ریا که دا. موسا گه له که ی به بی نازار و ناخوشی چونه ده ره وه له نیو شاری میسر بؤ لای ده ریا که له شه و دا که گه یشته سه ر ده ریا که به و جوړه ی خوا فره مانی دابو به موسا به و جوړه داردهسته که ی کیشا به ده ریا که دا بوبه دو که رته وه و ناوهراسی ده ریا که ووشك بویه وه و موسا و هاوریکانی چونه نه و به ره وه به بی نازار.

﴿فأتبعهم فرعون بجنوده فغشيهم من اليم ما غشبههم﴾ دوایی فیرعه ون به له شکره که یه وه دوای موسا و به نو ئیسرائیلیه کان که وتن، دوایی توشی فیرعه ون و له شکره که ی بو شتی توشی نه وانبو، یانی شتیکی نه ونده گه وره بو مه گهر هه ر خوا بزانی. فیرعه ون که چاوی که وت به موسا و به نو ئیسرائیلیه کان به بی ترس نه رؤن به وریگه ووشکه ی نیو ده ریا که دا نه ویش خوی و له شکره که ی چونه نیو ده ریا که وه. به جوړی ناخه مین که سی به نو ئیسرائیلیه کان چونه ده ره وه ناخه مین که سی له شکری فیرعه ون چونه نیو ده ریا وه له و کاته دا ئاوی ده ریا که ته وای له شکری فیرعه ونی به خو به وه داپوشی و هه مویان خنکان. هه ربه و جوړه ی هه مو به نو ئیسرائیلیه کان به بی وه ی رزگاریان بووو.

﴿ وأضل فرعون قومه وما هدى ﴾ وهفیرعهون گهله که ی له ریگه ی راست لاداو
خویشی و تاقمه که ی ریگه ی راستیان نه دوزیه وه و رزگاری نه کردن و به درو که وه وه
که له وه بهر نه بیوت: من ریگه ی راستان نشان نه دهم و له ناو ده ریاکه یشدا ریگه ی لی
وونکردن و چونه ناوی و خنکان .

﴿ یابنی اسرائیل قد أنجبناکم من عدوکم وواعدناکم جانب الطر الأیمن ﴾ نه ی به نو
نیسرا ئیل به راستی نیمه نیوه مان رزگار کرد له نازاری دوزمنی خو تان که فیرعهون و
تاقمه که ی فیرعهونن که له وه بهر نیوه ی نه چه وسانه وه دوا ی نه وه ی فیرعهون و
له شکره که ی خنکان نیمه به لینمان دابو به موسای پیغه مبه رتان که خو ی و حفتا کس
له نیوه برؤن بؤلای راستی کیوی تور هه تا نیمه ته وراتی پی به خشین که ده ستورو فه رمانی
خوای تیدا رونکرا وه ته وه بؤتان .

﴿ ونزلنا علیکم المن السلوی ﴾ وه نیمه ناردمان بؤ نیوه به نیوه مان به خشی گه زوی
شیرین و شیا لقه ی گوشت خو ش و زور به تام له ده شتی ته یهداو به نیوه مان فه رموو:
﴿ کلوا من الطیبات مارزقناکم ولا تطفوا فیه فجعل علیکم غضبی ﴾ نیوه بخو شتی
نیمه کرد و مانه به خوارده مه نی بؤ نیوه به نیوه مان به خشیوه له و خوارده مه نیه پاک و
ره وایانه و له سنوری خوای مه زن ده رمه چن له خواردنی نه وو شته ی نیمه پیمان به خشیون
و له جیگه ی خراب و کاری ناپه سه ندا دای مه نین، دوا یی پیویست نه بی بؤ نیوه سزاو
نه فره تی من و دوا یی توشی سزاین .

﴿ ومن یحلل علیه غضبی فقد هوی ﴾ وه ههر که سی برژی به سه ریوا پیویست بی
سزادانی نیمه بؤی، دوا یی نه و که سه له ناو چوه نه که ویته ناو ناگری دوزه خه وه .

﴿ وإنی لغفار لمن تاب وآمن وعمل صالحا ثم اهتدی ﴾ وه به راستی من خو ش نه بم
له که سی له گونا ه ی خو ی په شیمان بوبیته وه و کرده وه ی چاکی کرد بی له پاشا ریگه ی
راستی وه رگرتی و به رده وام بوبی له سه ریان .

وهك له مه وه بهر باسمان کرد دوا ی له ناو بردنی فیرعهون خوای مه زن به لینی دابو
به موسا ته وراتی بؤ بنیری و خوای مه زن کاتیکی بؤ دیاری کرد بو. دوا یی موسا حفتا که سی
له خزمه کانی خو ی هه لبراردو چو بؤلای خوای مه زن و بؤ به سه ر وه ختی نه و به لینه وه و

هارونی برای دانا به سر به نوئیسرانیلیه کانه وه. نهو له بهر چاونه بونه ی موسایان
بهه لزانو ده ستیان کرد به گویره که پرستنت به هوی راویژو پرسی سامیریه وه، موسا
که می پیشکوت له خزمه کانی کاتی چون بولای خوی مه زن بویستی فهرموده ی خوی
مه زن له کیوی تور. وهك خوی گه وره نه فهرموی:

وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ

قَوْمِكَ يَمْوَسَى ﴿٨٢﴾ قَالَ هُمْ أَوْلَاءٌ عَلَيَّ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ

رَبِّ لِرِضَى ﴿٨٣﴾ قَالَ فَإِنَا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ

السَّامِرِيُّ ﴿٨٤﴾ فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ

يَقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمْ

الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمُ

مَوْعِدِي ﴿٨٥﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا

أَوْزَارًا مِّنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٦﴾

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ

وَأِلَهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ ﴿٨٧﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ قَوْلًا وَلَا

يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٨﴾

﴿وما أعجلك عن قومك يا موسى قال هم أولاء علي أثري وعجلت إليك رب لترضى﴾ وه‌چ شتيكه پالی ناوه به‌تۆ په‌له بکه‌یی و پیش خزمه‌کانی خۆت بکه‌ویی بۆئه‌م ماوه‌ کورته‌ نه‌ی موسا، موسا فه‌رموی: نه‌وان نزیک‌ی من وله‌دوای منه‌وه‌ن و بیم نه‌گه‌ن و نیوانی من و نه‌وان نه‌ندازه‌یه‌کی که‌مه‌و من په‌له‌م کرده‌ بیم بۆلای تۆ نه‌ی په‌روه‌ردگاری من له‌به‌ر نه‌وه‌ی تۆ له‌من رازی بی.

له‌پاش نه‌وه‌ی نه‌و ماوه‌ دیاریکراوه‌ی چل رۆژه‌ کۆتایی پیه‌ات و موسا هارونی لای به‌نوئیسرا ئیلیه‌کان جیه‌یشتبو، موسای سامیری به‌مامۆستایه‌تی شه‌یتان گه‌لی موسای له‌ناین وه‌رگیرا، خوای مه‌زن موسای له‌و روداو له‌ناگادار کردو فه‌رموی:

﴿قال إنا قد فتناك قومك من بعدك وأضلّم السّائري﴾ خوای مه‌زن فه‌رموی: به‌راستی ئیمه‌ خزمه‌کانی تۆمان گیرۆده‌ کرده‌و تاقیمان کردونه‌ته‌وه‌ له‌دوای تۆو بزانی سروشتی گویره‌که‌ په‌رستیان لا‌ماوه‌ته‌وه‌و موسای سامیری نه‌وانی لا‌داوه‌ له‌ناین و له‌ریگه‌ی راست و ده‌ستیان داوه‌ته‌ گویره‌که‌ په‌رستی.

﴿فرجع موسى إلى قومه غضبان أسفا﴾ موسا گه‌رابوبه‌بۆلای خزمه‌کانی خۆی به‌توره‌یی و به‌خه‌فه‌ته‌وه‌ له‌سه‌ر نه‌و شته‌ی نه‌وان کردبویان دوای نه‌وه‌ی چل رۆژه‌که‌ی ته‌واو کردو ته‌وراتی وه‌رگرت.

﴿قال يا قوم ألم يعدكم ربكم وعدا حسنا﴾ موسا فه‌رموی: نه‌ی خزمانی من: ئایا په‌روه‌ردگاری ئیوه‌ به‌لینی نه‌دابو به‌ئیه‌ به‌شتیکی راست و شیرین که‌ته‌ورات بنیری بۆئیه‌و یاسای پیویست و هه‌مو فه‌رموده‌ی خوای مه‌زنی تیدایه‌ بۆراپه‌راندنی کاره‌کانتان. ﴿أم طال عليكم العهد أم أردتم أن يحل عليكم غضب من ربكم فأخلفتم موعدي﴾ ئایا درێژه‌ی کیشابو به‌سه‌ر ئیوه‌دا ماوه‌ی دورکه‌وتنی من له‌ئیه‌ به‌وچل شه‌وه‌، یاوێستوتانه‌ برژئی به‌سه‌ر ئیوه‌دا سزاو خه‌شمی خوای په‌روه‌ردگاری ئیوه‌، دوایی ئیوه‌ به‌دژی نه‌و به‌لینه‌ی من که‌وتون داومه‌ به‌ئیه‌ که‌به‌رده‌وامن له‌سه‌ر باوه‌ره‌ینان به‌خواو هه‌لسان به‌شتی من فه‌رمانم پیداون.

﴿قالوا ما أخلفنا موعدك بملكنا ولكنا حملنا أوزارا من زينة القوم﴾ گویره که
پهرستان ووتیان: نیمه به ئاره زوی خوْمان به دژی تو هه لئه ساوین. به لآم نیمه هه لمان گرتبو
له گهل خوْمان شتی له وشته قورسانه ی درابوه ده ستمان له زیرو زیوی تاقمی فیرعه ون و
قیبته کان، بۆئه وه ی خوْمانی پی برازیننه وه له زه ماوه ون و سهیرانداو نه ماندا بوه وه به وان .
﴿فقدفناها فکذلك ألقى السایري﴾ دواپی نه و خشل و زیرو زیوه ی نه وانمان فری دایه
نیوناگر به فهرمانی سامیری، دواپی سامیریش ههروه ک نیمه نه وه ی لای خو ی بو فره ی دایه
ناوناگر، هه تا باشه بروای پی بکهین و به فهرمانی هه لسن .

﴿فأخرج لهم عجلا جسدا له خوار﴾ دوا ی نه وه ی زیرو زیوه کان توانه وه موسای
سامیری له شی گویره که یه کی له و ئاگره هینایه دهره وه بۆبه نو ئیسرا ئیلیه کان دهنگی لیوه
ئه هات به وینه ی بۆره ی گویره که یه، موسای سامیری به جو ریکی هونه ری په یکه ری نه و
گویره که یه ی دروست کردبو و قالبی بۆساخسته هینابو، هه ندی له به نو ئیسرا ئیلیه کان
له بهردهم گویره که که دا راوه ستان و پی خه له تان. زانایان بیرو بۆچونیان جیاوازه: ئایا نه و
گویره که یه بوبه خاوه نی زینیه تی یانه؟ زوربه ی زانایان نه لین: گیانی تیدانه بو. به لآم
سامیری له سه ر وینه ی گویره که داری رژاندبو کون و بۆشایی تیدا دروست کردبو
به جو ری با بۆپیشتا به به و کونانه دا دهنگی لی پهیدا نه بو وه ک دهنگی گویره که. هه ندی
تریان نه لین: گه را به خاوه ن گیان و نه ی بۆراند وه ک بۆره ی گویره که. سامیری زۆری
پی خوش بو که موسا له و ی نه و به و په یکه ره خه له تاون .

﴿فقالوا هذا إلهکم وإله موسی فسی﴾ دواپی سامیری و شوین که وتوه خه له تاوه کانی
ووتیان: نه م گویره که یه خوا ی ئیوه و خوا ی موسا و خوا ی هه مو بونه وه رانه. دواپی موسا
نه م خوا یه ی لی ونه وه و چه بۆکیوی توور به شوینیا نه گه ری و نازانی میوانی نیمه یه و له لای
نیمه یه. بیگومان نه و که سه ی بلی: خوا خاوه نی له شه له گهل گویره که په رستانا وینه ی
یه کن به پی باوه ری و نه فامیدا .

﴿ افلا یرون ان لایرجع الیهم قولا ولا یملک لهم ضرا ولا نفعاً ﴾ نایا نهو گویره که
 بهرستانه نه یانزانیه که نهو گویره که یه هیچ گفتوگو به ناگیرته وه به وه لام یولای نهوان و
 توانای نهوی نیه ولامیان بداته وهو خاوه نی هیچ زیانی و هیچ سودی نیه و ناتوانی شوق
 بهاویژی و لهقه بدادو بهرگری لهخوی بکاو کاویژناکاو خواردن ناخوا. ئیر چون نهی
 خوابی، نه گهر گیانداری تهواویش بی گویره که بهرسته کات لهوان به تواناترن .

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
 یَقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
 أَمْرِي ﴿٩٠﴾ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ
 ﴿٩١﴾ قَالَ يَهْرُونَ مَامَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلَّا تَتَّبِعَ
 أَفْعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَومٌ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي
 إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ
 قَوْلِي ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِرُ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ
 بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
 فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾ قَالَ
 فَادْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ
 مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَنَّهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ

عَاكِفًا لَّنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿١٧﴾ إِنَّكَ
إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٨﴾

﴿ و لقد قال لهم هارون من قبل يا قوم انما فتنتم به ﴾ وہ بہرستی ہارون بہ گوید کہ
پدرستانی فرمو ہو بہرلہوہی موسا بگہریتہوہ لہ کیوی تور لہروی ناموزگاریہوہ: نہی
تاقمی من: بہرستی نیوہ گیرژدہ ہون بہ بہرستی نہو گویرہ کہوہو دواۓ نارہزووی
پوجی خزان کہوتون. چ شتی فریوی نیوہی داوہ ہما نہو گویرہ کہ بہرستن؟
پدیکہریکی بی گیان شایستہی پدرستن نہ .

﴿ و ان ربکم الرحمن فاتبعونی و اطیعوا امری ﴾ وہ بہرستی بہرہوردگاری نیوہ
خوای خواہن بہخشندهوہو ہدشیمان ہونہوتان لی ورنہ گری، دواۓ نیوہ دواۓ من
بکہون و لہسر نایینی من بن لہبہرستی خواداو بہرہوی ہمرمانی من بکہن و واز
لہبہرستی نہو گویرہ کہ بہ بہین و کاریکی نارہواو پوجہ .

﴿ قالوا لن نبرح علیہ عاکفین حتی یرجع الینا موسی ﴾ گویرہ کہ ہرستان ووتیان:
نیمہ لاناچین لہسر بہرستی ہم گویرہ کہ بہ بہرہوام نہین ہما کاتی موسا نہ گہریتہوہ
ہو لای نیمہ. دواۓ ہوالمان ہداتی نایا خوا نیمہہ سامیر دروست کردوہ یا خوا نہوہیہ
موسا چوہ ہو لای گفتوگوی لہ گہل ہکا؟ موسا گہراہوہو ہمماشای کرد زورہی
بہنویسرائیلیہ کان راوہستان لہسر گویرہ کہ بہرستن، موسا رقی ہلسا و ریشی
ہارونی برای گرت و رای کیشا ہو لای خوۓ .

﴿ قال یا ہارون مامنک اذ رأیتہم ضلوا ﴾ موسا ہرموی: نہی ہارون: چ شتی
ریگہی لہ تو گرت کاتی تو نہوانت ہینی لہریگہی راست لایان داوہو بہوکاری
سامیری خملہتاون؟

﴿أَلَا تَتَّبِعُنَّ أَفْعَصِيَّتَ أَمْرِي﴾ ئايا بۆ تۆ دواى من نەكەوتى كاتى گفتوگۆى تۆيان وەرەنگرت و بەھاتايەى وھەوالىت بە من بدايە، ئايا دوايى تۆ بۆ بى فەرمانى منى كەردوھ و ھەلنەساوى بە شتى سودى ئەوانى تىدبابى، موسا سەروريشى ھارونى گرت و بەرقەوھ راي كيشا بۆ لاي خۆى. ئەبى بزانرى: ووشەى (لا) لە رستەى (أَلَا تَتَّبِعُنَّ) زيادەيە .

﴿قَالَ يَا ابْنَ أُمِّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي﴾ ھارون فەرموى: ئەى كورى داىكم: تۆ ريش و سەرى من مەگرەو رام مەكيشە بۆ لاي خۆت، ھىدى و لەسەر خۆبە ھەتا بۆت دەرئەكەوى كەخواھەنى بيانوم، تۆ براى داىكى منى و بەزەيىت پىما بىتەوھ لەبەر دلى داىكم، بۆيە من و باوھرداران نەھاتىن بۆ لاي تۆ لەكاتى گۆيرەكە پەرستنى ئەواندا و بەجىيان بەيىن .

﴿إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَ لَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي﴾ بەراستى من ترسام كە تۆ بليىت بەنو ئيسرائىليەكالت پارچە پارچە كەردوھ و جياوازىت خستەتە تيوانيان و كاريكى وات كەردوھ ھەنديكيان دواى تۆ بکەون و تاقمى تريان دواى سامير بکەون و بلىى تۆ چاوەروانى منى نەكەردوھ ھەتا ديمەوھ. دوايى موسا برواي بەراستى ھارون كەرد و روى وەرگىرا بۆ لاي سامىرى:

﴿فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ﴾ موسا فەرموى: دوايى ئەم كارەى تۆ شتىكە و چ شتى پالى بەتۆوھ ناوھ ئەم كارە خراپە بکەيى و بەنوئيسرائىليەكان پارچە پارچە بکەى، ئەى سامىرى. سامىرى دەستى كەرد بە فروفيل و درۆ ھەلبەستنى بى بنچىنە .

﴿قَالَ بَصْرَتُ بِنَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ﴾ سامىرى بە موساى ووت: من شتىكم بينى بو بەنو ئيسرائىليەكان ئەو شتەيان نەديبو، ئەو شتەيش ئەوھيە ئەو كەسەى ئەھات بۆ لاي تۆ چاوم كەوت بەوجيگەدا ئەو ئەجو بەسەريايگاي لى ئەروا و سەوز ھەلنەگەرا .

﴿فَقَبِضَتْ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذَتْهَا وَ كَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي﴾ دوايى من ھەلم گرت مشتى لە پاش ماوھى ئەو خاكەى ئەو نيردراوھ بەسەريا نەرويشت، دوايى من ئەو خاكەم فرەدايە ناو ئەو گۆيرەكەيە لەزىرو زىوى تواوھ بەجۆريكى ھونەرى دروستم كەردبوو ھەر بەوجۆرەى خۆم رازاندەوھ پىم خۆشبوو ئەو گۆيرەكەيە دروست بو .

زانایان بیرو بۆچونیان جیاوازه: هه‌ندیکیان ئەلین: مەبەست بەو نیراوه‌ی ئیره جبرەئیلە و مەبەست لە پاشاوه‌کەیش ئەو خاکەیه جبرەئیل پێی پێدا ئەنا، هه‌ندی تریان ئەلین: مەبەست لە نیراوه‌که موسایه و پاش ماوه‌کەیشی بریتیه لە یاسا و ئایینی موسا، هه‌ندی تریان ئەلین: سامیری درۆی ئەکرد هیچ شتیکی نه‌بینیوو هیچ شتیکیشی هه‌لنه‌گرتوو، ئەیه‌ویست له‌و خراپه‌ی خۆیه رابکا، زانایان لایان وایه ئەم بیرو بۆچونه دوا‌ی نزیک‌تره وه‌چینه میشکوه زۆربه‌ی زانایان لایان وایه مانای یه‌که‌میان راسته . هه‌رچۆنی بی مانای ده‌رکه‌وتووی قورئانی پیرۆزه ئەوه‌مان فیرئه‌کا که سامیری به‌نونسرا ئیلیه‌کانی گومرا کرد به‌ په‌رستی گویر که‌یه وه به‌لام چ شتی کردی ئیمه داوامان لی نا‌کری بزاین و په‌یوه‌ندی به‌ بیرو باوه‌ری ژیا‌نی ئیمه‌وه نیه .

بۆ زانین: له‌مه‌وه‌ر با‌سی ئەوه‌مان کرد که مەبەست لە نیراوه‌که موسایه و پاش ماوه‌کەیشی ئاین و یاسای موسایه، به‌گۆیره‌ی ئەو بیرو بۆچونه مانای ئەو ر‌ستانه به‌م جۆره ئە‌کری. من دوا‌ی هه‌ندی له‌ ئاین و پاشاوه‌ی یاسای نۆم هه‌ل‌گرتوو، دوا‌ی من که‌زانیم ئایینی تۆ راست نیه وازم لی هینا و گه‌رامه‌وه بۆ‌لای گۆیره‌که په‌رستی خۆم و ده‌روونی خۆم وای پێ چاک‌بو وام رازاند‌بو‌وه بۆ خۆم .

﴿ قال فاذهب فان لك في الحياة أن تقول لا مساس ﴾ . موسا به‌سامیری ووت : دوا‌ی تۆ برۆو له‌م ناوه‌دا مه‌مینی. دوا‌ی بۆ‌تۆ هه‌بی له‌م ژیا‌نه‌ی جیهاندا که تۆ ب‌لی به‌که‌سی به‌کاری تۆ نه‌زانی: که‌س ده‌ست له‌من نه‌داو ده‌ست له‌که‌س ناده‌م، پاداشتی تۆ له‌جیهاندا ده‌رکردن و که‌ناره‌گیری له‌ ناده‌میزاد، تیکه‌لاوی که‌س نه‌که‌بی و که‌س تیکه‌لاوی تۆ نه‌کا و گفتو‌گۆو مامه‌له‌ت له‌گل نه‌کری و له‌گه‌لت نه‌ژین .

دوا‌ی ئەوه‌وی موسا فه‌رمانی دا به‌دانیش‌توان هیچ که‌سی تیکه‌لاوی سامیری نه‌کا، سامیری ژیا‌نی خۆی له‌ چۆله‌وانی وله‌ نیو گیاناداران‌ی ک‌یویدا برده‌سه‌ر زۆربه‌ سه‌ختی و کوله‌مه‌رگی و سزای ئە‌و‌بو له‌جیهاندا .

﴿وَأَنْ لَّكَ مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَهُ﴾ وه بهراستی بۆ تۆیش نهیی له پاشه روژدا سزایه کی زۆر سهخت و گرانتر تۆ ناتوانی له دهستی راکهیی و له تۆ تپه رناکا، پرسپاری نهم خراپه له تۆ نه کری و سزای تۆ نه دری به سزایه کی ئیش دارو به ناگری دۆزه خ .

﴿وَانْظُرْ إِلَى إِلْهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَّنْ خَرَقَهُ ثَم لَّنْسِفْنَهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا﴾ وه تۆ نهی سامیری ته ماشای لای خوایه کی نهوتوی خۆت بکه تۆ له سههر په رستنی وه ستای بهراستی به ناگر نه یسوتینم له پاشا خۆله کهی فره نه ده مه ناوده ریاوه به فریدانی هیچ شتیک لی نه بینری، ئانه وه به کۆتای هه موو شتیکی پروبوچ و فیلاوی و رسوایی و بی نرخیه .
دوای نه وهی له کاری سامیری بو یه وهو هۆی کرده وه بۆ لای باسی ئاین و په رستراوی

راست و دروست. لهو باره وه فهرموی:

﴿إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ بهراستی په رستراوی راستی ئیوه خوایه کی نهوتویه به هیچ خوایه شایستهی په رستنی بۆ نیه مه گهر ههر خوایه خاوه نی توانایه به جۆری نه زانی به هه مووشتی دروستی بناسری نهک نهو گویره که به دروست کرابی و بسوتینری. خۆ نه گهر زیندوش بی خۆی له خۆیا بی ناگایه و بی وینه به له گیلیدا .

کۆتایی به مانای نهم ئایه ته نه هینین به فهرموده ی پیشهوا رازی به مهی خواره وه که نهلی:

(نه بو قاسمی نه ناساری نهلی: جادو گهره بت په رسته کان، کاتی ته نهها کاریکی په کخه ریان بینی له داردهستی موسا بو به ماریک باوه ریان به خواو به موسا هینا و له بهر نه وهی بروایان به باوه رهینانی خۆیان هه بوو نهوسزا سهختانهی فیرعه و نیان هه لگرت و له باوه ری خۆیان نه گه رانه وه. به لام به نو ئیسرا ئیلیه کان نهو کاره په کخه رانه یان بینی و چاویان کهوت به وهی جادو گه ران باوه ریان هینا به موسا، دوایی نو کاری په کخه ریان به موسا وه بینی بوو، به چاوی خۆیان بینان ده ریای سوور له یدک به چراو ههر هۆزی لهو دوازه هۆزه ریگه ی تایه تیان خۆیانیان بۆ دیاری کراو چاویان به فیرعه ون کهوت له گه ل

تهفسیری زما کۆبی

دوژمنانی ترپانا خنکان، کہ چی کاتی لہدہ ریا پہرینہ وہ کژمہ لیکیان بینی گویرہ کہیان
نہ پہرست بہ موسایان ووت: تویش خواہہ کی بہم جۆرہ بۆ نیمہ دروست بکہ، بۆہ کاتی
گویرہ کہ دروست کراوہ کہی سامیریان بینی کوتوپر دہستیان بہ پہرستی کرد .

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا
ذِكْرًا ﴿١٩﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا
﴿٢٠﴾ خَلِيدٍ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ﴿٢١﴾ يَوْمَ يُفْعَخُ
فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿٢٢﴾ يَتَخَفَتُونَ
بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿٢٣﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ
أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿٢٤﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ
فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿٢٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿٢٦﴾
لَا تَبْقَى فِيهَا جِوَارًا أَمْثًا ﴿٢٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ
لَا عِوَجَ لَهُمْ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا
﴿٢٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ
قَوْلًا ﴿٢٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ
عِلْمًا ﴿٣٠﴾ وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ

حَمَلٌ ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

﴿كذلك نقص عليك من أنباء ما قد سبق﴾ بهو جوړه ی باسی بهسه رهاتی موسامان بۆکردی نیمه نه یخوینینه وه بهسەر تۆدا هه ندی له هه واله کانی نه ته وه کانی رابوردو بهو جوړه ی تۆ بیستوته و ته می کردن و بهندن بۆ ئاده میزاد، له هه مان کاتا به لگه شن له سه ر راستی تۆو له سه ر پیغه مبه رایه تی تۆو نهینی بوون لای تۆو .

﴿وقد آتيناك من لدنا ذكرا﴾ وه به راستی نیمه به خشیومانه به تۆ له لایه ن نیمه وه ه قورئان که هوی سه ره رزی تۆیه . قورئان ناوبراوه به زیکر باسی خواو هه والی پیغه مبه ران و روژی دواپی و باوه رهینان و چاکه و خراپه و نهو شتانه ی رهوان و نهو شتانه ی قه ده غه ن و باسی دروست کردنی ئاسمانه کان و زهوی و شتی تری تیدایه .

﴿من أعرض عنه فانه يحمل يوم القيامة وزرا﴾ وه هه ر که سی وازی له قورئان هینابی و بروای به قورئان نه بوپی و کاری به ناوه روکی نه کردپی، دواپی به راستی نهو که سه سزایه کی قورس هه لئه گری بۆ روژی دواپی و باری خوی قورس کردوه به سزای روژی دواپی . له مانای ئایه تی (١٢٤) ی ئهم سوره ته دا ناوه روکی مانای ئهم ئایه ته دوباره نه کریته وه .

﴿خالدين فيه وساء لهم يوم القيامة حملا﴾ بهرده وامن له نیو نهو سزایه داو له نیو نهو باره گرانه داو، خراپ شتی که هه لیان گرتوه له گرنه له روژی دوایدا .

﴿يوم ينفخ في الصور﴾ روژی دواپی روژی که فوئه کری به سوردا . ووشه ی سور هیمایه له زیندو بونه وه ی مردوان له گزهره کانیا کاتی ئیسرافیل فوئه کا به سوردا، زانایان نه لین: سور بریتیه له که ره نایه فوی پیدا نه کری هه تا ئاده میزاد ئاماده بن بۆ کۆبونه وه، وینه ی فو کردن به که ره نای سه ربازیدا هه تا ئاماده بن بۆ رویشتیان بۆ گۆره پانی مه شق .

﴿ونحشر المجرمین یومئذ زرقا﴾ وہ نیمہ لہو روژہدا تاوانباران کوٰئہ کہینہوہ بہ کویری و روی رہش و بہ تینوی. نہبو حہیانی نہندہلوسی لہتہفسیری (بحراخیط) ی خوٰیا نہفہرموی (مہبہست لہ (زہرق) چاوی شینہ کہ خراپ ترینی رہنگہ لای عہرب، چونکہ روٰمہکان دوژمنی نہوانن و چاویان شینہ) وادیارہ نہبو حہیان کاتی مانای نہو ووشہیہی کردوہ نزدیکوہ لہجہنگی سہلیبیہ کانہوہ .

﴿یتخافتون بینہم ان لبثتم الا عسرا﴾ تاوانباران دہست نہکەن بہراویژکردن لہنیوان یہ کتریدا بہنزمی گفتوگو نہکەن لہروژی دوایدا: لہجیہاندا دانہنیشتون مہگەر (۱۰) شہو یا کہمتر .

نہبی بزانی: ووشہی (عسرا)، ووشہی (یوما) لہم سورہتہدا، ووشہی (یوما) بعض یوم) لہنایہتی (۱۹) ی سورہتی نہلکہفف. ووشہی (غیر ساعة) لہنایہتی (۵۵) ی سورہتی رومدا. ووشہی (الا قلیلا) لہنلیہتی (۵۲) ی سورہتی نہلئیسرائیلدا. ہہمویان ہیماں لہماوہیہ کی کہم .

﴿نحن أعلم بما یقولون إذ یقول أمثلہم طریقۃ ان لبثتم الا یوما﴾ نیمہ زانترین بہشتی تاوانباران نہیلین کاتی بہریزترین و گہورہترینی نہو تاوانبارانہ لہلایہن گفتوگووہ نہیوت: نیوہ دانہنیشتون لہجیہاندا مہگەر تنہا یہک روژ، نہو ژیانہتان خہویکبو بینیتان، نیستا لہژیانی تردان کوٰتای پینایہت .

﴿ویسألونک عن الجبال فقل ینسفہا ربی نفسا﴾ وہتاوانباران پرسیار نہکەن لہتوٰ لہکیوہکان چ شتیکیان پی دئ لہروژی دوایدا، دواپی توٰ وہلامیان سدہرہوہ: پەرورہدگاری من نہوکیوانہ وورد نہکاو نہیانکا بہتوٰز بہجوٰرہ ووردبونئ بالیی نہداو نہیبا بہناسماناو جیگہ کہیان بہچولی نہمینتہوہ .

﴿فذرہا قاعا صفصفا لا تری فیہا عوجا ولا أمنا﴾ دواپی پەرورہدگاری من جیگہی نہوکیوانہ بہجی نہہیلی بہزہویہ کی لوس و تہخت بہجوٰری توٰنابینی لہسەر نہو زہویہدا نزمی و بہرزی .

﴿ یومئذ یتبعون الداعی لا عوج له ﴾ لهو رۆژه دا ئاده میزاد دواى بانگی که سیکى
ئه و تو ئه که ون بانگیان ئه کا بۆجیگه ی وه ستانی پرسیارو و ولام، ئه و که سه یش ئیسرافیله،
سه ریچی کردن و نه رۆشتن بۆ ئه وان نیه به گورجی و به په له و ولامى ئه دهنه وه، هیچ
که سى ناتوانى نه روا .

﴿ وخشخت الأصوات للرحمان فلا تسمع إلا همسا ﴾ وه خاوه ن ده نگه کان لاوازو
سه رشۆرن له بهر سام و گه و ره یی خواى خاوه ن به خشنده، دواى تو هیچ شتى نابىستی
مه گه ر ده نگىکى نزم، ئه وه یش به لگه یه له سه ر بچو کى و بى ده سه لاتی ئه وان.

﴿ یومئذ لاتنفع الشفاعة إلا من أذن له الرحمن ورضى له قولا ﴾ لهو رۆژه دا پارانه وه
له هیچ که سیکه وه سودى نیه مه گه ر بۆ که سى خواى خاوه ن به خشنده ده ستورى پى بدا
بپارینه وه و رازى بى ئه و که سه گف تو گۆ بکا و بپارینه وه، ئه و ئایه ته به لگه یه له سه ر ئه وه ی
ئه و که سه ئه بى با وه رداری، چونکه خوا هه ر له با وه رداران رازیه ئه و رۆژه .

﴿ یعلم ما بین أیدیهم وما خلفهم ولا یحیطون به علما ﴾ خوا ئه زانى به شتى کردویه وه
به شتى له مه و دوا به ره و رویان دى و ئه یکن و زانىنى ئاده میزاد ناتوانى زانرا وه کانى بزانى
و ئه قلیان کورته و نازانن چ شتىکیان کردوه و چ شتى ئه که ن .

﴿ و عنت الوجوه للحي القيوم ﴾ وه خاوه ن وه کان سه رى خویان دائه نه وینن بۆ
خوا به کى هه میشه زیندوو به ریوه به رى هه مووشتى و به سه ریانه وه وه ستاوه و ئاگادارى
کرده و یانه، ئاده میزاد لهو رۆژه دا رومه تیان تیک ئه چى له به رده م خوا دا وینه ی که سى
به دیل گیرایى و کۆت و پيون کرابى و به ره و دادگا بیری .

﴿ وقد خاب من حمل ظلما ﴾ وه به راستى رسوا و بى به هره یه که سى هه لى گرتبى
سته م کردن و بى با وه رى و گونا ه و بى فه رمانى خوا، ده ست درىژى کردبته سه ر ریز و
سه ربه ستى ئاده میزاد، ئه و که سه ی قازانج بکا له خزمه ت خوا دا که سیکه چاکه ی کردبى
له گه ل ئاده میزادا له بهر خوا و مروفایه تی .

﴿ ومن يعمل من الصالحات وهو مؤمن فلا يخاف ظلما ولا هضما ﴾ وه هدر که سی
 هندی له کاره چاکه کان بکا و نهو کهسه باوهرداری دوابی نهو کهسه ناترسی له وهی
 سته می لی بکری و پاداشتی شایسته ی خوی نه دریتی و ناترسی له وهیش پاداشته که ی کهم
 بکریته وه، نه بی بزانی باوه رهینان مهرجه بو وه گرنتی پهرست و چاکه کردن .

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
 وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾
 فَتَعَلَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ
 يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾ وَلَقَدْ عَهِدْنَا
 إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَىٰ وَلَمْ يُجِدْ لَهُ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قُلْنَا
 لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ
 ﴿١١٦﴾ فَقُلْنَا يَنْعَادُمْ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ
 مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰ ﴿١١٧﴾ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾
 وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ ﴿١١٩﴾ فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ
 الشَّيْطَانُ قَالَ يَنْعَادُمْ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ
 لَآ يَبْلَىٰ ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا

﴿ ۱۴۱ ﴾

يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ

﴿ ۱۴۲ ﴾

شَّمَّ أَجْنِبَهُ رَبُّهُ فَأَبَّ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ

﴿ و كذلك آنزلناه قرآنا عربيا و صرفنا فيه من الوعيد لعلهم يتقون ﴾ و ههه به و جوړه باسمان كړد له و نايه تانه دا باسی هه ره شه و موژده دانيان تيدا بوو: ئيمه نار دو مانه ته خواره وه قورثاني به زمانى عه ره بى، هه تا عه ره به كان تيبگه ن له ناو ه رو كي ئه و قورثانه و ئيمه رو غمان كړد و هه وه له نيو ئه و قورثانه دا هه ندى له هه ره شه كان، بو ئه وهى له خوا بترسن و خو يان بپاريزن له بى فه رمانى خوا، بترسن له وهى سزا خوا برژى به سه ريانا به وينه دى ئه و سزايانه خوا رژاندى به سه ر گه لانى رابوردودا. له نايه تى (۲) ى سوره تى يوسف دا وه لامى ئه و پرسياره دراوه بو چى قورثان به زمانى عه ره بى هاتو ته خواره وه له گه ل ئه و هيشدا پيغه مهر نير او ه بو سه ر دانيش توانى هه مو روى زه وى .

﴿ اَوْ يَحْدِثْ لَهُمْ ذِكْرًا ﴾ يا ئه و قورثانه پهيدا بكا بو يان وه رگرتنى ناموژگارى و بى به هو ي ته مى كړد نيان كاتى ئه و قورثانه ئه بيسن پشيمان بينه وه له بى باو هرى و بير له گونا هى خو يان بكه نه وه .

بو زانين: خواى مه زن له قورثانى پيروزدا به م شيوانه دى خواره وه باسى قورثانى فه رموه: (العربي) يانى به زمانى عه ره بى هاتو ته خواره وه. (الذكر) يانى ناموژگارى كړدن (النور) يانى روناكى ريگه دى راست (القول الفصل) يانى فه رموده به چاك و خراب جوى نه كاته وه (المهدي) يانى شاهه زايى كه رى ئاده ميزاد و جنو كه (الحكيم) يانى هه مو وشتى له جيگه دى شياوى خو يا دانه نى. (النجيد) يانى به ريز و گه و ره (الروح) يانى سروشى خوا (الحق) راست و بيگومان (النبا العظيم) يانى هه و اليكى گه و ره (الشفاء) رزگارى كه رى باو هرداران، (الرحمة) خو شى باو هرداران (النزيل) ره وانه كړدنى خوا (البشير النذير) موژده ده رو تر سينه ر (العزيز) گه و ره به ده سه لات (العظيم) زوړ گه و ره (المبين) يانى رون

ته فسىرى زمنا كولى

کهرهوه. به کورتی ئەو شیوانه ئاماژە بۆ ئەوه ئەکەن خواى مهزن قورانى ناردوه بۆسەر پیغه مهر بۆ شارهزایی کردن و بۆ بهختیاری و ناسایشی ئاده میزاد .

﴿فتعالی الله الملك الحق﴾ دواى خوايه که پاشاو خاوهنى راستى هه مو بونه وهرانه دورو پاک و خاوينه له وهى بت په رستان و بى ئايينان ئەيلين که خوا منال و هاويه شى ههيه، هەر خوا جيگهى هيواو ئوميدى بونه وهرانه و هه رئه و شايستهى په رستنه به راستى و به بى گومان. کاتى خواى مهزن باسى ريزو گه وه بى قورئانى فه رمو فه رمان به پیغه مهر ئەدا خۆى ماندو نه کا بۆ له بهرکردنى قورئان و وابزانى قورئانى له بير ئەچيته وه و ئەفه رموى:

﴿ولا تجعل بالقرآن من قبل أن يقضي إليك وحيه وقل رب زدني علما﴾ وه تۆ په له مه که له خویندنه وهى قورئاندا و بۆ له بهرکردنى کاتى ديته خواره وه بۆ لای تۆ له پيش ئەوهى کۆتايى به سروشى ئەو قورئانه به ينى، گوى لى بگره و دلنياه هيج شتى له و قورئانه له بىرى تۆ ناچيته وه و تۆ بلى: ئەى په روه ردگارى من تۆ زانست و زانيارى بۆ من زۆرى که به جۆرى سود به خش بى بۆ بونه وهرانى خۆت .

بۆ ئاگادارى: هه موو بىروباوه ر و ده ستور و ياسايه هه ن له روى زه ويدا لای خوا نرخیان بۆ دانانى مه گه ر بینه هۆى خۆش گوزه رانى و ناسایش و سه رفرازى بۆ دانىشتوان به بى گىروگرفت، ئەوهى رون و ناشکرايه خۆشى پاشه روژ لای خواى مهزن به ستراوه به کرده وهى چاکى چاکه که رانه وه و به باوه ره ينانيانه وه به سود به خشيان به ئاده میزاد. به گيرهى کرده وهى خۆيان پاداشتيان ئەدريته وه .

﴿و لقد عهدنا إلى آدم من قبل فسي ولم تجد له عزمًا﴾ وه ئيمه سه روشمان ناردبو بۆ لای ئاده م له پيش ئەو که سانهى ئەو تۆ ئیستا په يمان و فه رمانى خويان شکانده که ئاده م نزىكى ئەو دره خته نه بيه ته وه و له بهر کهى نه خوا، دواى ئاده م دژى فه رمانى ئيمه ههلسا و ئيمه ده ستمان نه کهوت له ئاده مه وه نزىک نه بونه وهى له و دره خته و به رده وام بى له سه ر فه رمانى ئيمه ، ئەگه ر خۆى بگرتايه شه يتان نهى ئەتوانى بيه خه له تينى و دواى وازى له به لىنى ئەهينا.

﴿ و إذا قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا إبليس أبى ﴾ وه تو بیری نهو کاته بکهره وه نیمه ووقتان به فریشته کان: ئیوه سوژده بیهن بۆئادهم و ریزی بگرن، دواپی فریشته کان ههموویان کرنوشیان برد بۆ ئادهم جگهی ئیپلس کورنوشی نه برد بۆ ئادهم و بی فهرمانی خوی دهرخست وئاشکرای کرد .

﴿ فقلنا يا آدم إن هذا عدو لك و لزوجك فلا یخرجنكما من الجنة فتسعی ﴾ دواپی ووقتان نهی ئادهم: بهراستی نهی ئیپلیسه دوژمنی تۆو ژنه کهی تۆیه، نهوه بو کورنوشی بۆ نه بردی و هدرگیز بهختیاری ئیوهی ناوی و شتی چاکیشان پی نالی، دواپی ئیپلس ئیوه دهرنه کا له بههشت، دواپی تۆ بههۆی دهرکردنه وه تووشی ئازارو رهنج و دهردی سهری بی بههۆی گهرانتان بهدوای هۆی ژیان و گوزهرانتان له جیهاندا .

﴿ إن لك أن لاتجوع فیها ولا تعری ﴾ بهراستی بۆ تۆ ههیه که برسیته نه بی له نیو نهو بهههشته دا و ههمو خوارده مه نیه بۆ تۆ ئاماده کراوه و روتال نابی و بهرگ و پۆشاکت بۆ ئاماد کراوه له ههمو رویکه وه خوش گوزهرانیت بۆ ساخته هاتوه .

﴿ و إنك لاتظمأ فیها ولا تضحی ﴾ وه بهراستی تۆ له نیو نهو بهههشته دا تینوت نابی، کانیاو سه رچاوه و روباری زۆری تیدایه و تۆ تووشی گهرما نابی و گهرمایی خۆر ئازارت نادا و چونکه له بهههشته خۆر نیه و دانیشتون له نیو سیبه ری بهرده وامدان، به تاییه تی له کاتی چیشته نگاودا که کاتی گهرمای سهخته تۆ ههست به گهرما ناکهی .

خوای مهزن ئادهم نه ترسینی له گومان پهیدا کردنی شهیتان و نه فهرموی: تۆ له نیوان دووکار دای: یا نه بی پهیره وی فهرمانی من بکهی و بی فهرمانی شهیتان بکهی، دواپی پاداشتی تۆ نهو بهههشته یه باسی کرا، ههمو و خوشیه کی تیدایه . نه برسیته نه تینویتی و نه روتی و نه نه خوشی و نه ئازار و نه خه فته نه مردن و نه فرمیسک و نه گهرما و نه سه رمای تیدا نیه، پره له ئاسایش و خوشی .

یا نه وهیه بی فهرمانی من بکهی و پهیره وی شهیتان بکهی، نهو کاته له بهههشت دهرنه کری بۆ لای جیهانی پرنازار و خراپه کاری و نه خوشی، دواپی ئادهم نهو

هده شانه ی له بیر خوی برده وه و نازار و ناخوژی که له که ی کرد له سهر خوی و منال و ژنه که ی هر له کاتی دهر کردنی له به ههشت و کوشتنی قابیل هابیل ههتا کوتایی جیهان . دور نیه که دهر کردنی ئاده م له به ههشتا پهند و ئاموژگاری بی بو که سی دوا ی ئاره زووی خرابی خوی بکهوی و به راستی پاداشتی سزا و رسوایی لای خوای مه زنه .

﴿ فوسوس إليه الشيطان قال يا آدم هل أدلك على شجرة الخلد و ملك لا تبلى ﴾
دوا ی شهیتان گومان و په ژاره ی فریدا بو لای دهر و نی ئاده م و وتی: ئه ی ئاده م: به راستی من ئاگادری تو ئه که م له سهر دره ختی ههر که سی له و دره خته بخوا ههتا ههتایه پایه دار ئه بی و نامری و ئاگاداریشت ئه که م له سامان و داراییه ههر نه مان روی تی نه کا و کوتایی پی نیه . ئاده م و ژنه که ی به گفتوگو ی شهیتان خه له تان و ئاموژگاری خوایان له بیر خویان بدره وه و بی فره مان ی خوایان کرد .

﴿ فأكلا منها فبدت لهما سوءاتهما و طفقا يخصفان من ورقی الجنة و عصی آدم ربه فغوى ﴾
دوا ی ئاده م و ژنه که ی له و دره خته یان خوارد و دوا ی خواردنی ئه و دره خته شهرمگه و شوره ییه کانیان دهر کهوت و بهرگی به ههشتیان له بهر داکه نرا و روت کرانه وه و هه موو له شیان دهر کهوت و له شهرمه زاریدا ده ستیان کرد به دارینی گه لای دره ختی به ههشت و ئه یان پیچا به له شی خویانه وه و ئاده م بی فره مان ی پهروه ردگاری خوی کرد، دوا یی ئاده م وازی له ریگه ی راستی خوای مه زن هینا، به سه رهاتی ئاده م و حه و ئاموژگاری کردن و ته می کردنه بو هه موو ئاده میزادی که ههر که سی دوا ی هه وه سی خوی بکهوی پاشه روژی وهك پاشه روژی ئاده م و جه وایه .

﴿ ثم اجتباه ربه فتاب علیه وهدی ﴾
له پاشا پهروه ردگاری ئاده م به میهره بانی خوی ئاده می هه لبژارد و له بهزه یی نزیک ی کرده وه، په شیمان بویه وه له بی فره مان ی خوای مه زن، دوا یی خوای مه زن په شیمان بونه وه که ی وهرگرتو خوای مه زن ریگه غومایی ئاده می کرد و بهرده وامی کرد له سهر په شیمان بونه وه .

زانایان بیرو بو چونیان له باره ی گونا ه ی پیغه مه رانه وه جیا وازی زوریان هیه: ئایا پیغه مه ران بی باوه ری دهر ئه برن و درو ئه کهن و به درو وه وه لامی پرسیار ئه دهنه وه،

له وه لامدا نه بیژری نه وانه همویان له پیغمه مرانه وه نه بووه و پیدایش نابی هر هله سرتای
 بونیانه وه هتا کاتی مردنیان. نایا پیغمه مران گوناھی گه وره و گوناھی بچوکیان کرده
 بهر له بالغ بونیان، بهر له بونیان به پیغمه مر و دوی بونیان به پیغمه مر. له وه لامی نه و
 پرسیارانه دا بوچوونی جیاواز هیه، نه وه لامی شایانی پله و پایه و ریز و متمانه ی
 پیغمه مران بی نه وه یه: بهر له بالغ بونیان گوناھی گه وره یان نه کرده و گوناھیکی بچووی
 وایان نه کرده دژی پیاهتی بی. بیگومان دوی بونیان نه گوناھی گه وره و نه گوناھی
 بچوکیان نه کرده له جیهاندا. که واته گوناھکردنی نادم بهر له وه بوه بکری به پیغمه مر
 له به هشتا بووه له جیهاندا نه بوه، له دوی هاتی بو سهر زوی هیچ جوره گوناھیکی
 نه کرده، به لام هرچونی بی نادم په شیمان بوته وه و داوی لی بورندی له خوی مه زن
 کردو خوی گه وره ییش لی خوشبوو، خوایش له هه مو کهس زاناره .

قَالَ أَهْبِطْ مِنْهَا

جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى

فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿١٢٢﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن

ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

أَعْمَى ﴿١٢٣﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴿١٢٤﴾

قَالَ كَذَلِكَ أَنتَ أَتَىٰ آيَاتِنَا فَنَسِينَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنْسِيْكَ وَكَذَلِكَ

نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ

وَأَبْقَىٰ ﴿١٢٥﴾ أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ

فِي مَسْكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿١٢٨﴾ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾

﴿ قال ابطا منها جميعا بعضكم لبعض عدو ﴾ خوا فەرموی بە ئادەم و بە حەوا، ئیو هەردوو کتان بچنە خوارەو هەبەهەشت بۆ سەر زەوی هەمووتان، هەندی لە ئیو دۆژمنی هەندی تر تانن، یانی هەندی لە منالە کانی ئادەم دۆژمنی هەندی لە منالە کانی شەیتان، هەندی لە منالە کانی ئادەم دۆژمنی هەندی لە منال کانی تری تۆن لە سەر کاروباری جیهان و ژیا نی جیهانیان و لە سەر بیرو باوەریان .

﴿ فَاَمَّا يَاتِيَكُمْ مِنْهُ هَدًى فَمَنْ تَبِعَ هَدًى فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴾ دوا یی ئە گەر هات بۆ لای ئیو شارەزایی کەری من وەك قورئان و پیغه مەر بۆ بە جی هینانی فەرمانی لە لایەن منەو، دوا یی هەر کەسی دوا ی ئەو شارەزای کەرانی من بکەوی و فەرمانی من بە جی بهینی، دوا یی ئەو کەسە لە ریگە ی راست لانا دا لە جیهاندا و رسوا و بی بە هەر ناب ی لە رۆژی دوا ییدا و بەختیار ئە بی .

﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا ﴾ وە هەر کەسی واز لە یاد و قورئانی من بهینی و باوەر نە هینی و داوی ئە کەوی و فەرمان بەرداری یاسای من نە بی، دوا یی بە راستی بۆ ئەو کەسە هە یە ژیا نی تەنگ و ترو سک، یانی هەمو کاتی دلی ناخۆشە و ئە ترسی لە کارە ساتی کۆتویری و سامانە کە ی لە ناویا، بەر چاو تەنگ و مشت قوچراو، هەر چە نە دارایی زۆری هە بی هە ردلی ناخۆشە، بە لام مرو فی هە ژار و باوەردار بە بەشی خۆ ی قنیا ت ئە کاو بەو بە شە دلشاد و خۆش نودە .

پرسیار/ دەر کەوتوی ئەو ئایە تە وائە گە یە نی خوا فەرمانی داو و دیاری کردو و گونا هبار و بی باوەران لە تەنگی و ناخۆشی گوزەرانی کە مندا بژین، کە چی ئە بی نری گونا هباران و بی باوەران پلە و پایە و داراییان هەمو کاتی لە زۆریدا یە ؟.

تەفسیری زمان کۆبی

وهلام/ زانایان ئەلین مەبەست لەتەنگی و ناخۆشی لێرەدا دلەراوکی دەرونەو جولانی دەرونە لەسەر ئەو سامانەو ئەترسی لەوێ کارەساتی کوتوپری روبدا و سامان و پلەویایە نەمینی. دواى خۆشی ناخۆشی روى تى بکا. ئەوێ شایانی باسی ترسان و دلەراوکی لەسەر نەمانی سامانی جیهان بۆ ئەوانە بى فەرمانی خوا ئەکەن و ئەوانەیش خوا پەرستن هەردووکیان ئەگریتەو، چونکە سروشتی ئادەمیزاد کوێرەو چاک و خراپ جوی ناکاتەو، روداو و کارەسات بەزەبى بەچاک و خراپ و لاواز و بەتوانادا نایەتەو وە موبالات بە پاشەرۆژی پیاو چاکان ناکا .

ئەوێشی راستی بى هەژاری بەهۆی فەرمانی زەویەو پەیدا ئەبى ئەک بەفەرمانی ئاسمان، بەزۆری هەژاری بەهۆی ستم کردن و بى دادیی تاوانبارانی کار بەدەست و پیاوخرایانەو پەیدا ئەبى، ئەگەر یاسای خۆی مەزن بەرپا بکری هەژاری لەروى زەویدا پەیدا نەئەبوو ئادەمیزاد بەیەکسانی ئەژیان .

﴿ ونحشره يوم القيامة أعمى ﴾ وە ئیمە ئەو کەسەى روى وەرگیراوە لە راغویی و ئایین ئیمە کۆی ئەکەینەو بە کویری لەرۆژی دوایدا، بە کویری نیشانی دانیشتوانی ئەدەین. هەندى لەزانایان ئەلین: مەبەست لە کویری بەلگەییە، هەندى تریان ئەلین: بى بەش بوونە لەبەهەشت. ئەوێ راستی بى مەبەست کویری چاوە، چونکە خوا ئەفەرمۆی:

﴿ قال رب لم حشرتني أعمى وقد كنت بصيرا ﴾ ئەو کەسە کویرە ئەلى: ئەى پەرورەدگاری من: لەبەرچ شتی تۆ منت کۆ کردووە بە کویری لەم رۆژەدا و من لەجیهاندا چاوم ئەى بینى .

﴿ قال كذلك أتتك آياتنا فنسيتها وكذلك اليوم تنسى ﴾ پەرورەدگاری فەرمۆی: هەربەوجۆرەى نیشانە ناشکراکانی ئیمە هاتبون بۆ لای تۆ دواى وازت لی هینان و روت لی وەرچەرخانندن هەربەم جۆرەیش تۆ لەم رۆژەدا وازت لی ئەهینری لەدۆزەخدا و بى بەش ئەبى لەبەزەبى خوا .

﴿ وكذلك نجزي من أسرف ولم يؤمن بآيات ربه ﴾ وههه بهو جورهی تو وازت لی هینراوه له دۆوه خدا ههروایش نیمه پاداشت و سزای کهسی ئه دهین له سنوری خوا ده رچوبی و هاوبهشی بو خوا دانایی و باوهری به نیشانه رونه کانی په وره دگاری خوئی نه هینایی .

﴿ ولعذاب الآخرة أشد وأبقى ﴾ وه به راستی سزای پاشه روژ سه ختر و به رده و امتره له گوزهرانی کهم وله کویری هه رکاتی خرایه ناودۆزه خ کویری کهی نامین هه تا جیگهی خرابی خوئی بیینی له سه ر واز هینایی له نیشانه رونه کان و له سه ر بی باوهریه کهی به په وره دگاری خوئی .

﴿ أفلم يهد لهم كم أهلكنا قبلهم من القرون يمشون في مساكنهم ﴾ ئایا دواپی په وره دگاری دانیشتوانی مه کهه رونی نه کردوه ته وه بویان به هوئی قورئان و پیغه مه ره وه :
یمه زور که سمان له دانیشتوانی خوله کانی رابوردومان له ناو بردون دانیشتوانی مه کهه ئه روون به جیگا کانیانا له کاتی چونیان بو کاروانو بازرگانی و هیچ کهسی له وان نه ماون که زورتر له قوره یشیه کان به هیزتر و ساماندارتر بون، وه که گه له کانی عادو نوح و سه مود و، چونکه ئه وان بویه له ناو چون بی فه رمانی پیغه مه ره کانی خوئیانیان کرد، بوچی قوره یشیه یکان ناترسن که بی فه رمانی موحه مه د ئه کهن ئه مانیش له ناو بچن؟.

﴿ إن في ذلك لآيات لأولي النهی ﴾ به راستی هه یه له بنه برکردنی گه لانی پیشوو چه ندین نیشانه ی ئاشکرا بو ئه و که سانه خاوهنی ئه قلن و بیر بکه نه وه له به سه رهاتی گه لانی رابوردو که له ناو چون .

﴿ ولولا كلمة سبقت من ربك لكان لزاما و أجل مسمى ﴾ وه ئه گه ر فه رموده و بریار له په ره وره دگاری تووه ده رنه چوبایه پیشه کی به دو اخستنی له ناو بدرنی قوره یشیه یکان بو کاتیک دیاری کراو به راستی پیویست ئه کرا له ناو بردنیان به وینه ی گه لانی رابوردو له جیهاندا . به لام سزادانیان دوا ئه خری بو روژی دواپی و بو هه ندی کاتی دیاری کراو له جیهاندا .

فَاصْبِرْ عَلَىٰ

مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا
وَمِنْ أَنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾ وَلَا
تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ مِن زَوْجٍ مِّنْهُمْ زُخْرُوهَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ
وَأَصْطِرْ عَلَيْهَا لَأَسْأَلَكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ

﴿١٣٢﴾

﴿ فاصبر علی مایقولون ﴾ دواپی نارام بگره لهسهر شتی بت په رستان به تری نه لین:
که تو دروژن و جادوگر و شاعیری و شیتو بوختان چیت، هه تاکاتی فدرمانی من دهرئه چی
بو له ناویردنیان. بیگومان هه رکه سی نارام بگری سهرئه که وی به سهر دوژمنانی خویا .
﴿ وسیح بحمد ربك قبل طلوع الشمس و قبل غروبها ﴾ وه تو نویژ بکه به سوپاس
کردنه وه بو په وره دگاری خوت که رانوماپی تو ی کردوه و یاریده ی تو ی داوه دوری
بخهره وه له ووشتانه ی شایسته ی نهونین له هاو به شدانان بو ی به هو ی نویژ کردنی به یانی
به رله هه لهاتنی خور و به نویژ کردنی نیوهر وو عه سر به ر له ناو ابونی خور .
﴿ ومن آناء اللیل فسبح ﴾ وه دواپی نویژ بکه له هه ندی کاته کانی شهودا، وه ک نویژی
مه غریب و نویژی عیسا، له م رسته یه دا خوی مه زن شهوی پیش خسته له به ر ریز گرتنی
شهو، چونکه مروف له وکاتانه ی شهودا میشکی چوله له بیر کردنه وه ی کاری
گوزهرانی جیهان و باشر نه توانی دهرونی خوی به ره و یه زدان بباو کاتی پشورودانیشه .

تهفسیری زماناکوپی

﴿و اطراف النهار لعلك ترضى﴾ وه تۆ نویژ بکە لەهەردوو لای رۆژدا بە کردنی نویژی بەیانی و نویژی مەغریب لەبەرئەوێ تۆ خوشنودو رازبە، ئەو رستەیه دووپات کردنەوێ نویژی بەیانی و نویژی مەغریب، چونکە ریزی تاییەتی خۆیانمان هەیە. هەندێ لەزانایان ئەلین: مەبەست لەرستە (اطراف النهار) لەلادانی خۆر لەناوەراستی ئاسمان لەبەرئەوێ کۆتایی نیوێ رۆژەو سەرەتای نیوێ کە تریەتی، دورنیه مەبەست لەو کاتانە فەرماندانی بەیادکردنەوێ خوا لەهەموو کاتیکدا. بەهیاو ئومیدی ئەو تۆ رازی بی لەپاداشتی رۆژی دوایی و بەوێ دەستوری پارانەوت بێ دراوێ لەو رۆژەداو خوشنودیش بی، هەندێ لەزانایان ئەلین: مەبەست لە (اطراف النهار) فەرماندانە بە کردنی نویژی سونەت لە هەموو لایەکانی رۆژدا.

﴿ولاتمدن عينك إلى مامتعنا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا لتفتنهم فيه﴾ وه بەراستی تۆ چاوی خۆت درێژ مەکە بۆ لای شتی ئیمە بەخشیومانە بەچەند تاقمی لەبی باوەران جوانی جیهان لەبەرئەوێ ئیمە لەوشتە ئەوان تاقی ئەکەینەوێ شایانی سزاین لەرۆژی دوایدا. یانی تۆ گرنگی مەدە بەشتی تۆ ئەی بینی لەسامانداری بی باوەران، ئێتر لەهەر جۆری بن: بت پەرست بن یان جوو گاوەرەکان بن، چونکە خۆی مەزن بەو دراییە ئەوان تاقی ئەکاتەوێ نەهینی ئەوان دەرئەخا و تۆلەیان لی ئەسینی .

لەتەفسیر تەبەریدا هاتوێ پیغمەری خۆی مەزن ﴿ﷺ﴾ ناردی بۆ لای جولەکەییە قەرزی بداتی ئەو جولەکەییە قەرزەکەێ نەدایە، دوایی پیغمەر ﴿ﷺ﴾ زۆری خەفەت خوارد، بۆ دلنەوایی پیغمەر ﴿ﷺ﴾ ئەو ئایەتەێ ناردە خواریوە .

لەسالی (١٩٣٤) داھونەرماندی بەناوبانگ موستەفا صادق رافعی ئەلی لە دووبەرنامەێ خۆیا: (موحمەد ﴿ﷺ﴾ بەهەژاری ژیاوێ و بەلام هەژاری موحمەد بەگەورەترین کارە پەکخەرەکانی ئەژمیرین و هەتا ئیستا کەس ناگاداری بۆ لای ئەو کارە پەکخەرە پەیدا نەکردوێ، چونکە خاوەن دارایی بوێ. بەلام دەست گوشار تر بوێ لەباوەندی هیشتوێ پەرەێ پی بەری لای خۆی و بەخشیوێو نەماوەتەوێ لای ئەو .

تەفسیری زمانکۆیی

موحه مد ﴿﴾ که گوره و خاوه نی ده ستوری نه ته وه و ئومه ته که یه تی پیایکی هه ژاری و ابو خوی ماندو کرده بو ژانی خوی رژی برسی بو و رژی تیر، مه بهستی یه که می نه و پیاه و نه وه بو یه ک پارچه یی مرو فایه تی بچه سپینی و قورسای نیوانیان پایه دار بکا، به راستی موحه مد ﴿﴾ نه یزانی هه رکه سی گبرو گرفتی خوی نه یه لی به ته نها نه و که سه کاروباری کومه ل رانه وه ستینی و ئالوزی نه کا، نه یزانی چاکه ی خوی له راستیدا نه وه یه چاکه بو جگه ی خوی پهیدا بکا و یه ک بژین. نه ک چاکه ی جگه ی خوی بخوا و هه ردو و لایان له ناو بچن) که واته جوانی و سامانی جیهان کورت و بی ده و امه و پروپوچه .

﴿ورزق ربك خیر و أبقى﴾ وه شتی په روه ردگاری کردویه تی به به شتی تو له پاداشتی رژی دوا یی چاکره له وه ی به خشیویه به وان له جیهاندا و به رده و امزه و کوتایی نایه .

بو زانین: ژیان وزینده گانی جیهان گالته به هه ژاران و ساماندران نه که ن به زمانی تاییه تی خویان به بی جاوازی له نیونینا: نه وه نه هه ژاران خویان ماندو و نه که ن با هه ندی جاریش به نا چاری بو زور کردنی پله و پایه ی جگه ی خوی و وایش نه بی خوی له ناو نه با بو په ره پیدانی سامانی جگه ی خوی .

ساماندارو خاوه ن پله ییش نه یزانی نه و سامانه ی نه وان به ئاره قی نیو چاوانی هه ژاران پهیدا نه بی و هه ردو و لایان نه و راستیه نه زانن، هیچ لایه کیان چاکه ی هیچ لایه کیان نالین: زور جارن له دژی یه کترین به دهم و به چه ک ، نه وه ی گه شه بکا و بی ئاژوه بی هه دارایی و سامانه ، که واته هه ردو و لایان خزمه تکاری شتیکی مردون، نه خویان و نه جگه ی خویان سودی لی و هه رناگرن به بی ئاژوه . به لام ئایینی ئیسلام نه یه وه ی به دارایی مرو ف گه شه بکا و خزمه تی مرو فایه تی بی بکا و مرو ف خوی نه کا به خزمه تکاری و کو ی بکاته وه و بیشاریته وه و، هه ژاری جیگه ی شانازی پیغمه ری ئیسلامه و گه وه ترین کاری په کخه ری نه و بو، هه رچه نده سامانی نه و کاته ی نه هاته به رده می نه و پیغمه ره و نه و خاوه نی بو. به لام ده ست گو شاد ترینی مرو ف بو له به خشیینی داراییدا هه رگیز هه ولی نه داوه زاو زی بکا و سودی خویی وئاده میزادی به لایه وه و هه ک یه ک و ابو و ویستویه تی هه مو ئاده میزاد یه کسان بن له ساماتی جیهاندا و که س شانازی به سامانه وه نه کا .

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ وەتۆ فەرمان بە بەخیزانی خۆت و بەھەمو
کەسێ بە کردنی نوێژو بەردەوامین لەسەر نوێژکردن، پیغمبەر ﴿ﷺ﴾ داوی ھاتنە
خوارەووی ئەم ئایەتە ئەچو بۆلای فاتمە ی کچی و عەلی و ھەمو بەیانیک و ئەیفەرمو: نوێژ
نوێژ، چەند مانگێ بەردەوام بو لەسەر ئەو کارە.

﴿لَأَنسَأَلَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى﴾ وەئیمە داوا لەتۆ ناکەین کە تۆ هیچ
کەسی لەبۆنەوەرانی من بەخێو بکەیی و خواردەمەنیان بەدەیتی بەلکو ئیمە داوی
کارکردن لەتۆ ئەکەین، ئیمە تۆو خیزانی تۆو ھەمو بۆنەوهران بەخێو ئەکەین و رۆزیان
ئەدەینی، کەواتە تۆ خەفەتی رۆزی مەخۆو پاشەرۆزی چاک و بەختیاری بۆ ئەو کەسانە
لەخوا ئەترسن و خواوەنی لەخوا ترسانن و خۆیان لە گوناھ ئەپاریزن.

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِّن رَّبِّهِ ؕ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بَيِّنَةٌ مَّا فِي
الْصُّحُفِ الْأُولَىٰ ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ
لَقَالُوا إِنَّا لَنَرِيَّاءَ لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُتَّبِعَ ؕ أَيُّنِكَ مِّن
قَبْلِ أَن نَّذِلَّ وَنَخْزَىٰ ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلٌّ مُّتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا
فَسَتَعْلَمُونَ مَن أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

﴿وَقَالُوا لَايَاتینا من ربه﴾ وە بت پەرستانی مەککە ئەیان ووت: بۆچی موحمەد
نایهینی بۆلای ئیمە نیشانەیکە ئاشکراو کاریکی پەکخەری ئیمە لەلای پەورەدگاری
خۆیەو، ھەتا ئەو نیشانەیکە بێ بەبەلگە لەسەر راستی موحمەد.

ئەگەر بت پەرستان مەبەستیان تاوانج و بی باوهری نیه، به نیاز ی پاکه وه داوی کاری
په کخهر ئەکەن ئەو تە ھاتو بۆ لایان کاری پەکخەر، وەک خوای مەزن ئەفەرمو:

﴿ أو لم تأتیهم بینة ما فی الصحف الأولى ﴾ نایا نه هاتوه بۆ لای نه وان کاری په کخه رو نیشانه ی ناشکرا له نیو نامه کانی پیشوودا، وهک ته ورات و ئینجیل و نامه کانی تریش. یانی نه وه نه و قورئانه له بهرده ستانایه هه موو کاریکی په کخه ری تر و کاریگه ری تیدایه، یه کی له و کارانه نه مه یه: که نه و شتانه ی له نیو نه و نامانه دایه روونی کرده ته وه بجوړیکی راست و ره وان، هه والی داوه به نیوه گه لانی پیشو پیغه مه ره کانی خوئیانیان به درو خستوه ته وه، دوا یی خوا بنه بری کردون. که واته نه و شتانه نه و بت په رستانه دوا یی نه که ن بۆ فر وفیل و گالته پی کردن و خه له تاندنه و بۆشیان ناچیته سه ر.

﴿ ولو اهلکناهم بعذاب من قبله ﴾ وه نه که ر ئیمه نه و بت په رستانه مان له ناو بیردایه به هه ر سزایه بوا یه له پیش ره وانه کردنی موحه مه ده وه و هاتنه خواره وه ی قورئان، روژی دوا یی ئیمه پر سیاریان لی نه که ین بۆچی باوه رتان نه هیناوه ؟.

﴿ لقالوا ربنا لولا ارسلت إلینا رسولا فنتبع آیاتک من قبل أن نذل ونخزي ﴾ به راستی بت په رستان له روژی دوا ییدا نه لین: نه ی په روهر دگاری ئیمه: تو ره وانه ت نه کرده بۆ لای ئیمه پیغه مه ری، دوا یی ئیمه په یرو ی به لگه ناشکرا کانی تو مان بکر دایه، بروایشمان به دووا روژ بهینایه له پیش نه وه ی ئیمه سه رشو ربونایه له جیهاندا به کوشتن و دیل کردن و له روژی دوا ییدا رسوا بین. بخزینه نیو ئاگری دۆزه خ. به لام ئیمه بیانومان برین و له ناومان نه بردن به رله هاتی قورئانو ره وانه کردنی موحه مه د.

﴿ قل کل متربص فتربصوا ﴾ تو بلی به یی باوه ران: هه موویه کی له من و له نیوه چاوه رووان نه که ین بۆ نه نجای پاشه روژی خو مان. دوا یی نیوه چاوه رووان بکه ن به هه رجوړی لاتان چاکه و پیتان خو شه.

﴿ فسوف تعلمون من أصحاب الصراط السوي ومن اهتدی ﴾ دوا یی نه زانن له هه ردوو جیهاندا چ که سی حاوه نی ریگه ی راسته و چ که سی ریگه ی راستی وه رگرتوه و

شاره زای فره منی خوی و هر گرتو و رزگاری نهی له سزای خوی مه زن . نه و نایه ته
راگه یاندنه بۆ نه و که سانه ی به ریگه ی ناراست و به ریگه ی له ناو بردنی خوینا نه روژ
و هه ره شهیه بۆیان به سزایه کی سهخت که چاوه روانیان نه کا .

به یاریده ی خوی ه زن کۆتایی به مانا کردنی جزمی شانزده هم هات روژی دوو شه مه
(۱۳) ی مانگی زیله حهجه (۱۴۲۰) ی کۆچی به رانه به به ۲۰ / ۳ / ۲۰۰۰ زاینی
خوی مه زن یاریده مان بده بۆ شو شتانه ی خوێ نه یزانی و چاکه بۆ نیمه
سو پاسی بی پایان بۆ خوی گه و ره و درود له پیغه مهر

﴿ پیرست ﴾

لاڀږه	باسه کان و بابه ته کان
۶	باسی پاراستنی. قورئانی بیروز
۸	باسی بورجه کان و ژماره یان
۳۰	مانای (سبعاً من المثنی)
۷۹	سودی خانو بو کیانداران
۱۱۵	باسی بدخته ندرسو کوشتن و دلیل کردنی بدنی نیسرائیلی
۱۱۶	کوشتن و دهریده ری کردنی جوه کان بدهستی رژه کان
۱۱۷	یارمندی دانی بدهمندی کوری ندرسندیار بو جوله که کان و گهراندوه یان بو فله ستین
۱۱۷	سزادانی جوه کان بو جاری دووهم
۱۱۸	جاری یه کم بدخته ندرس پدلاماری جوه کانی دا جاری دووهم پاشای رژم
۱۱۹	دهریده ری کردنی جوه کان جاری سیهم بدهستی موسلمانان یا به دهستی نه کا سره کان
۱۱۹-۱۲۰	رون کردنه و یه له باره ی دهریده ری کردنی جوه کان جاری یه کم و دووهم و سیهم
۱۲۲-۱۲۳	هندلی داواکاری نیسلام له موسلمانان
۱۲۸	مدهست له (قرن)
۱۳۹	نمو که ساندی نه کرین بدموختی ندری چونین
۱۵۴	سده ند بالنده یه که ناگر نایسوختنی
۱۷۰	تدماشای لاڀږه ی (۱۷۱) بکه بو زانینی ناوه ژوکی جهریده ی روز لیوسوف
۱۷۹	ناویردنی نمو نو نیشاناندی درا بویه موسا
۱۸۹	باسی بدسرهاتی لاوانی ندرسحابو الکدهف
۱۹۱	ندرشکرتی ندرسحابو الکدهف کوئ کدوتووه
۱۹۱	نایا ندرسحابو الکدهف و ندرسحابو رهقیم نه کن یا جیاوازن له یه کتری
۲۲۹-۲۳۶	نایا خزمی موسا چوبولای زیندوه یا نه؟
۲۳۹	ذولقندرندین چ بو ناوبراوه بدوالقندر ندب و ناوی چیه
۲۴۴	باسی جینگه ی سدی یا جوج ماجوج
۲۷۶	نیدریسی پیغمدر حدفتازمانی زانیوه، هشتا شاری دروست کردووه و شتی تریشی زانیوه
۳۰۴	یا موحممد سدرچاوه یه بو دروستکردنی بونده وهران
۳۰۴	چونیدی ژیانی پیغمدر به تاییده تی خانووه که ی
۳۳۹	ناوه کانی قورئانی بیروز

خویندەری هیژا لەم جزمەدا نەرکی چاوپاخشانی ئەم هەڵانە بگرە ئەستۆی خۆت

هەڵە	راست	لاپەرە	دێر	هەڵە	راست	لاپەرە	دێر
آن لو	لو	٤	٧	(علو)	(علوا)	١١٥	٨
(سللە بە)	(شلکە)	٧	٢٢	نەیان ئێمە	ئێمە	١١٥	١٦
نەختە	نەختە نەختە	١٢	٧	ئێو بەخشوو	ئێو بەخشوو	١١٧	٢
(المصلحين)	(المخلصين)	١٧	١٩	سەردەمەدا	سەردەمەدا	١٢٠	١٢
زۆری و	زۆری	١٨	١٢	پێوسی	پێوسی	١٢٢	٧
(تعب)	(لصب)	١٩	١٢	(یصل)	(یصل)	١٢٦	٤
لە	لەو	١٩	١٤	خوار	خوار	١٣٤	١٧
بەزێر	بەزێر	٢٠	١٥	خو	خو	١٣٤	٢٠
برازای	برازای	٢١	٢٣	جوی ح	جوی	١٣٨	١١
نریان	نریان	٢٥	٥	نحو	نحو	١٤٥	٧
لەو	لەو	٢٥	٧	فەسینفون	فەسینفون	١٤٧	٩
گوهرایی	بە گوهرای	٢٥	١٤	باوەرداران	باوەرداران	١٥٠	١١
سبعان	(سبعاً)	٣٠	٩	رکارتان	رکارتان	١٥٠	١٢
لەسەربێ	باوەر	٣٠	١٧	خەتی	سەختی	١٥٠	
(تؤمرون)	(تؤمر)	٣١	١٤	(الملکوتہ)	الملعونة	١٥٤	١
خوایاران	خواییارنێ	٣٣	١٦	(أم ام)	ام امنتم	١٥٨	١٧
بگەیمە	بگەیمەن	٣٤	١٠	پەرورەدگاری	پەرورەدگار	١٥٨	١٨
وەلەسەر	وەلەسەر خراپە	٣٧	٤	مرفی	مرفی	١٦٤	١٥
خراپە	خراپە	٤٧	١	(یستغرونک)	یستغرونک	١٦٤	٢٢
وہ سوژدی	سوژدە	٥٧	١١	(آن الحزین)	ای الحزین	١٩٣	١٦
روستی	دروستی	٥٩	٢	ئەو ماوہ	ئەو ماوہ	٢٠٦	١
روشی	رەوشی	٦٦	١٦	تووانی	تووانی	٢٠٩	٩
مە	مە	٦٧	٨	داو	داو	٢٠٩	١٢
اللہ	اللہ	٧٠	١٤	(یغاث)	بعاثوا	٢٠٩	١٤
داوی	داوی	٧٤	٣	(صعنا)	صفا	٢١٨	١٤
کردنەوتی	کردنەوہ	٧٤	٤	(موقبا)	موقبا	٢٢١	١٤
بہوی	بہ	٧٤	٧	خوشبون	خوشبون	٢٣٢	١٦
بوکا	کار	٧٧	١٣	انندروا	انندرو	٢٢٣	١١
طفلم	ظعنکم	٧٧	١٥	ناکارم	ناکارم	٢٢٥	١٦
بەنە	بەندە	٧٧	٢٠	لشفرق	لیفرق	٢٣٣	١٢
وہبنہ	وہ ئیمە	٨٢	١	ئەنامە	ئەندامە کا	٢٣٧	١
ئەفەر موی موج	ئەفەر موی	٨٨	٤	ناشتانە	ئەوشتانە	٢٤٥	٢١
فروانی	فراوانی	٩٦	١٦	(عفیاً)	غیبا	٢٥٥	١٠
دادرین	دادەنرین	٩١	١٧	سببحول	سجدة	٢٥٦	٩
قانا	قانتا	١٠١	٤	حفاانا	ضناانا	٢٥٧	٧
نبونیان	نبوانیانان	١٠٣	١١	(بوالدی)	بوالدی	٢٦٧	٦
رێکەییان	رێکەیان	١٠٤	١٤	کییانە	کۆریانە	٢٦٩	٣
(وما صبرک)	وآصبروا وما صبرک	١٠٥	١٢	ھەر خە	ھەر چەندە	٢٧٢	٥
سبەتەد	سبەرە	١٠٧	١٧	لەنیوان مەبەتا	لەنیوان میسر و مەدینەدا	٢٧٥	١١

ههله	راست	لاپهږه	دټر	ههله	راست	لاپهږه	دټر
له ستور	له سنور	۱۱۵	۹	يطرقتكم المتلى	بطريقتمك المتلى	۳۱۸	۹
دهور	دهر	۲۷۶	۱۹	دوؤر	وه زؤر	۳۲۰	۸
بركيكى	بهر كيكى	۲۸۳	۱۱	لهو دراوهى	لهو راډهى	۳۲۱	۱۳
(تعلی)	تتلى	۲۸۴	۳	(لم توترك)	لن توترك	۳۲۲	۴
مزگه وتو كانيان	مزگه وتو كانيانده	۲۸۵	۴	شير ادانى تو	شيوانى تو	۳۲۲	۱۹
يا به ديارى	به ديارى	۲۸۸	۱۷	(واضلم)	(واضلمهم)	۳۲۷	۹
پيغمهر	خو	۲۹۱	۱۰	گوپكه	گوږه كه	۳۳۰	۳
تزدای	تؤدا	۲۹۳	۴	ته ماششای	ته ماشای	۳۳۰	۱۵
چوه	هاتو چوى	۲۹۳	۱۴	ساميرى	مرسای ساميرى	۳۳۱	۱۲
(فاقدمه)	(فافذ فيه)	۲۰۵	۱۶	ترتيان	تريان	۳۳۲	۴
نئروست	نئرو پيشت	۲۰۵	۱۸	كردى	كردين	۳۳۲	۸
(فاتعا)	(فاتياه)	۳۱۱	۱	(ولا تجعل)	ولا تعجل	۳۴۰	۹
نوو	نوؤ	۳۱۱	۲۰	بونيان	بونيان به پيغمهر	۳۴۳	۶
(أصی)	أوحى	۳۱۲	۱	داوى	دواى	۳۳۴	۱۴
(قرن)	(القرون)	۳۱۳	۹	بهلگه يه	بى بهلگه يه	۳۴۵	۱۴
(شيل)	(سبلا)	۳۱۳	۲۱	بمه	بمه	۳۴۶	۱۱
گومرايان و	گومرايا	۳۱۴	۱	بدرنى	بردى	۳۴۹	۲۰
(لألى)	لأولى	۳۱۴	۱۲	رازبه	رازی به	۳۴۹	۱
(والى)	(وأبى)	۳۱۵	۱	وه بهك	يهك يهك	۳۴۹	۱
بهزرو	بهرزو	۳۱۶	۱۷	(لا يأتينا)	لولا يأتينا	۳۵۰	۱۵
باهكى	باوكى	۲۷۵	۱۹				